

С Т І В Е Н
КІНГ

ВІДРОДЖЕННЯ

WINE
EVER
DOZBOD

Annotation

Джеймі було шість, коли він зустрів пастора Чарльза. Вони багато часу проводили разом. Але після жахливої загибелі родини Чарльз прокляв небо й покинув містечко.

Через кілька років пастор урятував життя Джеймі. Прийшовши до тями, хлопець відчуває, що втратив щось важливе. Чому йому сняться мертві син і дружина пастора?

- [Стівен Кінг](#)

- I. «П'ятий персонаж». Гора Череп. Тихе озеро
- II. Три роки. Голос Конрада. Диво
- III. Нещасливий випадок. Історія моєї матері. Кошмарна проповідь. Прощання
- IV. Дві гітари. «Хромові троянди». Блискавка на Вершині неба
- V. Плинність часу. Портрети блискавкою. Моя наркозалежність
- VI. Електрична терапія. Нічна прогулянка. Доволі розлючений окі. Квиток на «Гірський експрес»

- VII. Повернення додому.
Ранчо «Вовча паща».
Господь зцілює, мов
блискавка. Глухий у
Детройті. Призматика
- VIII. Шоу в наметі
- IX. Читаючи некрологи в
ліжку. Знову Кеті Морз.
«Застібки»
- X. Весільні дзвони. Як
зварити жабу. Свято
повернення додому. «Раджу
тобі це прочитати»
- XI. Козяча гора. Вона чекає.
Погані новини з Міссурі
- XII. Заборонені книги. Моя
відпустка в штаті Мен.
Сумна історія Мері Фей.

Буря наближається

- XIII. Відродження Мері Фей
- XIV. Залишкові явища
- Примітка автора

- notes

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13

- [14](#)
- [15](#)
- [16](#)
- [17](#)
- [18](#)
- [19](#)
- [20](#)
- [21](#)
- [22](#)
- [23](#)
- [24](#)
- [25](#)
- [26](#)
- [27](#)
- [28](#)
- [29](#)
- [30](#)
- [31](#)

- [32](#)
- [33](#)
- [34](#)
- [35](#)
- [36](#)
- [37](#)
- [38](#)
- [39](#)
- [40](#)
- [41](#)
- [42](#)
- [43](#)
- [44](#)
- [45](#)
- [46](#)
- [47](#)
- [48](#)
- [49](#)

- [50](#)
- [51](#)
- [52](#)
- [53](#)
- [54](#)
- [55](#)
- [56](#)
- [57](#)
- [58](#)
- [59](#)
- [60](#)
- [61](#)
- [62](#)
- [63](#)
- [64](#)
- [65](#)
- [66](#)
- [67](#)

- [68](#)
- [69](#)
- [70](#)
- [71](#)
- [72](#)
- [73](#)
- [74](#)
- [75](#)
- [76](#)
- [77](#)
- [78](#)
- [79](#)
- [80](#)
- [81](#)
- [82](#)
- [83](#)
- [84](#)
- [85](#)

- [86](#)
- [87](#)
- [88](#)
- [89](#)
- [90](#)
- [91](#)
- [92](#)
- [93](#)
- [94](#)
- [95](#)
- [96](#)
- [97](#)
- [98](#)
- [99](#)
- [100](#)
- [101](#)
- [102](#)
- [103](#)

- [104](#)
- [105](#)
- [106](#)
- [107](#)
- [108](#)
- [109](#)
- [110](#)
- [111](#)
- [112](#)
- [113](#)
- [114](#)
- [115](#)
- [116](#)
- [117](#)
- [118](#)
- [119](#)
- [120](#)
- [121](#)

- [122](#)
- [123](#)
- [124](#)
- [125](#)
- [126](#)
- [127](#)
- [128](#)
- [129](#)
- [130](#)
- [131](#)
- [132](#)
- [133](#)
- [134](#)
- [135](#)
- [136](#)
- [137](#)
- [138](#)
- [139](#)

- [140](#)
- [141](#)
- [142](#)
- [143](#)
- [144](#)
- [145](#)
- [146](#)
- [147](#)
- [148](#)
- [149](#)
- [150](#)
- [151](#)
- [152](#)
- [153](#)
- [154](#)
- [155](#)
- [156](#)
- [157](#)

- [158](#)
- [159](#)
- [160](#)
- [161](#)
- [162](#)
- [163](#)
- [164](#)
- [165](#)
- [166](#)
- [167](#)
- [168](#)
- [169](#)
- [170](#)
- [171](#)
- [172](#)
- [173](#)
- [174](#)
- [175](#)

- [176](#)
 - [177](#)
 - [178](#)
 - [179](#)
 - [180](#)
 - [181](#)
 - [182](#)
 - [183](#)
-

Стівен Кінг

«Відродження»

Обережно! Ненормативна лексика!

Це художній твір. Будь-які відсилання до історичних подій, реально існуючих особистостей або місць використовуються в художніх цілях. Усі назви й імена персонажів є витвором авторської уяви, а будь-яка схожість із реальними подіями, місцями або персоналіями, сучасними та історичними, є цілком випадковою.

*Ця книга для декого з
тих людей, які змурували
мій дім:*

Мері Шеллі,

Брема Стокера,

Г. Ф. Лавкрафта,

Кларка Ештона

Сміта,

Дональда Вандрі,

Фріца Лейбера,

Отеста Дерлета,

Ширлі Джексон,

Роберта Блоха,

Пітера Страуба.

*А також для АРТУРА
МЕЙЧЕНА, чий
коротенький роман
«Великий бог Пан» не давав
мені спокою все життя.*

**Не мертве те, що
може вічно спати, А по
мільярдах літ і смерть
здолати.**

Г. Ф. Лавкрафт

I. «П'ятий персонаж». Гора Череп. Тихе озеро

Щонайменше в одному наше життя справді схоже на кіно. Головний акторський склад — це ваші родичі та друзі. Серед акторів другого плану — сусіди, колеги й випадкові знайомі. Також є епізодичні ролі: касирочка з прегарною усмішкою в супермаркеті, приязний бармен у місцевому шинку, хлопці, з якими ти займаєшся в спортзалі три дні на тиждень. А ще тисячі інших — людей, які течуть

потокотом крізь кожне життя, неначе вода крізь сито, стрічаються вам раз — і більше ніколи. Підліток, що гортає комікси у книгарні «Барнз & Ноубл», той, повз котрого вам довелося протискатися (бурмочучи «перепрошую»), щоб дістатися до журналів. Жінка на сусідній смузі на світлофорі, котра скористалася моментом, щоб підфарбувати губи. Мама, що витирає морозиво з обличчя свого карапузика в ресторанчику на узбіччі, де ви зупинилися перекусити. Торговець, який продав вам пакетик арахісу на бейсбольному матчі.

Та іноді в житті з'являється людина, що не вписується в жодну з

цих категорій. Це джокер, який вистрибує з колоди через довільні проміжки часу протягом багатьох років, і частенько — у кризові моменти. У кінематографі таких називають «п'ятими персонажами»^[1], або ж ініціаторами змін. Коли він вигулькує у фільмі, ви знаєте, що він там, бо його туди вписав сценарист. Але хто пише сценарії наших життів? Доля чи випадковість? Я хочу вірити, що останнє. Я хочу цього всім серцем і душею. Коли я думаю про Чарльза Джейкобза — свого «п'ятого персонажа», свого ініціатора змін, свою відплату, — мені нестерпно навіть уявляти, що його присутність у

моєму житті була бодай на дещицю пов'язана з долею. Бо це б означало, що всім цим жахливим подіям — цим *страхіттям* — судилося статися. А якщо це так, то не існує ніякого світла, і наша віра в нього — тупа ілюзія. Якщо це так, ми живемо в п'їтьмі, мов тварини в норі чи мурахи в глибинах мурашника.

І ми тут не самі.

* * * * *

На мій шостий день народження Клер подарувала мені військо, і однієї суботи в жовтні 1962-го я готувався до великої битви.

Я з великої родини (було нас четверо хлопчиків і одна дівчинка) і, як найменшенький, завжди діставав багацько подарунків. Найкращі дарувала Клер. Не знаю чому: тому, що вона була найстарша, чи тому, що була єдиною дівчинкою, чи те й те водночас. Але з усіх кльових штук, які я отримав од неї за всі роки, те військо було, безумовно, найкращим. Воно складалося з двох сотень зелених пластмасових солдатиків, деякі були з гвинтівками, деякі — з автоматами, ще до десятка кріпилися трубкоподібні штукенції, які вона називала мінометами. А ще там було вісім вантажівок і дванадцять джипів. Та найкрутішою з усього

цього добра виявилася коробка, в якій воно продавалося: картонна скриня, розфарбована в камуфляжних зелено-коричневих відтінках, з трафаретним написом «ВЛАСНІСТЬ АРМІЇ США» спереду. А знизу Клер власноруч дописала трафаретом: ДЖЕЙМІ МОРТОН, КОМАНДИР.

Тобто я.

— Я побачила рекламу ззаду на Терріній книжці коміксів, — пояснила вона, коли я закінчив вищати з радощів. — Вирізати її він мені не дозволив, бо скупердяга...

— Саме так, — відповів Террі. Йому було вісім. — Я скупердяга старший брат. — Він розгорнув два

пальці вилкою і заткнув собі ними ніздрі.

— Ану годі, — приструнчила нас мати. — У дні народження жодних суперечок між братами, будь ласка й дякую. Террі, витягни пальці з носа.

— Ну от, — продовжила Клер, — я скопіювала купон і відправила за вказаною адресою. Боялася, що вчасно не дійде, але дійшов. Я рада, що тобі подобається. — І вона поцілувала мене у скроню. Вона завжди мене туди цілувала. Стільки років минуло, а я досі ніби відчуваю ті ніжні поцілунки.

— Мені дуже подобається! — Я притиснув скриню до грудей. — Мені буде подобатись цілу вічність!

Було це після сніданку, на який подали млинці з чорницями і з беконом, мої улюблені. Нам усім на дні народження готували наші улюблені страви, а після сніданку дарували подарунки, там, у кухні з дров'яною плитою та довгим столом і нашим одоробалом (як ми її називали) — пральною машиною, яка вічно ламалася.

— Ціла вічність для Джеймі — це, типу, п'ять днів, — підштрикнув Кон. Йому було десять, він був худенький (хоча згодом роздобрів) і

вже тоді мав нахил до точних наук.

— Молодець, Конраде, — сказав наш тато. Він був одягнений у робоче — чистий комбінезон із вигаптуваним золотими нитками іменем (РИЧАРД) на лівій нагрудній кишені та написом на правій кишені «РІДКЕ ПАЛИВО МОРТОНА». — Я вражений.

— Дякую, татусю.

— Твій гострий язичок здобув тобі приз — допомогти матері прибрати після сніданку.

— Сьогодні черга Енді!

— Була черга Енді, — виправив тато, поливаючи сиропом останній

млинець. — Бери рушника, Гострий Язичок. І старайся нічого не розтрощити.

— Ти його розпестиш, — пробурчав Кон, але рушника взяв.

Конні не так уже й помилявся щодо того, як я розумію вічність. Уже через п'ять днів гра «Операція»^[2] припадала пилом у мене під ліжком (однаково там бракувало деяких частин тіла, Енді купив її на доброчинному розпродажі в місцевому клубі «Юріка Гранж» за четвертак). Туди ж відправилися пазли — подарунок від Террі. А Кон подарував мені «В'юМайстер»^[3], і ті затрималися трохи довше, але

зрештою теж заgrimіли в шафу і більше їх ніхто не бачив.

Від мами й тата я дістав одяг, бо мій день народження припадає на кінець серпня і того року я мав піти в перший клас. Нові штани й сорочки викликали в мене приблизно такий самий захват, як і налагоджувальний екран телевізора, але я постарався енергійно подякувати. Думаю, вони легко мене розкусили — шестирічним важко дається фальшивий ентузіазм у голосі... хоча, з сумом мушу констатувати, що більшість із нас досить швидко засвоюють цю навичку. Хай там як, одяг випрала в одоробалі, повісили на мотузку сушитися на бічному

подвір'ї і зрештою сховали в шухлядах мого комода, де (хоч навряд чи є потреба це додавати) він і лежав, забутий усіма, поки не настав вересень, а отже, й час його вдягати. Пам'ятаю, був там светр, доволі симпатичний — коричневий з жовтими смугами. Коли я його надягав, то уявляв себе супергероєм: «Я Людина-Оса: стережіться мого жала, лиходії!»

* * * * *

Але щодо скрині з армією всередині Кон помилився. Цими гавриками я грався день у день,

зазвичай на краю переднього подвір'я, де пролягала смуга ґрунту між нашим моріжком та Методист-роуд, яка в ті дні ще була ґрунтовою. За винятком траси 9 і двосмугової дороги, яка вела до Козячої гори, де розташовувався курорт для багатців, усі дороги в Гарлоу в ті часи були ґрунтовими. Пригадую, як моя мама не раз плакалася через ту пилюку, що просочувалася до кімнат у сухі літні дні.

У пообідню пору зі мною в солдатиків частенько бавилися двоє моїх нерозлучних друзяк — Біллі Пекет і Ел Ноулз, — але того дня, коли в моєму житті вперше з'явився Чарльз Джейкобз, я був сам-один. Не

пам'ятаю вже, де ділися Біллі та Ел, але пригадую, що радів, бо задля різноманіття міг погратися на самоті. По-перше, не треба було ділити армію на три дивізії. А по-друге (що ще важливіше), не доводилося сперечатися про те, чия тепер черга перемагати. Насправді здавалося несправедливим те, що мені доводиться іноді програвати, бо то були *мої* солдатики і *моя* скриня.

Коли я однієї спекотної літньої днини невдовзі після дня народження висловив цю думку своїй матусі, вона взяла мене за плечі й подивилася в очі — явна ознака того, що зараз мені вкотре дадуть урок життя.

— Джеймі, половина всіх неприємностей у світі від оцих скиглінь «моє, моє». Коли ти граєшся з друзями, солдатики належать усім вам.

— Навіть якщо ми воюємо, як вороги?

— Навіть «якщо». Коли Біллі з Елом ідуть додому вечеряти, а ти ховаєш солдатиків назад у коробку...

— Це *скриня!*

— Так, у скриню. Коли ти їх сховаєш, вони знову стануть твоїми. Люди можуть по-різному псувати одне одному життя (ти, коли виростеш, сам побачиш), але я

думаю, що корінь усієї поганої поведінки — це звичайнісінький егоїзм. Синку, пообіцяй мені, що ніколи не будеш егоїстом.

Я пообіцяв, але мені так само не подобалося, коли Біллі та Ел вигравали.

* * * * *

Того дня в жовтні 1962-го, коли доля всього світу теліпалася на волосині над клаптиком землі, званим Кубою, я воював і за тих, і за тих, а це означало, що мені судилося перемогти так чи інакше. На Методист-роуд раніше того дня

побував міський грейдер («Перекладають каміння з місця на місце», — завше бурчав тато) і скрізь лежала насипана земля. Я нагріб собі достатньо, щоб спочатку насипати горбочок, потім великий пагорб, а потім дуже великий пагорб, який сягав мені мало не до колін. Я хотів був назвати його Козячою горою, але це здалося неоригінальним (зрештою, до справжньої Козячої гори було лише дванадцять миль ходу) і нудним. Поміркувавши хвильку, я вирішив назвати той пагорб горою Череп. Навіть спробував був проткнути в ньому пальцями дві заглибини, щоб нагадувало очні впадини, але земля

була суха і заглибини посипалися всередину.

— Ну що ж, — сказав я солдатикам, покиданим абияк у скриню. — Життя жорстоке, не можна мати все одночасно. — То був один з улюблених висловів мого тата, а він уже точно мав причини так вважати — з п'ятьма дітьми на шиї. — Це в нас будуть уявні печери.

Я поставив половину солдатів своєї армії на вершину гори Череп, де вони здавалися грізною командою. Особливо мені подобалися там, на горі, мінометники. То були фріци. Американське військо я розставив на

краю моріжка. Їм дісталися всі джипи й вантажівки, бо то буде круто — іти в атаку крутим схилом гори. Деякі перевернуться, я був цього певен, та принаймні декілька дістануться вершини. І переїдуть мінометників, які криком благатимуть пощади. А даремно.

— На смерть! — проголосив я, ставлячи кількох останніх героїчних американців. — Гітсмере, ти наступний!

Я посував їх уперед, ряд за рядом, супроводжуючи звуками стрільби з автомата, як у коміксах, коли на поле бою лягла тінь. Я підвів погляд і побачив, що наді мною

височіє якийсь чоловік. Він затуляв собою полудневе сонце, цей силует, оповитий золотистим світлом, — людина-затемнення.

Навколо відбувалась метушня. У нашому домі щосуботи після обіду так завжди відбувалося. Енді й Кон на довгастому задньому подвір'ї під крики й сміх грали в «три летить, шість котиться»^[4] із групкою своїх друзів. Клер сиділа нагорі, у своїй кімнаті, із кількома *своїми* подругами, крутила платівки на своєму програвачі марки «Імперіал Паті-Тайм»: «Локомоушн»^[5], «Хлопчик-солдат»^[6], «Парк Пелісейдс»^[7]. Із гаража розлягався

стукіт молотка: тато з Террі вовтузилися зі старим «фордом» тисяча дев'ятсот п'ятдесят першого року, якого наш тато називав Ракета Доріг. А якось я почув, як він називає його шматком гівна. Цей вислів я зберіг у пам'яті як дорогоцінний і досі ним користаюся. Коли вам хочеться покращити собі настрій, назвіть щось шматком гівна. Найчастіше допомагає.

Словом, був гармидер, але тієї миті все навколо наче зупинилося. Я знаю, що це така ілюзія, спричинена збоєм пам'яті (не кажучи вже про валізу з темними спогадами), але той спогад вельми тривкий. Зненацька стихли крики дітей на задньому

подвір'ї, платівки перестали грати нагорі, у гаражі змовк гуркіт молотка. Жоден птах не цвірінькнув.

А тоді чоловік нахилився і призахідне сонце сяйнуло йому через плече, на мить засліплюючи мене. Я підняв руку, щоб затулити очі.

— Вибач, вибач, — сказав чоловік і пересунувся так, щоб я міг дивитися на нього, а не на сліпуче сонце. На ньому був чорний піджак «для церкви» і чорна сорочка з колораткою, сині джинси й потерті м'які шкіряні туфлі. Складалося враження, що він хотів бути двома різними людьми водночас. У шестирічному віці я ділив усіх

дорослих на три категорії: юні дорослі, дорослі й старі люди. Цей парубок був із юних дорослих. Він сперся долонями на коліна, щоб роздивитися обидва ворожі війська.

— Хто ви? — спитав я.

— Чарльз Джейкобз. — Ім'я видалося невиразно знайомим. Він простягнув мені руку. Я миттю її потиснув, бо навіть у шість років був вихованим хлопчиком. Про це подбали мама з татом.

— А чому на вас цей комір із прорізом?

— Бо я священник. Відтепер, коли ти приходитимеш щонеділі до

церкви, там буду я. А якщо прийдеш на збори юних методистів, там теж буду я.

— Нашим священиком був містер Латур, — сказав я. — Але він помер.

— Я знаю. Мені шкода.

— Та нічого страшного, бо мама сказала, що він не мучився, а пішов прямісінько на небеса. Але в нього не було такого комірця.

— Це тому, що Білл Латур був священиком без духовного сану. Він працював ніби як доброволець. Тримав церкву відчиненою, коли не було кому це робити. З його боку це

було дуже люб'язно.

— Думаю, мій тато про вас знає. Він у церкві служить дияконом, одним із них. Його допускають збирати пожертви. Але по черзі з іншими дияконами.

— Ділитися — це добре, — і з цими словами Джейкобз опустився на коліна поруч зі мною.

— Ви хочете помолитися? — Ця думка викликала в мене легку тривогу. Молитви були для церкви та зборів методистської молоді, які мої брати й сестри називали четверговою вечірньою школою. Коли містер Джейкобз організував їх знову, для мене то був перший рік, ніби для

першачка в звичайній школі. — Якщо хочете поговорити з татом, то він у гаражі з Террі. Вони вставляють нове запалювання в Ракету Доріг. Ну, тобто тато вставляє. Террі йому інструменти подає і дивиться. Йому вісім. А мені шість. Мама, здається, на задньому ганку, дивиться, як грають у «три летить, шість котиться».

— А коли я був малий, цю гру називали «коти-битка». — І він всміхнувся. Усмішка вийшла чудова. Він мені одразу сподобався.

— Справді?

— Угу. Бо треба було стукнути м'ячем об битку, коли ти його

впіймаєш. Як тебе звати, синку?

— Джеймі Мортон. Мені шість років.

— Ти вже це казав.

— Здається, у нас на подвір'ї ще ніхто не молився.

— Я теж не буду. Я просто хотів роздивитися ближче твої війська. Де тут росіяни і де — американці?

— Ну, оці, на землі, американці, так, але на горі Череп — фріци. Американцям треба зайняти гору.

— Бо вона в них на дорозі, — здогадався Джейкобз. — За горою Череп пролягає шлях до Німеччини.

— Точно! І там головний фріц!
Гітсмер!

— Творець стількох
лиходійств, — промовив він.

— Га?

— Не зважай. Ти не проти, якщо
я називатиму поганих просто
німцями? «Фріци» — це якоесь
недобре.

— Звісно, не проти, фріци — це
ж німці, а німці — фріци. Мій тато
воював на тій війні. Але тільки рік.
Ремонтував вантажівки в Техасі. А ви
воювали, містере Джейкобз?

— Ні, я був занадто молодий. І
для Кореї теж. Генерале Мортон, то

як ви збираєтеся брати цю гору?

— Іти в атаку! — заволав я. —
Стріляти з автоматів! Паф! Та-да-да-
да! — А тоді стишив голос: — Тра-
та-та-та!

— Фронтальний наступ на височину здається ділом ризикованим, генерале. На вашому місці я б розділив військо... десь отак... — Він посунув половину американців вліво, а половину — вправо. — Таким чином ти їх затиснеш, бачиш? — Він звів разом великий і вказівний пальці. — Підбирайся до цілі з обох боків.

— Можливо, — кивнув я. Мені подобалась ідея лобової атаки —

кривавої м'ясорубки, але задум містера Джейкобза теж припав до душі. Він був підступний. А підступність могла добряче потішити. — Я хотів зробити печери, але земля надто суха.

— Та я бачу. — Він тицьнув пальцем у гору Череп і дивився, як осипається земля, погребуючи під собою дірку. Потім підвівся й обтрусив коліна джинсів. — А я маю маленького синочка, через рік-два він, мабуть, уже зможе бавитися твоїми солдатиками.

— Він може гратися вже тепер, якщо схоче. — Я старався не бути егоїстом. — А де він?

— Ще в Бостоні, зі своєю мамою. У нас багато речей, їх треба спакувати. Я думаю, вони приїдуть у середу. Щонайпізніше у четвер. Але Моррі ще замалий для солдатиків. Він лише підніматиме їх із землі й розкидатиме.

— А скільки йому?

— Два.

— Він, мабуть, ще в штанці пісяється! — І я засміявся. Певно, то було нечемно з мого боку, але я просто не зміг стриматися. Малеча, що пісяється в штанці, така кумедна.

— Пісяється, поки що, — з усмішкою відповів Джейкобз, — але

я впевнений, що з часом перестане.
Кажеш, твій тато в гаражі?

— Ага. — Тепер я згадав, де раніше чув ім'я та прізвище цього чоловіка — мама й тато за вечерею розмовляли про нового священика, який мав приїхати з Бостона. «Та хіба він не занадто молодий?» — спитала тоді мама. «Так, і це позначиться на його заробітній платні», — відповів їй тато й розплився в усмішці. Здається, вони ще щось про нього говорили, але я вже не слухав. Мою увагу привернув Енді, котрий по-свинському вимастився картоплею-пюре. Він завжди так робив.

— Спробуй цей поздовжній маневр, — сказав Джейкобз, збираючись уже йти.

— Га?

— Затиснути. — Він знову звів великий і вказівний пальці.

— А. Точно. Супер.

Я спробував. Спрацювало доволі непогано. Уся німчура загинула. Але битва була не така вже видовищна, як на мій погляд, тому я все-таки випробував лобову атаку. Джипи й вантажівки падали з крутого схилу гори Череп, плюс фріци валилися ззаду з передсмертними криками відчаю: «Йяааа!»

Поки лютувала битва, мама, тато й містер Джейкобз сиділи на передньому ганку, пили чай з льодом і обговорювали справи навколо церковні, бо мій тато був дияконом, а мама — у складі комітету жіночої допомоги. Була не начальницею, але другою після начальниці. Бачили б ви ті химерні капелюшки, які вона вдягала. Було їх у неї, мабуть, із дюжину. Щасливі днинки.

Мама покликала моїх братів і сестру разом із їхніми друзями познайомитися з новим священиком. Я теж хотів був підійти, але містер Джейкобз махнув мені рукою, щоб я не йшов, і сказав мамі, що ми вже познайомилися.

— Бийтеся далі, генерале!

І я бився далі. Кон, Енді та їхні друзі знову пішли на заднє подвір'я і повернулися до гри в м'яч. Клер та її подруги повернулися нагору, до своїх танців (хоча мама сказала їй зробити музику тихіше, будь ласка й дякую). Містер та місіс Мортон і преподобний Джейкобз ще розмовляли, і то досить довго. Пригадую, мене часто дивувало те, як багато патякають дорослі. Це дуже втомлювало.

Я перестав за ними спостерігати, бо знову в кілька різних способів провадив битву за гору Череп. У найприємнішому

сценарії (з включенням елемента затискання від містера Джейкобза) одна частина американської армії утримувала німців затиснутими з фронту, а решта зайшла з тилу і вдарила звідти. «Жчо дце таке?» — закричав один із них перед тим, як отримати кулю в лоба.

Але це почало набридати, і я вже подумував, чи не піти в дім і не з'їсти шмат торта (якщо друзі Кона та Енді щось мені лишили), коли на моє поле бою й на мене самого знову впала тінь. Я підвів погляд і побачив містера Джейкобза. У руках він тримав склянку води.

— Я попросив це у твоєї матері.

Можна я тобі щось покажу?

— Так.

Він знову опустився на коліна і вилив воду на гору Череп.

— Це грозова злива! — закричав я і став імітувати звуки грому.

— Угу, якщо тобі так хочеться. З блискавками. А тепер дивися. — Він виставив уперед два пальці, наче роги диявола, і встромив їх у мокру землю. Цього разу заглибини лишилися. — Вуаля! Печери. — Узявши двох солдатиків-німців, він вставив їх усередину. — Їх важко буде звідти вибити, генерале, однак я певен, що американці впораються з

цим завданням.

— Ого! Дякую!

— Знов почне осипатися —
долий ще води.

— Доллю.

— І не забудь віднести склянку
на кухню, коли завершиш бій. Не
хочу дістати прочуханку від твоєї
матері у свій перший день у Гарлоу.

Я пообіцяв і простягнув руку.

— Поставте її там, містере
Джейкобз.

Він розсміявся, поставив
склянку на землю й пішов по
Методист-роуд до пасторського

будинку, де він із сім'єю житиме наступні три роки, поки його не звільнять. Я провів його поглядом і знову повернувся до гори Череп.

Не встиг я по-справжньому взятися до діла, як на поле бою наповзла ще одна тінь. Цього разу то був тато. Він опустився на одне коліно, обережно, щоб не потрощити американських солдатиків.

— Ну, Джеймі, що ти думаєш про нашого нового священика?

— Мені він подобається.

— Мені теж. І твоїй мамі. Він дуже молодий для цієї роботи, і якщо добре впорається, то ми будемо його

першою общиною, але я думаю, що все в нього буде добре. Особливо із ЗММ^[8]. Молодь працюватиме з молоддю.

— Дивися, татку, він показав мені, як робити печери. Треба просто намочити землю, щоб майже грязюка була.

— Я бачу. — Він скуйовдив мені волосся. — Перед вечерею піди добре вмийся. — І підняв склянку. — Забрати це?

— Так, будь ласка й дякую.

Тато взяв склянку і пішов назад у будинок. А я повернувся до гори Череп, та побачив, що земля знову

висохла й печери провалилися. Солдатики всередині були поховані живцем. Але я не мав нічого проти. Зрештою, то були погані солдати.

* * * * *

Нині нас шалено турбують питання, дотичні до сексу, і жоден батько чи мати при здоровому глузді не відпустить шестирічну дитину з новим знайомим — чоловіком, який живе сам (хай навіть це всього на кілька днів). Але саме так і без тіні сумніву вчинила моя мати.

Преподобний Джейкобз (мама сказала, що я повинен називати його

так, а не містером) підійшов до нашого будинку на пагорбі Методистів десь за чверть третя і постукав у двері-сітку. Я сидів на підлозі й розмальовував, а мама дивилася шоу «Приз за телефоном»^[9]. Вона відправила своє ім'я та прізвище на WCSH^[10] і плекала надію виграти Гран-прі того тижня — пілосос «Електролюкс». Про те, що шансів у неї мало, вона знала, проте казала, що надія живе пекельно довго. То був жарт.

— Можете позичити мені на годинку свого наймолодшенького? — спитав преподобний Джейкобз. — У мене в гаражі є одна річ, яка йому сподобається.

— А що це? — вже підводячись, спитав я.

— Сюрприз. Потім мамі розкажеш.

— Мам?

— Іди, Джеймі, — дозволила вона. — Але спершу перевдягнися, скинь шкільний одяг. А поки він повернеться, хочете склянку чаю з льодом, преподобний Джейкобзе?

— Хочу, — кивнув той. — Але цікаво, чи не могли б ви звати мене Чарлі?

Поміркувавши над цим, мама відповіла:

— Ні. Але Чарльзом, напевно, можу.

Я натягнув джинси й футболку, спустився вниз, але слухати дорослі балачки не став, вийшов надвір чекати шкільного автобуса. Кон, Террі та я відвідували початкову школу на трасі 9 (недалеко, чверть милі пішки від нашого дому), що розміщалася в одній кімнаті, Енді ходив в Об'єднану середню школу, а Клер — до школи Гейтс-Фолз, де вона вчилася в першому зі старших класів. («Головне, щоб ти не була, як першокласниця», — сказала їй мама. То теж був жарт.) З автобуса вони сходили на перетині траси 9 та Методист-роуд, біля підніжжя

пагорба Методистів.

Я побачив, як брат і сестра виходять з автобуса. І поки вони пленталися вгору пагорбом (гризучись, як завше, я це чув, поки стояв в очікуванні біля поштової скриньки), з будинку вийшов преподобний Джейкобз.

— Готовий? — спитав він і взяв мене за руку. Це здалося цілковито природним.

— Так, — сказав я.

На півдорозі донизу пагорбом ми стріли Енді та Клер. Енді спитав, куди я йду.

— Додому до преподобного

Джейкобза, — відповів я. — Він покаже мені сюрприз.

— Не затримуйся там, — сказала Клер. — Сьогодні твоя черга накривати на стіл. — Вона потай глянула на Джейкобза і швидко відвела погляд, наче їй несила було на нього дивитися. Ще до кінця року моя старша сестричка до нестями закохається в нього, утім, як і всі її подружки.

— Я скоро його поверну, — пообіцяв Джейкобз.

Тримаючись за руки, ми спустилися на трасу 9, яка вела до Портленда, якщо звернути ліворуч, та до Гейтс-Фолза, Касл-Рока й

Льюїстона, якщо праворуч. Ми зупинилися й подивились, чи нема на дорозі машин (хоча це було смішно, бо трасою 9 вони їздили хіба що влітку), а потім пішли повз сінокоси й поля кукурудзи, стебла якої, тепер висохлі, перестукували на легенькому осінньому вітерці. Десять хвилин ходи привели нас до пасторського дому — охайного білого будиночка з чорними віконницями. За ним виднілася Перша методистська церква Гарлоу, і це теж було смішно, бо інших методистських церков у Гарлоу не було.

Єдиним іншим молитовним домом у Гарлоу була церква шілоїтів^[11]. Тато вважав їх диваками,

десь посередині між помірно й
тяжко причмеленими. Вони не
роз'їжджали в запряжених кіньми
двоколках абощо, але всі їхні
чоловіки й хлопці, коли виходили
надвір, натягали чорні капелюхи.
Жінки й дівчата ходили в сукнях до
щиколоток і білих очіпках. Тато
казав, шілоїти стверджували, ніби
знають, коли настане кінець світу. Це
було записано в якійсь особливій
книжці. Мама вважала, що в Америці
кожен має право вірити, у що
заманеться, аби нікому не шкодив...
але й татових слів не спростовувала.
Наша церква була більша за
шілоїтську, але дуже проста. А ще на
ній не було шпиля. Правда, колись

був, у давніші часи, 1920-ті чи десь так, але налетів ураган і зніс його.

Ми з преподобним Джейкобзом пройшли ґрунтовою під'їзною доріжкою. Я з цікавістю подивився на його синій «Плімут Бельведер», дуже круту машину.

— Механічна коробка чи автомат? — спитав я.

Він здивовано глянув на мене, та потім розплився в усмішці.

— Автомат. Це подарунок на весілля від тестя й тещі.

— А теща — це така погана людина, про яку в анекдотах розповідають?

— Моя — так, — розсміявся він. — Ти любиш машини?

— Ми всі їх любимо, — відповів я, маючи на увазі всіх у своїй родині... хоча про маму й Клер трохи перебільшив, напевно. Жінки наче не до кінця розуміли засадничу крутизну машин. — Коли тато поремонтує Ракету Доріг, то випробує її на Спідвеї^[12] у Касл-Року.

— Серйозно?

— Ну, не він сам. Мама сказала, що йому не можна, бо це дуже небезпечно. Хтось інший. Може, Двейн Робішод. У них із мамою і татом крамничка «Брауніз». Торік він ганяв на Спідвеї, але в нього двигун

загорівся. Тато каже, він собі підшукує нову машину.

— А Робішоди ходять до церкви?

— Е-е...

— Я вважатиму, що це відповідь «ні». Заходь у гараж, Джеймі.

Усередині лежали густі тіні й пахло цвіллю. Я трохи побоювався тих тіней і того смороду, але Джейкобза вони наче не турбували. Він завів мене глибше у морок, потім зупинився і на щось показав пальцем. І побачене змусило мене охнути.

Джейкобз лише злегка всміхнувся — так, як це роблять

люди, коли чимось пишаються.

— Ласкаво просимо на Погідне озеро, Джеймі.

— Ого!

— Я зібрав його, поки чекаю приїзду Петсі й Моррі. У мене багато хатньої роботи, та я вже чимало й зробив, наприклад, полагодив помпу в криниці, але поки Петс не приїде з меблями, у мене зв'язані руки. Твоя мама, друзяко, і жінки з комітету жіночої допомоги навели неймовірний лад у домі. Містер Латур їздив на роботу з острова Орра^[13], і в цьому будинку ще до початку Другої світової ніхто не жив. Я їй подякував, але я не проти, якщо

ти подякуєш іще раз.

— Авжеж, ще б пак, — кивнув я, але, здається, так і не переказав цієї другої подяки, бо практично не чув, що він мені сказав. Усю мою увагу притягував до себе стіл, який забирав майже половину гаражного простору. На ньому розкинувся зелений макет ландшафту, поряд із яким гора Череп мусила б згоріти від сорому. Відтоді я бачив чимало таких макетів (здебільшого у вітринах іграшкових магазинів), але по них завжди бігали хитромудрі електричні поїзди. На столі, який влаштував преподобний Джейкобз, не було поїздів, та й то був власне не стіл — просто листи фанери на кількох поставлених поряд

козлах для пиляння дров. А на фанері розлягалася сільська місцевість у мініатюрі, близько дванадцяти футів завдовжки і п'яти завширшки^[14]. Через увесь обшир по діагоналі марширували високовольтні опори заввишки вісімнадцять дюймів^[15], а найбільше місця займало озеро зі справжньою водою, що навіть у напівмороці зблискувало яскравосинім.

— Доведеться скоро його розібрати, — сказав священник, — бо інакше не зможу завести машину в гараж. Петсі це не сподобається.

Він нахилився, сперся долонями на коліна й став пильно вдивлятися в

положисті пагорби, ниткоподібні високовольтні лінії, велике озеро. Біля води паслися пластмасові вівці й корови (з масштабу вони суттєво вибивалися, але я цього не помітив, та навіть якби й помітив, не зважав би). Ще там стояло багато вуличних ліхтарів, хоч мене це трохи здивувало, бо ні містечка, ні доріг, які вони могли б освітлювати, не спостерігалось.

— Думаю, ти міг би розгорнути тут зі своїми солдатами велику битву, правда?

— Ага, — сказав я. І подумав, що міг би розгорнути тут цілу війну.

Джейкобз кивнув.

— Але цього не буде, бо на Погідному озері всі з усіма ладнають і битися не дозволено. Тим-то воно схоже на рай. Щойно я розпочну заняття в групі молоді, перенесу озеро в підвал церкви. Може, ти й твої брати мені допоможете. Думаю, дітлахам воно сподобається.

— Авжеж, сподобається! — сказав я і додав щось таке, що чув від свого батька: — А то, коти в манто!

Розсміявшись, він поплескав мене по плечу.

— А тепер хочеш побачити справжнє диво?

— Мабуть, — завагався я, бо

впевнений не був. Прозвучало це так, наче диво може бути страшним. Зненацька я збагнув, що ми вдвох у старому гаражі, де немає машини, в запорошеній дірі, де тхнуло так, наче вона багато років простояла зачинена. Двері в зовнішній світ були відчинені, але здавалося, що до них ціла миля. Мені подобався преподобний Джейкобз, однак раптом я пошкодував, що не лишився вдома: розмальовував би собі на підлозі й чекав, чи не виграє мама «Електролюкс», щоб врешті-решт здобути перевагу в нескінченній битві з літньою пилюкою.

А тоді преподобний Джейкобз поволі провів рукою над Погідним

озером, і я геть забув про свій неспокій. З-під саморобного стола полинуло тихе дзижчання, схоже на звук, з яким розігрівався наш телевізор «Філко», і всі маленькі вуличні ліхтарі ввімкнулися. Вони світилися яскраво-білим світлом, занадто яскравим, щоб на нього дивитися, і заливали магічним місячним сяйвом зелені пагорби й синю воду. Навіть пластмасові корови й вівці здавалися більш реалістичними, може, тому що тепер вони відкидали тіні.

— Ого, як ви це зробили?

Священик розплився в усмішці.

— Непоганий фокус, скажи? «І

сказав Бог: Хай станеться світло. І сталося світло. І побачив Бог світло, що добре воно». Та тільки я не Бог, тому змушений поклатися на електрику. Дивовижна штука, Джеймі. Такий подарунок від Господа, що він змушує нас відчувати божественну велич щоразу, коли клацаємо вимикачем, хіба не так?

— Напевно, — погодився я. — Мій дідо Амос пам'ятає часи, коли не було електричних лампочок.

— Багато людей пам'ятають. Але невдовзі всіх цих людей не стане... а тоді ніхто особливо не замислюватиметься над тим, яке це диво — електрика. І яка загадка. Ми

здогадуємося, як вона працює, але знати, як щось працює, і знати, що це таке насправді, — дуже різні речі.

— Як ви ввімкнули світло? — поцікавився я.

Він показав рукою на полицю позаду стола.

— Бачиш оту маленьку червону лампочку?

— Угу.

— Це фотоелемент. Їх можна купити, але цей я сам зробив. Він відкидає невидимий промінь. Коли я його торкаюся, вуличні ліхтарі довкола Погідного озера загоряються. Якщо я зроблю це ще раз... отак... —

Він провів рукою понад ландшафтом, і вуличні ліхтарі потьмяніли, вичахли до кволих цяток світла й остаточно згасли. — Бачиш?

— Клас, — видихнув я.

— Спробуй тепер ти.

Я підняв руку. Спершу нічого не відбувалося, та коли я став навшпиньки, мої пальці торкнулися променя й порушили його цілісність. З-під стола знову полинуло дзичання, і знову ввімкнулися ліхтарі.

— Вийшло!

— А то, коти в манто, — сказав він і скуйовдив мені волосся.

— А що це дзиччить? Наче наш

телевізор.

— Зазирни під стіл. Я ввімкну світло, щоб тобі краще було видно. — Він клацнув вимикачем на стіні, й загорілися дві вкритих пилюкою лампочки. Зі смородом цвілі (а до нього домішувався ще якийсь запах — гарячий і масткий) вони нічого вдіяти не змогли, зате трохи розігнали морок.

Я нахилився (а в моєму віці низько опускатися не було потреби) і зазирнув під стіл. Побачив там дві чи три якісь штуки, схожі на коробки, прикріплені знизу до фанери. Саме від них і йшло те дзижчання, і маслянистий запах теж.

— Акумулятори, — пояснив преподобний. — Їх я теж зробив сам. Електрика — моє хобі. І технічні новинки. — Він заусміхався, мов малий хлопчак. — Люблю їх. Мою жінку вони до сказу доводять.

— А в мене хобі — воювати з фріцами, — сказав я. А тоді, згадавши його слова про те, що це трохи недобре, додав: — Тобто з німцями.

— Хобі потрібне кожному. А ще кожному потрібне одне-два дива, просто щоб переконатися, що життя — це щось більше, ніж довга марудна дорога, якою ти плентаєшся від колиски до могили. Хочеш побачити

друге диво, Джеймі?

— Так!

У кутку стояв ще один стіл, завалений інструментами, шматками дроту, трьома-чотирма розчленованими транзисторними радіоприймачами, схожими на ті, які були у Клер та Енді, а також звичайними батарейками й акумуляторами з крамниці. Ще там стояв маленький дерев'яний ящик. Узявши його, Джейкобз опустився на коліно, щоб ми з ним були на одному рівні, і витяг зсередини фігурку, загорнуту в білу мантію.

— Ти знаєш, хто це?

Я знав, бо фігура була схожа на мій люмінесцентний нічник.

— Ісус. Ісус із пакунком на спині.

— Це не просто пакунок, це акумуляторний блок. Поглянь. — Він підняв кришку блока на шарнірі, не більшому за голку для шитва. Усередині я побачив щось подібне до кількох блискучих монеток з крихітними цятками припою. — Ці я теж сам зробив, бо в крамниці чогось такого маленького й потужного не купиш. Мабуть, я міг би їх запатентувати і, може, колись так і зроблю, але... — Він похитав головою. — Не зважай.

Він знову закрити кришку блоку й переніс Ісуса до ландшафту Погідного озера.

— Сподіваюсь, ти помітив, яка синя в озері вода, — сказав він.

— Ага! Я такого синього озера ще не бачив!

Він кивнув.

— Само по собі диво, можна сказати... поки уважніше не придивишся.

— Як це?

— Насправді то просто фарба. Іноді, Джеймі, я над цим розмірковую. Коли не спиться. Над тим, що від дешиці фарби мілка вода

здається глибокою.

Така дурниця здалася мені не вартою того, щоб її обдумувати, але вголос я цього не сказав. Раптом священик наче виструнчився і поставив Ісуса біля озера.

— Я планую використувати це на зборах молоді, це буде так зване навчальне знаряддя. Але ти побачиш усе першим, гаразд?

— Гаразд.

— Ось що сказано в чотирнадцятому розділі Євангелія від Матвія. Джеймі, ти ж будеш виконувати настанови зі Слова Божого?

— Авжеж. Мабуть, так. — Мені знову стало трохи тривожно.

— Я знаю, що будеш. Бо те, що ми засвоюємо дітьми, залишається в пам'яті якнайдовше. Добре, слухай уважно. «І зараз звелів Ісус учням... — тобто наказав їм, — до човна сідати, і переплисти на той бік раніше Його, аж поки народ Він відпустить. Відпустивши ж народ, Він на гору пішов помолитися на самоті...» — А ти молишся, Джеймі?

— Так, щовечора.

— Молодчинка. Добре, продовжимо. «...і як вечір настав, був там Сам. А човен вже був на середині моря, і кидали хвилі його, бо вітер

зірвавсь супротивний. А о четвертій сторожі нічній Ісус підійшов до них, ідучи по морю. Як побачили ж учні, що йде Він по морю, то настрашилися та й казали: Мара! І від страху вони закричали... А Ісус до них зараз озвався й сказав: Заспокойтесь, це Я, не лякайтесь!» Оце й кінець історії, хай Господь благословить Своє святеє Слово. Хороша вона, правда?

— Мабуть, так. А «озвався» — це означає «заговорив»? Так?

— Так. Ти хотів би побачити, як Ісус іде Погідним озером?

— Ага! Ще б пак!

Він щось покрутив під білою мантією Ісуса, і фігурка зарухалася. Досягнувши Погідного озера, вона не втопилася, а продовжила спокійне ковзання по водяній гладіні. Іншого берега вона дісталася за двадцять секунд чи десь так. Там був пагорб, і вона пробувала на нього вибратися, але я бачив, що от-от перекинеться. Та не встигла, бо її схопив преподобний Джейкобз. Знову засунувши руку Ісусу під мантію, він його вимкнув.

— Він це зробив! — вигукнув я. — Ходив по воді!

— Ну... — Священик усміхався, але не веселою усмішкою. Один

кутик рота в нього був опущений донизу. — І так, і ні.

— Що ви маєте на увазі?

— Бачиш те місце, де він ступив на воду?

— Ага...

— Простягни туди руку. І подивись, що там знайдеш. Але обережно, не торкайся ліній електропередач, бо по них біжить справжній струм. Не сильний, але якщо ти їх зачепиш, тебе стукне. Особливо якщо рука буде мокра.

Я простягнув руку, однак сторожко. Навряд чи він міг зіграти зі мною злий жарт, як це часом

любили робити Террі й Кон, але я був у чужому гаражі з чужим чоловіком і достеменно нічого не знав. Вода здавалася глибокою, але то була ілюзія, створена синьою фарбою на стінках контейнера та відблисками світла на поверхні. Мій палець занурився лише по першу кісточку.

— Ти не в тому місці торкаєшся, — зауважив преподобний Джейкобз. — Посунь руку трохи вправо. Ти знаєш, де право, а де ліво?

Я знав. Мене мама навчила. *Права — це та рука, якою ти пишеш.* Звісно, для Клер і Кона це правило не діяло, бо вони були, як казав мій батько, ліворукими гравцями.

Я посунув руку й намацав щось у воді. То був метал, з канавкою в ньому.

— Думаю, я знайшов, — сказав я преподобному Джейкобзу.

— Я теж так думаю. Ти торкаєшся рейки, якою пересувається Ісус.

— Це фокус! — вигукнув я. Фокусників я бачив у «Шоу Еда Саллівана»^[16], а в Кона була коробка з фокусами, яку він одержав на день народження, хоча вже все розгубив, окрім летючих кульок і зникаючого яйця.

— Саме так.

— Як те, що Ісус ішов по воді до того човна!

— Іноді, — сказав він, — якраз цього я й побоююся.

У нього був такий сумний і відсторонений вигляд, що мені знову на мить стало трохи лячно. А ще шкода його. Бо я зовсім не розумів, чому він сумує, коли в нього в гаражі є такий чудовий уявний світ, як Погідне озеро.

— Це дуже хороший фокус. — І я погладив його по руці.

Він повернувся з тієї далечини, куди був одійшов, і широко мені всміхнувся.

— Твоя правда, — сказав він. —
Мабуть, я просто скучив за
дружиною і синочком. Думаю, саме
тому я тебе й позичив, Джеймі. Але
час повернути тебе мамі.

Коли ми дійшли до траси 9, він
знову взяв мене за руку, хоча ні з того,
ні з іншого боку машин видно не
було, й ми йшли так усю дорогу до
Методист-роуд. Але я не мав нічого
проти. Мені подобалося тримати
його за руку. Я знав, що він
турбується про мене.

* * * * *

Місіс Джейкобз та Моріс

приїхали за кілька днів по тому. Хлопчик був ще малим брикунцем у підгузках, зате жінка була гарна. У суботу, за день до того, як преподобний Джейкобз уперше став за кафедру нашої церкви, ми з Террі й Коном допомогли йому перенести Погідне озеро в церковний підвал, де щочетверга вечорами мала збиратися методистська молодь. Без води надто впадали у вічі мілкість озера й рівчачок колії, що через нього проходив.

Преподобний Джейкобз узяв із Террі й Кона обіцянку мовчати — бо, як пояснив він, йому не хотілося зіпсувати враження малечі (що змусило мене почуватися дорослим, і

я тішився цим відчуттям). Вони погодилися, і навряд чи хтось із них пробовкався, але в церковному підвалі світло було значно яскравішим, ніж у гаражі пасторського будинку, і якщо стати близько до макета ландшафту й уважно в нього вдивлятися, то ставало помітно, що Погідне озеро — це лише широка калюжа. І жолобок колії теж видно. До Різдва вже знали всі.

— Один великий пшик, — сказав мені одного четвергового пообіддя Біллі Пекет. Вони з братом Ронні ненавиділи четвергову вечірню школу, але мати примушувала їх відвідувати заняття. — Якщо він ще

раз це покаже й розкаже ту байку про ходіння по воді, мене знудить.

Після цього мені захотілося його побити, але він був більшим за мене. І моїм другом. А до всього ще й мав рацію.

II. Три роки. Голос Конрада. Диво

Преподобного Джейкобза звільнили за проповідь, яку він прочитав з кафедри 21 листопада 1965 року. Це легко було знайти в Інтернеті, бо я мав віху, на яку міг спиратися: субота перед Днем подяки. Тиждень по тому він зник із нашого життя — і поїхав сам. Петсі та Моріса (якого дітлахи із ЗММ прозвали Хвостиком Моррі) на той час уже теж не було. Так само, як і «Плімута Бельведера» з коробкою-автоматом.

Моя пам'ять про три роки між тим днем, коли я вперше побачив Погідне озеро, і днем Кошмарної проповіді напрочуд прозора, хоча до того, як починати пригадувати, я б вам сказав, що пам'ятаю мало. Зрештою, сказав би я, хто з нас бодай трохи детально пам'ятає своє життя між шістьма і дев'ятьма роками? Але писання — дивовижна й жахлива річ. Воно відкриває глибокі колодязі пам'яті, що доти стояли накриті.

Я відчуваю, що міг би відкласти вбік історію, яку вирішив написати, та натомість заповнити книжку (і чималеньку за обсягом) спогадами про ті роки й той світ, що так різьке відрізнявся від того, в якому я нині

живу. Пам'ятаю свою матір, як вона стояла біля дошки для прасування в комбінації, неймовірно прекрасна в променях ранкового сонця. Пам'ятаю свій купальний костюм з відвислим задом негарного сіро-зеленого кольору, і як ми з братами плавали в озері Гарріз-Понд. Ми казали один одному, що слиз на дні — це коров'ячі кізяки, але то був просто намул (*мабуть*, просто намул). Пригадую сонні полудні в крихітній початковій школі Вест-Гарлоу — як я сидів на зимових пальтах у кутку орфографії та намагався навчити нещасного тупого Дікі Озгуда правильно писати слово «жираф». Навіть пам'ятаю, як він сказав: «Н-н-

нащо м-м-мені його писати, як я н-н-ніколи його не б-б-бачив?»

Пам'ятаю павутиння ґрунтових доріг, що мережили наше місто, і як ми грали в «кульки» на шкільному подвір'ї під час морозних квітневих канікул, і як стугонів вітер у соснах, коли я лежав у ліжечку, помолившись і чекаючи, коли прийде сон. Пам'ятаю, як батько виходив із гаража з гайковим ключем у руці та в кепці «РІДКЕ ПАЛИВО МОРТОНА», насунутій низько на лоба, а з кісточок пальців крізь мастило сочилася кров. Пригадую, дивився, як Кен Маккензі^[17] представляє мультики про моряка Папая в шоу «Потужні 90», а потім змушений був

відмовитися від перегляду телевізора після обіду, коли приходили Клер та її подружки, бо вони хотіли дивитися «Американський подіум», щоб знати, у що вбираються дівчата. Пам'ятаю заходи сонця, червоні, як кров на кісточках пальців у мого батька, — вони ще й тепер змушують мене здригатися.

Я пригадую тисячу інших речей, переважно хороших, проте я сів за комп'ютер не для того, щоб надіти рожеві окуляри й розливати віск ностальгії. Вибіркова пам'ять — один із головних гріхів старих людей, а в мене нема на це часу. Не всі ті речі були хорошими. Ми жили в селі, а в ті часи сільське життя було

важким. Та воно й тепер важке, як я собі думаю.

Мій друг Ел Ноулз втрапив рукою в картоплесортувалку свого батька і позбувся трьох пальців, перш ніж містер Ноулз встиг вимкнути ту громіздку небезпечну штукенцію. Я був там того дня і пам'ятаю, як конвеєри забарвилися в червоний. Пам'ятаю, як кричав Ел.

Мій батько (разом із Террі, своїм відданим, хоч і безпорадним служкою) запустив-таки Ракету Доріг — Господи, як оглушливо й розкішно вона загремотіла, коли він розігнав двигун! — і передав її Двейну Робішоду, свіжопофарбовану, з

номером 19, нанесеним на дверцята, для перегонів Спідвей у Касл-Року. У першому ж раунді першого заїзду той придурок перевернувся на ній і розтросив уцент. На самому ж Двейні не лишилося й подряпини. «Видко, педаль газу заїла», — пояснив він, либлячись своєю ідіотською усмішкою. Тільки в нього вийшло «підаль», а мій батько сказав, що єдиний підаль там за кермом сидів.

— Це навчить тебе не довіряти нічого цінного Робішодам, — зауважила мама, і батько так глибоко запхав руки в кишені, що показалася гумка трусів (либонь, хотів, щоб вони не втекли й не пішли кудись у

неналежне місце).

Ленні Макінтош, син листоноші, втратив око, коли нахилився подивитися, чому «бомба з вишнями»^[18], яку він поклав у попатраний ананас, не вибухнула.

Мій брат Конрад втратив голос.

Тож ні — не всі ті речі були хорошими.

* * * * *

У першу неділю, коли преподобний Джейкобз піднявся на кафедру, у церкві зібралося більше людей, ніж за всі ті роки, що там

проповідував товстий сивий добродушний містер Латур, читаючи свої доброзичливі, проте малозрозумілі проповіді й пускаючи рясну сльозу в День матері, який він називав Неділею матері (усі ці деталі мені люб'язно надала моя мати багато років по тому, бо сам я містера Латура не пам'ятав узагалі). Замість двадцятьох парафіян там зібралось чи не в чотири рази більше люду, і я пам'ятаю, як розлягалися їхні голоси під час Уславлення Бога: «Славте Господа, Котрий є джерелом всілякого благословіння, славте Його, ви, земні створіння». У мене від цього мороз поза шкірою пробіг. Місіс Джейкобз доволі вправно грала

на органі. Її біляве волосся, перехоплене на потилиці простою чорною стрічкою, переливалося багатьма кольорами у світлі, що просочувалося крізь наш єдиний вітраж.

Ми поверталися додому en famille^[19], наші вихідні недільні черевики здіймали хмаринки куряви, і я опинився позаду батьків, тому почув, як мама висловлює своє схвалення. А ще полегшення.

— Він же такий молодий, я думала, він нам прочитає лекцію про громадянські права чи опір призову в армію, чи ще щось таке, — сказала вона. — А натомість він нам провів

дуже хороший урок на тему Біблії. Я думаю, люди прийдуть ще. А ти?

— Ненадовго, — відповів їй батько.

— От уже, великий нафтовий барон. Великий цинік. — І мама грайливо стукнула його по руці.

Як виявилось, вони обоє мали рацію. Відвідуваність у нашій церкві не скотилася до рівня часів містера Латура (тобто не більше десятка парафіян узимку, що тулилися в купку одне до одного, аби зігрітися в опалюваній дровами церкві, де гуляли протяги), але поволі знизилася до шістдесяти, потім до п'ятдесяти й нарешті до рівня сорока

з гаком, на якому й зависла, немов стрілка барометра в мінливий літній день. Причину цього природного відтоку парафіян ніхто не шукав у проповідях містера Джейкобза, котрі завжди були зрозумілими, приємними і заснованими на Біблії (ніколи нічого тривожного про атомні бомби чи марші свободи). Люди просто собі віддалилися.

— Бог тепер для людей не такий важливий, — пожалілась якомсь моя мама після особливо сумної кількості парафіян на проповіді. — Настане день, коли вони пошкодують про це.

За ці три роки наші збори методистської молоді теж зазнали помірнього відродження. У добу Латура нас у четвергові вечори збиралося заледве більше від десятка, до того ж четверо мали прізвище Мортон: Клер, Енді, Кон і Террі. У добу Латура мене вважали ще замалим, щоб ходити на ці збори, за це Енді часом давав мені щигля по лобі й називав везучим каченям. Якось раз я запитав у Террі, що в них там відбувалося, і він знуджено знизав плечима.

— Ми співали пісні, читали

Біблію і обіцяли, що ніколи не питимемо отруйні алкогольні напої й не смалитимемо цигарки. Потім він сказав нам любити наших матерів, і що *катлики* потрапляють у пекло, тому що обожнюють ідолів, а євреї люблять гроші. А ще казав, щоб ми уявляли, що нас слухає Ісус, коли наші друзі розказують непристойні анекдоти.

Однак за нового режиму відвідуваність зросла до трьох дюжин дітей віком від шести до сімнадцяти, а це, своєю чергою, породило потребу купити більше складаних стільців для церковного підвалу. І річ була не в механічному Ісусі преподобного Джейкобза, що

брюхав через Погідне озеро, — захват від нього швидко вивітрився, навіть у мене. Сумніваюся, що до цього якось спричинилися й картинки Святої землі, які він порозвішував на стінах.

Здебільшого все трималося на його молодості й ентузіазмі. Він не лише читав проповіді, а й влаштовував ігри та рухливі вправи, бо, як він не раз наголошував, Ісус переважно проповідував просто неба, а це означало, що християнство — це щось більше, ніж церква. Читання Біблії залишалися, але ми це робили, граючи в «музичні стільці»^[20], і доволі часто хтось падав на підлогу, шукаючи

Повторення Закону, 14, вірш 9, чи Тимофію, 2:12. Це було досить-таки кумедно. Потім був майданчик для гри в бейсбол, який допомогли йому облаштувати на задньому подвір'ї Кон та Енді. Одного четверга хлопці грали в бейсбол, а дівчата підбадьорювали, іншого четверга дівчата грали в софтбол^[21], а хлопці (в надії, що деякі дівчатка забудуть, що не їхня черга, і прийдуть у спідничках) підтримували їх.

Захоплення преподобного Джейкобза електрикою часто принагоджувалося у його «розмовах з молоддю» четверговими вечорами. Пригадую, якимось після обіду він подзвонив до нас додому і попросив

Енді в четвер увечері вдягти светр. Коли ми всі зібралися, він викликав мого брата на середину кімнати й сказав, що хоче продемонструвати тягар гріха.

— Хоч я й певен, що грішник з тебе, Ендрю, невеликий, — додав він.

Мій брат нервово всміхнувся й нічого не сказав.

— Діти, це не для того, щоб вас налякати, — вів далі преподобний. — Є священники, які вірять у такі речі, але я не один із них. Це так, щоб ви знали. — (Як я згодом дізнався, таке люди кажуть зазвичай перед тим, як налякати тебе

до всирачки.)

Він надув декілька повітряних кульок і попросив нас уявити, що кожна з них важить двадцять фунтів^[22]. Піднісши першу догори, він сказав:

— Оця в нас — брехня. — Він енергійно потер її кілька разів об сорочку, а тоді притулив до светра Енді, й вона прилипла, наче приклеєна.

— Оця — крадіжка. — Ще одну кульку він притулив Енді до светра.

— Ось гнів.

Я вже точно не пригадаю, але здається, він приліпив у цілому сім

кульок до плетеного вручну светра Енді з оленячої вовни, по одній на кожен смертний гріх.

— У сумі це нам дає понад сто фунтів гріха, — підсумував священик. — Важка ноша! Але хто знімає гріхи зі світу?

— Ісус! — слухняно промовили ми хором.

— Правильно. Коли ви просите у Нього прощення, відбувається от що.

Він витяг шпильку і одну за одною полускав ті кульки, разом із тією, що відклеїлася від светра, тож її довелося прикріплювати знову. Я

думаю, ми всі відчули, що та частина уроку з лусканням кульок була набагато цікавішою за святенницьку частину зі статичною електрикою.

Найприголомшливішою демонстрацією електрики в дії був один із його власних винаходів, який він назвав Драбиною Джейкобза^[23]. У металевій коробці завбільшки зі скриню жила моя іграшкова армія. Звідти стирчали два дроти, схожі на вуха телевізійного зайця. Коли він увімкнув її в мережу (цей винахід працював від розетки, а не на батарейках) і клацнув перемикачем збоку, по дротах побігли довжелезні іскри, такі яскраві, що на них боляче було дивитися. На верхівці вони

сягали піку й зникали. Коли Джейкобз притрусив той пристрій зверху якимось порошком, рухомі іскри стали різнокольоровими. Дівчатка заохкали від захвату.

Це щось означало з релігійного погляду — принаймні на думку Чарльза Джейкобза, — проте хай мені грець, якщо я пам'ятаю, що то було. Може, щось про Святу Трійцю? Коли перед очима вже не було Драбини Джейкобза з її кольоровими іскрами й струмом, що сичав, наче розлючений дикий кіт, такі екзотичні ідеї мали тенденцію згасати, наче скороминуща лихоманка.

Та все ж одну з його міні-лекцій

я запам'ятав дуже виразно. Він сидів на стільці, розвернутому таким чином, щоб він міг дивитися на нас понад спинкою. Його дружина сиділа на банкетці перед фортепіано, скромно згорнувши руки на колінах і злегка похиливши голову. Може, вона молилася. А може, просто нудилася. Я знаю, що багатьом його слухачам таки було не дуже цікаво — на той час більша частина методистської молоді Гарлоу вже втомилася від електрики та супутніх їй чудес.

— Діти, наука нас вчить, що електрика — це рух заряджених атомних частинок, які називають електронами. Коли електрони течуть, вони створюють струм, і що швидше

течуть електрони, то більша напруга. Це наука, і наука — це чудово, але вона також *обмежена*. Завжди настає момент, коли знання закінчуються. Що таке ці електрони, якщо бути точними? Заряджені атоми, кажуть учені. Добре, з цим усе в порядку, але що таке атоми?

Він подався вперед над спинкою стільця, не зводячи з нас пильного погляду блакитних очей (вони самі здавалися зарядженими електрикою).

— *Ніхто насправді не знає!* І отут якраз до справи долучається релігія. Електрика — це одні з дверей Бога до безмежності.

— От би він притяг лектричний

стілець і підсмажив кілька білих мишей, — пирхнув Біллі Пекет одного вечора після молитви. — Оце було б індересно.

Попри часті (і що далі, то нудніші) лекції про святу електрику, більшість із нас нетерпляче очікувала уроків у четверговій вечірній школі. Коли преподобний Джейкобз не сідав на свого хобі-коника, то провадив жваві, а часом і веселі розмови з уроками за мотивами Святого Письма. Він говорив про ті проблеми, з якими всі ми стикаємося в реальному житті — від хуліганів до спокуси списати відповіді з чужої контрольної, до якої ми не готувалися. Нам дуже подобалися

ігри, дуже подобалася більшість уроків, і співи теж, бо місіс Джейкобз добре грала на піаніно й ніколи не затягувала гімнів.

І знала вона не тільки гімни. Одного вечора, який ми не забудемо ніколи, вона зіграла трійко пісень «Бітлз», і ми всі заспівали «Від мене тобі», «Вона тебе любить» і «Я хочу тримати тебе за руку». Моя мати стверджувала, що Петсі Джейкобз грала на фортепіано в сімдесят разів краще, ніж містер Латур, і коли молода священникова дружина попросила трохи грошей з церковного фонду, щоб викликати настроювача фортепіано з Портленда, диякони схвалили цей

запит одностайно.

— Але, мабуть, краще не грайте більше пісень «Бітлз», — сказав їй містер Келтон. — Діти можуть почути ці дурниці по радіо. Нам би хотілося, щоб ви виконували більше... е-е... християнських мелодій.

Скромно опустивши додолу очі, місіс Джейкобз пробурмотіла щось на знак згоди.

* * * * *

І було ще дещо: Чарльз і Петсі Джейкобзи були сексуально

привабливі. Я вже згадував про те, що Клер та її подружки дуріли за ним. А невдовзі більшість хлопців позакохувалися в неї, бо Петсі Джейкобз була вродлива. Мала біляве волосся, кремову шкіру, повні губи. Її злегка опуклі очі були зеленими, і Конні стверджував, що вона відьма, бо щоразу, коли вона переводила на нього погляд тих зелених очей, його коліна перетворювалися на воду. З такою зовнішністю про неї були б чесали язиками, якби вона фарбувалася сильніше, ніж мазком губної помади для виду. Але в двадцять три роки нічого більшого вона й не потребувала. Молодість була її косметикою.

Щонеділі вона вбиралася в бездоганно пристойні сукні до коліна чи середини гомілки, хоч то вже й були роки, коли краї жіночих суконь пішли вгору. На четвергові заняття ЗММ вона вдягала бездоганно пристойні штани й блузки (за словами моєї матері, фірми «Шіп-н-Шор»^[24]). Але мамусі й бабусі з общини все одно пильно до неї придивлялися, бо фігура, яку підкреслював той бездоганно пристойний одяг, була така, що друзі моїх братів підкочували очі або ж трясли рукою, ото так, як ви, коли торкнетесь пальника плити, яку хтось забув вимкнути. Вона грала в софтбол на дівчачих вечорах, і якось

я підслухав, як мій брат Енді (якому тоді, здається, мало виповнитися чотирнадцять) казав, що дивитись, як вона бігає до баз, само по собі було релігійним досвідом.

Грати на фортепіано і брати участь в інших видах діяльності ЗММ вона могла щочетверга, бо свого малого приводила з собою. Дитина була слухняна, безпроблемна. Моррі всі любили. Наскільки я пригадую, він подобався навіть Біллі Пекету, тому майбутньому юному атеїсту. Моррі майже ніколи не плакав. Навіть коли падав і зчісував собі коліна, то найгірше, до чого він був схильний у таких випадках, — тихо схилювати, та й то лише поки хтось

зі старших дівчат не поставить його на ноги й не пригорне до себе. Коли ми йшли надвір пограти, він усюди ходив слідом за хлопцями, а коли не міг їх наздогнати, то ходив за дівчатами, які гляділи його ще й під час читання Біблії чи гойдали на руках у Годину співів. Так і прізвисько вчепилося — Хвостик Моррі.

Особливо його любила Клер. І є в мене один чіткий спомин (котрий, я точно знаю, складається з багатьох нашарованих згадок) про те, як вони сидять у кутку з іграшками — Моррі на своєму крихітному стільчику, а Клер навколішки біля нього, допомагає щось розмальовувати чи

будувати змію з доміно. «Коли я вийду заміж, то хочу чотирьох таких самих, як він», — якось сказала Клер мамі. На той момент їй, мабуть, мало невдовзі виповнитися сімнадцять і вона була готова до випуску із ЗММ.

— Ну нехай щастить, — відповіла їй мама. — Сподіваюся все ж, що твої будуть гарнішими, ніж Моррі, Клерчик-Еклерчик.

З її боку було трохи недобре так казати, але не те щоб і неправда. Попри те, що Чарльз Джейкобз був симпатичним чоловіком, а Петсі Джейкобз — відверто вродливою молодого жінкою, Хвостик Моррі вдався простеньким, як картопляне

пюре. Він мав бездоганно кругле личко, яке нагадувало мені Чарлі Брауна^[25]. Волосся в нього було якогось непевного відтінку чорного. І хоч у батька очі були блакитні, а в матері — заворожливо зелені, Моррі дісталися оченята простецького карого відтінку. А проте всі дівчатка його любили, так, неначе він був тією дитиною, з якої мав початися відлік тих, що їх вони народять за наступні десять років, а хлопці ставилися до нього як до найменшого братика. Він був нашим талісманом. Він був Хвостиком Моррі.

Якось у лютому, у четвер увечері, ми з братами й сестрою поверталися з пасторського дому.

Щоки в нас пашіли від катання на санчатах за церквою (уздовж доріжки преподобний Джейкобз порозвішував електричні лампочки), і ми щодуху горланили пісню «Я Генріх Восьмий». Пригадую, що Енді й Кон перебували в особливо піднесеному настрої, бо привезли наші сани й посадили Моррі на подушку спереду, де він безстрашно сидів, нагадуючи наяду на носі судна.

— Я так бачу, вам ці заняття до душі? — спитав тоді батько. Здається, в його голосі промайнула тінь подиву.

— Ага! — випалив я. — Ми сьогодні тисячу уривків з Біблії прочитали, а потім на санчатах

каталися! А місіс Джейкобз, вона теж каталася, тільки падала весь час!

Я розсміявся, і він розсміявся разом зі мною.

— Це чудово, Джеймі, але чи вчитеся ви там чогось?

— Воля людини повинна бути продовженням волі Господа, — папугою повторив я урок того вечора. — А ще, коли з'єднати плюс і мінус акумулятора дротом, то коротке замикання буде.

— Це правда, — кивнув тато. — Саме тому треба бути дуже обережним, коли запускаєш машину від іншого акумулятора. Але я не бачу

В цьому жодного християнського уроку.

— Це було про те, що робити щось неправильно, коли думаєш, що це допоможе щось виправити, не можна.

— А. — Він узяв останнє число журналу «Машина і водій», на обкладинці якого пишався крутий «Ягуар ХК-Е». — Ну, ти ж знаєш, як кажуть, Джеймі: дорога в пекло вимощена добрими намірами. — А на мить замислившись, додав: — І освітлена електричними лампочками.

Та й засміявся, і я засміявся разом із ним, хоч і не зрозумів жарту.

Якщо то був жарт.

* * * * *

Енді й Кон дружили з братами Фергюсонами, Нормом і Гелом. Таких, як вони, ми називали «з великої землі», або ж людьми здалеку. Фергюсони жили в Бостоні, тож дружба зазвичай обмежувалася літніми канікулами. Їхня родина володіла котеджем на озері Лукаут, на відстані приблизно милі від нашого дому, і дві пари братів зустрічалися на церковних зборах, тепер уже Літньої біблійної школи.

У Фергюсонів був сімейний

абонемент на курорті «Козяча гора», і Кон та Енді часом їздили з ними на міні-фургоні Фергюсонів, щоб поплавати й пообідати в «клубі». Басейн там, розказували вони, був у тисячу разів кращий, ніж наше озеро, Гарріз-Понд. Ні я, ні Террі надто цим не переймалися — місцева ковбаня нас цілком влаштовувала. Зате Клер зеленіла від заздрощів. Вона жадала побачити, як «живуть кращі люди».

— Доцю, вони живуть точнісінько, як ми, — запевнила їй мама. — Той, хто сказав, що багатії інакші, помилявся.

Клер, котра саме пропускала білизну через допотопний прес

нашої пралки, скривила невдоволену гримасу.

— Я в цьому сумніваюся, — сказала вона.

— Енді каже, дівчата, які купаються в басейні, вдягнені в бікіні, — докинув я.

Мама зневажливо пирхнула.

— Із таким самим успіхом вони могли б плавати в ліфчиках і трусиках.

— А я б хотіла мати бікіні, — зауважила Клер. Думаю, то була одна з провокацій, на яких спеціалізуються сімнадцятирічні дівчата.

Мама спрямувала на неї вказівний палець з коротко обрізаним нігтем. З пальця крапала мильна піна.

— Панночко, це якраз те, завдяки чому дівчата вагітніють.

Цю подачу Клер дотепно відбила.

— Тоді не пускай туди Енді й Кона. Вони можуть зробити якихось дівчат вагітними.

— Рот на замок. — Мама скосила погляд у мій бік. — У маленьких глечиків великі вушка.

Наче я не знав, що значить зробити дівчину вагітною. Секс.

Хлопці лягають на дівчат і соваються, аж поки не *приходить відчуття*. А коли це стається, загадкове щось, що називають сім'ям, витікає з хлопцевого краника. Воно тоне в животі у дівчини, і через дев'ять місяців настає пора підгузків і дитячого візочка.

Мої батьки не забороняли Кону та Енді їздити влітку на курорт двічі-тричі на тиждень, незважаючи на те, що сестра гавкала, як цепний пес. А коли Фергюсони приїхали на лютневі канікули в 1965-му і запросили моїх братів покататися з ними на лижах, батьки без найменшого сумніву відправили їх на

Козячу гору. Пошрамовані старі лижі моїх братів їхали, прив'язані до багажника на даху міні-фургона поряд з новісінькими блискучими лижами Фергюсонів.

Коли вони повернулися, ми побачили на горлі в Кона яскраво-червону смугу.

— Ти з'їхав зі стежки і врізався в гілляку? — спитав батько, прийшовши додому вечеряти й помітивши слід.

Кон, котрий дуже добре катався на лижах, не приховував обурення.

— Та ну, тату, ні! Ми з Нормом влаштували перегони. Ішли плечем

до плеча, летіли на чортзна-якій швидкості...

Мама скерувала на нього виделку.

— Вибач, ма. На хтозна-якій швидкості. Норм наскочив на камінь і ледве втримав рівновагу. Він виставив убік руку, отак... — Кон показав, мало не перекинувши свою склянку з молоком. — ...і його палиця вдарила мене по шиї. Боліло, як... ну, дуже боліло, але вже краще.

Та тільки краще не було. Наступного дня слід потьмянів до синця й нагадував намисто, але голос у брата став хрипким. До вечора він вже заледве міг говорити трохи

гучніш, ніж пошепки. А через два дні цілковито втратив голос.

* * * * *

Надмірне розтягнення шиї, що призвело до розтягнення гортанного нерва. Таким був діагноз доктора Рено. Він сказав, що вже бачив таке раніше і що за тиждень-два голос до Конрада повернеться. І вже до кінця березня Конні буде цілком здоровий. Нема про що непокоїтися, сказав він, і то була правда. Принаймні щодо нього — у нього самого з голосом усе було в повному порядку. Чого не скажеш про мого брата. У квітні Кон

так само писав записки й показував жестами, що йому потрібно. Він наполіг на тому, щоб ходити до школи, навіть попри те, що інші хлопці почали з нього глузувати, особливо відтоді, як він розв'язав проблему своєї участі на уроках (принаймні до певної міри), пишучи «ТАК» на одній долоні та «НІ» на іншій. Він завів стосик карток з іншими повідомленнями, написаними друкованими літерами. Особливо його однокласників веселив напис «МОЖНА В ТУАЛЕТ?»

Кон сприймав це все начебто з гумором, бо знав, що в інакшому разі його сильніше дражнитимуть, але

якось уночі я зайшов у кімнату, яку він ділив з Террі, й побачив, що він лежить на своєму ліжку й беззвучно плаче. Підійшовши до нього, спитав, що сталося. Дурне запитання, бо я знав на нього відповідь, але в такій ситуації ти мусиш *щось* сказати, і я *міг* сказати, бо то не мені врізали по горлу Лижною Палицею Долі.

— *Іди звідси!* — самими губами промовив він. Його щоки й лоб, поцятковані прищами, які щойно почали вискакувати, палахкотіли вогнем. Очі запухли. — *Іди геть, іди геть!* — А тоді, шокуючи мене: — *Пішов звідси, гад малий!*

Тієї весни в маминому волоссі

з'явилася перша сивина. Якось після обіду, коли батько зайшов у дім, більш змучений на вигляд, ніж зазвичай, мама сказала йому, що вони мусять показати Кона спеціалісту в Портленді.

— Ми й так достатньо чекали, — сказала вона. — Старий дурень Джордж Рено може казати все, що йому заманеться, але я знаю, що сталося, і ти теж. Той безголовий мажор пошкодив моєму сину голосові зв'язки.

Батько важко опустився за стіл. Вони не помітили на веранді мене. Я нескінченно довго зашнуровував кеди.

— Лоро, ми не можемо собі це дозволити.

— А купити «Гайрам ойл» у Гейтс-Фолзі ти собі дозволити зміг, — промовила вона неприємним, мало не єхидним тоном, якого я ніколи від неї не чув.

Батько сидів і дивився, однак не на неї, а на стіл, хоча на ньому нічого не було, крім церати в червоно-білу клітинку.

— Саме через це й не можемо дозволити. Ми катаємося по дуже тонкій кризі. Ти знаєш, яка була цього року зима.

Ми всі знали. Зима була теплою.

Коли прибуток твоєї сім'ї залежить від продажу мазуту для кітлярень, ти постійно поглядаєш на термометр між Днем подяки та Великоднем, сподіваючись, що червона лінія триматиметься низенько.

Мама стояла біля раковини, зануривши руки в хмару мильної піни. Десь у пінних глибинах гримів посуд, так, наче вона хотіла його потрощити, а не помити.

— Ти просто мусив його купити, правда? — Тим самим тоном. Він мені дуже не подобався. Здавалося, що вона батька підштрикує. — Великий нафтовий барон!

— Ту угоду ми уклали ще до

нещастя з Коном, — не підводячи очей, відповів тато. Руки знову ховалися глибоко в кишенях. — Ту угоду ми укладали в серпні. Ми разом сиділи й читали «Альманах старого фермера». Там було написано «Довга й холодна зима, найхолодніша з кінця Другої світової війни», і ми вирішили, що це буде правильний крок. Ти ще підраховувала все на своєму калькуляторі.

Посуд під мильною піною заgrimотів гучніше.

— Візьми позику!

— Я міг би, але, Лоро... послухай. — Нарешті він підняв очі.

— Мені, може, доведеться це

зробити, аби сяк-так перебути літо.

— Він твій син!

— *Я знаю, чорт забирай!* —

проревів тато. Мені стало страшно, а мамі — ще більше, бо тепер посуд під хмарою піни не просто заgrimів. Він із тріском побився. І коли мама підняла руки, з однієї текла кров.

Вона піднесла цю руку батькові до обличчя (наче мій безмовний брат, що показував ТАК чи НІ в класі) і сказала:

— Подивися, до чого ти мене до... — Раптом вона помітила мене. Я сидів на купі дров і вдивлявся в кухню. — Щезни! Іди надвір

пограйся!

— Лоро, не треба зганяти злість на Дже...

— *Йди геть!* — закричала вона. Так само закричав би на мене Кон, якби в нього був голос кричати. — *Бог ненавидить підглядачів!*

І вона розплакалася. Я вибіг у двері, з моїх очей теж котилися сльози. Я помчав униз Методистським пагорбом і перебіг трасу 9, не дивлячись ні праворуч, ні ліворуч. Думки про те, щоб піти до пасторського дому, в мене не було: я був надто засмучений і не міг зметикувати, що можна попросити поради в священника. Якби Петсі

Джейкобз не нагодилася тієї миті на передньому подвір'ї (вона саме перевіряла, чи не зійшли квіти, які посадила восени), я міг бігти, аж поки не впав би. Але вона була надворі й покликала мене на ім'я. Глибоко в душі мені хотілося просто бігти далі, але (здається, я вже це казав) я був хлопчиком вихованим, навіть коли засмучувався. Тому я зупинився.

Вона підійшла до місця, де я стояв, похиливши голову й хапаючи ротом повітря.

— Джеймі, що таке?

Я нічого не відповів. Тоді вона взяла мене рукою за підборіддя й

підняла мою голову. Я побачив, що на траві біля парадного ганку сидить в оточенні іграшкових машинок Моррі. Він круглими від подиву оченятами дивився на мене.

— Джеймі? Розкажи мені, що сталося.

Так само, як бути чемними, нас учили ще й «не виносити сміття з хати» — мовчати про те, що відбувається в нашій сім'ї. То був янківський звичай. Але її доброта знезброювала й мене як прорвало: я став розказувати про Конове нещастя (глибини якого, я переконаний, до кінця не розуміли ні мама, ні тато, хай і були вони по-справжньому

стривожені), про мамин страх, що його голосові зв'язки порвалися і він, певно, більше ніколи не зможе говорити, про те, як вона наполягала на тому, щоб його подивився фахівець, а тато — на тому, що вони не можуть собі цього дозволити. А найбільше — про ті крики. Про голос незнайомки, яким кричала моя мати, я Петсі нічого не сказав, та тільки тому, що не знав, як про це розповісти.

Коли потік нарешті вичах, вона сказала:

— Ходімо за будинок, у сарай. Тобі треба поговорити з Чарлі.

Тепер, коли «бельведер» зайняв належне місце в гаражі пасторського будинку, сарай перетворився на майстерню Джейкобза. Коли Петсі завела мене всередину, він саме вовтузився з телевізором, у якому не було екрана.

— Коли я зберу цю штуку назад, — сказав він, обіймаючи мене за плечі й витягаючи з задньої кишені штанів хустинку, — то зможу ловити канали, які показують у Маямі, Чикаго та Лос-Анджелесі. Витри очі, Джеймі. І про носик не забудь, він теж потребує уваги.

Поки я витирав очі й сякався, не відводив зачудованого погляду від безокого телевізора.

— А він правда ловитиме канали з Чикаго й Лос-Анджелеса?

— Та не, я пожартував. Просто намагаюся вставити туди підсилювач сигналу, щоб ми змогли дивитися щось, крім восьмого каналу.

— А у нас ще ловить шостий і тринадцятий, — повідомив я. — Тільки на шостому трохи «сніг» іде.

— У вас є антена на даху. А сім'я Джейкобзів задовільняється «кролячими вухами».

— А чому ви таку не купите? Їх

продають у «Вестерн-Авто» в Касл-Року.

Він криво всміхнувся.

— Чудова думка! Стану перед дяконами на квартальних зборах і скажу, що хочу витратити трохи грошеньт, які зібрала паства, на антену до телевізора, щоб Моррі дивився «Потужні 90», а ми з жінкою щовівторка — «Станцію “Спіднична”»^[26]. Пусте, Джеймі, не зважай. Розкажуй, чого так розхвилювався.

Я озирнувся на місіс Джейкобз, в надії, що вона позбавить мене обов'язку розказувати вдруге, але вона по-тихому десь ділася.

Священик узяв мене за плечі й повів до козел для розпилювання дров. Мені вистачило зросту, щоб на них сісти.

— Це через Кона?

Авжеж, він здогадався. Тієї весни прохання повернути Кону голос було частиною завершальної молитви на кожному зібранні молоді щочетверга, так само, як і молитви за інших членів ЗММ, які переживали нелегкі часи (найпоширенішим лихом були поламані кістки, але Боббі Андервуд зазнав опіків, а Керрі Дауті мусила пережити гоління голови й поливання її оцтом, бо її мати перелякалася не на жарт, коли

побачила, що волосся в дівчинки кишить вошами). Але так само, як і його дружина, преподобний Джейкобз поняття зеленого не мав, як мучиться бідолашний Кон і як муки поширюються на всю нашу сім'ю, наче якась особливо паскудна інфекція.

— Минулого літа тато купив «Гайрам ойл». — Я знову зарюмсав. Терпіти цього не міг, рюмсання було малечим фокусом, але нічим собі зарадити теж не міг. — Він сказав, що ціна надто хороша, щоб відхилити таку пропозицію, але потім зима була тепла і мазут упав у ціні до п'ятнадцяти центів за галон, а тепер вони не можуть собі дозволити

лікаря, і якби ви її чули, вона кричала зовсім не як мама, а іноді він засовує руки глибоко в кишені, бо... — Але янківська стриманість нарешті взяла гору, і я закінчив: — Бо я не знаю чому.

Він знову витяг носовичка і, поки я ним користався, узяв зі стола з інструментами металеву скриньку. Із неї навсібіч, наче по-дурному підстрижене волосся, стирчали дроти.

— Дивись, це підсилювач, — сказав він. — Винахід твого покірного слуги. Коли я його під'єднаю, то випущу дріт у вікно і зачеплю за карниз. А тоді

прикріплю... оте. — Він показав пальцем у куток, де стояли надіті на держак граблі, але їхні іржаві металеві зуби стриміли догори. — Модифікована антена Джейкобза.

— А працюватиме? — засумнівавсь я.

— Не знаю. Думаю, працюватиме. Але навіть якщо так, я вважаю, що дні телевізійних антен майже вичерпані. Ще десять років — і телевізійні сигнали передаватимуться через телефонні лінії, а каналів буде набагато більше, ніж три. Уже на початку дев'яностих сигнали випромінюватимуть супутники. Я знаю, це здається

науковою фантастикою, але така технологія вже існує.

У нього був замріяний вигляд, і я подумав: «Він про Кона геть забув». Тепер я знаю, що це було не так. Він просто давав мені час повернути самовладання, а собі (можливо) час подумати.

— Попервах люди будуть вражені, а потім почнуть сприймати як належне. Казатимуть: «О так, у нас є телевізор у телефоні» чи «У нас є телебачення з супутника Землі», але вони помилятимуться. Усе це — дар електрики, яка нині така звична і така всюдисуща, що ми звикли не звертати на неї уваги. Люди люблять

казати: «Те-то й те — слон у вітальні», маючи на увазі, що річ завелика, щоб на неї не зважати, але навіть слона можна перестати помічати, якщо він пробуде у вітальні досить довго.

— Тільки не тоді, коли треба прибирати какашки, — зауважив я.

Це спричинило в пастора вибух сміху, і я засміявся разом із ним, хоча очі досі були запухлі від сліз.

Він підійшов до вікна й виглянув надвір. Склав руки на попереку і досить довгий час мовчав. Потім повернувся до мене і сказав:

— Я хочу, щоб ти сьогодні привів

Кона до мене додому. Приведеш?

— Авжеж, — відповів я без надто великого ентузіазму. Я думав, що в нього в запасі були молитви, і хоч зашкодити вони, на моє переконання, точно не могли, але про Кона вже багато молилися, а користі з того не було жодної.

* * * * *

Батьки не мали нічого проти того, щоб ми пішли до пастора додому (мені довелося просити кожного з них окремо, бо того вечора вони одне з одним не розмовляли). Довго переконувати довелося якраз

Кона, може, тому, що я сам був не надто переконаний. Та я не здався — бо пообіцяв преподобному. Для допомоги я залучив Клер. Її віра у молитви була набагато більшою, ніж моя. Та й такий-сякий свій вплив вона теж мала. Я думаю, через те, що була єдиною дівчинкою. З чотирьох братів Мортонів лише Енді (найближчий до неї за віком) міг опиратися їй, коли вона робила чарівливі оченята і щось просила.

Коли ми втрьох переходили трасу 9 (а наші тіні, довгі у сяйві повного місяця, крокували за нами по землі), Кон, якому того року ледве виповнилося тринадцять, темноволосий, худорлявий,

вдягнений у простий картатий піджак, що перейшов йому в спадок від Енді, підняв блокнот, з яким не розлучався тепер ніколи. Він у русі писав друкованими літерами, тому вони вийшли дуже кривими. «ЦЕ ТУПО».

— Може, й так, — кивнула Клер, — але нам дадуть печива. У місіс Джейкобз воно завжди є.

А ще в місіс Джейкобз завжди був Моррі, тоді йому було п'ять. Уже готовий до ліжечка в піжамі, він підбіг прямісінько до Кона й стрибнув йому на руки.

— Ще не говориш? — спитав його Моррі.

Кон похитав головою.

— Мій тато тебе вилікує, — сказав малий. — Він весь вечір працював. — Потім він простягнув руки до моєї сестри. — Візьми мене на руки, Клер, візьми на руки, Клерчик-Еклерчик, і я тебе поцілую! — І вона, сміючись, забрала хлопчика в Кона.

Преподобного Джейкобза, у старих полинялих джинсах та светрі, ми знайшли в сараї. У кутку стояв електричний обігрівач, розжарені елементи світили вишнево-червоним, але в майстерні було холодно. Я подумав, що він, напевно, надто зайнятий втіленням своїх

розмаїтих задумів, щоб зайнятися утепленням майстерні до зими. Тимчасово безокий телевізор накривала накидка з газонокосарки.

Джейкобз підобійняв Клер і клюнув її в щоку, потім потиснув руку Кону, а той підняв блокнот. «МАБУТЬ, ЗНОВУ МОЛИТВИ» — було написано на новому аркуші.

Мені це здалося трохи нечемним, і Клер вважала так само — я побачив, як насупилося її чоло. Але Джейкобз лише всміхнувся.

— До цього ми, може, теж дійдемо, але спочатку я хочу спробувати дещо інше. — Він розвернувся до мене. — Джеймі,

кому помагає Бог?

— Тому, хто кажуть «Боже, поможи», та й самі не лежать, — відповів я.

— Граматика кульгає, але в цілому правильно.

Він пішов до робочого стола й повернувся з річчю, яка нагадувала або товстий пояс із сукна, або найтоншу у світі електричну ковдру. Дріт, що звисав з неї, тягнувся до маленької білої пластмасової коробочки з повзунковим перемикачем угорі. Джейкобз стояв із цим поясом у руках і серйозно дивився на Кона.

— Це проект, з яким я порався весь останній рік — то повертався до нього, то закидав. Я називаю його електричним стимулятором нервів.

— Один із ваших винаходів, — здогадався я.

— Не зовсім. Ідея використовувати електрику, щоб зменшувати біль і стимулювати м'язи, виникла вже дуже-дуже давно. За шістдесят років до народження Христа римський лікар, якого звали Скрибоніус Ларгус, зробив відкриття, що біль у ступні й нозі можна полегшити, якщо хворий наступить на електричного вугра і притисне його до підлоги.

— Та ви це вигадали! —
сміючись, звинуватила його Клер.
Але Кон не сміявся — він зачаровано
дивився на тканинний пояс.

— Зовсім ні, — відказав
Джейкобз, — але я використав для
живлення малі батарейки — а це вже
мій винахід. Електричного вугра в
центральному Мені надібати
важкувато, а ще важче зав'язати його
на шиї у хлопця. Саме це я й
збираюся зробити з цим саморобним
ЕСН. Бо доктор Рено, Конне, цілком
може мати рацію і твої голосові
зв'язки не порвалися. Може, їх
просто потрібно запустити. Я маю
бажання провести експеримент, але
остаточне рішення — за тобою. То

що скажеш?

Кон кивнув. І в його очах зажевріло те, чого я там не бачив уже давно. Надія.

— А чому ви ніколи нам його не показували на ЗММ? — У голосі Клер звучали мало не обвинувальні нотки.

Джейкобз глянув на неї здивовано і трохи стривожено водночас.

— Напевно, не міг придумати, як це пов'язати з християнством, щоб вийшов урок. Поки Джеймі не прийшов до мене сьогодні, я думав випробувати це на Елі Ноулзі. Його

таке лихо спіткало...

Ми всі закивали. Хлопцю відтяло пальці картоплесортувалкою.

— Він досі відчуває пальці, яких уже нема, і каже, що вони болять. А ще він тепер майже не може ворушити рукою, бо нерви ушкоджені. Я ж кажу, я багато років знав, що електрика може допомагати в таких випадках. А тепер, схоже, що моїм піддослідним кроликом будеш ти, Конє.

— Отже, те, що ця штука виявилася під рукою, — просто щасливий випадок? — не вгавала Клер. Я не розумів, чому це важливо, але чомусь було. Для неї принаймні.

Джейкобз докірливо глянув на неї.

— Слова «збіг» і «щасливий випадок» вживають люди, яким бракує віри, щоб описати волю Господа, Клер.

На це Клер почервоніла і втупилася у свої кросівки. А Кон тим часом шкрябав у блокноті. Потім підняв. «БУДЕ БОЛЯЧЕ?»

— Не думаю, — відповів Джейкобз. — Струм тут дуже слабкий. Взагалі мізерний. Я випробував на своїй руці — як манжету для вимірювання кров'яного тиску — і відчув лише поколювання, як тоді, коли відлежиш

собі руку чи ногу, а потім тіло оживає. Якщо тобі буде боляче, підними руку, і я одразу ж вирубаю струм. Тепер надіну на тебе цю річ. Вона прилягатиме щільно, але не тиснутиме. Ти зможеш нормально дихати. Застібки тут із нейлону. На таких штуках метал використовувати не можна.

Він огорнув пояс навколо шиї Кона. Це було схоже на товстий зимовий шарф. Очі в Кона були круглими й наляканими, та коли Джейкобз спитав, чи він готовий, той кивнув. Я відчув, як пальці Клер зімкнулися на моїх. Холодні пальці. Я подумав, що Джейкобз прочитає молитву, проситиме успіху в справі. І,

мабуть, по-своєму він це зробив. Нахилився, щоб подивитися Кону просто в очі, й сказав:

— Очікуй дива.

Кон кивнув. Потім важко ковтнув слину, і я побачив, як здіймається й опускається тканина, що вкривала його горло.

— Добре. Поїхали.

Коли преподобний Джейкобз ковзнув перемикачем на коробці керування, я почув слабке дзижчання. Конова голова здригнулася. Сіпнувся спочатку один кутик рота, потім другий. Пальці швидко затріпотіли, а лікті смикнулися.

— Боляче? — спитав Джейкобз. Його вказівний палець завис над перемикачем, готовий будь-якої миті вимкнути прилад. — Якщо боляче, витягни вперед руки.

Кон похитав головою. А тоді таким голосом, наче в нього в роті було повно гравію, промовив:

— Не... боляче. Тепло.

Ми з Клер обмінялися ошалілими поглядами, й між нами пробігла думка, потужна, немов передана телепатично: «Мені не почулося?» Вона до болю сильно стиснула мою руку, але я не звернув на це уваги. Коли ми озирнулися на Джейкобза, він усміхався.

— Не намагайся говорити. Поки що не треба. Я залишу пояс увімкненим на дві хвилини за моїм годинником. Якщо не стане боляче. У такому разі витягни вперед руки, і я миттю вимкну.

Рук Кон не простягав, хоча його пальці все рухалися вгору і вниз, неначе він грав на невидимому фортепіано. Верхня губа кілька разів мимовільним рухом оголила зуби, а очі тріпотіли від спазмів. Один раз тим самим рипучим гравієвим голосом він сказав:

— Я... можу... говорити знову!

— Цить! — суворо обірвав його Джейкобз. Його вказівний палець

тримався над перемикачем, готовий вирубати струм, а очі стежили за секундною стрілкою наручного годинника. Здавалося, що спливла ціла вічність, та врешті-решт він штовхнув перемикач і тихе дзижчання стихло. Джейкобз відчепив застібки й зняв пояс через голову мого брата. Кон моментально вхопився руками за горло. Шкіра на ньому трохи почервоніла, але я не думаю, що від струму. Просто пояс стискав.

— А тепер, Конє, я хочу, щоб ти сказав: «На городі — тіні, а на вікнах — іній». Але якщо горло почне боліти, одразу припини.

— На городі — тіні, —
промовив Кон своїм дивним рипучим
голосом. — А на вікнах — іній. —
Тоді: — Мені треба сплюнути.

— Горло болить?

— Ні, тільки сплюнути треба.

Клер відчинила двері сараю, Кон
вихилився надвір, прочистив горло (і
в ньому щось неприємно
заскреготало, наче метал іржавих
завіс) і відхаркнув клубок,
завбільшки з круглу дверну ручку, як
мені здалося. Кон повернувся до нас,
масажуючи горло.

— На городі — тіні. — Голос у
нього був не такий, як колись, але

слова вже звучали чіткіше й більше нагадували людську мову. На очі йому навернулися сльози й потекли вниз по щоках. — А на вікнах — іній.

— Поки що достатньо, — вирішив Джейкобз. — Тепер ми підемо в дім і ти вип'єш склянку води. Велику. Ти повинен пити багато води. Сьогодні й завтра. Поки твій голос знову не зазвучить нормально. Зробиш це?

— Так.

— Коли повернешся додому, можеш привітатися з мамою й татом. А потім я хочу, щоб ти пішов у свою кімнату, став на коліна і подякував

Господу за те, що повернув тобі голос. Зробиш це?

Кон несамовито закивав головою. Він тепер плакав ще сильніше, і не тільки він. Ми з Клер теж розревлися. Тільки в преподобного Джейкобза очі були сухі. Я думаю, він був надто зчудований, щоб плакати.

Єдиною, хто не здивувався, була Петсі. Коли ми зайшли в будинок, вона стиснула Кону руку й буденним тоном сказала:

— Молодець, хороший хлопчик.

Моррі обійняв мого брата, і Кон теж стиснув його в обіймах, та таких

міцних, що в малого очі полізли на лоба. Петсі набрала з кухонного крана води, й Кон випив її одним духом. А коли подякував їй, голос у нього звучав майже як колись.

— Прошу дуже, Конє. Ну все, Моррі вже давно пора в ліжечко, а вам, діти, час іти додому. — І, ведучи Моррі за руку до сходів, але не обертаючись, вона додала: — Я думаю, твої батьки будуть дуже щасливі.

«Щасливі» — не те слово.

* * * * *

Вони сиділи у вітальні, дивилися «Віргінця»^[27] й досі не розмовляли. Навіть у стані радісного збудження я відчув холод між ними. Енді й Террі гупали нагорі, з'ясовували якісь свої стосунки — словом, усе було, як завжди. Мама послала на коліна арафатку і саме схилилася над кошиком, щоб розмотати нитку з клубка вовни, коли Кон сказав:

— Привіт, ма. Привіт, тату.

Тато з роззявленим ротом вирячився на нього. Мама застигла, одну руку тримаючи в кошику, а в іншій стискаючи спиці. Дуже повільно вона підвела погляд.

— Що?..

— Привіт, — повторив Кон.

Вона пронизливо закричала і злетіла з крісла, перекинула кошик із плетінням і вхопила Кона так, як хапала нас у дитинстві, коли хтось із нас нашкодив і вона хотіла дати прочуханки. Але того вечора прочуханки не було. Вона згребла Кона в обійми й розплакалась. Я почув, як із другого поверху тупочуть на всіх парах Террі й Енді, щоб побачити, що сталося.

— Скажи ще щось! — крізь сльози попросила вона. — Скажи ще щось, щоб я не думала, що мені це наснилося!

— Йому не можна... — почала Клер, але Кон її перебив. Бо тепер він міг це зробити.

— Мам, я люблю тебе, — сказав він. — І тебе люблю, тату.

Тато взяв Кона за плечі й дуже уважно подивився на його горло. Але там не було на що дивитися — червоний слід уже побляк.

— Слава Богу, — сказав він. — Синку, слава Богу.

Ми з Клер презирнулися, і знову думка між нами промайнула беззвучно: преподобний Джейкобз теж заслуговував на невеличку подяку.

Для початку ми пояснили, що Кону потрібно дуже ощадливо користуватися голосом, а коли розповіли про воду, Енді пішов на кухню й повернувся з татовою смішною величезною чашкою для кави (на ній було зображено канадський прапор і написано: «ЦІЛИЙ АНГЛІЙСЬКИЙ ГАЛОН [\[28\]](#) КОФЕЇНУ»), повною води. Поки Кон пив, ми з Клер по черзі переповідали, що сталося. Брат лише раз втрутився, щоб описати поколювання, яке відчув, коли пояс увімкнули. Щоразу, коли він перебивав, Клер вичитувала його за те, що він говорить.

— Не віряться. — Мама

повторила це кілька разів. Здавалося, вона не може відвести очей від Кона. Кілька разів вона хапала його й міцно стискала в обіймах, наче боялася, що в нього от-от виростуть крила, він перетвориться на янгола і відлетить геть.

— Якби церква не сплачувала рахунків преподобного Джейкобза за мазут, — сказав тато, коли історія добігла кінця, — йому більше ніколи не довелося б платити бодай за один галон.

— Ми щось придумаємо, — неуважно промовила мама. — А тепер відсвяткуймо. Террі, неси з морозилки морозиво, яке ми

приберігали на день народження Клер. Горлу Кона воно піде на користь. Ви з Енді розкладіть його по порціях. Ми з'їмо все, тому миски беріть великі. Клер, ти ж не проти, правда?

Сестра похитала головою.

— Сьогодні більше свято, ніж день народження.

— Мені треба в туалет, — сказав Кон. — Стільки води випив. А потім я повинен помолитися. Преподобний так сказав. А ви всі, поки я це робитиму, не втручайтесь.

Він піднявся нагору. Енді й Террі пішли на кухню розкласти по

мисках неаполітанське морозиво (яке ми називали «ван-шок-полун»^[29]... дивно, що все це спливає у пам'яті). Мама й тато важко опустилися в крісла і невидючими поглядами втупилися в екран телевізора. Я побачив, як мама навпомацки простягла руку, а тато взяв її, не дивлячись, неначе знав, що вона там. Це сповнило мене щастям і полегшенням.

Я відчув, як хтось і собі торсає мене за руку. Клер. Вона повела мене на кухню, де Енді й Террі гризлися через відносний розмір порцій, а тоді вивела на веранду. Її очі, коли вона подивилася на мене, були великими й горіли.

— Ти його бачив? — спитала вона. Ні, не спитала — вимогливо зажадала відповіді.

— Кого?

— Преподобного Джейкобза, дурнику? Ти його бачив, коли я спитала, чому він ніколи нам не показував того електричного пояса на ЗММ?

— Ну... так...

— Він сказав, що вже рік над ним працює, але якби то була правда, він би вже давно його нам показав. Він хвалиться всім, що робить!

Я згадав, який здивований вираз був у преподобного, неначе Клер

підловила його на брехні (я вже не раз і не два фіксував такий самий вираз на своїй фізії, коли мене ловили на побрехеньках), але...

— Хочеш сказати, він збрехав?

Клер енергійно закивала.

— *Так!* Збрехав! А його жінка? *Вона про це знала!* Знаєш, що я думаю? Я думаю, він зробив його одразу ж після того, як ти до нього приходив. Може, задум уже був — напевно, у нього тисячі ідей для винаходу електричних виробів, лускаються й розкриваються в голові, як попкорн. Але з цим винаходом він до сьогоднішнього дня нічого робити не починав.

— Нічого собі, Клер. Я не думаю...

Раптом вона щосили й нетерпляче смикнула мене за руку, яку досі тримала, так, наче я застряг у багнюці й мене терміново слід було звідти витягти.

— Ти бачив їхній кухонний стіл? Там досі було накрито для одного, але тарілка була пуста і в склянці нічого! Він пропустив вечерю, щоб мати змогу працювати. Працювати, як демон у пеклі, судячи з того, якими були його руки. Вони були червонючі, а на пальцях я бачила кілька мозолів.

— Він зробив усе це заради

Кона?

— Сумніваюся, — сказала Клер, ні на мить не відводячи погляду від моїх очей.

— Клер! Джеймі! — погукала мама. — Ідіть їсти морозиво!

Клер навіть не глянула в бік кухні.

— З усіх дітей у ЗММ ти перший, з ким він познайомився, і єдиний, кого він найбільше любить. Він зробив це заради тебе, Джеймі. Заради тебе.

І вона пішла в кухню, залишивши мене, приголомшеного, стояти біля дровітні. Якби Клер

залишилася трохи надовше і я мав змогу оговтатися від свого здивування, я б з нею поділився власними відчуттями: преподобний Джейкобз був так само ошелешений, як і ми всі.

Він не сподівався, що пояс допоможе.

III. Нещасливий випадок. Історія моєї матері. Кошмарна проповідь. Прощання

Одного теплого й безхмарного дня посеред тижня в жовтні 1965 року Патриція Джейкобз всадила Хвостика Моррі на переднє сидіння «Плімута Бельведер», подарованого їй батьками на весілля, і вирушила до крамниці «Червоне і біле» у Гейтс-Фолз — «на закупи подалася», як сказали б тогочасні янкі.

За три милі звідти фермер, якого звали Джордж Бартон (вічний холостяк, до якого в містечку причепилося прізвисько Одинак Джордж), виїхав зі своєї під'їзної доріжки. Ззаду до кузова його пікапа «Форд Ф-100» була причеплена картоплекопачка. Він збирався відвезти її на своє південне поле, що за милю звідти по трасі 9. З картоплекопачкою-причепом десять миль на годину були найбільшою швидкістю, яка йому світила, тож їхав він ґрунтовим узбіччям, щоб машини, що прямували на південь, могли безперешкодно собі проїжджати. Одинак Джордж завжди чуйно ставився до інших. Був

хорошим фермером. Добрим сусідом, членом опікунського шкільного комітету і дияконом у нашій церкві. А ще він був, як він сам мало не з гордістю повідомляв людям, «пепілептиком». Проте, швидко додавав він, доктор Рено приписав йому пігулки, що стримували напади «майже всі до одного». Може, й так, але того дня з ним стався напад за кермом вантажівки.

«Мабуть, йому взагалі не слід було водити машину, крім як, може, в полі, — скаже потім доктор Рено, — але хіба можна просити людину, яка працює в такій сфері, відмовитися від водійських прав? І дружини чи дорослих дітей, яких можна

посадити за кермо, в нього нема. Заберіть у нього права — і його ферму можна сміливо виставляти на продаж і збувати тому, хто найбільше дасть».

Невдовзі після того як Петсі й Моррі рушили в бік «Червоного і білого» по Сироїз-гіл, з її вузьким і підступним поворотом, де за роки розбилося чимало машин, виїхала місіс Адель Паркер. Вона повзла поволі й встигла вчасно зупинитися, заледве щоб не збити жінку, яка, хитаючись і петляючи, йшла по середині шосе. Однією рукою жінка притискала до грудей безформний пакунок, з якого скрапувала кров. Одна рука — от і все, чим могла

скористатися Петсі Джейкобз, бо іншу їй відірвало по лікоть. Щоками стікала кров. Шматок скальпа звисав на плече, скривавлені локони роздмухував легкий осінній вітер. Праве око випало на щоку. Усю її красу було зірвано вмить. Нетривка вона, ця краса.

— Врятуйте моє дитя! — закричала Петсі, коли місіс Паркер зупинила свій «студебекер» і вискочила з салону. За спиною в скривавленої жінки з кровоточивим пакунком на руках було видно перевернутий, охоплений полум'ям «бельведер». На нього напірав розтрощений бампер вантажівки Одинака Джорджа. Сам Джордж

лежав на кермі. За його пікапом трасу 9 блокувала перевернута картоплекопачка.

— Врятуйте моє дитя! — Петсі простягла вперед пакунок, і коли Адель Паркер побачила, що то — маленький хлопчик, у якого замість обличчя було криваве місиво, — вона заплющила очі й закричала. А коли знову підняла повіки, то Петсі стояла на колінах, наче хотіла помолитися.

З-за повороту на Сироїз-гіл виїхав ще один пікап і мало не врізався в зад «студебекера» місіс Паркер. То був Фернальд Девіт, котрий того дня пообіцяв Джорджу допомогти копати картоплю. Він

вискочив із кабіни, підбіг до місіс Паркер і подивився на жінку, що стояла навколішки на дорозі. Глянув і помчав до місця аварії.

— Куди ви? — заволала місіс Паркер. — Допоможіть їй! Допоможіть *цій жінці!*

Фернальд, котрому в житті довелося воювати разом із «морськими котиками» в Тихому океані й не раз бачити страхітливі видовища, не зупинився, проте крикнув їй через плече:

— Вона й малий мертві. А Джордж ще, може, живий.

І він не помилився. Петсі

померла задовго до того, як із Касл-Рока приїхала «швидка», а Одинак Джордж Бартон ще після того жив до вісімдесяти з гаком років. І більше ніколи не сідав за кермо автомобіля.

Ви скажете: «Джеймі Мортон, звідки ти можеш усе це знати, тобі ж було лише дев'ять років?»

Але я справді знаю.

* * * * *

1976 року, коли моя мати була ще порівняно молодою жінкою, у неї діагностували рак яєчників. Я тоді вчився в Університеті Мену, проте

взяв на другий семестр другого курсу академвідпустку, щоб бути поряд із нею. І хоча діти Мортони вже не були дітьми (Кона занесло аж за обрій на Гаваї, він там досліджував пульсари в обсерваторії на вулкані Мауна-Кеа), ми всі приїхали додому, щоб бути з мамою і підтримати тата, котрий був занадто вбитий горем, щоб щось робити, — він просто блукав по дому чи ходив на довгі прогулянки в ліс.

Свої останні дні мама хотіла провести вдома, вона дуже чітко озвучила своє бажання, тож ми по черзі годували її, давали ліки й просто сиділи біля ліжка. На той час від неї лишилося трохи більше, ніж скелет, і від болю їй давали морфін.

Морфін — дивна штука. У нього є властивість руйнувати бар'єри (ту славнозвісну стриманість янкі), які інакше були б нездоланими. Одного лютневого пообіддя, за тиждень до її смерті, настала моя черга сидіти коло неї. То був день снігопаду й кусючого холоду. Північний вітер струшував будинок і завивав під дахом. Але всередині було тепло. Навіть жарко. Не забувайте, що мій батько займався продажем мазуту для опалення, і після того страшного року в середині шістдесятих, коли йому довелося подивитися банкрутству в лице, він став не просто успішним, а навіть помірно багатим.

— Теренсе, зніми з мене ковдри, — попросила мама. — Чому їх так багато? Я вся горю.

— Мам, це Джеймі. Террі з татом у гаражі. — Я відгорнув одну-єдину ковдру, відкриваючи нічну сорочку страхотливо веселенького рожевого кольору, у якій замість тіла, здавалося, була порожнеча. Її волосся (на той час, коли атакував рак, воно вже повністю посивіло) стало таким тонким, що його вже майже не було, губи опали, оголюючи зуби, що стали неприродно великими, навіть якимись кінськими. Тільки очі лишилися такими ж, як раніше. Вони були все ще молоді, сповнені болісної допитливості: *«Що зі мною*

відбувається?»

— Джеймі, Джеймі, я так і сказала. Можна мені таблетку? Сьогодні болить нестерпно. Мені так погано ще ніколи не було.

— Мам, за п'ятнадцять хвилин. — До наступного приймання ліків залишалося дві години, але я не розумів — яка вже різниця. Клер сказала, що треба дати їх усі, чим шокувала Енді. Він єдиний із нас лишався вірним нашому доволі суворому релігійному вихованню.

— Хочеш, щоб вона в пекло потрапила? — спитав він.

— Вона не потрапить у пекло —

це ж ми дамо їй таблетки, — відказала Клер (цілком логічно, як мені здалося). — Вона не знатиме. — А тоді сказала те, від чого в мене стислося серце, бо то був один з улюблених висловів нашої матері: — Вона не знає, чи вона пішки, чи на коні. Більше не знає.

— Не здумай таке зробити, — застеріг її Енді.

— Так, — зітхнула Клер. Невдовзі їй мало виповнитися тридцять, і вона здавалася ще вродливішою, ніж завжди. Бо нарешті закохалася? Якщо так, яка гірка іронія. — Мені сміливості не вистачить. Вистачає лише на те, щоб

дозволяти їй страждати.

— Коли вона буде в раю, від її страждань залишиться тільки тінь, — проказав Енді таким тоном, наче це ставило крапку в справі. Для нього, напевно, так і було.

* * * * *

Вітер завивав, старі шибки в одинарному вікні спальні торохкотіли, і моя мати сказала:

— Я така худа, така худа тепер. Я була гарненькою нареченою, всі так казали, але тепер Лора Макензі така худа. — Її нижня щелепа опустилася

в клоунській гримасі туги й болю.

Попереду в мене було ще три години в кімнаті з нею, потім мене мав змінити Террі. Якусь частку цього часу вона могла проспати, але тієї миті вона не спала, і я відчайдушно шукав способу відвернути її увагу від того, що її тіло пожирає само себе. Я міг би вхопитися за будь-що. Просто випадково цим будь-чим виявився Чарльз Джейкобз. Я спитав, чи знає вона, куди він подався після того, як покинув Гарлоу.

— О, то був жахливий час, — відповіла вона. — Такий кошмар стався з його жінкою і синочком.

— Так. Я знаю.

Моя вмируща мати глянула на мене з наркотичним презирством.

— *Ти* не знаєш. Ти не розумієш. То було жахливо, бо ніхто не був винен. І авжеж, не Джордж Бартон. З ним просто стався напад.

Після цього вона розповіла мені те, що я вже переказав вам. Вона чула це з вуст Адель Паркер, а та сказала, що передсмертний вигляд тієї жінки переслідуватиме її довіку.

— А чого я ніколи не зможу забути, — сказала мама, — то це того, як він кричав у Пібоді. Не думала, що чоловік може так

кричати.

* * * * *

Дорін Девіт, Фернальдова дружина, подзвонила моїй матері й повідомила новину. І в неї була вагома причина зателефонувати Лорі Мортон першій.

— Тобі доведеться йому сказати, — попросила вона.

Нічого, крім жаху, у такій перспективі мама не вбачала.

— Ой, ні! Я не зможу!

— Тобі доведеться, — терпляче

повторила Дорін. — Такі новини телефоном не повідомляють, а ви його найближчі сусіди, крім тої старої карги Майри Гаррінгтон.

Морфін стер без сліду всю мамину стриманість, і вона розказувала далі:

— Я зібрала в кулак усю свою хоробрість, але вже від дверей довелося вертатися. Скрутило живіт, я побігла в нужник і висралася.

Вона спустилася нашим схилом, перейшла трасу 9 і рушила до пасторського будинку. Я зрозумів, що то була найдовша дорога в усьому її житті, хоч вона цього й не сказала. Мама постукала в двері, але спочатку

він не відчиняв, хоча з-за дверей вона чула, що всередині грає радіо.

— Та й чого б то він мій стукіт почув? — спитала вона у стелі, хоча я сидів коло неї. — Мої кісточки ледь-ледь торкнулися дерева.

Вона постукала вдруге, цього разу сильніше. Він відчинив двері й подивився на неї крізь сітку. У руці він тримав велику книгу, і через стільки років мама згадала її назву: «Протони та нейтрони: Таємний світ електрики».

— Здрастуйте, Лоро, — сказав він. — Що з вами? Ви така бліда. Заходьте, заходьте.

Вона зайшла. Він спитав, що сталося.

— Була жахлива аварія, — сказала вона.

Він стривожився ще більше.

— Дік чи хтось із дітей? Моя присутність потрібна? Лоро, сідайте, ви наче от-от зомлієте.

— Із моїми все гаразд, — сказала вона. — Це... Чарльзе, це Петсі. І Моррі.

Він обережно поклав товсту книгу на столик у коридорі. Мабуть, саме тієї миті вона й прочитала назву, і не дивно, що запам'ятала її: в такі моменти людина все бачить і все

запам'ятовує. Я знаю це з власного досвіду. Краще б я не знав.

— Вони травмувалися? Сильно? — Не встигла вона відповісти, як: — Вони в лікарні Святого Стефана? Напевно. Вона найближча. Можна взяти ваш міні-фургон?

Лікарня Святого Стефана була в Касл-Року, але, звісно, їх відвезли не туди.

— Чарльзе, ви маєте приготуватися, це буде жахливий удар.

Він узяв її за плечі... делікатно, сказала вона, не стискав, та коли

нахилився, щоб подивитися їй в обличчя, його очі палали.

— Травми? Лоро, вони сильно травмовані?

Моя мати розплакалася.

— Чарльзе, вони загинули. Мої співчуття.

Він відпустив її, руки безсило впали вдовж боків.

— Неправда, — мовив він голосом людини, що констатує простий факт.

— Мені треба було приїхати сюди на машині, — сказала моя мати. — Треба було взяти фургон. Я не подумала. Просто пішла.

— Неправда, — повторив він. Відвернувся від неї й притулився лобом до стіни. — Ні. — Він вгатився лобом об стіну, так сильно, що задрижала картинка, яка висіла неподалік, на ній був Ісус із ягням на руках. — Ні. — Він знову вдарився лобом, і картинка злетіла з гачка.

Мама взяла його за руку. Рука була млява й висіла батогом.

— Чарльзе, не треба цього робити. — І, неначе він був не дорослим чоловіком, а одним із її дітей: — Не треба, зайчику.

— Ні. — Знову удар лобом. — Ні! — Ще раз. — *Hi!*

Тепер уже мати обхопила його обома руками й відтягла від стіни.

— Досить! Заразісінько перестаньте!

Він подивився на неї, очманілий. На лобі розпливалася яскраво-червона пляма.

(«У нього був такий вигляд... — розповідала вона мені, лежачи на смертному одрі. — Дивитися на нього було нестерпно, але я мусила. Таке треба припиняти одразу ж, як почалося».)

— Ходімо зі мною до нас додому, — наказала вона йому. — Я дам вам ковтнути Дікового віскі, бо

вам треба щось випити, а тут, я точно знаю, нічого такого нема...

Він засміявся. Страшним сміхом.

— ...а потім я відвезу вас у Гейтс-Фолз. Вони в Пібоді.

— У Пібоді?

Мама почекала, поки він усвідомить почуте. Він не гірше за неї знав, що означає «у Пібоді». На той час преподобний Джейкобз відспівав десятки покійників.

— Петсі не може бути мертвою, — промовив він терплячим напутливим тоном. — Сьогодні середа. А середа — це день принца

Спагеті. Так Моррі каже.

— Ходіть зі мною, Чарльзе. — Вона взяла його за руку й потягла до дверей і далі — на розкішне осіннє сонце. Того ранку він прокинувся поряд зі своєю дружиною та їв сніданок за столом навпроти сина. Вони говорили про те й про се, як це зазвичай роблять люди. Ми ніколи не знаємо наперед. Будь-який день може стати для нас останнім, і ми ніколи не знаємо про це наперед.

Коли вони дійшли до траси 9 — тихої, омітої сонцем і без жодної машини (втім, практично як завше), він по-собачому задер голову на звуки сирен, що лунали з боку

Сироїз-гіл. На обрії курився димок.
Джейкобз глянув на мою матір.

— Моррі теж? Це точно?

— Ходімо, Чарлі. — («Тоді я
вперше і востаннє так його
назвала», — сказала вона мені.) —
Ходімо, ми стоїмо посеред дороги.

* * * * *

Вони поїхали в Гейтс-Фолз на
нашому старому фургоні «форд»
через Касл-Рок. Це щонайменше на
двадцять миль подовжувало дорогу,
проте на той час перший шок у моєї
матері вже минув і вона могла

міркувати ясно. У неї не було ні найменшого бажання проминати місце аварії, навіть якби для цього довелося об'їжджати в чорта на рогах.

Бюро ритуальних послуг Пібоді розташовувалося на Гранд-стрит. На під'їзній доріжці вже стояв сірий катафалк «кадилак», а біля бордюру було припарковано кілька машин. Серед них і «б'юїк» Реджі Келтона, завбільшки з човен. А ще, на превелике полегшення моєї матері, вантажний автофургон із написом «РІДКЕ ПАЛИВО МОРТОНА».

Коли з парадних дверей вийшли тато й містер Келтон, мама саме вела

преподобного Джейкобза (на той час слухняного, ніби дитина) доріжкою. Він дивився вгору, сказала мама, немовби оцінював, скільки ще жовкнути листю, поки воно нарешті набуде оптимального забарвлення.

Тато обійняв Джейкобза, проте той не відповів тим самим. Просто стояв на місці, не підіймаючи рук, дивлячись угору на листя.

— Чарлі, я дуже співчуваю вам у вашій втраті, — пробуркотів Келтон. — Ми всі співчуваємо.

Вони повели його всередину, де нестерпно солодко пахло квітами. Із динаміків над головою линула органна музика, тиха, мов шепіт, і

чомусь жахлива. Майра Геррінгтон (для всіх у Західному Гарлоу — Мі-Мо) вже була там, можливо, тому, що підслуховувала через спарений номер, коли Дорін дзвонила моїй матері. Підслуховувати було її хобі. Вона хвилиною здійняла свою тушу з дивана у фойє й притисла преподобного Джейкобза до неосяжних грудей.

— Ваша дорогесенька мила дружинонька і маленький синочок! — заголосила вона високим нявкучим голосом. Мама з татом обмінялися поглядами, й обоє скривилися. — Вони вже на небесах! Це єдина втіха! Врятовані кров'ю Агнця Божого! Їх уже заколисують у

вічних обіймах! — По щоках Мі-Мо, прокладаючи собі шлях крізь товстий шар рожевої пудри, текли сльози.

Преподобний Джейкобз дозволив себе обіймати і втішати. Та через хвилину-дві («Я вже почала думати, що вона не вгамується, поки не задушить його своїми велетенськими цицьками», — сказала мені мама), він її відштовхнув. Не грубо, проте твердо. Потім повернувся до мого батька та містера Келтона й сказав:

— Я хочу їх побачити.

— Ні, Чарлі, ще рано, — відповів йому містер Келтон. — Треба трохи почекати. Нехай спершу

містер Пібоді зробить так, щоб на них можна було дивитись...

Джейкобз перетнув залу прощань, де дожидалася останньої появи на публіці якась старенька пані в труні червоного дерева, і пішов далі по коридору в глиб будинку. Він знав, куди йде. Хто ж, як не він.

Тато й містер Келтон поспішили слідом за ним. Моя мама сіла, навпроти неї востилася Мі-Мо. Її очі під хмарою сивого волосся горіли вогнем. Вона вже була стара на той час, їй перевалило за вісімдесят, і коли до неї в гості не навідувався хтось із численних онуків чи

правнуків, лише трагедії та скандали змушували Мі-Мо почуватися живою.

— Як він це сприйняв? — театральним шепотом поцікавилася Мі-Мо. — Ти ставала з ним разом навколішки?

— Майро, не тепер, — попросила моя мати. — Я змучена. Хочу заплющити очі й хвилину перепочити.

Але відпочити їй так і не вдалося, бо з глибини поховальної контори, звідти, де готували тіла до поховання, почувся крик.

(«Він був такий, як оцей вітер сьогодні, Джеймі, — сказала вона. —

Тільки стократ гірший. — Нарешті вона відвела погляд від стелі. Але краще б вона цього не робила, бо за світлом її очей я побачив пільму смерті. — Спочатку слів не було, тільки те моторошне голосіння. Я вже думаю, що ліпше б воно так і лишалося. Але ні».)

— Де його обличчя? — прокричав він. — Де обличчя мого синочка?

* * * * *

Хто мав правити службу на похороні? Це питання (як і те, хто стриже перукаря) не давало мені

спокою. Згодом мені про все розповіли, але на власні очі я похорону не бачив — моя мати вирішила, що туди підуть лише тато, Клер, Кон і вона. Решту дітей це може травмувати (авжеж, на цю думку її наштовхнули ті крики з покійницької у Пібоді), тож Енді залишили за старшого, наглядати за мною й Террі. Не скажу, щоб я сильно зрадив, бо Енді міг бути козлуватим, особливо коли поряд не було батьків. Як на запричащеного християнина, він занадто любив робити «кропиву» і давати щиглів по голові — таких сильних, що перед очима потім зірочки крутилися.

У день подвійного похорону

Петсі й Моррі не було ні «кропиви», ні щиглів. Енді сказав: якщо наші не повернуться до вечері, він розігріє нам «Франко-Американ»^[30]. А доти ми повинні позатикати роти й сидіти дивитися телевізор. Сам він піднявся нагору й цілий день не спускався. Мій брат міг бути буркотливим і любив командувати, але Хвостик Моррі йому подобався так само, як і всім нам, і, авжеж, він був закоханий у Петсі (теж так само, як і всі ми... окрім Кона, котрий не любив дівчат і так ніколи й не полюбив). Може, він пішов нагору, щоб помолитися (увійди до своєї комірчини й зачини свої двері, як радить святий Матвій), а може, просто хотів сісти, подумати

й зрозуміти, який же в цьому всьому сенс. Ці дві смерті не відібрали в нього віри — аж до самої своєї смерті він лишався твердолюбим християнським фундаменталістом, — але похитнули її, напевно, добряче. Я через ці дві смерті теж не перестав вірити в Бога. Це сталося після Кошмарної проповіді.

Надгробну промову по Петсі й Моррі виголосив у нашій церкві преподобний Девід Томас із «конго»^[31] Гейтс-Фолз. І ніхто не підіймав брів, бо, як казав мій тато: «Між конгрегаціоналістами та методистами нема ні на шеляг різниці».

Що насправді спричинило підймання брів, то це інший вибір Джейкобза — відправити церемонію на цвинтарі «Вілоу-Гроув» він попросив Стівена Гівенза. Гівенз був пастором (преподобним він себе не називав) церкви шілоїтів, у якій у ті часи парафіяни непохитно дотримувалися поглядів Френка Вестона Сендфорда, продавця Апокаліпсису, котрий заохочував батьків бити дітей різками за дрібні провини («Ви мусите бути наставниками Христовими», — радив він їм) і наполягав на тридцятишестигодинних постах... навіть для немовлят.

Після смерті Сендфорда церква

шілоїтів зазнала великих змін (і нині трохи відрізняється від інших протестантських церковних груп), але 1965 року про них ще ходили давні чутки. Олії до вогню доливав дивний одяг членів церкви, а також їхнє офіційне переконання, що кінець світу настане от-от, наступного тижня щонайпізніше. Однак виявилось, що наш Чарльз Джейкобз та їхній Стівен Гівенз роками спілкувалися за кавою в Касл-Року й були друзями. Після Кошмарної проповіді в нашому містечку знайшлися люди, які казали, що преподобний Джейкобз «заразився вірусом шілоїтства». Може, й так, але з того, що

розповідали мама й тато (а ще Кон і Клер, чиїм свідченням я довіряв більше), Гівенз на тій короткій церемонії на цвинтарі був спокійним, казав утішні слова і взагалі поводився належно.

— Про кінець світу ні разу не сказав, — розповідала Клер. Я пригадую, якою гарною вона була того вечора в темно-синій сукні (найближчій за відтінком до чорної з того, що в неї було) і панчохах, як у дорослої. А ще я пам'ятаю, що за вечерею вона майже нічого не їла, просто ганяла їжу по тарілці, поки та не перетворилася на собачу кашу.

— Які уривки зі Святого Письма

читав Гівенз? — спитав Енді.

— Перше до коринтян, — сказала мама. — Про те, як ми все бачимо ніби у дзеркалі, так?

— Хороший вибір, — глибокодумно промовив мій брат.

— А як він тримався? — спитав я. — Преподобний Джейкобз?

— Він був... тихий, — відповіла мама зі стривоженим виглядом. — Напевно, мовчки молився.

— Ні, неправда. — Клер відштовхнула від себе тарілку. — Він був дико шокований. Просто сидів на складаному стільці в голові могили, а коли містер Гівенз запропонував

йому вкинути першу жменю землі, а потім разом із ним прочитати молитву, він не почув, просто сидів собі далі, затиснувши руки між колінами й звісивши голову. — І сестра розплакалася. — Це все наче якийсь сон, кошмарний сон.

— Але він усе-таки встав і вкинув землю, — сказав тато, обіймаючи її за плечі. — Трохи згодом, але встав. По жмені на кожну труну. Правда ж, Клерчик-Еклерчик?

— Ага, — плачучи ще сильніше, відповіла вона. — Після того як той шлоїт узяв його за руки й практично змусив встати.

Кон мовчав, і раптом до мене

дійшло, що його нема за столом. Я побачив його знадвору, на задньому дворі, біля в'яза, на якому висіла наша шина-гойдалка. Він притулився лобом до кори, обіймаючи руками дерево, і його плечі здригалися.

Утім, на відміну від Клер, свою вечерю він з'їв. Це я добре пам'ятаю. З'їв усе, що лежало на тарілці, і впевненим та чітким голосом попросив добавки.

* * * * *

Наступні три неділі службу в нас правили священники з інших церков, однак пастора Гівенза серед них не

було. Попри весь його спокій, утішні слова й належну поведінку на Вілоу-Гроув, я підозрюю, що його не запрошували. Янкі, окрім того, що стримані від природи і внаслідок виховання, мають схильність плекати свої зручні упередження щодо релігії та раси. Через три роки я почув, як один з моїх учителів у старшій школі Ґейтс-Фолза казав іншому тоном розгніваним і здивованим водночас: «Навіщо комусь знадобилося стріляти в того преподобного Кінга? [\[32\]](#) Господи Боже, він же був *хорошим* нігером!»

Після тієї катастрофи ЗММ скасували. Думаю, ми всі зраділи — навіть Енді, відомий також як

«Імператор вивчення Біблії». Ми так само не були готові зустрітися з преподобним Джейкобзом лицем до лица, як і він з нами. Дивитися на іграшковий куточок, де Клер та інші дівчатка гралися з Моррі (та одна з одною), було б нестерпно. А хто б грав на фортепіано в Годину співів? Припускаю, що хтось із жителів міста міг би, але не в тому стані був Чарльз Джейкобз, щоб його питати, та й це вже було б зовсім не те — без білявого волосся Петсі Джейкобз, яким вона змахувала в такт бадьорим гімнам, таким як «Ми йдемо маршем на Сіон». Її біляве волосся тепер лежало під землею, трухнуло на атласній подушці в п'тьмі.

Одного сірого пополудня в листопаді, коли ми з Террі малювали на шибках роги достатку й індичок (фарбою з балончиків через трафарет), телефон тельнькнув одним довгим і одним коротким дзвінком: внутрішньоміський виклик. Мама відповіла, коротко поговорила, потім поклала слухавку і всміхнулася до нас із Террі.

— Це був преподобний Джейкобз. Найближчої неділі він збирається вийти за кафедру й відправити службу до Дня подяки. Правда ж, це буде чудово?

* * * * *

Багато років по тому — я вже вчився у старших класах, а Клер приїхала додому на канікули з УМассу^[33] — я спитав у сестри, чому його ніхто не зупинив. Ми були на задньому подвір'ї, розгойдували стару шину-гойдалку. Питати, кого я маю на увазі, їй не довелося. Та недільна проповідь у нас усіх лишила шрами в душах.

— Мабуть, тому, що здавалося, ніби він говорить щось таке *розумне*. Таке *нормальне*. А коли люди збагнули, що він каже насправді, було вже запізно.

Можливо, однак я пригадую, як Реджі Келтон та Рой Істербрук

перебивали його ближче до кінця, та й сам зрозумів, що щось не так ще до того, як почав, бо читання уривка зі Святого Письма він не завершив звичним «Хай Господь благословить Своє святеє Слово». Він ніколи не забував це сказати, навіть того дня, коли я з ним познайомився, коли він показав мені маленького Електричного Ісуса, який крокував через Погідне озеро.

У день Кошмарної проповіді він вибрав для читання уривок з тринадцятого розділу Першого послання до коринтян, той самий абзац, який зачитував пастор Гівенз над двома могилами (маленькою і великою) на цвинтарі Вілоу-Гроув:

«Бо ми знаємо частинно, і пророкуємо частинно; коли ж досконале настане, тоді зупиниться те, що частинне. Коли я дитиною був, то я говорив, як дитина, як дитина я думав, розумів, як дитина. Коли ж мужем я став, то відкинув дитяче. Отож, тепер бачимо ми ніби у дзеркалі, у загадці, але потім обличчям в обличчя; тепер розумію частинно, а потім пізнаю, як і пізнаний я».

Він згорнув велику Біблію на кафедрі — не рвучко, але ми всі почули глухий стукіт. Методистська церква Західного Гарлоу тієї неділі була заповнена вщерть, на лавах не було жодного вільного місця, проте

тут панувала мертва тиша, навіть не кашляв ніхто. Пам'ятаю, як я мовчки молився, щоб він гідно прочитав ту проповідь, щоб не розплакався.

На передній лаві сиділа Майра Гаррінгтон (Мі-Мо), і хоч спиною вона була повернута до мене, я уявляв її очі, заплилі салом, жовтуваті й блискучі від нездорової допитливості. Моя сім'я займала третю лаву, то було наше звичне місце. Мамине обличчя було спокійним, проте руками в білих рукавичках вона так стискала велику Біблію в м'якій обкладинці, що зігнула її літерою U. Клер обкусала всю губну помаду. Тиша, що відділяла останні прочитані слова зі Святого

Письма від початку того, що з того дня й надалі в Гарлоу називали тільки Кошмарною проповіддю, не могла тривати довше п'яти, щонайбільше десяти секунд, проте мені здавалося, що вона тягнеться нескінченно. Його голова схилилася над величезною кафедральною Біблією з яскравою золотою облямівкою. Коли він нарешті підвів погляд і ми побачили спокійне стримане лице, то рядами парафіян прошелестіло тихе полегшене зітхання.

— Мені довелося пережити важкі й тривожні часи, — почав він. — Казати вам це нема потреби, община в нас тісна, всі одне одного

знаємо. Ви простягали мені руку допомоги, хто як міг, і за це я завжди буду вам вдячний. Особливо хочу подякувати Лорі Мортон, котра повідомила мені звістку про мою втрату, так делікатно і так турботливо.

Він кивнув мамі. Вона відповіла кивком і рукою в білій рукавичці змахнула сльозу.

— Більшу частину часу, який минув між днем моєї втрати та цим недільним ранком, я провів у роздумах і читанні. Хотів би я додати «та в молитві», проте, хоч я раз у раз і ставав на коліна, присутності Бога не відчував, тож мусив

задовольнитися роздумами й читанням.

Тиша серед парафіян. Усі погляди звернені до нього.

— Я ходив у бібліотеку Гейтс-Фолза, хотів знайти «Нью-Йорк таймз», але в них був лише «Віклі ентерпрайз», тож мене перенаправили в Касл-Рок, де «Таймз» є на мікроплівках. «Шукайте і знайдете», сказав святий Матвій і мав цілковиту рацію.

Ці слова слухачі зустріли кількома тихими смішками, але дуже швидко вони стихли.

— Я їздив у бібліотеку день у

день, прокручував мікроплівки, поки голова починала боліти, і тепер хочу поділитися з вами деякими своїми відкриттями.

З кишені чорного костюмного піджака він витяг декілька каталожних карток.

— У червні минулого року крізь містечко Мей у штаті Оклахома промчали три маленькі торнадо. Постраждало лише нерухоме майно, ніхто не загинув. Містяни зібралися в баптистській церкві, щоб заспівати хвалебні гімни й прочитати молитви подяки. Поки вони це робили, на Мей налетів четвертий торнадо — монстр, Ф-п'ять^[34], — і стер ту

церкву з лиця землі. Загинула сорок одна людина. Ще тридцяттеро дістали важкі поранення, деякі діти втратили ноги й руки.

Джейкобз перемістив ту картку під низ і подивився на наступну.

— А цей випадок дехто з вас може пам'ятати. У серпні минулого року чоловік із двома синами попливли на середину озера Вінніпесокі на човні з веслами. З ними був пес. Пес упав за борт, і обидва хлопці стрибнули у воду, щоб його врятувати. Коли батько побачив, що його діти от-от потопляться, він плигнув у воду сам, внаслідок чого човен перевернувся. Усі троє

загинули. Пес вплив на берег. — Джейкобз підняв очі, й на мить його обличчя освітила справжня усмішка — наче сонце прозирнуло крізь хмари холодної січневої днини. — Я намагався довідатися, що сталося з собакою: яке рішення прийняла жінка, що втратила чоловіка й синів, — залишити пса в себе чи приспати. Але інформація відсутня.

Я крадькома глянув на братів і сестру. У Террі й Кона був просто спантеличений вигляд, зате Енді побілів од жаху, гніву чи того й того разом. Руки він стискав у кулаки на колінах. Клер тихо плакала.

Наступна картка.

— Жовтень минулого року. Узбережжям біля Вілмінгтона, штат Північна Кароліна, пролетів ураган і вбив сімнадцятьох. Шестеро з них були діти в церковному осередку денного догляду. Сьомого, чоловіка, оголосили безвісти зниклим. Його тіло знайшли через тиждень, на дереві.

Наступна.

— А ця історія — про сім'ю місіонерів, які були на служінні в колишньому бельгійському Конго, тепер це, здається, Заір. Вони допомагали біднякам харчами, ліками й словом Божим. Було їх п'ятеро. Їх убили. У статті цього не

було, лише новина, яку личить надрукувати в «Нью-Йорк таймз», розумієте, але прослизнув натяк на те, що вбивці мали канібальські схильності.

У залі здійнялося несхвальне бурмотіння (центром якого був Реджі Келтон). Почувши його, Джейкобз підняв одну руку — наче благословляючи.

— Мабуть, у подальші подробиці залазити не слід, хоча я міг би. Пожежі, повені, землетруси, повстання, вбивства... Світ здригається від них. Проте, коли я читаю ці історії, мені стає трохи легше, бо вони зайвий раз доводять,

що я не самотній у своїх стражданнях. Однак це слабенька втіха, бо такі смерті — як і загибель моєї дружини та сина, — здаються надто жорстокими і свавільними. Нам сказано, що Христос пішов на небо в Своєму тілі, але занадто часто нам, нещасним смертним тут, на Землі, лишаються бридкі купи спотвореного м'яса і те запитання, яке незмінно відлунює у головах: чому? чому? *чому?*

Я все життя читав Святе Письмо. Спочатку на колінах у матері, потім на зборах методистської молоді, потім на богословському факультеті. І я можу сказати вам, друзі мої, що ніде в

Біблії це питання прямо не розглянуто. Найближче, на що можна спертися, — отой уривок із «Коринтян», де святий Павло по суті каже: «Нема сенсу запитувати, браття, бо ви все одно не зрозумієте». Коли Йов запитав у Самого Господа, то дістав ще грубішу відповідь: «Чи був ти поряд, коли Я створював світ?» Що мовою наших молодших парафіян можна перекласти: «Відвали, чувак».

Цього разу ніхто не засміявся.

Він уважно нас роздивлявся. Легка усмішка торкнула кутики його вуст, а світло, що пробивалося крізь вітраж, проклало синьо-червоні

ромби на лівій щоці.

— Релігія має бути нашою втіхою в скрутні часи. Господь — наш жезл і наш посох, стверджує Великий псалом. Він буде поряд і проведе нас, коли неминуче підемо тією стежкою через Долину смертної тіні. Інший псалом запевняє, що Господь — наш прихисток і наша сила, хоча люди, які загинули в тій церкві в Оклахомі, могли б із цим посперечатися... якби в них лишилися роти, щоб ними сперечатися. А батько та його два сини, які втопилися, бо хотіли врятувати улюбленця сім'ї — чи спитали вони в Бога, що відбувається? У чому річ? І чи Він

відповів: «Я вам, хлопці, через кілька хвилин скажу», — коли вода заливала їм легені, а смерть затьмарювала голови?

Скажімо відверто, що мав на увазі святий Павло, коли говорив про те дзеркало з загадкою. Він мав на увазі, що ми повинні приймати все на віру. Якщо наша віра сильна, то ми потрапимо в рай і все зрозуміємо, коли вже будемо там. Неначе життя — це анекдот, а рай — те місце, де нам нарешті пояснять космічний кульмінаційний момент.

У залі тепер лунали притишені жіночі схлипування й виразніший чоловічий буркіт незгоди. Але на ту

мить ніхто не вийшов із церкви й не підвіся, щоб сказати преподобному Джейкобзу, щоб замовк, бо він надто далеко зайшов у своєму блюзнірстві. Люди ще не оговталися від шоку.

— Коли я втомився досліджувати на позір химерні й часто-густо страхітливо мученицькі смерті невинних, я придивився уважніше до різних гілок християнства. Друзі, це жах! Ви собі не уявляєте, скільки їх! Ціла Вежа доктрин! Католики, єпископали, методисти, баптисти — як радикальні, так і нерадикальні, — церква Англії, англікани, лютерани, пресвітеріани, унітарії, свідки Єгови, адвентисти сьомого дня, квакери,

шейкери, греко-католики, православні східного обряду, шілоїти — про них не можна забувати — і ще півсотні інших.

Тут, у Гарлоу, у нас усіх спарені телефонні лінії, і мені здається, що найбільша з цих ліній — релігія. Ви тільки подумайте, які завантажені, напевно, лінії, що з'єднують нас із небесами, у неділю вранці! Кожна церква з тих, які проповідують учення Христа, вважає, що в неї *окрема* лінія з Всевишнім. А це ж я ще не згадував мусульман, і євреїв, і теософів, і буддистів, і тих, хто молиться на саму Америку так само ревно, як вісім чи дванадцять кошмарних років німці молилися на

Гітлера.

Після цього люди почали вставати й виходити. Спочатку дехто з задніх рядів, з опущеними головами і зсутуленими плечами (неначе їх відшмагали), а за ними ще і ще. Та преподобний Джейкобз, здавалося, цього не помічав.

— Деякі з цих численних течій і конфесій мирні, та найбільші з них, *найуспішніші* з них, було змуровано на крові, кістках і криках тих, хто мав нахабство не схилити голови перед їхнім уявленням про Бога. Римляни віддавали християн на розтерзання левам, християни розчленовували тих, кого вважали

єретиками, чаклунами чи відьмами, Гітлер мільйонами приносив євреїв у жертву фальшивому богу расової чистоти. Мільйони людей спалили, застрелили, повісили, замучили, отруїли, стратили на електричному стільці й віддали на шматування собакам... і все це в ім'я Бога.

Моя мати доволі гучно схлипувала, але я на неї не озирався. Не міг. Я закляк на місці. Від жаху, звісно ж. Мені було лише дев'ять. Але заразом у душі я відчув паростки якоїсь дикої радості, відчуття, що нарешті хтось розказує мені щиру, неприкрашену правду. Якась частина мого єства сподівалася, що він зупиниться. Та ще більша частина

нестримно жадала, щоб він продовжував, і моє бажання здійснилося.

— Христос учив нас підставляти іншу щоку й любити ворогів наших. Ми про людське око цього наче й дотримуємося, проте більшість із нас, діставши удар, намагається відплатити вдвічі сильніше. Христос вигнав міняйл із храму, але ми всі знаємо, що ці майстри швидкого набивання кишень ніколи не вміли довго триматися подалі. Якщо ви коли-небудь сідали пограти у жваву гру — церковне бінго, чи чули, як проповідник по радіо випрошує гроші, тоді ви точно знаєте, про що я. Ісая напророчив, що колись ми

перекуємо мечі на рала, та насправді в наші нинішні темні віки їх перекували на атомні бомби та інтерконтинентальні балістичні ракети.

Реджі Келтон підвівся. Обличчя в нього було буряковим, а в мого брата Енді — блідим.

— Преподобний, вам краще сісти. Ви сам не свій.

Та преподобний Джейкобз не сів.

— І що ми дістаємо за свою віру? За ті століття, впродовж яких ми віддаємо тій чи тій церкві свої дари, людські й матеріальні?

Запевнення, що наприкінці всього цього нас чекає рай, а коли ми туди потрапимо, нам пояснять, у чому сіль цього анекдоту, і ми скажемо: «А-а! Тепер зрозуміло!» Оце і є велика дяка. З наймолодших років нам усі вуха продзижчали: рай, рай, рай! Ми побачимо наших втрачених дітей, наші любі матері приймуть нас у свої обійми! Це пряник. А батіг, яким нас постійно шмагають, це пекло, пекло, пекло! Царство вічних мук і катувань. Ми кажемо діткам, маленьким, як мій синочок, якого я втратив, що їм загрожує небезпека вічно горіти на пекельному вогні, якщо вкрадуть копійчану цукерку чи збрешуть про те, де вони намочили

нові черевички.

Нема жодних доказів того, що ці пункти загробного життя існують, жодного наукового підґрунтя — лише голе переконання, помножене на нашу сильну потребу вірити в те, що *все це має сенс*. Та коли я стояв у приміщенні в Пібоді й дивився на пошматовані рештки мого хлопчика, котрий набагато більше хотів потрапити в Діснейленд, ніж у рай, у мене сталося прозріння. Релігія — теологічний аналог страхової схеми швидкого збагачення, де ви справно платите рік у рік, а потім, коли вам знадобляться ті пільги, за які ви платили з таким, даруйте за каламбур, мало не релігійним

фанатизмом, виявляється, що фірми, яка брала у вас гроші, фактично не існує.

У залі церкви, яка стрімко порожніла, підвівся з лави Рой Істербрук — вічно неголений здоровило, який жив у іржавому маленькому трейлерному парку на східному боці міста, поблизу межі Фріпорта. Зазвичай він приходив лише на Різдво, та того дня надумав зробити виняток.

— Подобний, — прогримів він. — Я чув, що у вас у бардачку машини лежить пузир сивухи. А Мет Пібоді казав, що, коли він схилився до вашої жінки, щоб її полатати, од

неї тхнуло, наче з генделика. Оце ваша причина. Оце так ви все розумієте. Ніяк не змиритесь з тим, що це воля Божа? Нехай. Але не збивайте з пантелику людей. — Сказавши це, Істербрук розвернувся й почвалав геть.

Джейкобз застиг, мов укопаний. Він стояв, міцно стискаючи кафедру, очі палали на блідому обличчі, а губи зібгалися в таку тонку смужку, що рот зник.

Тоді піднявся мій тато.

— Чарльзе, вам треба зійти вниз.

Преподобний

Джейкобз

струснув головою, наче хотів її прочистити.

— Так, — сказав він. — Ваша правда, Діку. Все одно, хоч би що я казав, це ні на що не вплине.

Але він помилявся. На одного маленького хлопчика вплинуло.

Джейкобз ступив крок назад, роззирнувся навколо таким поглядом, наче більше не розумів, де він, а потім знову ступив уперед, хоча на ту мить уже не було кому його слухати, крім моєї сім'ї, церковних дияконів та Мі-Мо, котра досі з вибалушеними очима сиділа в першому ряду.

— Ще тільки одне. Ми прийшли незрозуміло звідки й незрозуміло куди підемо. Може, там щось і є, але я готовий закластися, що це не той Бог, яким Його бачить будь-яка церква. Погляньте на цю мішанину суперечливих вірувань, і ви самі зрозумієте. Вони перекреслюють одне одного, й нічого не лишається. Якщо вам потрібна істина, сила, більша за вас самих, подивіться на блискавку — мільярд вольтів у кожному спалаху, сто тисяч амперів струму і температура п'ятдесят тисяч градусів за Фаренгейтом. У цьому є вища сила, я вам гарантую. Але тут, у цій будівлі? Ні. Вірте, у що хочете, але я скажу вам так: за загадковим

дзеркалом святого Павла немає нічого, крім брехні.

Він спустився з кафедри й вийшов у бічні двері. А сім'я Мортонів сиділа в оглушливій тиші, яку, напевно, люди чують після вибуху бомби.

* * * * *

Коли ми повернулися додому, мама пішла у велику спальню в глибині будинку, сказала, щоб ми її не турбували, й зачинилася. До кінця дня вона залишалася там. Клер приготувала вечерю, і ми з'їли її майже мовчки. Енді почав був

цитувати уривок із Письма, який цілковито спростовував сказане преподобним, але тато наказав йому стулити писок. Енді подивився на те, як глибоко в кишені тато засунув руки, та вирішив за краще промовчати.

Після вечері тато пішов у гараж, де вовтузився з Ракетою Доріг-П. Террі (його вірний помічник, майже права рука) вперше не подався за ним, тому це зробив я... хоч і після деяких роздумів.

— Татку? А можна щось спитати?

Він лежав під Ракетою на повзогаторі^[35], тримаючи в руці

ліхтар, обтягнутий сіткою. Назовні стирчали тільки його ноги в штанах захисного кольору.

— Мабуть, так, Джеймі. Аби тільки не про цю кляту ранкову месу. Якщо ти про неї хочеш спитати, краще теж тримай свій писок на замку. Я сьогодні не налаштований про це говорити. Завтра буде достатньо часу. Нам доведеться відправити петицію про його звільнення в Асоціацію методистських церков Нової Англії, а вони вже будуть змушені передати її єпископу Метьюзу в Бостоні. Це повний жах, блядь, і якщо ти скажеш своїй матері, що я при тобі вимовляв це слово, вона мене відлупцює, як

рудоголового сироту в приймах.

Я не знав, чи моє запитання стосується Кошмарної проповіді, знав тільки, що мушу його поставити.

— Містер Істербрук правду сказав? Вона пила?

Миготливе світло під машиною зупинилося на місці. Тато викотився з-під днища, щоб подивитися на мене. Я боявся, що він розгнівається, але вигляд у нього був не сердитий. Радше невдоволений.

— Люди про це гомоніли, а тепер ще швидше поголос піде, бо той тупоголовий Істербрук узяв і бовкнув уголос, але послухай мене,

Джеймі. *Це не має значення.* У Джорджа Бартона був напад епілепсії, і він опинився не на тому боці дороги, а вона виїхала з-за сліпого повороту — і нате вам. Не має значення, твереза вона була чи під мухою і надто самовпевнено вела машину. Тієї аварії не зміг би уникнути сам Маріо Андретті^[36]. Преподобний в одному мав рацію: люди завжди хочуть знайти причину для всього поганого, що стається в житті. А вона не завжди є.

Він підняв руку, вільну від ліхтаря, і показав на мене вимашченим у мастилi пальцем.

— А все решта з того, що він

казав, — то просто маячня вбитої горем людини. Щоб ти мені про це не забував.

* * * * *

Середа перед Днем подяки була скороченим днем у нашому шкільному окрузі, проте я пообіцяв місіс Моран, що залишуся після уроків помити дошку та впорядкувати нашу невеличку бібліотеку пошарпаних книжок. Коли я сказав про це мамі, вона тільки рукою неухважно махнула й попросила, щоб я до вечері був удома. Вона саме ставила індичку в

духовку, але я знав, що то не наша: замалою вона була для сімох.

Як виявилось, Кеті Палмер (котра косила під вчительчину хатню улюбленицю, якщо таке взагалі могло бути) також залишилася, щоб допомогти, і ми всю роботу переробили за півгодини. Я думав піти до Ела чи до Біллі додому, погратися у війнушки чи ще в щось, але я знав, що вони захочуть поговорити про Кошмарну проповідь і про те, як місіс Джейкобз убила себе й Моррі, бо напилась, як свиня (ця чутка згодом набула достовірності абсолютного факту), а я цього обговорювати не хотів, тому поплентався додому. Днина стояла не

за сезоном тепла, у нашому домі повідчиняли вікна, і я почув, як сперечаються мати й сестра.

— Чому я не можу піти? — спитала Клер. — Я хочу, щоб він знав, що принаймні дехто в цьому дурному містечку досі на його боці!

— Бо ми з вашим батьком вважаємо, що ви, діти, повинні триматися від нього подалі, — відказала мати. Вони були на кухні, і я затримався біля вікна.

— Мамо, я вже не дитина! Мені сімнадцять років!

— Вибач, але в сімнадцять ти все ще дитина, а те, що молода

дівчина ходить до нього в гості, матиме дуже поганий вигляд. Просто повір мені на слово.

— Але ж для тебе це нормально? Ти знаєш, що тебе побачить Мі-Мо і за двадцять хвилин роздзвонить про це по всій спареній лінії! Якщо ти йдеш, дозволь мені піти з тобою!

— Я сказала «ні», і це остаточно.

— Він повернув Кону голос! — бушувала Клер. — Як ти можеш бути такою лихою?

Запала довга мовчанка, після якої мама сказала:

— Саме тому я й збираюсь його навідати. Не для того, щоб віднести йому якусь їжу на завтра, а щоб дати йому знати, що ми вдячні, попри всі ті жахливі слова, які він казав.

— Ти знаєш, чому він їх казав! Він щойно втратив дружину й сина, у нього все в голові перемішалось! Напівбожевільний був!

— Я справді це знаю. — Мама заговорила тихіше, і мені доводилося напружувати слух, бо Клер плакала. — Та все одно люди були шоковані, й цього вже не зміниш. Він далеко зайшов. Аж занадто далеко. Наступного тижня він їде звідси, і це на краще. Коли знаєш, що тебе

збираються звільнити, краще піти самому. Це дозволяє зберегти трохи самоповаги.

— А звільнити збираються дякони, як я собі думаю, — мало не презирливо пирхнула Клер. — І один з них — тато.

— У твого батька немає вибору. Коли ти перестанеш бути дитиною, то, може, зрозумієш це і зглянешся. У Діка серце від цього розривається на шматки.

— Тоді йди, — сказала Клер. — Побачиш, чи шматки індичої грудки й солодка картопля компенсують йому те, як із ним поводяться. Я впевнена, він навіть їсти не стане.

— Клер... Клерчик-Еклерчик...

— *Не називай мене так!* —

закричала сестра, і я почув, як вона побігла, гупаючи, до сходів. Я подумав, що вона трохи поплаче й побурмоситься у себе в кімнаті, а потім забуде, як кілька років тому, коли мама сказала їй, що п'ятнадцять років — це замало, щоб їхати дивитися кіно просто неба з Донні Кантвелом.

Я вирішив швиденько вшитися на заднє подвір'я, поки мама не вийшла зі тим окремо приготованим обідом. Я сів на шину-гойдалку, не зовсім ховаючись, але й не зовсім світяться на виду. Через десять

хвилин я почув, як зачинилися вхідні двері. Я підкрався до рогу будинку й побачив, що мама йде по дорозі, а в руках у неї — накрита фольгою таця. Фольга переливалася відблисками під сонцем. Я пішов у дім і піднявся сходами. Постукав у двері до сестри, прикрашені великим плакатом з Бобом Діланом.

— Клер?

— Іди геть! — заволатала вона. — Я не хочу з тобою говорити! — Платівка грала далі: «Ярдбйордз»^[37] на повну гучність.

Мама повернулася приблизно за годину — занадто тривалим був той візит як на те, щоб віднести

частування. І хоча ми з Террі на той час уже були у вітальні, дивилися телевизор і воювали за найкраще місце на нашій старій канапі — посерединці, там, де пружини не вгризаються в зад, — вона нас наче й не помітила. Кон був нагорі, грав на гітарі, яку йому подарували на день народження. І співав.

* * * * *

У неділю після Дня подяки до нас повернувся Девід Томас із «конго» Гейтс-Фолза. У церкві знову було повно людей, може, тому, що вони хотіли подивитися, чи не

прийде, бува, преподобний Джейкобз і чи не спробує сказати ще щось жахливе. Він не прийшов. Якби це сталося, я певен, його б заткнули ще до початку забігу. Може, навіть винесли б із церкви. Релігія для янкі — це річ серйозна.

Наступного дня, у понеділок, я півмилі від школи не пройшов, а пробіг. У мене з'явилась одна ідея, тому я хотів опинитися вдома ще до того, як приїде шкільний автобус. Коли він прийшов, я вхопив Кона за руку й потягнув його на заднє подвір'я.

— Яка муха тебе за дупу вкусила? — здивувався він.

— Ти повинен піти зі мною до пасторського будинку, — сказав я. — Преподобний Джейкобз скоро поїде, може, навіть завтра, а нам перед цим треба з ним побачитись. Треба йому сказати, що ми його досі любимо.

Кон відсахнувся від мене й змахнув рукою зі своєї футболки з написом «Ліга плюща» щось невидиме, наче боявся, що я залишив на ній воші.

— Ти здурів чи що? Я туди не піду. Він сказав, що Бога немає.

— А ще він наелектризував твоє горло і врятував тобі голос.

Кон збентежено знизав плечима.

— Голос би й так повернувся.
Доктор Рено сказав.

— Він казав, що голос повернеться за тиждень-два. Це було в лютому. У квітні ти ще не говорив.
Через два місяці.

— То й що? Трохи надовше затяглося, і все.

Я не вірив своїм вухам.

— Ти що, боягуз?

— Ще раз таке скажи, так тобі вріжу, що на землю ляжеш.

— Чому ти не хочеш йому хоча б подякувати?

Він дивився на мене, міцно

стиснувши губи. Щоки палали.

— Нам не можна з ним бачитися. Мама й тато так сказали. Він псих, а може, ще й п'яниця, як його жінка.

Мені відібрало мову. Очі налилися сльозами. Не від болю; то були сльози люті.

— А ще, — сказав Кон, — мені треба наповнити ящик дровами, поки тато не повернувся, бо перепаде на горіхи. Тому, Джеймі, ти краще мовчи про це.

І він пішов, залишивши мене стояти там. Мій брат, який став одним із найвидатніших астрономів

світу (2011 року він відкрив четверту так звану планету зони Золотоволоски, де може бути життя) залишив мене стояти там. І більше ніколи не згадував про Чарльза Джейкобза.

* * * * *

Наступного дня, у вівторок, я знову припустив трасою 9, щойно закінчились уроки. Але додому не пішов.

На під'їзній доріжці пасторського будинку стояла нова машина. Ну, не зовсім нова, якщо бути точним — то був «Форд

Ферлейн» 1958 року випуску, з іржавим порогом і тріснутим склом із боку пасажира. Багажник було піднято, і, зазирнувши в нього, я побачив дві валізи й громіздкий електронний прилад — осцилоскоп, можливості якого преподобний Джейкобз якось демонстрував нам на ЗММ. Сам Джейкобз був у сараї-майстерні. Я чув, як він там гримить речами.

Поки я стояв біля його нової-старої машини й згадував «бельведер», від якого лишилась обгоріла руїна, виникло бажання кинутися навтьоки й бігти не озираючись додому. Цікаво, яким би було моє життя, якби я це зробив.

Цікаво, чи писав би я ці рядки. Але хто може це знати, правда? Святий Павло аж занадто мав рацію щодо того темного дзеркала. Ми всі дні в нього вдивляємося й не бачимо нічого, крім власного відображення.

Замість бігти, я набрався духу й пішов у сарай. Джейкобз складав електронне обладнання в помаранчевий дерев'яний ящик, перекладаючи його великими аркушами пожмаканого коричневого паперу, і спочатку не помітив мене. Одягнений він був у джинси й просту білу футболку. Колоратки вже не було. Зазвичай діти нечасто помічають зміни, які відбуваються з дорослими, але навіть тоді, у дев'ять

років, я побачив, що він схуд. Він стояв у колі сонячного світла, а коли почув, що я зайшов, підвів погляд. На його обличчі прорізалися нові зморшки, та коли він, побачивши мене, всміхнувся, вони розгладилися. Та усмішка була така сумна, що моє серце прохромила стріла співчуття.

Не думаючи, я просто підбіг до нього. Він розкрив обійми й підняв мене в повітря, щоб поцілувати в щоку.

— Джеймі! — вигукнув він. — Ти Альфа й Омега!

— Га?

— Об'явлення, розділ перший,

вірш восьмий. «Я Альфа й Омега, говорить Господь, Бог, Той, Хто є, і Хто був, і Хто має прийти, Вседержитель!» Ти перша дитина, яку я зустрів, коли приїхав у Гарлоу, і ти останній. Я дуже, дуже радий, що ти прийшов.

Я розплакався. Не хотів, але нічого не міг з собою вдіяти.

— Преподобний Джейкобз, пробачте. Пробачте за все. Там, у церкві, ви правильно казали. Це несправедливо.

Він поцілував мене в другу щоку й поставив на землю.

— Навряд чи я це сказав

стількома словами, але суть ти, безперечно, вловив. Хоча не треба сприймати всерйоз усе, що я тоді кавав. Я сам не тямив, що говорю. Твоя мама це зрозуміла. Вона так мені й сказала, коли принесла своє чудове частування до Дня подяки. І побажала всього найліпшого.

Коли я це почув, мені трохи відлягло від серця.

— А ще вона дала мені добру пораду. Їхати подалі від Гарлоу, штат Мен, і почати все спочатку. Вона сказала, що десь в іншому місці я, може, віднайду свою віру. У цьому я сильно сумніваюся, проте щодо від'їзду вона мала рацію.

— Я більше ніколи вас не побачу.

— Джеймі, ніколи такого не кажи. У цьому нашому світі стежки перетинаються постійно, інколи — в найдивніших місцинах. — Вийнявши із задньої кишені хустинку, він витер з моїх щік сльози. — Хай що там буде, я тебе пам'ятатиму. І сподіваюсь, що ти теж час від часу будеш про мене думати.

— Буду. — А тоді, згадавши: — А то, коти в манто!

Він знову підійшов до свого робочого стола (печально порожнього тепер) і спакував останні предмети: пару великих квадратних

аккумуляторів, що їх називав «сухими батареями». Потім наклав ящик кришкою і заходився наглухо зав'язувати його двома відрізками товстої мотузки.

— Конні теж хотів прийти, подякувати вам, але в нього... е-е... сьогодні футбол. Чи щось таке.

— Та пусте. Я взагалі сумніваюся, що я чимось допоміг.

Я був шокований.

— Та ви що, ви ж повернули йому голос! Своім пристроєм повернули!

— О так. Мій пристрій. — Він зав'язав другу мотузку й смикнув,

щоб перевірити, чи щільно прилягає. Рукави футболки були закасані до плеча, і я побачив, які в нього крутезні м'язи. Раніше я їх не помічав. — Електричний стимулятор нервів.

— Преподобний Джейкобз, вам треба його продати! Купу грошей заробите!

Він сперся ліктем на ящик, підпер рукою підборіддя й задумливо подивився на мене.

— Ти думаєш?

— Так!

— Я дуже в цьому сумніваюся. І сумніваюся, що мій ЕСН взагалі

якось посприяв одужанню твого брата. Розумієш, я склепав його того ж дня, коли ви прийшли. — Він розсміявся. — І підключив до дуже маленького моторчика японського виробництва, який висмикнув з іграшки Моррі, робота Роско.

— Правда?

— Правда. Сама *ідея* цінна, у цьому я впевнений, але такі прототипи, зібрані на коліні, без жодних експериментальних перевірок, працюють вкрай рідко. Хоча я думав, що шанс у мене є, бо ніколи не сумнівався в діагнозі доктора Рено. То було розтягнення нерва, не більше.

— Але...

Він підняв ящик. М'язи на руках випнулися, на них чітко проступили вени.

— Ходімо, синку. Пройдися зі мною.

Я пішов за ним до машини. Він поставив ящик біля заднього крила, оглянув вміст багажника і сказав, що доведеться переставити валізи на заднє сидіння.

— Джеймі, можеш узяти маленьку? Вона не важка. Коли їдеш далеко, краще багато з собою не брати.

— А куди ви поїдете?

— Гадки не маю. Але думаю, зрозумію, коли туди приїду. Якщо ця бляшанка не зламається. Вона стільки пального спалює, що може весь Техас без нафти залишити.

Ми перемістили валізи на заднє сидіння «форда». Застогнавши від зусилля, преподобний Джейкобз запхнув великий ящик у багажник. Затріснув кришку і сперся на машину, вивчаючи мене поглядом.

— Джеймі, у тебе чудова сім'я і чудові батьки, які по-справжньому приділяють вам увагу. Якби я попросив їх описати вас, дітей, то вони б сказали, що Клер — по-материнськи турботлива, Енді

любити покомандувати...

— О, це вже точно.

Він широко всміхнувся.

— Такий у кожній сім'ї є, малий. Вони б сказали, що Террі — як машина, а ти мрійник. А яким словом вони могли б описати Кона?

— Заучка. Або фолк-співак, відколи в нього гітара з'явилася.

— Може, й так, але мені здається, що це не перші слова, які б спали їм на думку. Помічав, які в Кона нігті?

Я розсміявся.

— Він їх гризе, як дурний!

Якось тато запропонував йому бакс, щоб він на тиждень перестав це робити, але він не зміг!

— Джеймі, Кон у вас — нервовий. От що б сказали твої батьки, якби їх попросили бути до кінця чесними. До сорока років він може нажити собі виразки, схильність до цього є. Коли він дістав удар по шиї тією лижною палицею і втратив голос, то став непокоїтися, що здатність говорити до нього більше ніколи не повернеться. А що голос усе не повертався, то Кон переконав себе, що так і буде.

— Доктор Рено сказав...

— Рено — хороший лікар. Сумлінний. Він миттю примчав сюди, коли в Моррі був кір, а потім знову, коли в Петсі була... ну, жіноча проблема. Обохвилікував, як профі. Але в нього немає тієї аури впевненості, як у найкращих терапевтів. Цього вміння сказати: «Та ну, це дрібниця, ви скоро одужаєте».

— Він справді це сказав!

— Так, але Конрад не був переконаний, бо Рено говорить непереконливо. Він уміє лікувати тіло, але як щодо душі? З цим у нього не дуже. А душа — це заорука половини процесу одужання. А може, й більше половини. Кон

подумав: «Він бреше, щоб я при звичаївся до того, що я німий. Пізніше він скаже мені правду». Джеймі, твій брат так влаштований. Він живе нервовими закінченнями. А коли люди так роблять, їхні душі можуть повстати проти них самих.

— Він не схотів сьогодні зі мною йти, — сказав я. — Я про це збрехав.

— Та невже? — Вигляд у Джейкобза був не надто здивований.

— Ага. Я його просив, але він боявся.

— Ніколи на нього за це не сердься. Люди, що постійно всього

боятися, живуть у своєму дуже особливому пеклі. Ти можеш сказати, що вони самі собі його влаштовують — так, як Кон сфабрикував собі німоту, — але вони нічого не можуть із цим вдіяти. Вони так влаштовані. Вони заслуговують на співчуття і милосердя.

Він обернувся на пасторський будинок, який уже мав самотній та покинутий вигляд, і зітхнув. А потім подивився на мене.

— Може, ЕСН якимось і подіяв... у мене є всі підстави вважати, що теорія, на яку він спирається, дієва... але я справді в цьому сумніваюся. Джеймі, мені здається, я обдурив

твого брата. Переконав, пробач за каламбур. Це трюк, якого навчають у богословській школі, хоча там це називають «підігріванням віри». Мені це завжди добре вдавалося, хоч і відчував при цьому сором, змішаний із задоволенням. Я сказав твоєму брату, щоб чекав на диво, а потім увімкнув струм і запустив свого уславленого дзизкунчика. Щойно я побачив, як у твого брата смикнулися губи й блимнули очі, я зрозумів, що все вдасться.

— Це надзвичайно! — сказав я.

— Так, справді. А ще доволі підло.

— Га?

— Не зважай. Головне, щоб ти йому про це ніколи не розказував. Голосу він, мабуть, більше ніколи не втратить, але все може бути. — Він глянув на годинник. — Знаєш що? Я б охоче потеревенив з тобою ще, але треба їхати, бо хочу до ночі дістатися Портсмута. А тобі краще йти додому. І там тримати в таємниці ще одне — те, що ти мене сьогодні навідував. Хай це залишиться між нами, добре?

— Так.

— Правда ж, ти не йшов повз будинок Мі-Мо?

Я підкотив очі, наче хотів спитати, чи справді він мене вважає таким дурним, і Джейкобз знову

розсміявся. Мене тішило те, що я можу його розсмішити, попри все, що сталося.

— Я зрізав кут через поле Марстеллара.

— Молодчина.

Я не хотів іти й не хотів, щоб він їхав.

— А можна спитати ще одне?

— Можна, але тільки швидко.

— Коли ви читали свою... — Я не хотів вимовляти слово «проповідь», воно чомусь здавалося небезпечним. — Коли ви говорили в церкві, то сказали, що в блискавці типу п'ятдесят тисяч градусів. Це

правда?

Обличчя в нього засяяло — як бувало лише тоді, коли хтось порушував тему електрики. Його хобі-коник, як сказала б Клер. Тато назвав би це одержимістю.

— *Цілковита* правда! Блискавка — найпотужніша сила природи, окрім хіба що землетрусів і цунамі. Потужніша за торнадо й набагато могутніша за урагани. Ти коли-небудь бачив, як розряд вдаряє в землю?

Я похитав головою.

— Лише в небі.

— Це прекрасно. Прекрасно і дуже страшно. — Він підвів голову,

наче побачив блискавку, але того дня небо було ясно-блакитним, тільки невеличкі білі пухкі пір'їнки поволі пливли собі на південний захід. — Якщо захочеш побачити це зблизька... Ти ж знаєш Лонгмедоу, так?

Авжеж, я знав. На півдорозі до Козячої гори розташовувався державний громадський парк. Називався він Лонгмедоу. Звідти можна було побачити неозорі східні обшири, що тяглися на багато миль до горизонту. Ясної прозорої днини звідти було видно Пустелю штату Мен у Фріпорті. А інколи навіть Атлантичний океан за нею. Щосерпня ЗММ виїжджали на літній

пікнік у Лонгмедоу.

— Якщо поїхати на північ дорогою від Лонгмедоу, то приїдеш до будки охорони курорту «Козяча гора»...

— ...куди не пускають, якщо ти не член клубу чи не відвідувач курорту.

— Саме так. Класова система в дії. Але перед самою будкою є гравійна дорога, яка розгалужується вліво. Нею може проїхати будь-хто, бо то все державна земля. Приблизно через три милі вона закінчується оглядовим пунктом, який називається Вершина неба. Я вас, дітей, туди не возив, бо там

небезпечно — то просто гранітний схил, який закінчується урвищем, дві тисячі футів до дна. Огорожі там нема, лише табличка, яка застерігає людей, щоб не підходили до краю. На Вершині неба стоїть залізна щогла, двадцять футів завдовжки. Її увігнали глибоко в скелю. Поняття не маю, хто її там поставив і навіщо, але вона там вже дуже, дуже давно. Вона повинна бути вся іржава, а натомість чистенька. Знаєш чому?

Я похитав головою.

— Бо в неї постійно б'є блискавка. Вершина неба — особливе місце. Воно *притягує* блискавку, а та залізна щогла — в

самісінькому його центрі.

Він замріяно дивився в бік Козячої гори. Звісно, за висотою вона не могла дорівнятися до Скелястих гір (чи навіть до Білих гір Нью-Гемпширу), але для положистих пагорбів західного Мену то була височина.

— Там грім гучніший, Джеймі, й хмари ближчі. Видиво тих грозових хмар, що мчать по небу, змушує людину відчутти себе зовсім малою, а коли когось обсіли турботи... чи сумніви... почуватися малим — не так вже й погано. Ти знаєш, коли має з'явитися блискавка, бо в повітрі витає задуха. Витає якесь... не

знаю... неспалене горіння. Волосся стає сторч, і щось тисне в грудях. Шкіра наче тремтить, ти це відчуваєш. Ти чекаєш, а коли надходить грім, він не гримить. Він *тріскає*, мов та гілляка під вагою криги, тільки стократ гучніше. Потім тиша... і раптом *клац* у повітрі, наче хтось повернув старезний вимикач. Розкочується грім, і приходить блискавка. Тобі доводиться примружуватися, інакше розряд засліпить тебе і ти не побачиш, як та залізна щогла з чорної стає фіолетово-білою, а потім червоною, наче розжарена підкова в печі.

— Ого, — сказав я.

Джейкобз кліпнув очима й повернувся до реальності. Та копнув ногою покришку своєї нової-старої машини.

— Вибач, синку. Іноді мене заносить.

— Це так класно.

— О, це набагато класніше, ніж класно. Коли підростеш, з'їзди туди, подивися сам. Тільки будь обережний коло тої щогли. Блискавки понарозколювали там чимало уламків породи, і якщо ти посковзнешся, то можеш поїхати вниз і вхопитися не буде за що. Ну все, Джеймі, мені справді пора їхати.

— Я не хочу, щоб ви їхали. — Мене знову душили сльози, але я не дозволив їм политися.

— Мені дуже приємно це чути, я зворушений, але ти ж знаєш, як приказка мовить: якби бажання були кіньми, злидарі їздили б верхи. — Він розкрив обійми. — Ану, обніми ще раз.

Я обійняв його міцно-міцно й глибоко вдихнув, намагаючись закарбувати в пам'яті запах його мила й тоніку для волосся («Віталісу», такого самого, яким користувався мій тато, а тепер користується Енді).

— Ти був моїм улюбленцем, —

промовив він мені на вухо. —
Мабуть, це ще один секрет, який тобі
не варто нікому розказувати.

Я лише кивнув. Не було потреби
йому казати, що Клер уже й так знає.

— У підвалі будинку я дещо для
тебе залишив, — сказав він. — Якщо
воно тобі треба. Ключ під килимком.

Він поставив мене на ноги,
поцілував у лоб і відчинив дверцята
водія.

— Машина так собі,
друзяаако, — зізнався він з акцентом
янкі, чим змусив мене всміхнутися
попри весь біль, який я відчував. —
Але нічо, якось та й доїду.

— Я люблю вас, — сказав я.

— Я теж тебе люблю. Але не здумай мені більше плакати, Джеймі. Моє серце вже й так розбите, більше я не витримаю.

Поки він не поїхав, я не плакав. Я стояв на під'їзній доріжці і дивився йому вслід. Дивився вслід, поки його машина не зникла з поля зору. Потім пішов додому. У ті часи на нашому задньому подвір'ї була колонка з ручною помпою, тому перед тим, як заходити в дім, я вмився крижаною водою. Не хотів, щоб мама помітила сліди сліз на обличчі й спитала, чому я плакав.

Вишарувати пасторський будинок, щоб прибрати всі сліди перебування в ньому безталанної родини Джейкобзів і підготувати до приїзду нового священика, буде завданням комітету жіночої допомоги, сказав тато. Але без поспіху. Колеса єпархіального управління церков Нової Англії розкручувалися дуже повільно, і нам би дуже пощастило, якби нам прислали нового священика до наступного літа.

— Хай поки так побуде, — порадив тато, і комітет радо з цього

скористався. Узятися за мітли, щітки й пирососи їм довелося вже аж після Різдва (проповідь мирянина того року читав Енді, мої батьки мало від гордості не луснули). А доти пасторський будинок стояв порожній, і деякі діти в моїй школі почали казати, що там живуть привиди.

Але дехто туди все-таки навідався. Я. Однієї суботи після обіду я знову зрізав шлях через кукурудзяне поле Дорранса Марстеллара, щоб уникнути всевидючого ока Мі-Мо Гаррінгтон, і підійшов до пасторського будинку. Узяв під килимком ключ і зайшов усередину. Було страшно. Я лише

зневажливо пирхав, коли чув про те, що тут водяться привиди, але вже всередині якимось легко уявлялося, що ось я обернуся, а в мене за спиною стоять Петсі й Хвостик Моррі, тримаються за руки й круглими очима дивляться на мене, а на їхніх тілах гниє плоть.

«Не будь дурнем, — наказав я собі. — Вони або пішли в якесь інше місце, або в чорну порожнечу, як і казав преподобний Джейкобз. Тому перестань боятися. Перестань бути маленьким дурним боягузиком».

Але перестати бути дурним боягузиком я не міг так само, як не міг зупинити біль у шлунку після

того, що переїв хот-догів у суботу ввечері. Проте я не втік. Я хотів подивитися, що він для мене залишив. Мені потрібно було подивитися. Тому я підійшов до дверей, на яких досі висів плакат (Ісус тримається за руки з парою дітлахів, схожих на Діка та Джейн з моєї старої читанки для першокласників; на таблиці написано: «ПРИЙДІТЬ ДО МЕНЕ, МАЛІ ДІТИ»).

Я увімкнув світло, спустився вниз і побачив складані стільці, стосами притулені до стіни, фортепіано з опущеною кришкою, ігровий куточок із маленьким столиком, на якому вже не було

доміно, книжок для розфарбовування і кольорових олівців. Але Погідне озеро нікуди не поділося, так само, як і маленька дерев'яна коробочка з Електричним Ісусом усередині. Ось що він для мене залишив, і я був страшенно розчарований. Та все одно відкрив коробку й витяг Електричного Ісуса. Поставив його на краю озера, там, де, як я знав, починалася колія, і хотів було намацати під його мантиєю вмикач. Аж раптом мене затопила хвиля найбільшої люті, яку я відчував за все своє дитинство і юність. Вона вдарила так несподівано, як одна з тих блискавок, які преподобний Джейкобз споглядав на Вершині

неба. Я махнув рукою і вдарив Електричного Ісуса. Той відлетів аж до дальньої стіни.

— *Тебе не існує!* — заволав я. — *Тебе не існує! Це просто фокуси й вигадки! Будь ти проклятий, Ісусе! Будь ти проклятий, Ісусе! Будь ти проклятий, проклятий, проклятий, Ісусе!*

Я побіг угору сходами, а з очей так рясно лилися сльози, що я нічого перед собою не бачив.

* * * * *

Іншого священика, як згодом

виявилось, нам так і не прислали. Порожнечу намагалися заповнити деякі місцеві падре, але відвідуваність упала майже до нуля, і на той час, коли я вчився в останньому класі старшої школи, нашу церкву зачинили й наглухо забили віконниці. Але для мене це не мало значення. Віру я втратив. Гадки не маю, що сталося з Погідним озером та Електричним Ісусом. Наступного разу, коли я спустився в підвал ЗММ у пасторському будинку (а це сталося багато років по тому), він був цілковито порожній. Порожній, як рай.

IV. Дві гітари.

«Хромові троянди».

Блискавка на

Вершині неба

Коли ми озираємося назад, у минуле, то бачимо, що наше життя складається в певний візерунок. Кожна подія починає здаватися логічною, неначе щось — чи Хтось — накреслює для нас план усіх наших кроків (вдалих і невдалих). Узяти, приміром, матюкливого пенсіонера, котрий, сам того не бажаючи, наперед визначив мені

заняття, що стало моєю роботою на двадцять п'ять років. Як це називається: доля чи щасливий випадок? Я не знаю. Та й звідки мені знати? Мене навіть там не було, коли Гектор Цирульник пішов шукати свою сілвертонівську гітару. Колись давно я міг би сказати, що ми обираємо стежки наосліп: сталося те, потім се, потім п'яте і десяте. Та тепер я знаю краще.

Існують сили.

* * * * *

1963-го, до того як «Бітлз» здійснили прорив на сцені, Америку

охопила нетривала, проте сильна лихоманка — захоплення народною, чи то пак фолк-музикою. Телепередача, яка з'явилася в слухну годину, щоб нажитися на тому шаленстві, називалася «Як його там». У ній виступали білошкірі інтерпретатори чорношкірого досвіду, такі як «Тріо Чеда Мітчела» та «Нові менестрелі Крайсті». (Причому білих *комуняк*, таких як Піт Сігер і Джоан Баез, на виступи не запрошували.) Мій брат Конні був найліпшим друзякою Ронні, старшого брата Біллі Пекета, тож вони дивилися «Як його», як вони її називали, суботніми вечорами вдома у Пекетів.

У той час із Пекетами жив дід Ронні й Біллі. Він був знаний під прізвиськом Гектор Цирульник, бо то була його професія, якою він заробляв майже п'ятдесят років, хоча уявити його в цій ролі й було важко — перукарі, як і бармени, мають вирізнитися приємною балакучістю, а Гектор Цирульник украй рідко щось казав. Він просто сидів у вітальні, перекидав повні ковпачки бурбону собі в каву і курич «типарили»^[38]. Їхнім запахом просмердівся весь будинок. Коли Гектор таки розтуляв рота, його слова були густо пересипані лайкою.

Проте «Як його там» він любив і завжди дивився разом із Коном і

Ронні. Одного вечора, після того як один білий хлопець заспівав щось про те, що його крихітка покинула його і йому так сумно, Гектор Цирульник презирливо пирхнув і сказав:

— Чорт, хлопці, це ніякий не блюз.

— Діду, ви про що? — спитав Ронні.

— Блюз — це *зла* музика. А той хлопець наче тільки-но надзюрив у штанці й боїться, що мамка насварить.

Почувши це, хлопці дружно розсміялися — частково від

задоволення, частково від подиву, що в Гекторі помер музичний критик.

— Ану ждїть, — сказав він і повільно піднявся сходами, хапаючись за поруччя вузлуватою рукою й підтягуючись. Його не було так довго, що хлопці вже майже про нього забули. Але зрештою Гектор спустився сходами, несучи за гриф покоцану гітару «Сілвертон». Її корпус був потертий і перев'язаний шматком обстріпаного солом'яного джгута. Кілки настроювання були покривлені. Дід сів, крекнувши і перднувши, та підтягнув гітару собі на кістляві коліна.

— Вимкніть це гівно, — наказав

він.

Ронні послухався (все одно щотижневий фолк уже майже підійшов до кінця).

— Діду, я й не знав, що ти граєш, — сказав він.

— Сто років не грав, — відповів Гектор. — Відклав її, коли артрит став гризти. Не знаю, чи зможу цю сучку знов настроїти.

— Тату, мова, — гукнула місіс Пекет із кухні.

Гектор Цирульник не звернув на неї жодної уваги. Втім, як і завжди, крім випадків, коли хотів, щоб вона передала йому картоплю-м'ячку. Він

повільно настроїв гітару, бурмочучи собі під носа матюки, а потім узяв акорд, що трохи змахував на музику.

— Ми чули, що вона розладнана, — пізніше розказував мені Кон, — та все одно це було круто.

— Ого! — вигукнув Ронні. — Діду, а який це акорд?

— Е. Уся ця херня починається з Е. Але ждіть, ви ще нічо не чули. Зара' побачим, чи я ще пам'ятаю, як грати на цій курвоматері.

Із кухні:

— Тату, мова.

Цього разу він приділив не

більше уваги, ніж попереднього, просто бринькав на старій гітарі, водячи по струнах покрученим, жовтим від нікотину нігтем, як медіатором. Спочатку він грав повільно і все бурчав попід носом несхвальні слівця, та потім увійшов у рівний рваний ритм, чим змусив хлопців з подивом перезирнутися. Його пальці ковзали вгору і вниз грифом, спершу незграбно, та потім, коли по нервах поволі потекли давні рефлекси пам'яті, справа пішла трохи більш гладко: від В до А та G, а потім назад до Е. Цю послідовність я програвав потім сотні тисяч разів, хоча 1963-го я не зміг би відрізнити акорд Е від спинної хорди.

Високим плаксивим голосом, що так відрізнявся від того, яким він говорив (коли взагалі говорив), дід Ронні заспівав:

— «Щось у тобі, маленька, такого є... тривожиш-турбуєш, татко спокою не знає...»

Із кухні, витираючи руки рушником, вийшла місіс Пекет. Вигляд у неї був такий, наче вона побачила екзотичну птаху — африканського страуса чи ему, приміром, — що з пишним виглядом походжав по трасі 9. Біллі й маленька Ронда Пекет, якій на той час не могло бути більше від п'яти рочків, спустилися з другого поверху до

середини сходів, перешилилися через поруччя й круглими від подиву очиськами втупилися в старигана.

— Та мелодія, — згодом розказував мені Кон. — На «Як його там» такого точно ніколи не грали.

Гектор Цирульник тепер пристукував ногою в такт і вдоволено шкірився. Кон сказав, що ніколи раніше не бачив, щоб старий усміхався, і то було трохи лячно, наче він враз перекинувся на якогось співочого вампіра.

— «Мене мамка не пускає гуляти до ранку... боїться, що якась жінка... жінка... — Це слово він протягнув. — Жіііінка щось мені

зробить до світанку».

— Давай, діду! — гукнув Ронні, розсміявся і заплескав у долоні.

Гектор перейшов на другий куплет, про те, як бубновий валет сказав винувій дамі, що вона може спускатися й починати *повзти*, та раптом порвалася струна: ТРЕННЬ.

— От пизда смердюча, — прокоментував він, і на цьому імпровізований концерт Гектора Цирульника скінчився. Місіс Пекет вирвала з його рук гітару (порвана струна просвистіла небезпечно близько до її ока) і сказала йому, хай іде надвір і сидить на ганку, якщо хоче й далі так розмовляти.

Гектор Цирульник не пішов на ганок, просто повернувся до своєї звичної мовчанки. І більше ніколи хлопці не чули, щоб він співав і грав. Він помер наступного літа, і Чарльз Джейкобз (1964 року, у рік «Бітлз», він ще був у силі) відправив службу на його похороні.

* * * * *

Наступного дня після тієї скороченої версії «Мене мамка не пускає» Артура «Біг Боя» Крудапа^[39] Ронні Пекет знайшов гітару в діжці для помиїв на задньому дворі, куди її викинула розлючена матуся. Ронні

відніс її в школу, де місіс Колхаун, учителька англійської, котра також вела уроки музики в середніх класах, показала йому, як натягти нову струну і як наладрнати її, співаючи собі під носа перші три ноти «Тепс»^[40]. А ще вона дала Ронні примірник журналу «Співай!», присвяченого фолк-музиці, де були слова й акорди для пісень, таких як «Барб'рі Аллен»^[41].

Протягом наступних двох років (з короткою перервою, коли Лижна Палиця Долі зробила Кона німим) Ронні з Коном розучували пісню за піснею з народного репертуару, передаючи стару гітару з рук у руки й вивчаючи ті самі основні акорди, що

їх Свинцеве Пузо^[42], поза всіляким сумнівом, награвав, поки сидів у тюрмі. Жоден із них ні хріна не вмів грати, але в Кона був непоганий голос (хоч і занадто м'який та солодкий, щоб звучати переконливо в тих блюзових мелодіях, які він так любив), і кілька разів вони виступали на публіці як «Кон і Рон». (Щоб домовитися, чиє ім'я стоятиме першим, кидали монетку.)

Зрештою Кон розжився власною гітарою — акустичною, фірми «Гібсон», вишневого кольору. Вона була збіса кращою, ніж старезний «Сілвертон» Гектора Цирульника, і на ній вони грали, коли співали щось таке, як «Сьомий син» і «Цукровий

край» у «Юріка Гранжі» на «Вечорі талантів». Наші мама й тато нахвалювали їх, і батьки Ронні теж, але з гітарами, у принципі, так само, як з комп'ютерами: сміття на вході — сміття на виході.

Я мало уваги звертав на спроби Кона і Рона зажити слави місцевого фолк-дуету, тож і не помітив, коли інтерес мого брата до гібсонівської гітари потроху зійшов на пси. Після того як преподобний Джейкобз поїхав на своїй новій-старій машині з Гарлоу, у моєму житті наче діра утворилася. Я втратив і Бога, і свого єдиного дорослого друга, і ще довгий час по тому мені було сумно і трохи страшно. Мама старалася мене

підбадьорити, і Клер теж. Навіть тато — і той пробував. Я намагався знову стати щасливим, і зрештою мені це вдалося, та коли на зміну 1965 прийшов 1966, а потім і 1967, я навіть не помітив, що згори перестали литися погано зіграні мелодії, такі як «Не думай двічі».

На той час Кон захопився найпопулярнішим шкільним видом спорту (і це в нього виходило збіса краще, ніж грати на гітарі), а що ж до мене... до нашого містечка переїхала новенька, Астрід Содерберг. У неї було шовковисте біляве волосся, волошково-блакитні очі й маленькі горбочки під светром, які з часом обіцяли перетворитися на справжні

груди. Впродовж перших років, які ми провчилися в школі разом, вона навряд чи хоч раз про мене подумала — звісно, коли їй не треба було списати домашнє. Зате я думав про неї постійно. Мені здавалося, якби вона дозволила торкнутися свого волосся, у мене б серце стало. Одного дня я стягнув із полиці довідкових матеріалів словник Вебстера, відніс його собі на парту й навпроти визначення слова «поцілунок» ретельно вивів друкованими літерами «АСТРІД». Серце важко гупало в грудях, по шкірі бігли мурашки. «Гроловиця» — хороше слово для таких захоплень, бо я був мов громом уражений.

Узяти Конову гітару ніколи не спадало мені на думку. Коли потрібна була музика, я вмикав радіо. Але талант — дивна штука. Він має звичку тихо, але твердо нагадувати про себе, коли настає для цього слухний час. Як і певні наркотики, що спричинюють звикання, маскуються під друга, і так триває довго, поки ти нарешті не збагнеш, що це тиран. Я про це дізнався на власній шкурі того року, коли мені виповнилося тринадцять.

Спочатку одне, потім друге, а потім п'яте й десяте.

* * * * *

Мій музичний хист аж ніяк не можна було назвати величезним. Та все одно він був більшим, ніж у Кона... чи в будь-кого з нашої родини, якщо вже на те пішло. Про те, що він є, я довідався однієї нудної затягнутої хмарами суботи восени 1969-го. Уся наша сім'я (навіть Клер, яка приїхала на тиждень з коледжу) подалася в Гейтс-Фолз на матч з американського футболу. Кон учився в останньому класі й був тейлбеком^[43] у команді «Алігатори Гейтс-Фолз». Я залишився вдома, бо живіт болів. Звісно, не так сильно, як я зобразив — просто я не те щоб дуже фанатів від американського футболу, та й надворі наче на дощ

збиралося.

Я трохи подивився телевізор, але на двох каналах показували той самий футбол, а на третьому — гольф (ще гірше). Колишню кімнату Клер віддали Конні, але в комірчині досі були складені стосами її книжки в м'яких обкладинках, і я вирішив почитати Агату Крісті. Клер казала, вони легко читаються, а ще це весело — вести розслідування разом з міс Марпл чи Еркюлем Пуаро. Я зайшов у кімнату й побачив у кутку Конового «Гібсона», а поряд — купу старих журналів «Співай!» Я подивився на гітару, притулену до стіни й давно забуту, та подумав: «Цікаво, чи зможу я на ній зіграти «Черрі, Черрі»^[44]?»

Ту мить я запам'ятав так само чітко, як свій перший поцілунок, бо ця думка була мов екзотичний незнайомиць, цілковито не пов'язана з усім, що крутилося в мене в голові, коли я зайшов у Конову кімнату. Я можу заприсягтися в цьому на стосі Біблій. То була навіть не думка. То був наче голос.

Узявши в руки гітару, я сів на Конове ліжко. Спочатку я струн не чіпав, просто трохи поміркував про ту пісню. Я знав, що на братовій акустичній гітарі вона звучатиме добре, бо «Черрі, Черрі» побудовано навколо акустичного рифу (звісно, тоді я ще цього слова не знав). Я прокрутив її в голові й на

превеликий свій подив збагнув, що не лише чую акорди, а й бачу, як вони змінюються. Я знав про них усе, крім того, де вони ховаються на грифі.

Я навмання схопив якесь число «Співай!» і пошукав блюз, будь-який блюз. Знайшов один, під назвою «Зроблю твої гроші зеленими»^[45], побачив, як узяти Е («Уся ця херня починається з Е», — сказав Кону й Ронні Гектор Цирульник), і зіграв його на гітарі. Звук був притлумлений, але правильний. «Гібсон», як по-справжньому хороший інструмент, не розладнався з часом, хоч і стояв давно забутий. Я натиснув сильніше трьома пальцями лівої руки. Було боляче, та я не

зважав. Бо Е був правильним. Е був божественним. Він досконало накладався на звук у моїй голові.

Кону знадобилося півроку, щоб вивчити «Дім сонця, що сходить»^[46], та й то він ні разу не зміг перейти від D до F без затримки, коли переставляв пальці. Я ж вивчив трьохакордний риф «Черрі, Черрі» (від E до A, D і назад до A) за десять хвилин, потім зрозумів, що на тих самих трьох акордах можу зіграти «Глорію» від «Шедоуз ов зе Найт»^[47] та «Луї, Луї» «Кінгсменів»^[48]. Я грав, поки кінчики пальців не завили від болю і я не міг розігнути ліву руку. А коли нарешті зупинився, то не тому,

що хотів, а тому, що мусив. І не міг дочекатися, коли почну знову. Мені не було діла до «Нових менестрелів Кристі» чи «Яна та Сильвії» та інших народноспівних засранців, але «Черрі, Черрі» я міг грати весь день, вона пробуджувала в мені якісь почуття.

Я думав: якби навчитися гарно грати, то Астрід Содерберг могла б побачити в мені не тільки джерело для списування домашнього. А втім, навіть це було другорядним, тому що гра на гітарі заповнювала в мені порожнечу. То була якась річ у собі, емоційна істина. Граючи, я наче знову ставав справжньою людиною.

Через три тижні, знову суботнього дня, Кон прийшов додому з футболу раніше, бо не лишився після гри на традиційний пікнік, який влаштовували фанати. Я сидів на горішньому майданчику сходів і бренькав «Дикунку». Я думав, він скажеться і вирве в мене гітару, може, навіть звинуватить мене у блюзнірстві за те, що граю триакордовий ідіотизм «Трогів»^[49] на інструменті, призначеному для таких витончених пісень протесту, як «Відповідь носить вітер».

Але того дня на Коновому

рахунку було три тачдауни, він поставив шкільний рекорд із набраних ярдів у пробіжці з м'ячем і «Алігатори» прямували в плейоф класу С. Тож він лише сказав:

— По-моєму, це найтупіша пісня з тих, які колись крутили по радіо.

— Ні, — заперечив я. — Найтупіша — «Птах перелітний»^[50]. Її можу теж заграти, якщо хочеш послухати.

— Блін, Господи, ні. — Він міг лихословити, бо мама була в садку, тато й Террі в гаражі доводили до пуття Ракету Доріг-Ш, а наш поведений на релігії братик на той час уже не жив удома. Як і Клер,

Енді навчався в Університеті штату Мен (де, як він стверджував, було повно «нікчемних хіпі»).

— Коне, але ти не проти, якщо я буду на ній грати?

— Валяй, — сказав він, проходячи повз мене на сходах. На щоці в нього пишався яскравий синець, і від нього пахло важким футбольним потом. — Але гляди не зламай, бо за свої ремонтувати будеш.

— Не зламаю.

Гітара залишалася цілою, але чимало струн я таки порвав. Рок-н-рол безжальніший до них, ніж фолк.

1970-го я перейшов у старшу школу, яка стояла на іншому березі річки Андроскогін у Гейтс-Фолзі. Кон, котрий вже навчався в останньому класі й був посправжньому Великим Цабе завдяки своїй майстерності в спорті й високим оцінкам, що подарували йому місце на дошці пошани, не звертав на мене жодної уваги. І це було добре. Це було чудово. На жаль, так само поводитись і Астрід Содерберг. Вона сиділа через ряд за мною в класній кімнаті й зовсім поряд на «Англійській для старших класів». Волосся вона збирала у

хвостик, а спіднички вдягала щонайменше на два дюйми вище коліна. Щоразу, коли вона схрещувала ноги, я вмирав. Моя закоханість зашкалювала, але якимось випадково підслухав її розмову з подружками, коли вони сиділи на лавках спортзалу під час обіду, тож знав, що дивилися вони тільки на хлопців із випускних класів. А я був ще одним прохідним персонажем у грандіозному епічному романі їхнього новоспеченого життя старшокласниць.

Але й на мене дехто таки звернув увагу. Довготелесий і довговолосий випускник, схожий на одного з тих нікчемних хіпі, про яких

розводився Енді. Він підійшов до мене одного дня, коли я собі їв свої бутерброди в спортзалі, за дві лавки від Астрід та її команди хихотух.

— Ти Джеймі Мортон? — спитав він.

Я сторожко з цим погодився. На ньому були мішкуваті джинси з латками на колінах, а під очима чорніли кола, наче він перебивався двома-трьома годинами нічного сну. Або часто дрочив.

— Ходімо в музкімнату, — сказав він.

— Навіщо?

— Бо я так сказав, малий.

Я пішов за ним, прокладаючи шлях крізь учнівську юрбу, що сміялася, кричала, штовхалася і грюкала дверцятами шафок. Я сподівався, що мене не поб'ють. Я міг легко уявити, як мене за якусь дрібницю дубасить десятикласник (цькувати дев'ятикласників десятикласникам було в принципі заборонено, але на це всі чхати хотіли), але не випускник. Випускники взагалі рідко помічали, що дев'ятикласники існують, мій брат був тому найкращим підтвердженням.

Музкімната була порожня. Вже легше. Якщо цей пацан і збирався нам'яти мені боки, то принаймні

Йому в цьому не допомагатиме ватага друзяк. Та замість почати заміс, він простягнув мені руку. Я її взяв. Пальці на дотик були кволі, холодні й липкі.

— Норм Ірвін.

— Дуже приємно. — Правда це чи ні, я не знав.

— Малий, я чув, ти на гітарі лабаєш.

— Хто тобі таке сказав?

— Твій братуха, Містер Футбол. — Норм Ірвін відчинив шафку, в якій стояли гітари в чохлах. Витяг одну, клацнув заціпками й дістав розкішну матово-чорну

електричну «Ямаху». — СА 30, — коротко прокоментував він. — Два роки тому купив. Все літо з батею хати фарбували. Врубай підсилювач. Ні, не той здоровецький, «Булноуз» прямо перед тобою.

Я підійшов до міні-підсилювача, пошукав кнопку чи вимикач і нічого не побачив.

— Ззаду, малий.

— А. — Знайшовши тумблер, я ним клацнув. Засяяло червоне світло, підсилювач тихо загудів. Те гудіння мені сподобалось одразу. То був звук потужності.

Норм пошукав у шафці для гітар

кабель і вставив у розетку. Його пальці пройшлися по струнах, і з маленького підсилювача почувся звук БРОНК, атональний, немузичний і абсолютно прекрасний. Норм простягнув мені гітару.

— Що? — Мене це стривожило і водночас кинуло в захват.

— Твій брателло каже, ти граєш ритм. То зіграй якийсь ритм.

Я взяв гітару, і з маленького підсилювача «Буллноуз» біля моїх ніг знову долинув звук БРОНК. Ця гітара була набагато важча за братову акустичну.

— Я ніколи не грав на

електричній, — зізнався я.

— Різниці нема.

— А що мені зіграти?

— Може, «Зелену річку».
Зумієш? — З кишеньки для
годинника в джинсах він витяг
медіатор і простягнув мені.

Мені вдалося його взяти, не
впустивши.

— Ключ тут — Е? — Міг би й не
питати. Уся ця херня починається з Е.

— Сам вирішуй, малий.

Я перекинув через голову ремінь
і прилаштував його на плечі. «Яммі»
висіла низько (Норман Ірвін був

набагато вищим за мене), але я сильно хвилювався й навіть не думав про те, щоб відрегулювати довжину ременя. Я взяв акорд Е й аж підскочив від того, як гучно він прозвучав у закритому просторі музкімнати. Норм широко всміхнувся, і ця усмішка (що оголила його зуби, які в майбутньому мусили завдати йому чимало клопотів, якби він не почав за ними доглядати) поліпшила моє самопочуття.

— Малий, двері зачинені. Врубай звук і лабай.

Гучність звуку стояла на 5. Я підняв до 7, і УАНННГ, що прозвучав внаслідок цього, був приємно

гучним.

— Я ні хріна не вмію співати, — знову зізнався я.

— Співати тобі не треба. Співаю я. Ти просто грай ритм.

У «Зеленій річці» був базовий рок-н-рольний ритм, не зовсім такий, як у «Черрі, Черрі», але схожий. Я знову вжарив Е, паралельно прокручуючи в голові першу фразу пісні й розуміючи, що граю правильно. Норман почав співати. Його голос майже губився на тлі звуку гітари, але я чув достатньо, щоб зрозуміти — горлянка в нього така, як треба.

— «Забери мене туди, де тече холодна вода, так...»

Я перейшов на А, і він замовк.

— Хай лишається Е? — спитав я. — Вибач, вибач.

Перші три рядки всі йшли під Е, та коли я знову перейшов на А, з яким здебільшого має справу рок, все одно було не так.

— Де? — спитав я в Нормана.

Він просто дивися на мене, запхавши руки в задні кишені. Я прокрутив пісню подумки, потім знову почав. А коли дійшов до четвертого рядка, то перейшов на С, і цього разу все було як слід. Мені

довелося почати спочатку, але тепер це було завиграшки. Все, що нам потрібно було, — барабани, бас... і, звичайно, соло-гітара. Джон Фогерті з «Кріденс»^[51] давав такого жару на тому соло, що мені й у найшаленіших снах приснитися не могло.

— Давай сокиру, — сказав Норман.

Я простягнув йому гітару, жалкуючи, що треба віддавати.

— Дякую, що дав на ній пограти. — І я пішов до дверей.

— Мортоне, стій. — Набагато краще не стало, та принаймні мене підвищили від «малого» до

«Мортон». — Прослуховування ще не скінчилося.

Прослуховування?

З шафки він витяг менший чохол, відкрив його і дістав подряпану Кей, напівакустичну (900-Джі, якщо ви ведете рахунок).

— Врубай її у великий підсилювач, тільки прикрути до чотирьох. Цей «Кей» нехріново так фонить.

Я зробив так, як мені сказали. «Кей» підходив моїй комплекції краще, ніж «Яммі», мені не треба було нахилитися вперед, щоб на ньому грати. Медіатор був вплетений

між струн, і я його витяг.

— Готовий?

Я кивнув.

— Раз... два... раз-два-три і...

Я був весь на нервах, поки силкувався відтворити просту ритмічну послідовність «Зеленої річки». Та якби я знав, як круто грає Норман, то взагалі б не починав — я би просто втік звідти. Він класно зіграв вступ Фогерті [\[52\]](#), з тими самим фішками, що в тому старому синглі «Фантазія». І мене підхопило хвилею.

— Гучніш! — закричав він на мене. — Врубай, пофіг, хай фонить!

Я підняв гучність великого підсилювача до вісімки і знов увімкнувся. На тлі обох гітар і підсилювача, що фонив, як свисток поліцейського, Нормів голос загубився. Але це не мало значення. Я тримався хвилі й дозволив йому мене вести. То було наче ковзати скляною хвилею, що котила безперестанку дві з половиною хвилини.

Та от вона скінчилася, і знову з гуркотом впала тиша. Мої вуха дзвеніли. Норм вступився поглядом у стелю, розмірковуючи, потім кивнув.

— Не фонтан, але й не кошмар. Трохи практики — і ти будеш кращий

за Ньюкла.

— Хто такий Ньюкло? — спитав я. У вухах дзвеніло.

— Чувак, який переїжджає в Ассачусетс. Спробуймо «Голки-булавки». Ну, «Шукачів», знаєш?

— Е?

— Ні, ця з D починається, але не з прямого D. Треба в обхід. — Він продемонстрував, як я маю зіграти високий Е мізинцем, і я миттю підхопив. Звучало не зовсім як на платівці, але близько до того. Коли ми дограли, з мене градом лився піт.

— ОК, — сказав він, знімаючи з плеча гітару. — Ходімо на перекур.

Тре' подиміти.

Місце для куріння було в нас позаду будівлі профтехучилища. Саме там зависали стукачі й хіпі, з дівчатками, які вбиралися в обтислі спіднички, сережки-дармовиси й накладали на обличчя забагато косметики. Біля дальнього краю металевої майстерні присіли навпочіпки двоє хлопців. Я їх бачив у школі, як і Нормана, але знати не знав. В одного було пісково-світле волосся й купа прищів. Інший мав на голові химерну руду шевелюру, яка стирчала в дев'ять різних боків. Вони були схожі на невдах, але мені було байдуже. Норман теж скидався на невдачу, але він найкрутіше грав на

гітарі з усіх, кого я чув не на платівках.

— Ну як він? — поцікавився пісковий блондин. Потім виявилось, що його звать Кенні Лафлін.

— Кращий за Ньюхла, — відповів Норман.

— Це ні хріна не говорить, — вишкірився в усміщці скажено-рудий.

— Ага, але хтось нам по-любому треба, бо не зможем грати в «Гранжі» в суботу ввечері. — Він витяг пачку «Кулз» і нахилив у мій бік. — Куриш?

— Ні, — сказав я. І додав, відчуваючи, що це абсурдно, але не в

зможі себе зупинити: — Вибач.

Норман не звернув на це уваги й підкури́в від «Зіппо», на боці якого була вигравіювана змія і напис «НЕ НАСТУПАЙ НА МЕНЕ».

— Це Кенні Лафлін. Бас-гітарист. Рудоголовий — Пол Бушард. Барабани. А цей шкет — брат Конні Мортонa.

— Джеймі, — сказав я. Мені відчайдушно хотілося сподобатися цим хлопцям, щоб вони мене прийняли, але я не хотів зав'язувати стосунки з ними, якими б вони не були надалі, у ролі меншенького братика Містера Футбола. — Я Джеймі. — Я простягнув руку.

Рукоштовання в них були такі самі мляві, як і в Норма. З того дня, як Норман Ірвін прослухав мене в музкімнаті СШГФ, я поручкався з сотнями музикантів, і майже в кожного, з ким я працював, був такий самий потиск — нагадував дохлу рибу. Неначе рокери вважали, що всю силу треба берегти для роботи.

— То що скажеш? — спитав Норм. — Хочеш бути в банді?

Чи я хотів? Та якби він сказав мені, що пройти ініціацію я зможу, лише з'ївши свої шнурки, я б негайно витяг їх з вічок і почав жувати.

— Авжеж. Але я не зможу грати там, де продають випивку. Мені лише

чотирнадцять.

Хлопці здивовано
перезирнулися. І розсміялись.

— Подумаємо про те, як зіграти в «Холлі» й «Двадцять чотири», коли репу відлабаємо, — сказав Норман, випускаючи дим крізь ніздрі. — Поки що ми лише граємо на танцях для підлітків. Таких, як ті, які в «Юріка Гранжі». Ти ж звідти, так? З Гарлоу?

— Гав-Лов, — гигикнув Кенні Лафлін. — Так ми його називаємо. Типу «У Гав-Лов уже переколупали всі кізяки й ловлять гав».

— Слу, ти ж хочеш грати,

правда? — спитав Норм. Він підняв холошу штанів, щоб забичкувати недопалок об свій черевик «Бітлз»^[53]. Твій братан каже, ти лабаєш на його «Гібсоні», у якому нема звукознімача, але ти можеш брати «Кей».

— А кафедра музики не буде проти?

— Кафедра музики не буде знати. Приходь у «Гранж» у четвер після обіду. Я принесу «Кей». Ти тільки не зламай цю тупу фонилку. Ми все поставимо і проведемо репетицію. Візьми з собою блокнот, записувати акорди.

Задзеленчав дзвінок. Дітлахи

загасили цигарки й потяглися назад до школи. Одна дівчина, проминаючи нас, поцілувала Нормана в щоку й попестила по сідницях провислі джинси. А він її наче й не помітив, і мені здалося, що це неймовірно хитрий хід. Він ще більше виріс у моїх очах.

Жоден із моїх новоспечених товаришів по гурту не виказав жодних ознак того, що їм не начхати на дзвінок, тому я рушив до школи в гордій самотності. Та потім згадав про дещо й обернувся.

— А як називається гурт?

— Раніше ми називали себе «Стрільцями», — відповів Норм, —

але люди казали, що це, типу, занадто по-воєнному. Тому тепер ми «Хромові троянди». Це Кенні придумав, коли ми були обдовбані й дивилися садову виставку в мого баті вдома. Скажи, круть?

За чверть століття після того я грав із «Джі-Тонзами», з «Робін і Джейз», «Хей-Джейзами» (у всіх солістом був козирний гітарист на ім'я Джей Педерсон). Я грав з «Гарячими», «Задубілими», «Гробарями», «Останнім дзвінком» і «Рокерами з Андерсонвіля». У добу розквіту панк-року я грав з «Помадою Петсі Клайн», «Немовлятами з пробірки», «Плацентою» і «Світом, повним

цегли». Я навіть грав із рокабільним гуртом «Дазз, Дазз, дзвони в лабаз». Але такої вдалої, на мою думку, назви, як «Хромові троянди», більше не було ні в кого.

* * * * *

— Ну, не знаю, — сказала мама. Вираз обличчя в неї був не розлючений, а просто такий, наче вона от-от зляже з головним болем. — Джеймі, тобі лише чотирнадцять. Конрад каже, ті хлопці *значно* старші. — Ми сиділи за обіднім столом, який тепер, коли Клер і Енді поїхали, здавався

набагато більшим. — Вони курять?

— Ні, — відповів я.

Мама обернулася до Кона.

— Курять?

Кон, котрий саме передавав Террі кукурудзяний крем-суп, і оком не змигнув.

— Неєа.

Мені хотілося його обійняти. За багато років у нас були свої непорозуміння, як і в усіх братів, але в екстремальних ситуаціях брати мають схильність стояти один за одного горою.

— Мам, це ж не в барах чи ще

десь, — сказав я... інтуїтивно відчуваючи, що це саме в барах і буде, і напевно, задовго до того, як наймолодшому учаснику «Хромових троянд» стукне двадцять один. — Лише у «Гранжі». У нас репетиція в цей четвер.

— Тобі тих репетицій багато треба, — єхидно посміхнувся Террі. — Передайте ще одну відбивну.

— Теренсе, а де твоє «будь ласка»? — неуважно спитала мама.

— *Будь ласка*, передайте ще одну відбивну.

Тато передав таріль. Він досі нічого не сказав. Добрий чи поганий

знак?

— Як ти поїдеш на репетицію? І взагалі, як ти будеш добуватися на ці... на ці *виступи*?

— У Норма мікроавтобус «фольксваген». Ну, це його тата мікроавтобус, але він дозволив Норму вибити на борті назву гурту!

— Цьому Норму не може бути більше вісімнадцяти, — сказала мама. Їсти вона перестала. — Звідки мені знати, чи добре він водить?

— Мам, я їм *потрібен*! Їхній ритм-гітарист переїхав у Массачусетс. Без ритм-гітариста вони не зможуть виступати в суботу

ввечері! — Зненацька мою голову кометою осяяла думка: на ті танці може прийти Астрід Содерберг. — Це важливо! Це велике діло!

— Мені це не подобається. — Вона потерла пальцями скроні.

Нарешті озвався тато.

— Лоро, нехай. Я розумію, що ти хвилюєшся, але це те, що йому добре вдається.

Вона зітхнула.

— Ну тоді, мабуть, нехай.

— Спасибі, мам! Спасибі, тату!

Мама взяла виделку і знову поклала її на стіл.

— Пообіцяй, що ти не куритимеш цигарок і марихуани. І не питимеш теж.

— Обіцяю. — І тієї обіцянки я дотримувався два роки.

Чи десь так.

* * * * *

Найбільше в тому нашому першому виступі в «Юріка Гранж № 7» мені запам'ятався сморід мого власного поту, коли ми вчотирьох вибралися на сцену. Щодо поту, то з чотирнадцятилітніми підлітками ніхто не позмагається. Перед своїм

ініціаційним виступом я двадцять хвилин приймав душ (поки не скінчилася гаряча вода), та коли нахилився підняти свою позичену гітару, то відчув, як від мене тхне страхом. Зненацька «Кей» став важити щонайменше двісті фунтів, коли я перекидав його ремінь через плече. Причини боятися в мене були вагомі. Навіть якщо брати до уваги притаманну рок-н-ролу простоту, завдання, яке поставив переді мною Норм Ірвін — вивчити між пообіддям четверга і вечором суботи тридцять пісень, — було нереальним. Я так йому й сказав.

Він тільки плечима знизав і дав мені найкориснішу пораду з тих, які

я дістав за всю свою кар'єру музиканта: у будь-яких незрозумілих ситуаціях лягай спати.

— Крім того, — він оголив у диявольській посмішці гнилуваті зуби, — я вжарю так голосно, що вони все одно не чутимуть, що ти там робиш.

Щоб привернути увагу публіки, Пол прокотив короткий риф на своїх барабанах і закінчив ударом по тарілках. Глядачі відповіли йому короткими бризками оплесків очікування. Усі ті очі (мільйони очей, як здавалося мені) звернулися до маленької сцени, на якій під прожекторами скупчилися ми.

Пригадую, я почувався повним бовдуром у жилеті зі стразами (ті жилети були пережитками короткого періоду, коли «Хромові троянди» ще були «Стрільцями») і думав, чи не виблюю зараз ненароком. Це здавалося не надто реальним, бо я лише пообідав, а вечерю в себе запхнути не зміг, але відчуття було якесь таке. Та потім я подумав: «Не виблюю. Зомлію. От що я зроблю. Зомлію».

І я справді міг знепритомніти, але Норм не дав мені часу.

— Ми «Хромові троянди», ясно? Ану, народ, вставайте і танцюйте. — А тоді до нас: — Раз... два... три...

поїхали.

Пол Бушард видав тамтамний барабанний дріб, що відкриває «Тримайся, Слупі»^[54], і ми почали. Норм співав соло (втім, так було завжди, крім тих кількох пісень, де його підміняв Кенні). Ми з Полом були бек-вокалістами. Попервах я жахливо соромився, але це відчуття минулося, коли я почув, як змінюється мій голос через мікрофон — яким дорослим стає. Згодом я дізнався, що на бек-вокалістів усе одно ніхто не звертає особливої уваги... хоча якби вони зникли, слухачам би їх бракувало.

Я бачив, як парочки йдуть на

танцмайданчик і починають танцювати. Вони для цього й прийшли, однак у глибині душі я не вірив, що вони танцюватимуть — тільки не під ту музику, яку частково і я грав. Та коли вже стало зрозуміло, що нас не обсвистають і не проженуть зі сцени, я відчув наростання ейфорії, близької до екстазу. Відтоді я прийняв таку кількість наркотиків, що могла б і лінкор потопити, але навіть найкращі з них не збурювали такого самого за силою відчуття, як той перший приплив. *Ми грали. Вони танцювали.*

Ми відіграли з сьомої до десятої тридцять, з двадцятихвилинною

перервою близько дев'ятої, коли Норм і Кенні поклали свої інструменти на підлогу, вимкнули підсилювачі й вискочили надвір покурити. Для мене ті години спливали, немов уві сні, тому я не здивувався, коли під час одного з повільних танців (здається, ми грали «Хто зупинить дощ»), повз нас провальсували мої мама й тато.

Мамина голова лежала в тата на плечі. Її очі були заплющені, а на губах грала замріяна усмішка. Тато тримав очі розплющеними, і коли вони проминали естраду, він мені підморгнув. Соромитися їхньої присутності не було потреби — на танці в старшій школі й на дискотеки

поліцейської спортивної ліги, які влаштовували на ролердромі в Льюїстоні, пускали тільки дітей, але коли ми грали в «Юріка Гранжі» чи в Гейт-Фолзі на запрошення ордену Лосів і Амветів^[55], то туди завше приходило чимало дорослих. Єдине було паскудно в першому виступі — деякі друзі Астрід прийшли на танці, а її самої не було.

Мої батьки пішли рано, і Норм відвіз мене додому в старому мікроавтобусі. Ми всі були під кайфом від успіху: сміялися й пригадували концерт у всіх подробицях, — тож коли Норм простягнув мені купюру десять доларів, до мене не дійшло, що це.

— Твоя частка, — пояснив він. — Нам платять по п'ятдесят за виступ. Двадцятка мені, бо машина моя і я соліст, а вам по десятці.

Я взяв гроші, досі почуваючись, немов хлопчик уві сні, і до болю натрудженою лівою рукою посунув бічні дверцята вбік.

— Репетиція в четвер, — сказав Норм. — Цього разу музкімната після уроків. Але додому я тебе підкинути не зможу. Батько хоче, щоб я допоміг йому пофарбувати будинок у Касл-Року.

Я сказав, що це не проблема. Якщо Кон не зможе відвезти мене, я зловлю машину. Більшість людей, які

їздили трасою 9 між Гейтс-Фолз і Гарлоу, знали мене й підкинули б додому.

— Тобі треба попрацювати над «Кароокою». Ти відставав.

Я сказав, що попрацюю.

— А ще, Джеймі...

Я подивився на Норма.

— Загалом ти впорався добре.

— Краще, ніж Ньюло, — сказав Пол.

— Набагато краще, ніж те гальмо, — додав Кенні.

Це майже компенсувало відсутність на танцях Астрід.

Батько вже пішов спати, але мама сиділа на кухні з чашкою чаю. Вона перевдяглася у фланелеву сорочку, але макіяжу ще не зняла, і я подумав, що вона дуже симпатична. А коли всміхнулась, я побачив, що в очах у неї стоять сльози.

— Мам? Що з тобою?

— Нічого, — відповіла вона. — Я просто радію за тебе, Джеймі. І трохи боюся.

— Не треба. — І я її обійняв.

— Ти не почнеш курити з тими хлопцями? Пообіцяй мені.

— Мам, я вже обіцяв.

— Пообіцяй ще раз.

Я пообіцяв. Давати обіцянки, коли тобі чотирнадцять, простіше навіть, ніж пітніти.

Нагорі Кон лежав у ліжку й читав наукову літературу. Мені було важко повірити в те, що хтось може таке читати задля власної втіхи (особливо крутий футболіст), але Конні читав. Поклавши книжку, він сказав:

— Ти непогано відіграв.

— А ти звідкіля знаєш?

Він усміхнувся.

— Я підглядав. Одну хвилинку. Ти грав ту кретинячу пісеньку.

«Дикунку». Мені навіть питати

не треба було.

* * * * *

Увечері наступної п'ятниці ми відіграли в Амветів, а в суботу — на танцях у старшій школі. Тут Норм поміняв слова з «Я свого серця більше не мучу» на «Я свого перця більше не дрочу». Вчителі-наглядачі не помітили, вони на слова ніколи уваги не звертали, зате помітили діти, і були в захваті. Достатньо великий спортзал у Гейтс сам по собі був підсилювачем, і звучання нашої музики, особливо по-справжньому гучних пісень, як «Хороша любов»,

приголомшувало. Перефразовуючи гурт «Слейд», ми, пацани, пошуміли *шо* треба. На перерві Кенні з Нормом і Полом пішли на місце для куріння, і я подався за ними.

Там уже тусувалися кілька дівчат, і одна з них була Гетті Грір, та, яка попестила Нормів зад того дня, коли мене прослуховували. Вона оповила його руками за шию і притислася всім тілом. Він увіпхав руки в задні кишені її джинсів, щоб підтягти поближче до себе. Я старався не витріщатися.

Десь іззаду донісся несміливий голос.

— Джеймі?

Я обернувся. Астрід. На ній була пряма біла спідничка і синя блузка-безрукавка. Розпущене волосся, яке вона раніше збирала у строгий шкільний хвостик, тепер вільно обрамляло її обличчя.

— Привіт, — сказав я. А оскільки цього було якось наче недостатньо: — Привіт, Астрід. Я тебе не бачив у залі.

— Я пізно прийшла, бо довелося чекати Бонні та її тата, вони мене підвозили. Ви так класно граєте.

— Дякую.

Норм і Гетті затаято цілувалися. Норм це робив шумно, і звук трохи

нагадував мамин «Електролюкс». Неподалік лизалася ще одна, тихіша парочка, однак Астрід наче й не помічала. Її сяючі очі не відривалися від мого обличчя. У вухах у неї були сережки-жабки. Сині жабки, під колір її блузки. У такі моменти помічаєш усе.

Вона тим часом нібито чекала, коли я щось скажу, тож я підсилив свою попередню ремарку:

— Дуже дякую.

— Ти будеш курити?

— Я? — Раптом подумалося, що вона шпигує за дорученням моєї мами. — Я не курю.

— То, може, проведеш мене до зали?

Я провів її до зали. Між місцем для куріння та запасним виходом спортзали було чотириста ярдів. Я шкодував, що не чотири милі.

— Ти прийшла з кимось? — спитав я.

— Лише з Бонні й Карлою, — відповіла вона. — Не з хлопцем. Мама й тато не дозволяють мені ходити з хлопцями, поки не буде п'ятнадцять.

І немов бажаючи показати мені, що вона думає про цю дурну заборону, взяла мене за руку. Коли ми

підійшли до чорного ходу, вона подивилася на мене знизу вгору. Я мало не поцілував її тоді, але не наважився.

Хлопці бувають гальмонутими.

* * * * *

Коли після танців ми завантажували барабанну установку Пола в мікроавтобус, Норм заговорив зі мною суворим, мало не батьківським тоном.

— Після перерви ти тупо лажав. Що з тобою було?

— Не знаю. Вибач. Наступного

разу буде краще.

— Сподіваюся. Добре граємо — кличуть виступати. Погано граємо — не кличуть. — Він погладив борт мікроавтобуса. — Петсі на повітряних бульбашках не їздить, і я теж.

— То через ту дівчину, — сказав Кенні. — Гарненька блондиночка в білій спідничці.

Норм просяяв. Поклав руки мені на плечі й, так само, як і з голосом, по-батьківському злегка мене струсонув.

— Пацан, поцілуй її взасос. Якнайшвидше. Ти гратимеш краще.

І дав мені п'ятнадцять доларів.

* * * * *

У новорічний вечір ми грали у «Гранжі». Йшов сніг. Астрід була в залі, вдягнена у парку з каптуром, облямованим хутром. Я завів її під пожежні сходи й поцілував. Її губи з помадою на смак були як полуниця. Коли я відсторонився, вона подивилася на мене своїми великими очима.

— Я думала, ти ніколи цього не зробиш. — І захихотіла.

— Ну як, нічого?

— З першого разу не зрозуміла, давай ще раз.

Ми стояли й цілувалися під пожежними сходами, поки Норм не постукав мене по плечу.

— Дітки, закругляйтеся. Пора трохи пограти.

Астрід цмокнула мене в щоку.

— Зіграй «Дикунку». Я від неї фанатію. — І вона побігла до чорного ходу, ковзаючись на снігу у взутті для танців.

Ми з Нормом пішли за нею.

— Що, яйця зсудомило? — спитав він.

— Га?

— Забудь. Її пісню зіграємо першою. Що робити, ти в курсі, правда?

Я був у курсі, бо наш гурт грав багато пісень на замовлення. І я був щасливий це зробити, бо тепер уже набагато впевненіше тримав перед собою «Кея», увімкненого в електромережу й готового до драйву.

Ми піднялися на сцену. Пол, як завжди, дав барабанний програвш, сигналізуючи, що гурт повернувся й готовий ушкварити. Регулюючи гітарний ремінь, який не потребував регулювання, Норм кивнув мені. Я підійшов до центрального мікрофона

і проревів у нього:

— Ця пісня на прохання Астрід, а ще тому... *дикунко, здається, я тебе ЛЮБЛЮ!* — І хоча зазвичай то була робота Норма (його прерогатива, як лідера гурту), я почав відлік: — Раз, два, три, поїхали! — Друзі Астрід на танцмайданчику тицяли її кулаками в бік і верещали. Її щоки пашіли. Вона послала мені повітряний поцілунок.

Астрід Содерберг послала мені повітряний поцілунок.

* * * * *

Отже, у хлопців із «Хромових троянд» були дівчата. А може, фанатки. Чи дівчата-фанатки. Коли граєш у рок-гурті, зрозуміти, де ця межа, досить важко. У Норма була Гетті. У Пола — Сюзан Фурньє. У Кенні — Керол Пламмер. А в мене — Астрід.

Коли ми їздили на свої концерти, Гетті, Сюзан і Керол іноді втискалися в мікроавтобус разом із нами. Астрід це робити забороняли. Та коли Сюзан могла взяти в батьків машину, Астрід дозволялося їздити з дівчатами.

Іноді вони виходили на майданчик і танцювали одна з

одною, але здебільшого стояли своєю тісною маленькою компанією і просто дивилися. Усі перерви ми з Астрід цілувалися, і з часом я став відчувати у її віддиху запах цигарок. Але я не заперечував. Коли вона це зрозуміла (у дівчат є свої способи), то почала курити, коли я був поряд, і кілька разів видихнула хмарку диму мені до рота, коли ми цілувалися. Це викликало в мене такий стояк, що ним можна було довбати бетон.

Через тиждень після того, як Астрід виповнилося п'ятнадцять, їй дозволили поїхати з нами в мікроавтобусі до Льюїстона, на дискотеку ПСЛ^[56]. Усю дорогу додому ми цілувалися, а коли я

запустив руку їй під пальто, щоб охопити долонею груди (тепер уже значно опукліші за горбочок), вона не відштовхнула мене, як це було зазвичай.

— Приємно, — прошепотіла вона мені на вухо. — Я знаю, що не можна, але це так приємно.

— Може, тому й приємно, — сказав я. Іноді хлопці бувають не гальмонутими.

Минув ще місяць, перш ніж вона дозволила мені ковзнути рукою їй у ліфчик, і ще два, перш ніж мене пустили дослідити, що в неї під спідничкою, та, коли я нарешті туди дістався, вона визнала, що це теж

приємно. Але більше нічого робити не дозволяла.

— Я знаю, що з першого ж разу завагітнію, — прошепотіла вона мені на вухо, коли ми паркувалися й обоє вже були дуже збуджені.

— Я можу щось купити в аптеці. Можна поїхати в Льюїстон, мене там ніхто не знає.

— Керол каже, що іноді ці штуки рвуться. Одного разу, коли вона була з Кенні, це сталося, і вона місяць трусилася від страху. Каже, думала, місячне ніколи не почнеться. Але ми можемо зробити щось інше. Вона мені розказала.

Щось інше теж було доволі непоганим.

* * * * *

Права я отримав, коли мені виповнилося шістнадцять, єдиний зпоміж братів (і сестри), кому з першого разу вдалося скласти практику. Частково я завдячував цим державній школі водіння, але здебільшого — Сісеро Ірвіну. Норм жив із матір'ю, м'якосердою фарбованою блондинкою, яка володіла будинком у Гейтс-Фолз, але вихідні переважно проводив із татом, котрий жив у зачуханому

трейлерному парку за межею міста Гарлоу в Моттоні.

Коли в нас були виступи суботніми вечорами, наша банда (разом з подружками) часто збиралася в трейлері Сісеро в суботу вдень і їла піцу. Там скручували та розкурювали косяки, і після цілого року відмов я нарешті здався та спробував. Спершу було важко втримати дим, але (багато моїх читачів самі знають) з часом стає легше. У ті дні я ніколи не курих багато наркоти, рівно стільки, щоб розслабитися перед концертом. Коли в голові лишалося трохи кайфу, я грав краще, і ми завжди багато сміялися в тому старому трейлері.

Коли я сказав Сісеро, що наступного тижня складаю на права, він спитав, де мені призначено — в Касл-Року чи «в городі», тобто в районі Льюїстона-Обурна. Я відповів, що в Л-О, і він з розумінням кивнув.

— Це значить, що тобі дадуть Джої Кеферті. Він двадцять років іспити приймає. Я колись пив із ним у касл-рокському «Пухкому тигрі», я там тоді констеблем був. Ну, ще до того, як Рок розрісся й обзавівся своїм поліцейським відділком.

Мені важко було уявити Сісеро Ірвіна, посивілого, з червоними очима, худого, як тріска, майже

завжди вдягнуеного в старі штани кольору хакі та майки, у правоохоронній сфері, але люди міняються — іноді підіймаються вгору сходами, та часом бува й таке, що спускаються вниз. А тим, хто спускається, часто помагають різноманітні речовини, такі, як та, яку він так полюбляв скручувати й пускати по колу з друзяками свого підлітка-сина.

— Старий Джої рідко кому видає права отак з першого разу, — сказав Сісеро. — Він такого не любить, як правило.

Про це я вже знав. Клер, Енді й Кон безславно провалилися у Джої

Кеферті. Террі випав хтось інший (може, офіцер Кеферті того дня захворів), та хоча він прекрасно водив із першого ж разу, коли сів за кермо, в день іспиту Террі був суцільним клубком нервів і примудрився в'їхати задом у пожежний гідрант, коли показував паралельне паркування.

— Три речі, якщо хочеш скласти, — сказав Сісеро, простягаючи косяк, який щойно скрутив, Полу Бушарду. — Перше — не кури цього лайна, поки не складеш практику.

— Добре. — Насправді мене попустило. Я ловив кайф від травки,

проте з кожною зтяжкою пригадував обіцянку, яку дав матері й тепер порушував... хоча я заспокоював себе тим, що не курю сигарет і не п'ю, а це означало, що я відбив майже всі подачі.

— Друге — зви його «сер». «Спасибі, сер», коли сядеш у тачку, і «спасибі, сер», коли з неї вийдеш. Він таке любить. Січеш?

— Січу.

— Третє і найважливіше, обстрижі свої блядські патли. Джої Кеферті ненавидить хіпі.

Мені це дуже не сподобалось. Відколи я приєднався до гурту,

вимахав на три дюйми, та що стосувалося волосся, тут я гальмував. Знадобився цілий рік, щоб воно відросло до плечей. А ще ми багато сварилися з батьками через те волосся — вони мені казали, що я схожий на шаромижника. Вирок Енді був ще тупіший: «Джеймі, якщо ти хочеш бути схожим на дівчисько, чому зразу сукню не надінеш?» Блін, нема нічого кращого за аргументовану християнську дискусію, правда?

— Ой ні, якщо я відріжу волосся, то буду схожий на задрота!

— Ти вже схожий на задрота, — сказав Кенні, і всі розреготалися.

Навіть Астрід (хоч потім вона поклала руку мені на стегно, щоб загладити гостроту).

— Ага, — кивнув Сісеро Ірвін, — ти будеш схожий на задрота з водійськими правами. Полі, та запалиш ти вже нарешті той косяк чи так і сидітимеш, милуватимешся ним?

* * * * *

Я відмовився від косяка. Я називав офіцера Кеферті «сером». Я підстригся під Містера Бізнесмена, від чого сильно занепав духом, а моя мама навпаки — ним піднеслася. Під

час паралельного паркування я зачепив бампер машини, що стояла позаду, але офіцер Кеферті таки видав мені права.

— Синку, я тобі довіряю, — сказав він.

— Дякую, сер. Я вас не підведу.

* * * * *

Коли мені виповнилося сімнадцять, у нашому будинку, який тепер стояв на асфальтованій дорозі (прогрес ішов семимильними кроками), влаштували свято. Астрід, звісно, запросили теж, і вона

подарувала мені светр, який сплела сама. Я миттю його натягнув, хоча то був серпень і погода стояла спекотна.

Мама подарувала мені цикл історичних романів Кеннета Робертса в палітурці (які я справді прочитав). Енді презентував Біблію в шкіряній палітурці (яку я теж читав, здебільшого як навмисне йому), з моїм іменем у золотому тисненні. На форзаці був припис з Об'явлення, розділу третього: «Ось Я стою під дверима та стукаю: коли хто почує Мій голос і двері відчинить, Я до нього увійду». Натяк на те, що я збився зі шляху, був наче й не зовсім недоречним.

Від Клер (якій тепер було двадцять п'ять і вона вчителювала у нью-гемпширській школі) я дістав стильний спортивний піджак. Кон завжди був трохи скупердяєм, тому подарував мені шість комплектів гітарних струн. Ну нічого, принаймні всередині в них лежали доларові монетки.

Мама принесла іменинний торт, і всі заспівали традиційну пісню. Якби з нами був Норм, він би задмухав усі свічки силою свого рок-н-рольного голосу. Але його не було, тож їх загасив подмухом я. Коли мама роздавала тарілки, до мене дійшло, що я нічого не отримав від тата й Террі. Навіть квітчастої

краватки.

Після торта й морозива (ван-шок-полун, звісно) я помітив, як Террі презирнувся з татом. Тато глянув на маму, і вона нервово йому всміхнулася — ледь-ледь. Лише тепер, озираючись назад, я усвідомлюю, як часто я бачив на маминих губах ту нервову усмішку, поки підростали і йшли у великий світ її діти.

— Джеймі, ходімо з нами до комори, — підводячись, сказав тато. — Ми з Теренсом приготували для тебе маленький подарунок.

«Маленьким подарунком» виявився «Форд Гелексі» 1966 року,

вимитий, відполірований і білий, мов місячне сяйво на снігу.

— О Боже, — тремтячим голосом промовив я, і всі розсміялися.

— Корпус був хорошим, а от над двигуном довелося попотіти, — повідомив Террі. — Ми з татом заново відрегулювали клапани, поміняли свічки, вставили новий акумулятор... коротше, все, що можна.

— Нова гума, — додав тато й показав на шини. — Прості, зате нові, не відновлені. То як, синку, подобається?

Я обійняв його. Обійняв їх обох.

— Ти тільки пообіцяй нам з мамою, що ніколи не сідатимеш за кермо після того, як вип'єш. Не роби так, щоб одного дня ми подивилися одне одному в очі й сказали, що це ми подарували тобі машину, в якій ти скалічився чи скалічив когось іншого.

— Обіцяю.

Астрід (разом із котрою я докурюватиму останній дюйм косяка перед тим, як відвезти її додому у своїй новій машині) стиснула мою руку.

— Я простежу за тим, щоб він

виконував.

Після того як я двічі зганяв до Гарріз-Понду й назад (щоб усіх розвезти), історія повторилася. Я відчув, як хтось торсає мене за руку. То була Клер. Вона відвела мене на веранду, як і того дня, коли преподобний Джейкобз повернув Конні голос за допомогою свого електричного стимулятора нервів.

— Мама хоче, щоб ти дав їй ще одну обіцянку. Але їй незручно про таке просити. Тому я запропонувала зробити це замість неї.

Я чекав.

— Астрід — хороша дівчинка, —

сказала Клер. — Вона курить, я відчуваю це у її віддиху, але це не робить її поганою. А ще в неї хороший смак. Доведено тим, що вона три роки зустрічається з тобою.

Я все ще чекав.

— І вона розумна дівчинка. Попереду в неї навчання в коледжі. Тому обіцянка, Джеймі, буде така: гляди не зроби їй дитину на задньому сидінні тієї машини. Можеш це побіцяти?

Я мало не всміхнувся. Якби мої губи розійшлися в усмішці, вона була б наполовину здивована, наполовину болісна. Упродовж останніх двох років у нас із Астрід було кодове

слівце: *перерва*. Це означало взаємну мастурбацію. Я кілька разів після першого разу заїкався про презервативи, ба більше — я навіть наважився купити пачку з трьома «Троянами» всередині (один тримав у гаманці, а інші два заникав за плінтусом у себе в кімнаті), але вона твердила, що перший презерватив, яким ми спробуємо скористатися, або порветься, або протече. Тож... ми робили перерву.

— Сердишся на мене? — спитала Клер.

— Ні, — відповів я. — На тебе не можна сердитися, Клерчик-Еклерчик. — І я справді ніколи не

лютував на сестру. Уся моя лють чекала на те чудовисько, за яке вона вийшла заміж, і після того ніколи не вщухала.

Я пригорнув її до себе й пообіцяв, що не зроблю Астрід дитини. І цієї обіцянки дотримався, хоча ми підійшли доволі близько до цього перед тим днем у хижці на Вершині неба.

* * * * *

У ті роки мені часом снівся Чарльз Джейкобз. У снах я бачив, як він штрикає пальцями в мою буцімто-гору й робить у ній

заглибини для печер, або як читає Кошмарну проповідь, а довкола голови в нього палахкотить, наче електрична діадема, синє полум'я. Але загалом він вислизнув з моєї свідомості, і так тривало до одного дня в червні 1974-го. Мені було вісімнадцять. Астрід теж.

Школа скінчилася. Концерти у «Хромових троянд» були розписані аж до кінця літа (декілька з них мали відбутися в барах, і мої батьки неохоче, проте підписали дозвіл на мої виступи там). Удень я мав працювати на фермерських угіддях у Марстеллара, так само, як і за рік до того. У «Рідкого палива Мортонна» справи йшли добре, й батьки могли

собі дозволити платити за моє навчання в Університеті штату Мен, проте від мене очікували, що я докладу свою частку. Перед тим як заступити на роботу, я мав вільний тиждень, тож ми з Астрід багато часу проводили разом: то в неї вдома, то в мене. Часто пообідь ми їздили на моєму «гелексі» різними путівцями. Ми знаходили місце, щоб поставити машину, і... робили перерву.

Того дня ми зупинилися в закинутому гравійному кар'єрі на трасі 9 і розкурили на двох косяк недуже-доброї місцевої трави. У повітрі стояла задуха, на заході вже збиралися грозові хмари. Бурчав грім, і напевно, десь спалахували

блискавки. Мені їх не було видно, але в гучномовці радіоприймача на панелі приладів потріскувала статична електрика, миттєво заглушивши «Куримо в кімнаті для хлопчиків», пісню, яку «Троянди» грали того року на кожному своєму виступі.

Саме тоді в мою свідомість, мов гість, якого вже давно не було, повернувся преподобний Джейкобз. І я завів двигун.

— Гаси траву, — сказав я. —
Поїдемо покатаємось.

— Куди?

— В одне місце, про яке мені

розказали давно-давно. Якщо воно ще є.

Астрід сховала залишки косяка в коробку з-під «сакретсів»^[57] і поклала під сидіння. Я проїхав трасою 9 з милью чи дві, потім звернув на захід по дорозі, що вела до Козячої гори. Тут дерева з обох боків підступали близько до шляху, і останні промені тьмяного сонця того дня розчинилися в грозових хмарах.

— Якщо ти думаєш про той клуб, то нас не пустять, — сказала Астрід. — Мої предки відмовились від членства. Сказали, треба заощаджувати, якщо я хочу вчитися в коледжі в Бостоні. — Вона зморщила

носіка.

— Не про клуб.

Ми проминули Лонгмедоу, де щороку смажила сосиски молодь із ЗММ. Люди, що поз'їжджалися на пікнік, нервово зиркали на небо, збирали ковдри, холодильнички і квапливо йшли до машин. Грім гуркотав тепер гучніше, вантажні вагони котили по небу, і десь на іншому боці Вершини неба я побачив, як вжарила блискавка. Я відчув, як у грудях наростає хвилювання. «Це прекрасно, — сказав того останнього дня Чарльз Джейкобз. — Прекрасно і дуже страшно».

Ми проїхали повз знак, на якому було написано «ПРОПУСКНИЙ ПУНКТ КОЗЯЧА ГОРА 1 МИЛЯ. ПРИГОТУЙТЕ ПЕРЕПУСТКУ».

— Джеймі...

— Тут має бути поворот, який веде на Вершину неба, — сказав я. — Може, його вже й нема, але...

Поворот ще існував, і та бічна дорога досі була посипана гравієм. Але я повернув трохи зашвидко й зад «Гелексі» вихнуло в один бік, потім в інший.

— Сподіваюся, ти знаєш, що робиш. — Астрід, здавалося, зовсім не було страшно від того, що ми

їдемо прямісінько назустріч літній грозі. Її голос звучав зацікавлено і трохи схвильовано.

— Я теж на це сподіваюся.

Дорога пішла в гору. Час від часу задні колеса «телексі» ковзали на гравії, але зчеплення з поверхнею було більш-менш хорошим. Через дві з половиною милі після повороту дерева розступилися і ми побачили Вершину неба. Астрід охнула і випросталася на сидінні. Я вдарив по гальмах і під хрускіт гравію зупинив свою машину.

Праворуч від нас стояла стара хижка під проваленим і порослим мохом дахом та з побитими шибками.

По її сірих боках, з яких давно вже злізла фарба, танцювали графіті, ледь видимі від старості в бур'янах. Попереду над нами випинався величезний гранітний виступ. А на його вершині, як і розказував мені Джейкобз пів мого життя тому, до хмар стриміла залізна щогла, а хмари вже були чорні й висіли так низько, що здавалося, їх можна торкнутися. Ліворуч, у той бік, куди дивилась Астрід, до океану тяглися пагорби, поля й сіро-зелені милі лісів. Над ними ще й досі сяяло сонце, і світ під ним світився.

— О Господи, а тут завжди так було? І ти ніколи мене сюди не привозив?

— Я й себе сюди не привозив.
Наш колишній священик...

Договорити я не встиг. З неба вжарила яскриста блискавка. Астрід заверещала й накрила голову руками. На одну мить — дивну, страшну, дивовижну — мені здалося, що повітря зникло, а замість нього стала наелектризована олія. Я відчув, як волосся на всьому тілі, навіть тоненьке в носі та вухах, стає сторч. Потім пролунав *клац*, неначе клацнув пальцями невидимий велетень. Сяйнула друга блискавка і вдарила в залізну щоглу, охопивши її тим самим ясно-блакитним вогнем, який танцював довкола голови Чарльза Джейкобза в моїх снах. Довелося

заплющити очі, щоб не осліпнути. Коли я знову їх розплющив, то щогла світилася вишнево-червоним вогнем. «Наче розжарена підкова в печі», — сказав він тоді, і то був дуже точний опис. Оглушливо вдарив грім.

— *Хочеш, поїдемо звідси?* — прокричав я. Мусив кричати, щоб почути самого себе, бо у вухах дзвеніло.

— *Ні!* — крикнула вона у відповідь. — *Туди!* — І показала на розвалену халупину.

Я хотів їй сказати, що в машині нам буде безпечніше (у пам'яті сплигло якесь давнє висловлювання про те, що гумові шини заземляють і

можуть захистити від блискавки), але хатина на Вершині неба пережила тисячі гроз і досі стояла. Ми побігли до неї, тримаючись за руки, і дорогою я зрозумів, що для цього була вагома причина. Залізна щогла притягувала блискавки. Принаймні доти притягувала.

Коли ми вже були біля відчинених дверей, посипав град. Шматки криги завбільшки з гальку тріскотіли по граніту.

— Ай, ай, ай! — заволала Астрід... зі сміхом. Вона прожогом кинулася всередину. Я — за нею, а навздогін нам спалахнула наступна блискавка і вдарила артилерія на

якомусь апокаліптичному полі бою. Тільки цього разу їй передував *хрясь*, а не *клац*.

Астрід ухопила мене за плече.

— *Глянь!*

Я прогавив другий напад блискавки на залізну щоглу, але чітко побачив, що сталося далі. Кулі вогню святого Ельма пострибали й покотилися схилом, встеленим гострими уламками породи. Було їх щось із півдюжини. Один за одним вони гасли й щезали.

Астрід обійняла мене, однак цього виявилось мало. Вона сплела руки на моїй шиї і видряпалася на

мене, обіймаючи мене ногами.

— *Фантастика!* — закричала вона.

На зміну граду линув дощ — цілий потоп. Вершина неба зникла за дощовою завісою, але залізну щоглу нам було видно, бо в неї періодично влучала блискавка. Вона розгоралася синім чи фіолетовим вогнем, потім жаріла червоним, потім гасла, та лише для того, щоб після наступного удару все пішло по колу.

Така злива зазвичай довго не триває. Коли дощ уже помалу вщухав, ми побачили, що гранітний схил під залізною щоглою перетворився на річку. Грім усе ще бахкав, та тільки

його лють вляглася й тепер він просто сердито буркотів. Скрізь шуміли струмки, неначе сама земля шепотіла навколо нас. На сході, понад Брансвіком, Фріпортом і Джерусалемз-Лотом, досі світило сонце, і там ми побачили не одну чи дві веселки, а півдесятка, переплетених між собою, мов олімпійські кільця.

Астрід розвернула мене лицем до себе.

— Я маю тобі дещо сказати, — тихо промовила вона.

— Що? — Зненацька мною опанувала певність, що от зараз вона зруйнує цю божественну мить,

сказавши, що нам треба розійтися.

— Минулого місяця мама водила мене до лікаря. Вона сказала, що не хоче знати, чи в нас із тобою все серйозно, що це не її справа, але їй треба бути впевненою, що я про себе дбаю. Це її слова. «Скажи лікарю тільки те, що в тебе довгі й нерегулярні місячні, тому тобі це потрібно. Коли він побачить, що я сама тебе привела, цього буде досить».

До мене доходило, як до жирафа, тому вона стукнула мене кулаком у груди.

— Протизаплідне, дурнику. «Оврал». Тепер можна, бо відтоді, як

я почала їх пити, в мене були місячні. Я все чекала, коли настане час, і якщо не тепер, то вже ніколи.

Ті очі горіли й дивилися на мене. Та потім вона опустила погляд і закусила губу.

— Але тільки... тільки не захоплюйся, добре? Думай про мене і будь ніжним. Бо мені страшно. Керол казала, їй першого разу було страшенно боляче.

Ми роздягли одне одного (нарешті повністю), а над головами в нас розтулялися хмари, крізь них проглядало сонце, а шепіт струмків дощу почав стихати. Руки й ноги в неї вже засмагли. Решта ж тіла

лишалася молочно-білою. Її лобкове волосся було золотистим, радше підкреслюючи її стать, ніж завуальовуючи її. У кутку, де дах ще був цілим, лежав старий матрац — ми не перші скористалися хижкою для того, для чого її було використано того дня.

Вона скерувала мене своєю рукою, потім змусила зупинитися. Я спитав, чи можна. Вона сказала, що можна, але вона хоче зробити все сама.

— Милий, просто не рухайся. Не рухайся.

Я не рухався. Хоча це було пекельно важко, але разом і

прекрасно. Вона підняла стегна. Я ковзнув трохи глибше. Вона знову піднялася, і я увійшов ще глибше. Пам'ятаю, я дивився на матрац і бачив його старий потертий візерунок, розмазану грязюку і одного-єдиного мурашу, що діловито кудись повз. Потім вона знову підняла стегна. Я увійшов повністю, і вона охнула.

— О Боже!

— Боляче? Астрід, тобі...

— Ні, це чудово! Я думаю... тепер ти можеш це робити.

І я зробив. *Ми* зробили.

То було наше літо кохання. Ми кохалися в кількох місцях — одного разу в Нормовій спальні у трейлері Сісеро, поламали йому ліжко й мушили ремонтувати. Але переважно користалися з кабіни на Вершині неба. То було наше місце, і ми написали свої імена на одній стіни, серед півсотні інших. Але іншої грози не було. Того літа — ні.

Восени я поїхав в Університет штату Мен, а Астрід — в Університет Сафолка в Бостоні. Я припускав, що наше розставання буде тимчасовим — ми бачитимемося на канікулах, а

колись у майбутньому, після того, як отримаємо дипломи, одружимося. Та одна з кількох фундаментальних відмінностей між статями, про які я дізнався відтоді, полягає от у чому: чоловіки роблять припущення, а жінки рідко відповідають тим самим.

У той грозовий день, коли ми поверталися на машині додому, Астрід сказала:

— Я рада, що ти був у мене першим.

Я сказав, що я теж радий, навіть не замислившись над тим, що стоїть за цими словами.

Бурхливої сцени розставання не

було. Ми просто віддалилися одне від одного, і якщо в цього поступового охолодження був архітектор, то ним виступила Делія Содерберг, симпатична тиха матуся Астрід. Вона завжди була незмінно ввічлива зі мною, проте водночас дивилася на мене так, як власник крамнички вивчає підозрілу купюру в двадцять доларів. «Може, все й у порядку, — думає крамар, — але щось у ній таке є... неправильне». Якби Астрід завагітніла, мої припущення щодо нашого майбутнього могли б виявитися слухними. І слухайте, ми могли б бути дуже щасливими: троє дітей, гараж на дві машини, басейн на задньому подвір'ї, все таке. Але я

сумніваюся. Думаю, постійні концерти (і дівки, які повсякчас труться біля рок-гуртів) зрештою розлучили б нас. Озираючись назад, я не можу не думати про те, що підозри Делії Содерберг були виправданими. Я справді був підробною двадцяткою. Доволі непоганою — у більшості крамниць мене б охоче прийняли. Та тільки не в її крамниці.

Із «Хромовими трояндами» ми теж розбіглися по-тихому. У свій перший вікенд удома, коли я приїхав з навчання в Ороно, я відіграв з бандою в Амветах увечері у п'ятницю, а в суботу — в «Скутерз-пабі» в Північному Конвеї. Ми грали

так само добре, як і завжди, і тепер за виступ загрібали по сто п'ятдесят. Пригадую, я виконав соло «Потруси своїм добром»^[58] і непогано зіграв на губній гармоніці.

Та коли я приїхав додому на День подяки, то дізнався, що Норм найняв нового ритм-гітариста і змінив назву гурту на «Лицарі Норма».

— Чувак, вибач, — знизав він плечима. — Нам сиплються пропозиції, а я не можу працювати з тріо. Барабани, бас, дві гітари — оце рок-н-рол.

— Та все нормально, — заспокоїв його я. — Я розумію. — І я

справді розумів, бо він мав рацію. Ну, майже. Барабани, бас, дві гітари й усе таке починається в ключі E.

— Ми завтра ввечері граємо в «Сердитому поні» у Вінтропі. Якщо хочеш, приєднуйся. Будеш гостьовим артистом чи що.

— Ні, я пас. — Я чув їхнього нового ритм-гітариста. На рік молодший за мене, він уже грав краще: «куряче дряпання»^[59] виконував, як скажений виродок. До того ж це означало, що вечір суботи я можу провести з Астрід. Так я і зробив. Підозрюю, що тоді вона вже зустрічалася з іншими хлопцями — занадто вродливою була, щоб сидіти

вдома. Але вона про це мовчала. І дарувала мені свою любов. То був хороший День подяки. Я не сумував за «Хромовими трояндами» (чи то пак «Лицарями Нормана» — принаймні до назви мені б ніколи не довелося звикати, і це вже само по собі було добре). Зовсім.

Ну. Ви ж розумієте.

Майже зовсім.

* * * * *

Одного дня, незадовго до різдвяних канікул, я забіг у «Ведмежу печеру» в Меморіальному корпусі

УШМ на бургер і колу. А коли вже виходив, то зупинився біля дошки оголошень. Серед купи сміття — повідомлень про підручники на продаж, машини на продаж і пошук машини, якою підвезуть туди чи туди, — я знайшов таке:

ХОРОША НОВИНА!
«Камберленди» знову
разом! ПОГАНА НОВИНА!
У нас нема ритм-гітариста!
Ми ГАЛАСЛИВИЙ І
ГОРДИЙ КАВЕР-ГУРТ!
Якщо ти граєш «Бітлз»,
«Стоунз», «Бедфінгера»,
«Маккойз», «Берберіанз»,
«Стенделз», «Бйордз»

тощо, тощо, приходь у кімнату 421, Камберленд-хол, і принось свою сокиру. А якщо любиш «Емерсон, Лейк & Палмер» чи «Кров, Піт & Сльози», краще, бл*дь, не приходь.

На той час у мене вже був яскраво-червоний «Гібсон ЕсДжі», тож того дня після занять я потяг його з собою в Камберленд-хол і там здибав Джея Педерсона. Через вимогу дотримуватися тиші в навчальні години ми грали в стилі «тенісна ракетка» в його кімнаті. А пізніше ввечері врубали гітари в гуртожитській зоні відпочинку. Ми

півгодини шкварили рок, і мене взяли в гурт. Він грав набагато краще за мене, однак я до такого звик. Зрештою, свою рок-н-рольну кар'єру я розпочав із Нормом Ірвіном.

— Я подумую над тим, щоб змінити назву гурту на «Гарячих», — сказав Джей. — Як тобі?

— Та можеш хоч «Засранцями з пекла» назвати, головне, щоб у мене був час учитися на тижні й ти почесному розподіляв бабки.

— Хороша назва, десь така сама, як «Даг і гарячі яйця», але з нею нас на шкільні танці не зватимуть точно. — Він простягнув мені руку, я взяв її, і ми по-рокерському

поручкалися, наче дохлу рибу брали. — Вітаємо на борту, Джеймі. Репетиція в суботу ввечері. Приходь чи будь, як усі.

У мені багато всього було намішано, але «такий, як усі» в цій мішанині не було. Я прийшов. На два десятки років, десяток гуртів і сотні міст. Я прийшов. Ритм-гітарист собі роботу завше знайде, навіть коли він такий обдовбаний, що ледь-ледь на ногах тримається. У принципі, все зводиться до двох речей: ти мусиш приходити на виступ і бути здатним грати Е з барє.

Мої проблеми почалися, коли я перестав приходити.

V. Плинність часу. Портрети блискавкою. Моя наркозалежність

Коли я закінчив Університет штату Мен (з середнім балом 2,9, ще зовсім трохи — і був би потрапив до почесного списку декана), мені було двадцять два. Коли я вдруге зустрів Чарльза Джейкобза, мені було тридцять шість. Він видавався молодшим за свій вік, може, тому, що востаннє, коли я його бачив, він був худим і виснаженим від горя. 1992-го

я на вигляд був набагато старшим за свій.

Я завжди обожнював кіно. У 80-ті я передивився цілий оберемок фільмів, переважно сам-один. Часом я куняв (наприклад, на «Смертельному потязі» — там точно заснути від нудьги можна було), та переважно додивлявся до кінця, байдуже, як сильно я накачувався наркотою, плив на хвилях шуму, кольору й неймовірно прекрасних та скуповдягнених жінок. Книжки — це добре, і я читаю, скільки треба, а телевізор можна дивитися, коли застрягнеш у номері мотелю в зливу, але для Джеймі Мортонна не було нічого кращого за фільм там, на

великому екрані. Лише я, попкорн і супервелика «кола». Плюс, звісно, мій героїн. Я брав у кафетерії зайву соломинку, розгризав навпіл і втягував порошок із тильного боку долоні. На голку я не сідав до 1990-го чи 91-го, але зрештою я таки на неї сів. Так роблять більшість із нас. Можете мені повірити.

Що мені найбільше подобається у фільмах, то це те, як непомітно плине час. Ви можете почати шлях разом із якимось нудним підлітком — без друзів, без грошей, галімі батьки — і ось раптом він перетворюється на Бреда Піта в цвіті віку. І єдине, що відділяє задрота від бога, — титр на весь екран, який

повідомляє «МИНУЛО 14 РОКІВ».

— Недобре бажати, щоб час швидше минув, — читала нам лекцію мама, коли ми були дітьми — зазвичай коли ми нудили, що хочемо літніх канікул у лютому, або ж чекали, коли вже настане той Геловін. Може, вона й мала рацію, та я все одно не можу позбутися думки, що такі часові стрибки стали б у пригоді людям, які живуть поганим життям, а моє життя між приходом до влади адміністрації Рейгана 1980-го і ярмарком штату Оклахома в Талсі 1992-го було реально поганим. У ньому траплялися провали, і жодних титрів на весь екран. Мені довелося прожити кожен день із тих років, а

коли я не міг забалдіти, деякі дні, здавалося, розтягувалися до сотень годин.

Кадри, де різкість поступово наростає, були отакі: «Камберленди» стали «Гарячими», а «Гарячі» стали «Джі-Тоунзами». Нашим останнім виступом у ролі університетського гурту став грандіозний і шикарний випускний бал 78-го у спортзалі Меморіального корпусу. Ми відіграли з восьмої вечора до другої ночі. Невдовзі по тому Джей Педерсон найняв відому в тамтешніх колах вокалістку, яка так грала на саксофоні (тенорі та альті), що вам і не снилось. Її звали Робін Сторз. Для нас вона виявилась ідеальним

варіантом, і вже у серпні «Джі-Тоунз» перетворилися на «Робін і Джейз»^[60]. Ми стали одним з найдрайвовіших гуртів у штаті Мен. Ми бралися за всі виступи, які могли потягти, й життя було прекрасним.

І тут екран потроху тьмяніє і сцена змінюється.

* * * * *

Через чотирнадцять років Джеймі Мортон прокинувся в Талсі. Не в хорошому готелі, навіть не в такому собі мережевому мотельчику. То був справжній блощичник, і називався він «Ярмарковий заїзд».

Зупинятися в таких — саме так Келлі Ван Дорн уявляв собі економію. Була одинадцята година ранку, і ліжко виявилось мокрим. Мене це не здивувало. Коли ти спиш дев'ятнадцять годин, не без допомоги Мадам Гери, намочити ліжко — це майже неминуче. Я думаю, ви зробили б це, навіть якби померли в тому наркотичному заціпенінні, хоча, якщо в усьому шукати плюси, то в такому разі вам би не довелося прокидатися в мокрих від сечі трусах.

Я пройшовся ходою зомбі до туалету, хлюпаючи носом і відчуваючи, як сльозяться очі, та дорогою стягуючи з себе труси.

Найперше, що я зробив, — зупинився коло свого набору для гоління... але не для того, щоб пошкребти щетину. Моє приладдя було ще там, як і приліплений скотчем бутербродний пакет із парою грамів. Не те щоб я думав, що хтось міг би вдертися до мене в номер і поцупити таку куцуничку, але перестраховка — друга натура всіх нариків.

Перевіривши це, я повернувся до унітаза й позбавив себе сечі, яка назбиралася з моменту моєї нічної несподіванки. Стоячи там, я збагнув, що повз мою увагу пройшло щось досить важливе. На той час я грав в одному кросовер-гурті, який виконував кантрі, й напередодні ми

мали виступати на розігріві у «Соєр-Брауна»^[61], на великій сцені Оклахомського ярмарку штату в Талсі. Ніштякове замовлення, особливо для таких не-зовсім-готових до Нешвіла^[62] гуртів, як «Біла блискавка».

— Перевірка звуку о п'ятій, — сказав мені Келлі Ван Дорн. — Ти ж прийдеш, правда?

— Звісно, — кивнув я. — Не хвилюйся за мене.

Упс.

Виходячи з ванни, я помітив згорнуту цидулку, що стирчала з-під дверей. Що в ній було написано, я

здогадувався, та про всяк випадок підняв і прочитав. Написали коротко й неприємно.

Я подзвонив на кафедру музики в місцевій старшій школі. На щастя, знайшов малого, який уміє лабати на ритм і слайд-гітарі, і ми витягли цей виступ. Він був щасливий загребти твої 600 баксів. Коли ти це прочитаєш, ми вже будемо на шляху до Вайлдвуд-Грін. Навіть не думай за нами їхати. Я тебе звільняю. Мені дико прикро це робити, але що

вдієш — дістало.

Келлі

*P.S. Ти, Джеймі,
мабуть, і уваги на це не
звернеш, але краще
зав'язуй, бо за рік
загримши у тюрму. Це
якщо пощастить. А якщо
ні — у могилу.*

Я спробував запхати папірець собі в задню кишеню, але він плавно приземлився на лисуватий зелений килим — я забув, що на мені нема одягу. Я підняв записку, викинув у смітник і визирнув у вікно. Парковка на внутрішньому дворі була зовсім

порожня, за винятком старого «форда» і роздовбаного фермерського пікапа. «Експлорер», у якому їздив гурт, і фургон з інструментами, за кермом якого завжди сидів наш звуач, зникли. Келлі не жартував. Ці шизики-різнограї мене покинули. Хоча це, мабуть, і на краще. Я іноді думав: ще одна пісня про бухло та зради — і я втрачу рештки розуму, які в мене ще лишилися.

Я вирішив, що пріоритетом у моєму списку справ буде подовжити проживання в номері. Я не мав ні найменшого бажання провести ще одну ніч у Талсі, особливо з ярмарком штату, що бушував трохи

далі по вулиці, але мені потрібен був час, щоб обдумати свій наступний кар'єрний хід. А ще треба було затаритися, а якщо ви не можете знайти продавця наркоти на ярмарку штату, то ви навіть не пробуєте.

Я жбурнув мокрі труси в куток («чайові для покоївки», подумав єхидно) і розстебнув змійку на сумці з речами. Усередині нічого не було, крім брудного одягу (я збирався знайти пральню напередодні, але це теж якось вислизнуло з моєї уваги), та принаймні то був *сухий* брудний одяг. Я вдягнувся і поплентався через подвір'я з потрісканим асфальтом у контору мотелю. Моя зомбі-хода потроху набирала обертів і

переростала в зомбі-човгання. Коли я ковтав слину, боліло горло — ще один маленький штрих до загальних веселощів.

Дама-адміністратор виявилася сільською дівчиною років п'ятдесяти з грубими рисами обличчя. Своє поточне життя вона вела під вулканом рудої гриви з начосом. На екрані її маленького телевізора ведучий ток-шоу без угаву базікав із Ніколь Кідман. Над телевізором висіла картинка в рамці — Ісус дарує хлопчику й дівчинці цуценя. Мене це ну нітрохи не здивувало. У глибокому задуп'ї мають звичку плутати Христа і Санту.

— Ваш гурт уже виїхав, — повідомила вона мені, знайшовши моє прізвище у реєстраційному журналі. Її місцевий акцент звучав, як погано настроєне банджо. — Кілька годин тому. Сказали, що поїдуть аж у Північну Ках'ліну.

— Я в курсі, — відповів я. — Ми з ними розбіглися.

Вона підняла одну брову.

— Не зійшлися в творчих поглядах, — пояснив я.

Брова піднялася ще вище.

— Я залишуся ще на одну ніч.

— Угу, добре. Готівка чи кредитна картка?

У мене було щось із двісті доларів готівкою, але більшу частину цього капіталу було призначено для купівлі дози, на яку я розраховував на ярмарку, тому я простягнув жінці свою «БанкАмерикарту». Вона набрала номер і чекала, затиснувши слухавку між вухом і м'ясистим плечем, а тим часом на екрані показували рекламу паперових рушників, які могли всотати розливу рідину об'ємом з озеро Мічиган. Я дивився разом із нею. Потім повернулося ток-шоу, до Ніколь Кідман приєднався Том Селлек, а проста сільська дівчина все ще чекала. Здавалося, її це не парить. Зате парило мене. Почалася

сверблячка, і заболіла ушкоджена нога. І лише коли почалася друга реклама, сільська дівчина пожвавилася. Вона розвернулася в поворотному кріслі, виглянула у вікно на палюче небо Оклахоми й коротко переговорила. Потім повісила слухавку і віддала мені кредитку.

— Відмовили. І я вже починаю сумніватися, чи брати готівку. Якщо, звісно, вона у вас є.

Це було жорстоко. Але я все одно подарував їй свою найосяйнішу усмішку.

— З карткою все в порядку. Помилилися просто. Таке постійно

стається.

— Тоді ви зможете застосувати її в якомусь іншому motelі. — *(Застосувати! Яке слово для сільської дівчини!)* — Там далі є ще чотири, але вони не фонтан.

«Не те, що твій придорожний “Ріц-Карлтон”», — подумав я, але вголос сказав:

— Перевірте ще раз картку.

— Любчику, — сказала вона. — Я з твого вигляду бачу, що не треба.

Я чхнув, повернувши голову, щоб зловити бризки рукавом футболки «Гурт Чарлі Деніелза»^[63]. І це було нічого, бо футболку не прали

останнім часом. Досить давнім часом.

— І що б це могло значити?

— Це значить, що я пішла від свого першого чоловіка, коли він і обоє його братів підсіли на крек. Не ображайся, але я знаю, на що дивлюся. За минулу ніч заплатили — кредиткою гурту, але тепер ти, як то кажуть, виступаєш із сольною програмою, час виїзду — перша година.

— На дверях написано «третя».

Вона тицьнула обламаним нігтем у табличку ліворуч від календаря з цуцикодайним Ісусом:

«ПІД ЧАС ЯРМАРКУ ШТАТУ, З 25
ВЕРЕСНЯ ДО 4 ЖОВТНЯ, ЧАС
ВИЇЗДУ — 1 ГОДИНА ДНЯ».

— «Виїзду» написано
неправильно, — сказав я. —
Застосуйте виправлення.

Вона зиркнула на табличку й
перевела погляд на мене.

— Ну так, але там, де написано
«перша дня», нічо' виправляти не
тре'. — Вона глянула на годинник. —
У тебе півтори години. Не змушуй
мене викликати поліцію, серденько.
Коли тут ярмарок, копів на нього
злітається більше, ніж мух на свіже
собаче лайно, тому вони приїдуть в
момент.

— Це повна херня, — сказав їй я.

Той час я пам'ятаю досить розмито, але її відповідь врїзалася в пам'ять так, неначе вона прошепотїла їй мені на вухо дві хвилини тому.

— Угу, любчику, це реальність.

І повернулася до телевізора, де танцював степ якийсь ідіот.

* * * * *

Я не збирався йти шукати собі дозу вдень, навіть на ярмарку штату, тому залишався в «Ярмарковому

заїзді» рівно до першої тридцять (просто щоб подратувати сільську дівчину). Потім узяв в одну руку сумку, в іншу — чохол з гітарою і пішов собі пішки. На станції «Тексако», там, де Північне Детройтське авеню повертає на Південне, зробив зупинку. На той час моя хода переросла в кульгання з креном на правий борт, а стегно з кожним ударом серця відлунювало болем. У чоловічому туалеті набодяжив собі дозняк і вколов половину того добра через ямку біля лівої ключиці. Накотила м'якість. Біль у горлі й нозі відступив.

Моя здорова ліва нога стала моєю хворою лівою ногою одного

сонячного літнього дня 1984-го. Я їхав на «кавасакі», а старий козел, який гнав по сусідній смузі, сидів за кермом «шевроле» завбільшки з катер для прогулянок. Він виїхав на мою смугу, залишаючи мені два варіанти на вибір: або ґрунтове узбіччя, або лобове зіткнення. Я вибрав очевидне і нормально прослизнув повз дебіла. Помилкою було спробувати вернутися на дорогу на швидкості сорок. Моя порада вам, новачкам-байкерам: повертати на гравії, коли їдеш зі швидкістю сорок миль за годину, — це жахлива ідея. Я розкурочив байк і зламав ногу в п'яти місцях. А ще розтрощив собі стегно. І невдовзі по тому відкрив

для себе Радість морфію.

* * * * *

Коли нога вже боліла менше, а сверблячка й смикання вляглися, я відчув у собі трохи більше сили й міг крокувати з автозаправної станції жвавіше. На підході до автовокзалу «Грейхаунду» я вже запитував себе, нащо взагалі так довго валандався з Келлі Ван Дорном і його кантрі-жменькою невдах. Я не був заточений під те, щоб грати сльозливі балади (у ключі С, Господи Боже). Я був рокером, а не гівнозмішувачем.

Я купив квиток на автобус, який

вирушав опівдні наступного дня до Чикаго, що давало мені право залишити сумку і «Гібсон ЕсДжі» (єдиний мій цінний пожиток) у камері схову. Квиток потягнув на двадцять дев'ять доларів. Сидячи в туалетній кабінці, я порахував те, що лишилося. Вийшло сто п'ятдесят дев'ять баксів — десь приблизно стільки, на скільки я й розраховував. Майбутнє засяяло новими барвами. Затарю товару на ярмарку, знайду місце для пересипу (може, в тамтешньому притулку для бомжів, може, надворі), а завтра поїду на великій сірій собаці в Шайтаун^[64]. Там, як і в більшості великих міст, була така собі біржа праці для

музикантів — виконавці сиділи на дупах, травили анекдоти, розказували плітки й шукали замовників. Для декого (приміром, акордеоністів) це було нелегко, але гурти завжди потребували грамотних ритм-гітаристів, а я був на дещицю більш ніж грамотним. 1992-го я вже навіть міг трохи грати на соло, якщо в цьому виникала потреба. І якщо я не був занадто вмазаний. Головне було — дістатися Чикаго й вписатися до когось, перш ніж Келлі Ван Дорн пустить поголос, що на мене не можна покластися, а тойвилупок цілком міг.

До темряви лишалося вбити мінімум шість годин, тому я

набодяжив собі решту ширки і відправив її туди, де вона зробила б найбільше добра. Подбавши про це, я купив із розкладки вестерн у паперовій обкладинці, сів на лавці, розгорнув книжку десь на середині й забалдів. А коли прокинувся від потоку власного чхання, була вже сьома вечора й настав час для колишнього ритм-гітариста «Білої блискавки» пошукати собі хорошого товару.

* * * * *

Коли я потрапив на ярмарок,
сонце стало пронизливо-

помаранчевою смугою на заході. Я хотів заощадити більшу частину грошей на наркоти, але все-таки розв'язав калитку й витратився на таксі, щоб доїхати, бо почувався вже геть кепсько. І то були не звичні посмикування й болі, що накочували, коли дія наркотику слабшала. Знову боліло горло. У вухах стояло високе сердите дзижчання, і я відчував жар. Я сказав собі, що це останнє — нормально, бо вечір був спекотний, як сучка. Що ж до решти, я був певен, що шість-сім годин сну — і я знов буду як огірок. Я міг відіспатися в автобусі. Хотів стати на ноги, перш ніж знову записатися в лави армії рок-н-ролу.

Я проминув головний вхід на ярмарок, бо лише ідіот шукатиме продавця героїну на виставці ремісників чи скотарів. Трохи далі був вхід у парк розваг «Белз». Тепер цього відростка ярмарку штату в Талсі вже не існує, але у вересні 1992-го «Белз» гудів, як доменна піч. Крутилися-вертілися обидві «американські гірки» (дерев'яна «Зінго» і більш сучасна «Дика кішка»), а за кожним крутим поворотом і карколомним спуском лунали радісні верески. Біля водяних гірок, «Гімалаїв» і темного атракціону «Фантасмагорія» шикувалися довгі черги.

На них я навіть не глянув і

неквапом пройшовся головною алеєю повз ятки з їжею, з яких пливли запахи смаженого тіста й сосисок — зазвичай такі привабливі, проте тієї миті мені від них трохи скрутило шлунок. Поблизу атракціону «Лови, поки не виграєш» крутився тип відповідної зовнішності, і я вже хотів був до нього підійти, але вже поблизу зловив нариківську вібрацію. Його футболка (КОКАЇН! СНІДАНОК ЧЕМПІОНІВ!) була якась трохи занадто показова. Я не зупинився й пішов повз тир, дерев'яну будку з пірамідою молочних пляшок, скібол [\[65\]](#), «Колесо фортуни». Мені ставало дедалі хріновіше, шкіра горіла

вогнем, а дзижчання у вухах наростало. Горло боліло так, що я кривився від кожного ковтання слини.

Попереду виднілося ретельно розбите поле для міні-гольфу. На ньому було повно підлітків, які хихотіли, і мені здалося, що я потрапив на Граунд-Зеро^[66]. Там, де є тінейджери, які хочуть весело провести вечір, поблизу завжди тиняються дилери, що радо їм допоможуть довести веселощі до максимуму. І, о так, я побачив кількох чуваків, у яких був якраз той вигляд. За їхніми верткими поглядами й немитим волоссям впізнаєте їх.

Центральна алея закінчувалася Т-подібною розвилкою за полем для міні-гольфу. Одна віднога вела назад на ярмарок, а інша — до треку для перегонів. Я не мав ні найменшого бажання йти ні туди, ні туди, але до моїх вух доносилося електричне потріскування праворуч, за ним лунали оплески, сміх і вигуки подиву. Підходячи ближче до розвилки, я вже міг бачити, що за кожним тріском спалахував яскраво-синій вогонь, який нагадував мені блискавку. Блискавку на Вершині неба, якщо бути достеменно точним. Я про неї не згадував багато років. Яким би не був той балаган, юрбу він зібрав чималу. Я вирішив, що бариги, які

зависали біля поля для гольфу, ще кілька хвилин почекають. Такі, як вони, ніколи не йдуть геть, поки всі неонові вивіски не згаснуть, а я хотів побачити, хто створює блискавки того жаркого й безхмарного вечора в Оклахомі.

Голос крізь гучномовець закричав:

— А тепер, коли ви побачили, на що здатен мій Творець блискавок — єдиний у світі, запевняю вас, — я покажу вам, як можна зробити дивовижний портрет, і це буде вам коштувати лише одного портрета Александра Гамільтона^[67] з вашої сумочки або ж гаманця. Одна-єдина

неймовірна демонстрація перед тим, як я відкрию свою електростудію і запропоную вам єдиний у житті шанс побачити унікальну фотографічну репрезентацію! Але мені потрібен доброволець, щоб ви пересвідчилися в тому, що саме матимете за найкращу в житті нагоду витратити десять доларів! Доброволець? Хто бажає? Запевняю вас, це абсолютно безпечно! Не бійтеся, люди, я чув, що сунери^[68] славляться з усіх нижніх сорока восьми^[69] своєю хоробрістю!

Перед зведеною сценою зібралася чималенька юрба, людей п'ятдесят-шістдесят. На брезентовому заднику (шість футів

завширшки та щонайменше двадцять футів заввишки) була фотографія, майже така сама велика, як і зображення на кіноекрані. Вродлива молода жінка стояла на підлозі бальної зали (принаймні так здавалося). Підібране чорне волосся здіймалося над головою каскадом хитромудрих локонів і переплетень, на створення яких, напевно, пішли години копіткої праці. Її вечірня сукня без бретельок мала глибокий виріз, і над ним звабливо випиналися півкулі грудей. У вухах у неї були діамантові сережки, а на губах — криваво-червона помада.

На гігантську дівчину в бальній залі дивився старомодний

фотоапарат, такий, як у дев'ятнадцятому сторіччі, на тринозі й з чорною попоною, яку фотограф накидав собі на голову. З того, як він був розташований, ви сказали б, що сфотографувати дівчину у бальній сукні він зможе лише нижче колін. Поряд на стовпі стояв на таці порох для спалаху. Фотоапарат притримував однією розслабленою рукою гофмейстер у чорному костюмі та циліндрі, і я одразу ж його впізнав.

Усе це я пам'ятаю чітко, однак спогади про те, що сталося далі, хисткі — я спокійно це визнаю. Я був наркошею зі стажем, який за два роки до тих подій пересів на голку:

спочатку просто під шкіру заганяв, але далі все частіше цілився у вену. Я погано харчувався, і вага моя була набагато меншою за норму. До всього цього додайте те, що в мене піднявся жар. То був грип, і він розганявся дуже стрімко. Прокинувшись того ранку, я подумав, що в мене звичайне героїнове чхання, щонайгірше — застуда, однак на той час, коли я побачив Чарльза Джейкобза біля старомодного фотика на тринозі перед брезентовим задником, де над головою в гігантської дівчини йшов напис

«ПОРТРЕТИ
БЛИСКАВКОЮ», я почувався, немов уві сні. Мене зовсім не здивувало, що я бачу свого колишнього священика,

тільки тепер його скроні торкнула сивина, а обабіч рота пролягли зморшки (тонкі). Мене не здивувало б навіть, якби до нього на сцену піднялася моя покійна мати й сестра в костюмах кролика «Плейбоя».

У відповідь на заклик Джейкобза підняли руки кілька чоловіків, але він тільки розсміявся і показав на вродливицю, що маячила в нього за плечем.

— Хлопці, я не сумніваюся, що ви хоробрі, як диявол у суботу ввечері, але жодному з вас не личитиме сукня без бретельок.

Його слова зустріли добродушним сміхом.

— Потрібна кралечка, — сказав чоловік, який показував мені Погідне озеро, коли я ще пішки під стіл ходив. — Гарненька дівчина! Гарненька оклахомська дівчинка! Що скажете, народ? Годиться?

Люди заплескали в долоні, щоб показати, що їм дуже навіть годиться. А Джейкобз, котрий уже напевно вибрав свою мішень, показав бездротовим мікрофоном на когось у натовпі близько сцени.

— Як щодо вас, міс? Про таку кралечку, як ви, кожен мріє!

Я стояв позаду, але юрба, здавалося, розступилася переді мною, так, неначе я володів якоюсь

магічною силою, від якої сахалися. Мабуть, я просто проклав собі шлях уперед ліктями, але я такого не пам'ятаю, і якщо хтось штовхав мене ліктями у відповідь, цього я теж не пригадую. Я немовби плив уперед. Усі кольори стали яскравішими, катеринка на каруселі поряд і верески на «Зінго» — гучнішими. Дзижчання у вухах переросло в мелодійний дзвін: G7, я думаю. Я просувався в ароматній хмарі парфумів, лосьйону після гоління та лаку для волосся з крамниці зі знижками.

Сунерівська кралечка протестувала, та її друзі відмовок не приймали. Вони штовхали її вперед, і

вона поволі пішла сходами ліворуч від сцени. Засмаглі стегна зблискували під пацьорками довкола краю коротенької джинсової спіднички. Над спідницею була зелена блузка з високим горлом, але з кокетливим відкритим трикутничком на грудях. Волосся в кралечки було довге й біляве. Кілька чоловіків засвистіли.

— Кожна гарна дівчина містить у собі власний позитивний заряд! — оголосив Джейкобз натовпу і рвучким рухом зняв із себе циліндр. Я побачив, як стискається рука, що цей циліндр тримала. На одну маленьку мить я зазнав тих самих відчуттів, які не навідували мене з

того самого дня на Вершині неба: сироти на руках, волосся дибки на потилиці, повітря в легенях занадто важке. А тоді таця біля фотоапарата вибухнула чимось, що точно не було порохом для спалаху, і брезентовий задник освітився сліпучо-синім світлом. Обличчя дівчини у вечірній сукні стерлося. І поки розвіювалося засліплення, на її місці я побачив (чи то мені здалося, що я побачив) сільську дівку п'ятдесяти з гаком років, яка дев'ять годин тому викинула мене з «Ярмаркового заїзду». А потім повернулася дівчина в сукні з блискітками та глибоким вирізом.

Натовп охнув, і я охнув разом з

ним... але не те щоб дуже здивувався. Преподобний Джейкобз показував свої давні фокуси, от і все. Також я не здивувався, коли він обійняв дівчину за плечі, розвернув її обличчям до нас, і на мить я подумав, що то Астрід Содерберг, знову шістнадцятирічна і стурбована тим, що може завагітніти. Астрід, котра іноді видихала дим від своїх «Вірджінія слімз» мені в рот, після чого член у мене вставляв і не падав ще сто років.

Та потім вона знову стала сунерівською кралечкою, яка щойно приїхала з ферми й хотіла весь вечір розважатися.

Асистент Джейкобза, хлопчина з прищами й поганою зачіскою, вискочив з-за лаштунків зі звичайним дерев'яним стільцем. Він поставив його перед фотоапаратом і розіграв комічну сценку з витрушуванням пилюки зі старомодного лапсердака Джейкобза.

— Сідай, люба, — сказав Джейкобз, ведучи дівчину до стільця. — Обіцяю тобі незабутні враження.

Він повів бровами, і його молодий асистент показав невеличкий електричний спазм. Глядачі загелготіли. Очі Джейкобза зупинилися на мені, бо я вже був у

першому ряду, проминули мене, потім повернулися. Після секундних роздумів його погляд помандрував далі.

— А боляче не буде? — спитала дівуля, і я побачив, що зовсім вона не схожа Астрід. Звісно, ні. Їй набагато менше років, ніж тепер було б моїй першій дівчині... і хай де вона опинилася, її прізвище тепер вже точно було не Содерберг.

— Анітрохи, — запевнив її Джейкобз. — І, на відміну від усіх інших дам, які наважаться вийти на сцену, для вас я портрет зроблю...

Він відвів од неї погляд і вступився в юрбу, цього разу

подивившись просто на мене.

— ...абсолютно безкоштовно.

Джейкобз всадовив її на стілець, ні на мить не замовкаючи, проте його рухи стали трохи невпевненими, неначе він втратив нитку розмови. Поки асистент зав'язував дівчині очі шовковою пов'язкою, Джейкобз усе зиркав на мене. Та якщо він і був неуважний, юрба глядачів цього не помітила: мініатюрну красунечку (з пов'язкою на очах і ніяк інакше) збиралися сфотографувати біля ніг велетенської вродливиці, і все це було дуже захопливо. Як і те, що жива дівчина показувала оголені ноги, а та, що була ззаду, — глибокий

виріз.

— Кому треба... — почала красунечка, і Джейкобз притьмом підніс мікрофон до її губ, щоб вона могла адресувати своє запитання до натовпу. — ...моя фотографія з пов'язкою на очах?

— *Так у тебе ж, люба, тіки очі зав'язані, все інше видко!* — гукнув хтось, і юрба добродушно розсміялася. Дівчина на стільці міцно стиснула коліна, але теж всміхнулася. Старою-доброю усмішкою я-хороша-дівчинка.

— Дорогенька, я думаю, ви здивуєтеся. — І Джейкобз розвернувся обличчям до глядачів. —

Електрика! Ми звикли приймати її як належне, а однак це найбільше природне диво світу! Велика піраміда в Гізі — мурашник порівняно з ним! Це фундамент нашої сучасної цивілізації! Дехто стверджує, що розуміє електрику, пані та панове, однак ніхто не розуміє *таємної* електрики, тієї сили, що зшиває сам Всесвіт в одне гармонійне ціле. Спитаєте, чи я розумію її? Ні. Не до кінця. Та все ж я знаю її можливості знищувати, зцілювати й витворювати магічну красу. Як вас звати, міс?

— Кеті Морз.

— Кеті, одне давнє прислів'я

мовить, що краса — в очах того, хто дивиться. Ви, я і всі присутні тут сьогодні станете свідками правдивості цього вислову, а коли підете звідси, то понесете з собою портрет, який показуватимете онукам. Портрет, який *вони* будуть показувати своїм онукам! І якщо ті не народжені ще нащадки не будуть у захваті від нього, то мене звать не Ден Джейкобз.

«А тебе так і не звать», — подумав я.

Я хитався вперед і назад, неначе під катеринку й музику, яку чув у вухах. Намагався припинити і зрозумів, що не можу. У ногах

оселилось якесь дивне відчуття, неначе з них дюйм за дюймом витягали кістки.

«Ти Чарльз, а не Ден. Думаєш, я не впізнаю того, хто повернув моєму братові голос?»

— А тепер, пані та панове, раджу вам затулити очі!

Асистент театралью прикрив свої. Джейкобз круто розвернувся, підняв чорну тканину ззаду фотоапарата й пірнув під неї.

— Кеті, заплющте очі! — гукнув він. — Навіть під пов'язкою електричний імпульс такої сили може осліпити! Я рахую до трьох!

Один... і... два... і... *три!*

Знову я відчув те дивне ущільнення повітря. І не лише я. Юрба посунулася назад на крок чи два. Далі пролунало гучне *клац*, неначе хтось у мене над правим вухом клацнув пальцями. І світ затопило вибухом синього світла.

— *Aaaa!* — заволав натовп. А коли люди знову могли бачити й роздивилися, що сталося з задником: — *АААААААА!*

Вечірня сукня лишилася тою самою — у блискітках, сріблястою, з глибоким вирізом декольте. Манлива опуклість грудей була та сама, і майстерна зачіска теж. Але груди

стали меншими, а волосся з чорного перетворилося на біляве. Обличчя теж зазнало змін. Тепер на підлозі бальної зали стояла Кеті Морз. Я кліпнув очима, і гарненька мініатюрна сунерівська кралечка зникла. На її місці знову з'явилась Астрід, така, якою вона була у шістнадцять років, кохання моїх днів і зрештою вгамована-таки хіть моїх ночей.

Юрба тихо видихнула свій подив, і мені майнула одна думка, шалена й переконлива водночас: ці глядачі теж бачили людей зі сторінок свого минулого, тих, що або зникли, або змінилися з плинністю часу.

озері чи полотняний пояс з іграшковим моторчиком усередині».

Джейкобз виринув з-під чорної ряднини, накинув її на фотоапарат і витяг ззаду якусь пластину. Показав її натовпу, і всі знову охнули: «АААААААА!» Джейкобз уклонився і повернувся обличчям до Кеті, вигляд у якої був надзвичайно збентежений. Простягнувши їй пластину, він сказав:

— Кеті, знімайте пов'язку. Тепер уже можна.

Вона стягнула з очей шмат тканини й побачила зображення на пластинці: дівчисько з Оклахоми, що якимось дивом перетворилося на

дорогу французьку куртизанку. Її рука злетіла до губ, але Джейкобз встиг піднести мікрофон і всі почули її «О Боже».

— Озирніться! — скомандував Джейкобз.

Вона встала зі стільця, розвернулася, подивилась і сахнулася, побачивши себе: двадцять футів заввишки, виряджену в висококласну блискучу шмату. Джейкобз обійняв дівчину за талію, щоб вона не впала. Його рука з мікрофоном, у якій ховався ще й якийсь пульт керування, знову стислась, і цього разу натовп не просто охнув. Подекуди пролунали

крики.

Велетенська Кеті Морз повільно, як модель на подіумі, розвернулася й показала спину в сукні, з вирізом набагато глибшим, аніж спереду. Вона подивилася через плече... і підморгнула.

Джейкобз не забув про мікрофон (було помітно, що він уже давно в цьому ділі), і юрма почула наступний вигук справжньої Кеті так само чітко, як і перед цим:

— Ой, бля, Господи!

Люди розсміялися. Схвально загукали. А помітивши, як дівчина зашарілася і на щоках у неї розквітли

червоні плями, загукали ще гучніш. А гігантська Кеті над головами у Джейкобза й дівчини змінювалася на очах. Біляве волосся стало димчастим. Риси обличчя стерлися, хоча червона помада залишалася яскравою, мов усмішка Чеширського кота в «Алісі».

І знову на задник повернулася попередня дівчина. Відбиток Кеті Морз стерся без сліду.

— Зате *ця* картинка ніколи не поблякне, — знову піднімаючи догори старомодну пластину, запевнив Джейкобз. — Мій помічник надрукує її, оправить у рамку, і ви зможете забрати її вже сьогодні, коли

будете йти додому.

— Мужик, ти дивись там! —
крикнув хтось із передніх рядів. —
Вона зара' зомліє!

Але Кеті не зомліла. Лише трохи
похитнулася на рівних ногах.

Зате зомлів я.

* * * * *

Розплющивши очі, я побачив, що
лежу в двоспальному ліжку, вкритий
ковдрою до підборіддя. Подивився
праворуч і побачив стіну, обшиту
фальшивими дерев'яними панелями.
Глянув ліворуч — там була

симпатична кухонна зона: холодильник, раковина, мікрохвильовка. За нею виднівся диван, обідній куточок із чотирма стільцями, навіть м'яке крісло у зоні вітальні перед вбудованим телевізором. Я не міг повернути шию під достатнім кутом, щоб побачити кабіну водія, але як мандрівний музикант, що проїхав у подібних коробках десятки тисяч миль (щоправда, мало які з них були з такими наворотами), я все одно зрозумів, де я: у великому житловому автофургоні, напевно, в «баундері». Чийсь дім далеко від дому.

Мені було жарко, я весь горів. Рот був сухим, як дорожня пилюка. А

ще мене охопила дика ломка. Я скинув ковдру і миттю затремтів. На мене впала тінь. То був Джейкобз, і в руках він тримав прекрасну річ: помаранчевий сік у високій склянці, з якої стирчала гнута соломинка. Кращим за це міг бути хіба що повний шприц, але все по черзі. Я простягнув руку до склянки.

Джейкобз спершу натягнув на мене ковдру, потім став на коліно біля ліжка.

— Поволі, Джеймі. Боюся, що ти в нас дуже хворий американець.

Я став пити. Відчуття від соку в горлі було пречудовим. Я спробував узяти склянку й осушити її, але він

НЕ ДОЗВОЛИВ.

— Я сказав: поволі.

Я опустил руку, і він дав мені ковтнути ще раз. Живильна рідина потекла у шлунок, але після третього ковтка в животі все стислося й мене знову затрясло. То був не грип.

— Мені треба ширнутися, — сказав я. Не те щоб мені саме в такий спосіб хотілося б поновити знайомство зі своїм колишнім священиком і першим дорослим другом, але наркоман, у якого ломка, не має сорому. До того ж він і сам міг мати у своїй шафі скелет-два. Інакше чого б він жив під іменем Ден Джейкобз, а не Чарльз?

— Так, — кивнув він. — Я бачив сліди. І збираюся підтримати тебе, принаймні поки ти не подужаєш ту болячку, яка засіла в твоєму організмі. Інакше ти виблюєш усе, що я даватиму тобі їсти, а ми не можемо цього допустити, правда ж? У тебе й так вигляд, наче тобі не вистачає п'ятдесят фунтів^[70] ваги щонайменше.

З кишені він витяг коричневий флакончик на один грам. До ковпачка кріпилася маленька ложка. Я потягнувся рукою. Він похитав головою і відвів руку з флакончиком далі від мене.

— Угода та сама. Я за кермом.

Він відкрутив ковпачок, набрав у крихітну ложечку сірувато-білого порошку і підніс мені до ніздрів. Я вдихнув правою. Джейкобз ще раз занурив ложечку в флакон, і я дав раду лівій ніздрі. То було не те, чого я потребував (недостатня кількість того, що я потребував, якщо бути точним), однак лихоманка потроху вляглася і зникло відчуття, що той приємний холодний помаранчевий сік вихором вилетить із мене назад.

— Тепер можеш подрімати, — сказав Джейкобз. — Чи побалдіти, якщо ти так це називаєш. А я тим часом зроблю тобі курячого супу. Консервованого, «Кембелза», а не такого, як колись варила твоя мати,

але це все, що в мене є.

— Не знаю, чи зможу його втримати, — сказав я. Але зрештою таки втримав. Допивши кружку, яку він мені простягнув, попросив ще дозу. Він виділив мені дві мізерні понюшки.

— Звідки у вас це? — спитав я, коли він вкладав пляшечку до передньої кишені своїх джинсів.

Він усміхнувся. Усмішка враз освітила його обличчя і знову зробила двадцятип'ятилітнім, із дружиною, яку він кохав, і маленьким синочком, якого обожнював.

— Джеймі, — сказав він. — Я вже давно працюю в парках розваг і ярмарковому бізнесі. Якби я не міг знайти наркотики, то був би або сліпим, або ідіотом.

— Мені треба ще. Мені треба ширнутися.

— Ні. Ширнутися — це те, чого ти хочеш, а не потребуєш, і від мене ти цього не дістанеш. Я нітрохи не зацікавлений у тому, щоб допомагати тобі зловити кайф. Просто не хочу, щоб тебе схопили корчі й ти помер у моєму фургоні. А тепер спи. Уже майже північ. Якщо завтра тобі стане краще, ми поговоримо про різне, у тому числі про те, як відчепити

мавпу, яка їздить у тебе на плечах. Якщо ж не покращає, я відвезу тебе або в лікарню Святого Франциска, або в медичний центр УШО^[71].

— Успіху вам, коли будете намовляти їх мене взяти. Я майже банкрут, і мій медичний план — аптечний «Тайленол».

— Як казала Скарлет О'Хара, подумаємо про це завтра, бо завтра буде новий день.

— Дурня, — пробурчав я.

— Як скажеш.

— Дайте ще трохи. — Маленькі понюшки, яких він мені вділив, дали мені десь приблизно ж стільки

користі, скільки сигарета «Мальборо лайт» хлопцю, який усе життя одну за одною смалив «Честерфілд кінгс». Але навіть короткі понюшки були кращі за нічого.

Джейкобз завагався, та потім дав ще дві порції. Ще мізерніші за попередні.

— Даю героїн людині, у якої сильний грип. — Він невесело всміхнувся. — Я, мабуть, збожеволів.

Я зазирнув під ковдру й побачив, що він роздягнув мене до трусів.

— А де мій одяг?

— У шафі. На жаль, я його піддав сегрегації, він лежить окремо.

Бо трохи з душком.

— Мій гаманець у передній кишені джинсів. Там квитанція на отримання сумки й гітари. Одяг — це фігня. Головне — гітара.

— На автобусному вокзалі чи залізничному?

— Автобусному. — Нехай те зілля було лише порошком, виданим у медичних дозах, але одне з двох: або то була дуже якісна хрінь, або вона особливо жорстко подіяла на мій виснажений організм. У животі приємно грів суп, повіки обважніли й здавалися мішками з піском.

— Спи, Джеймі. — Він злегка

стиснув моє плече. — Якщо ти хочеш подужати цю заразу, мусиш спати.

Я відкинувся на подушку. Набагато м'якшу за ту, на якій я спав у номері «Ярмаркового заїзду».

— Чому ви звете себе Деном?

— Бо це моє ім'я. Чарльз Деніел Джейкобз. Усе, спи.

Я збирався заснути, проте ще одне запитання не давало спокою. Дорослі, звісно, змінюються зовні, але, якщо їх не вразить якась тяжка хвороба чи не скалічить аварія, їх зазвичай можна впізнати. А от дітей...

— Ви мене впізнали. Я бачив.

Як?

— Бо у твоєму обличчі живе твоя мати, Джеймі. Я сподіваюсь, Лора в доброму здоров'ї.

— Вона померла. І вона, і Клер.

Не знаю, як він це сприйняв. Я заплющив очі й через десять секунд відключився.

* * * * *

Прокинувшись, я відчув, що жар трохи спав, але трясця повернулася — і була сильна. Джейкобз поклав мені на лоба аптечну смужку-градусник, потримав її там із

хвилину й кивнув.

— Може, й житимеш, — констатував він і дав мені ще дві мацюпусінькі понюшки з коричневої пляшечки. — Встати і з'їсти яєчню зможеш?

— Спочатку туалет.

Він показав, і я, тримаючись за меблі, поплентався в маленьку кабінку. Мені треба було лише помочитися, але я був надто кволий, щоб стояти, тому сів і зробив це подівчачому. Коли я вийшов, Джейкобз перемішував на пательні яйця й насвистував пісеньку. У шлунку забурчало. Я спробував пригадати, коли востаннє їв щось поживніше за

консервованій суп. У пам'яті спливла м'ясна нарізка за сценою два дні тому перед концертом. Якщо після того я щось і їв, я цього не пам'ятав.

— Ковтай повільно, — сказав він, ставлячи тарілку на обідній столик. — Ти ж не хочеш бекнути все назад, правда?

Я повільно з'їв усю яєчню дочиста. Він сидів навпроти мене, пив каву. Коли я попросив і собі кави, він дав мені півчашки, щедро здобривши вершками.

— Фокус із фоткою, — сказав я. — Як ви це зробили?

— Фокус? Ображаєш.
Зображення на заднику вкриті
фосфоресцентною речовиною.
Фотоапарат — це ще й електричний
генератор...

— Це я зрозумів.

— Той спалах дуже потужний і
дуже... особливий. Він проектує
зображення суб'єкта на дівчину у
вечірній сукні. Довго ефект не
тримається — надто велика площа. А
от фотографії, які я продаю, живуть
набагато довше.

— Аж настільки, щоб вона
могла онукам показати? Правда чи
що?

— Ну, — сказав він. — Ні.

— А скільки?

— Два роки. Плюс-мінус.

— А на той час ви вже будете далеко.

— Авжеж. А ті знімки, які справді мають значення... — Він постукав себе по скроні. — Вони тут. У нас усіх. Ти не згоден?

— Але... Преподобний Джейкобзе...

І враз на одну мить у його рисах проступила людина, яка читала Кошмарну проповідь, у ті давні часи, коли ЛБДж^[72] був президентом.

— Будь ласка, не називай мене так. Простого старого «Ден» вистачить. Бо це те, ким я є тепер. Ден, Людина — Портрет блискавкою. Або Чарлі, якщо тобі так зручніше.

— Але вона розвернулася. Дівчина на полотні, вона розвернулася на сто вісімдесят градусів.

— Звичайний трюк проекції рухомих картинок. — Але, кажучи це, він відвів погляд. Потім знову подивився на мене. — Джеймі, ти хочеш, щоб тобі стало краще?

— Мені *вже* краще. Мабуть, ця зараза з тих, які минають за добу.

— Це не зараза, що минає за добу, це грип, і якщо ти спробуєш піти звідси на автовокзал, то до півдня він накриє тебе знову з повною силою. А залишишся тут — тоді так, думаю, за кілька днів тобі поліпшає. Але я мав на увазі не грип.

— Я в порядку, — сказав я, однак тепер настала моя черга відводити погляд. Що змусило мої очі знову рівнятися на середину, то це маленький коричневий флакончик. Він тримав його за ложку й погойдував на тоненькому срібному ланцюжку, немов амулет гіпнотизера. Я потягнувся рукою. Він відставив флакончик убік.

— І давно ти вживаєш?

— Героїн? Десь із три роки. — Шість насправді. — Я на мотоциклі потрапив в аварію. Розтрощив к бісовій матері собі стегно й ногу. Мені давали морфій...

— Авжеж.

— ...а потім перевели на кодеїн. То було паскудно, тому я почав доганятися сиропом від кашлю. Терпінгідрат. Чули про нього?

— Смієшся? У ярмаркових колах його називають казенним джином.

— Нога зрослася, але не так, як слід. А потім... я грав у гурті, який називався «Рокери з Андерсонвіля», а

може, вони вже тоді поміняли назву на «Гігантів з Джорджії»... один чувак дав на пробу «Тасіонекс»^[73]. У плані знеболювання то був великий крок у правильному напрямку. Слухайте, ви правда хочете про все це чути?

— Цілком і повністю.

Я знизав плечима, так, наче це не мало для мене особливого значення, проте насправді вилити душу було полегшенням. До того дня в «баундері» Джейкобза я ніколи цього не робив. У гуртах, де я грав, усі тільки пересмикували плечима й відводили погляди. Головне було, щоб ти не прогулював роботу й пам'ятав

акорди до «Опівнічної години» — а це, повірте мені, не ядерна фізика.

— Це теж сироп від кашлю. Сильніший за терпінгідрат, але тільки якщо знаєш, як добути з нього те, що треба. Для цього до шийки флакона прив'язуєш мотузку і крутиш ним, як скажений. Відцентрова сила розділяє сироп на три шари. Те, що треба, — гідрокодон, — посередині. Щоб його висмоктати, береш соломинку.

— Чарівно.

«Та не дуже», — подумав я.

— Але біль ніяк не вщухав, і через якийсь час я знову підсів на

морфій. А тоді відкрив для себе, що героїн діє так само, а коштує вдвічі дешевше. — Я всміхнувся. — Існує щось типу фондового ринку наркоти. Коли геть усі перейшли на крек, герич різко впав у ціні.

— Як на мене, твоя нога в порядку, — м'яко зауважив він. — На ній великий шрам, і м'язів тобі, видно, трохи вирізали, але не дуже багато. Якийсь лікар добряче над тобою попрацював.

— Ходити я можу, так. Але ви спробуйте вистояти на нозі, в якій повно металевих затискачів і гвинтів, три години за вечір, під гарячими прожекторами та з дев'ятифунтовою

гітарою на плечі. Можете скільки завгодно читати лекції, ви мене підібрали, коли я впав, і, мабуть, я перед вами в боргу, але не розказуйте мені про біль. Ніхто про нього не знає, поки не відчує на власній шкурі.

Джейкобз кивнув.

— Мені довелося зазнати... втрат... тому я можу тебе зрозуміти. Але є одна річ, про яку ти, я певен, і сам знаєш, глибоко в душі. Насправді болить твій *мозок*, а звинувачує в цьому ногу. Мозок — він такий, лукавий.

Він поклав пляшечку назад у кишеню (я провів її поглядом з

глибоким розчаруванням) і нахилився вперед, дивлячись мені просто в очі.

— Але я вважаю, що можу тебе вилікувати за допомогою електрики. Гарантій жодних, і лікування може не усунути твого ментального потягу назавжди, але я вірю у свою здатність дати тобі те, що футболісти називають «простір для бігу».

— Напевно, вилікуєте мене так, як колись Конні. Коли хлопець шмагнув його лижною палицею.

На обличчі Джейкобза з'явився здивований вираз, і він розміявся.

— Ти пам'ятаєш.

— Звісно! Хіба я міг забути? —
А ще я пам'ятав, як Кон відмовився
йти зі мною до Джейкобза після
Кошмарної проповіді. То було не
зовсім так, як Петро зрікся Ісуса, але
десь приблизно те саме.

— У найліпшому разі сумнівне
зцілення, Джеймі. Більше схоже було
на ефект плацебо. А тобі я пропоную
справжнє зцілення, таке, що
закоротить болючий процес відмови
від наркотика. Принаймні я в це
вірю.

— Ну звісно, це ваша робота,
таке казати.

— Ти судиш мене за моєю
ярмарковою личиною. Але, Джеймі,

це тільки машкара, не більше. Коли я знімаю свій костюм і не заробляю на життя, то стараюся казати правду. По суті, я, й коли працюю, здебільшого кажу правду. Та фотографія справді *вражатиме* друзів міс Кеті Морз.

— Ага, — кивнув я. — Років зо два. Плюс-мінус.

— Перестань ухилятися й відповідай на моє запитання. Ти хочеш вилікуватися?

І тут на згадку мені спав постскриптом записки, яку Келлі Ван Дорн просунув мені під двері. «Загримиш у тюрму за рік, якщо не зав'яжеш, — написав він. — Та й то в найкращому випадку, як пощастить».

— Три роки тому я був зіскочив. — Типу правда, хоча я тоді був на «марихуановій замісній терапії»^[74]. — Зробив усе за правилами, пережив і трясцю, і потіння, і дристачку. Нога боліла так сильно, що я й шкандибати не міг. Там якийсь нерв пошкоджено.

— Думаю, я й цьому можу зарадити.

— Хто ви такий, якийсь чудотворець? Ви хочете, щоб у це я повірив?

Доти Джейкобз сидів на килимку біля ліжка. Однак підвівся.

— Поки що досить. Тобі треба

спати. До одужання ще далеко
дорога.

— Тоді дайте мені щось
помічне.

Він без зайвих суперечок дав
мені «ліки», і вони допомогли. Та
тільки цього було замало. До 1992-го
реальна поміч приходила у вигляді
голки. Інших варіантів не було. Над
цим лайном не можна махнути
чарівною паличкою і просто змусити
його зникнути.

Принаймні я так вважав.

* * * * *

Я провів у його «баундері» найкращу частину тижня: жив на супі, сендвічах і назальному прийомі доз героїну, яких вистачало хіба що на те, аби тримати на припоні найгірші напади трясці. Він приніс мою гітару й сумку. У ній я тримав запас своїх винтових причандалів, але коли пошукав (то було на другий вечір, коли він обробляв юрбу в наметі «Портретів блискавкою»), то набору там не було. Я благав його повернути, а ще дати героїну, щоб я міг зварити й ширнутися.

— Ні, — сказав Джейкобз. — Якщо ти хочеш у вену...

— Я лише під шкіру, і все!

Він змірив мене поглядом, який промовляв «Та ну».

— Якщо ти хочеш це зробити, то муситимеш сам знайти необхідне приладдя. Не відчуватимеш себе в силах зробити це сьогодні ввечері, то завтра зможеш, а в такому місці, я певен, знайдеш усе завиграшки. Та тільки сюди більше не повертайся.

— А коли я отримаю те так зване чудодійне лікування?

— Коли зміцнієш достатньо, щоб витримати невеличкі електричні імпульси в лобну частку.

У мене все похолело всередині. Я звисив ноги з його ліжка (сам він

спав на висувній канапі) й спостерігав, як він знімає з себе концертний одяг, дбайливо вішає його в шафу і натомість одягає просту білу піжаму, схожу на ту, що її міг би вдягти в одиночній палаті пацієнт психіатричної лікарні, де розгортається дія фільму жаху. Часом я замислювався, а чи, бува, не місце йому в психушці — і не тому, що він провадив ярмаркове шоу див. Іноді (особливо коли він заводив свою пісню про цілющі властивості електрики) у нього в очах з'являвся не зовсім нормальний вираз. Десь приблизно такий самий вигляд він мав, коли завдяки проповіді позбавив себе роботи в Гарлоу.

— Чарлі... — Так я його тепер називав. — Ти маєш на увазі шокову терапію?

Він стримано глянув на мене, застібаючи верхній гудзик на своїй лікарняній піжамі.

— І так, і ні. Не в традиційному розумінні — це вже точно, бо я не маю наміру лікувати тебе традиційною електрикою. Моя балаканина здається чимось неймовірним, бо це те, чого хоче клієнт. Люди приходять сюди не в пошуках реальності, Джеймі, вони приходять по фантастику. Але таємна електрика справді існує, і способи її застосування розмаїті. Просто я ще

не відкрив їх усі, а серед них і той, що цікавить мене найбільше.

— Розкажеш?

— Ні. Я провів кілька виснажливих шоу, тепер треба поспати. Сподіваюся, завтра вранці ти ще будеш тут. Та якщо ні — це твій вибір.

— Колись давно ти сказав би, що насправді вибору нема, є тільки Божа воля.

— То була інша людина. Молодий хлопець із наївними віруваннями. Побажаєш мені доброї ночі?

Я побажав, а потім ліг у ліжко,

від якого він відмовився заради того, щоб у ньому міг спати я. Священиком він бути перестав, та численні риси доброго самарянина в ньому збереглися. Я не був голим, як той чоловік, на якого напали розбійники на шляху в Єрихон, але героїн теж чимало всього в мене вкрав. Він нагодував мене, дав притулок і підтримав рівно такою кількістю порошку, щоб у мене не поїхала йобана стріха. Та тепер постало питання, чи хочу я дати йому змогу геть-чисто зупинити мої мозкові хвилі. Чи прикінчити мене на місці, закачавши мегавольти «особливої електрики» мені в голову.

П'ять разів (а може, й десять чи

дюжину) я думав, що зараз встану й поповзу головною алеєю, поки не знайду людину, яка продасть мені те, чого я потребував. Жага насадкою дриля вгризалася мені в голову, вгрузала все глибше і глибше. Назально прийнятні дози Г її не вгамовували. Я потребував великого удару прямицінько в центральну нервову систему. Одного разу я вже виставив ноги з ліжка й потягнувся до сорочки, рішучо налаштований зробити це, та й по всьому, та потім знову ліг на спину, здригаючись, пітніючи й смикаючись.

Згодом я почав западати в сон. І відпустив себе, думаючи: «Завтра. Піду завтра». Але я залишився. І на

п'ятий ранок (здається, на п'ятий)
Джейкобз ковзнув за кермо свого
«баундера», завів двигун і сказав:

— Покатаймося.

Особливого вибору в мене не
було, хіба що відчинити дверцята й
вистрибнути на ходу, бо ми вже
поїхали.

VI. Електрична терапія. Нічна прогулянка. Доволі розлючений окі. Квиток на «Гірський експрес»

Електрична майстерня Джейкобза розташовувалася в західній частині Талси. Не знаю, якою є та частина міста нині, проте 1992-го то була жалюгідна промзона, де одні підприємства вже загнулися, а інші потроху конали. Він заїхав на

паркувальний майданчик мало не злидарського на вигляд торговельного центру на Олімпіа-авеню і припаркувався перед гаражем під вивіскою «Автосервіс Вілсона».

— Він уже давно стояв порожній, так пояснив мені ріелтор. — Джейкобз був вбраний у полинялі сині джинси й синій гольф. Волосся в нього було чисто вимите й зачесане, а очі спалахували від радості. Сам його вигляд змушував мене нервуватися. — Довелось укласти оренду на рік, але все одно це було непристойно дешево. Заходь.

— Тобі б прибрати вивіску й

повісити свою, — зауважив я. І склав пальці, що тепер лише злегка дрижали, навпроти вивіски рамкою. — «Портрети блискавкою. Власник: Ч. Д. Джейкобз». Було б непогано.

— Я так довго в Талсі не пробуду, — відповів він. — Та й портрети — це лише допоміжний засіб, щоб я міг заробляти собі на хліб, поки ставлю експерименти. З часів свого пасторування я довгий шлях подолав, та попереду ще довший. Ти й гадки не маєш. Заходь, Джеймі. Заходь.

Відімкнувши двері, він пропустив мене в контору без жодних

меблів, хоча на брудному лінолеумі там, де колись стояли ніжки стола, було видно чисті квадрати. На стіні висів пожовклий календар із покрученими сторінками, що показував квітень 1989-го.

Дах у гаража був із рифленого металу, і я думав, що вересневе сонце так його нагріло, що всередині має бути пічка. Але натомість відчув чудесну прохолоду. Десь шепотіли кондиціонери. Коли він клацнув вимикачами на щитку (нещодавно в нього втручалися, судячи з дротів, які стирчали з дірок, де раніше були пластини), засяяла дюжина яскравих ламп. Якби не темний від мастила бетон і не прямокутні западини там,

де колись були два ліфти, можна було б подумати, що то операційна.

— Мабуть, за кондиціонери в такому місці доводиться відвалювати купу бабла, — сказав я. — Особливо коли стільки ламп горить.

— Це дешевше, ніж бруд. Кондиціонери я спроектував сам. Вони тягнуть дуже мало енергії, а більшу її частину я генерую сам. Міг би й усю генерувати, але не хочу, щоб сюди набігли представники електромереж Талси й почали рознюхувати, чи я, бува, не краду електрику. Що ж до тих лампочок... можеш узятися за одну з них рукою і не обпечешся. Навіть шкіра не

нагріється.

Наші кроки відлунювали в усьому порожньому просторі. Як і голоси. Здавалося, що за нами назирці ходять примари. «Це просто хибне враження таке, бо я весь на нервах», — сказав я собі.

— Слухай, Чарлі, ти ж не бавишся тут із чимось радіоактивним, правда?

Скорчивши гримасу, він похитав головою.

— Ядерною енергією я цікавився б останньою чергою. Це енергія для дурнів. Глухий кут.

— То як ти виробляєш струм?

— Електрика породжує електрику, коли знаєш, що робиш. Поки що цього вистачить. Джеймі, підійди-но сюди.

Біля дальньої стіни приміщення стояло три чи чотири довгі столи, заставлені різними електричними байдами. Я впізнав осцилоскоп, спектрометр, а ще кілька штукенцій, схожих на маршалівські підсилювачі^[75], але то могли бути якісь акумулятори. Була там панель керування, неабияк розкурочена на вигляд, і кілька поставлених одна на одну консолей із темними елементами регулювання. Усюди, куди не кинь оком, зміїлися товсті електричні дроти. Деякі зникали в

замкнених металевих контейнерах, які могли бути скринями для інструментів фірми «Крафтсман», інші просто петляли назад до темного обладнання.

«Може, це все фантазія, — подумав я. — Обладнання, яке оживає тільки в його уяві». Одначе «Портрети блискавкою» були не вдаваними. Я гадки не мав, як він їх робив, — його пояснення було в найкращому випадку розмитим, але він їх таки робив. І ті яскраві лампочки, хоч я стояв під однією з них, здавалося, не випромінювали ніякого тепла.

— Тут якимось небагато, — сказав

я. — Я думав, буде більше всього.

— Сигнальні вогні! Хромовані рубильники на панелях керування, мов у науковій фантастиці! Телеекрани, як у «Зоряному шляху»! Може, навіть кабіна телепортації чи голограма Ноєвого ковчега в дифузійній камері! — І він весело розсміявся.

— Нічого такого, — відмахнувся я (хоча він поцілів якраз у головку гвіздка). — Просто на вигляд якимсь... негусто.

— Так і є. Наразі я зробив рівно стільки, скільки можу. Дещо з обладнання я продав. Інші прилади, більш провокаційні, розібрав і

поклав на зберігання. Я добре попрацював у Талсі, особливо враховуючи те, як мало в мене вільного часу насправді. Зводити кінці з кінцями — надокучлива справа. Та ти й сам, думаю, це знаєш.

Ще б я не знав.

— Але так. Я трохи просунувся на шляху до своєї найголовнішої мети. А тепер мені треба поміркувати, а коли ти збираєш по півдесятка натовпів за вечір, то якось не до думання.

— А яка в тебе найголовніша мета?

І цього разу він пропустив моє

запитання повз вуха.

— Джеймі, підійди сюди. Хочеш трохи підзарядитися перед тим, як почнемо?

Я не був певен, що *хочу* починати, але підзарядитися хотів ще й як. Уже не вперше спало на думку вхопити коричневу пляшечку й дати драпака. Та тільки він, швидше за все, мене зловить і відбере. Я був молодший і вже майже переборов грип, але Джейкобз був у кращій формі. Зокрема, його стегно й ногу не розтрощило в мотоциклетній аварії.

Він узяв дерев'яний стілець, заляпаний фарбою, і поставив перед

одним із чорних ящиків, що нагадували маршалівські підсилювачі.

— Сідай сюди.

Але я не сів. Не одразу. На одному столі стояла фотографія в рамці, яка спиралася ззаду на маленький клинець. Джейкобз помітив, що я до неї тягнуся, і зробив жест рукою, наче хотів мене спинити. Але не став.

Почута по радіо пісня може миттєво повернути вас у минуле. Це відбувається шалено швидко (хоч, може, й милосердно скороминуще): перший поцілунок, веселощі з друзями чи нещасливий відрізок

життя. Я тепер не можу чути «Іди своїм власним шляхом» від «Флітвуд Мак»^[76] без того, щоб згадати останні болісні тижні моєї матері. Тієї весни, здавалося, що її ставлять на радіо щоразу, коли я його вмикав. Фотографія може справити той самий ефект. Я глянув на цю, й мені одразу стало знову вісім. Моя сестра допомагала Моррі розкласти доміно в ігровому куточку, а Петсі Джейкобз грала «Збираючи в снопи»^[77] й погойдувалася на банкетці, а її гладеньке біляве волосся хиталося в такт.

То був портрет у фотосалоні. Петсі у сукні з рюшами, довгій, до щиколотки (такі вийшли з моди

багато років тому, а проте їй вона личила). На колінах у неї сидів малий, у коротеньких штанцях і светрі-безрукавці. Чубчик, який я так добре пам'ятаю, стирчав на маківці.

— Ми називали його Хвостиком Моррі, — сказав я, легенько проводячи пальцями по склу.

— Справді?

Я не підвів погляду. Той непевний голос змусив мене боятися того, що я можу побачити в його очах.

— Ага. А ще всі ми, хлопці, були закохані у твою дружину. Клер теж. Я думаю, вона мріяла стати місіс Джейкобз, коли виросте, і більше

ніким.

На згадку про сестру мої очі теж налилися слізьми. Я міг би вам сказати, що це сталося, бо я був дуже хворий і під ломкою, і це була би правда. Однак не вся.

Я тернув по обличчю рукою і поставив фотографію на місце. А коли підвів очі, Джейкобз копирсався у стабілізаторі напруги, в якому наче й не треба було копирсатися.

— Ти так ніколи й не одружився вдруге?

— Ні, — відповів він. — Навіть діло не доходило до цього. Петсі й Моррі були всім, чого я хотів. Чого

потребував. Не минає ані дня, щоб я про них не згадав, ані місяця, щоб мені не снилося, що вони живі-здорові. Мені сниться, що сном була та аварія. Та потім я прокидаюся. Джеймі, а скажи мені... Твоя мати й сестра. Ти коли-небудь замислювався над тим, де вони тепер? І чи є вони взагалі?

— Ні. — Ті клапті віри, які в мене ще лишалися після Кошмарної проповіді, остаточно висохли й розсипалися в школі та університеті.

— А. Зрозуміло. — Він облишив стабілізатор і ввімкнув штуkenцію, схожу на маршалівський підсилювач. (Гурти, у яких я грав, нечасто могли

собі дозволити такий.) Той загудів, але не так, як «Маршал». Цей звук був тихішим і майже мелодійним. — Що ж, перейдімо до справи.

Я подивився на стілець, але на нього не сів.

— Ти спочатку хотів дати мені трохи нюхнути.

— Так, хотів. — Він витяг коричневий флакончик, хвильку над ним поміркував, а тоді простягнув мені. — Оскільки ми сподіваємося, що це буде твоя остання доза, чому б тобі самому не пригоститися?

Двічі йому просити не довелося. Я вигріб дві понюшки з горою і був

би подвоїв кількість прийнятого, якби Джейкобз не вирвав флакончика мені з рук. Та навіть попри це, у голові моїй відчинилося вікно на тропічний пляж. Повіяв ніжний вітерець, і зненацька стало начхати на те, що буде з моїми мозковими хвилями. Я сів на стілець.

Відчинивши одну з настінних шафок, Джейкобз витяг покоцані й перемотані скотчем навушники, подушечки яких були накриті хрест-навхрест металевою сіткою. Встромив їх у підсилювачеподібний прилад і простягнув мені.

— Якщо я почую «В райському саду»^[78], то вшиюся звідси, тільки

п'яти зблиснуть.

Він лише всміхнувся й нічого не сказав.

Я надів навушники. Сітка холодила вуха.

— Ти вже на комусь це випробовував? — спитав я. — Боляче буде?

— Не буде, — відповів Джейкобз, проігнорувавши перше запитання взагалі. А тоді, неначе заперечуючи власні слова, дав мені капу, таку, як іноді використовують бейсболісти. І всміхнувся, коли побачив мій вираз обличчя.

— Просто перестраховуюся.

Встав у рот.

Я вставив.

Із кишені він витяг білу пластмасову коробочку завбільшки з кнопку дзвінка.

— Я думаю, ти... — Але він натиснув кнопку на коробочці й далі я не почув.

* * * * *

Не було ні потьмарення, ні відчуття, що минає час, ні якогось розриву. Просто *клац*, дуже гучний, неначе Джейкобз *клацнув* пальцями мені біля вуха, хоча він стояв на

віддалі щонайменше п'яти футів. Однак зненацька виявилось, що він схиляється наді мною, а не стоїть біля ящика, що не був підсилювачем фірми «Маршал». Маленької білої коробочки ніде не було видно, а мій мозок став якимсь не таким. Він застопорився.

— Щось, — сказав я. — Щось, щось, щось. Сталося. Сталося. Щось сталося. Щось сталося, сталося, щось сталося. Сталося. Щось.

— Припини. Ти в порядку. — Але певності в його голосі не було. У голосі звучав страх.

Навушники зникли. Я спробував підвестися, та натомість моя рука

злетіла в повітря, немов у другокласника, який знає правильну відповідь і аж пищить, так хоче її сказати.

— Щось, щось, щось. Сталося, сталося, сталося. Щось сталося.

Він дав мені ляпас. Сильно. Я сіпнувся назад і впав би, якби стілець не стояв упритул до металевого боку його майстерні.

Я опустив руку, перестав повторювати й просто подивився на нього.

— Як тебе звати?

«Я скажу, що мене звати Щось Сталося, — подумав я. — Ім'я —

Щось, прізвище — Сталосся».

Але не сказав.

— Джеймі Мортон.

— Друге ім'я?

— Едвард.

— Мене як звати?

— Чарльз Джейкобз. Чарльз
Деніел Джейкобз.

Він витяг пляшечку з героїном і дав мені в руки. Я подивився на неї й віддав назад.

— Поки що не хочу. Ти тільки-но мене заправив.

— Невже? — Він показав мені

свій наручний годинник. Ми приїхали в розпал ранку. А була вже чверть по другій дня.

— Це неможливо.

Він зацікавлено глянув на мене.

— Чого це?

— Бо час не минув. Хоча... мабуть, минув. Так?

— Так. Ми довго розмовляли.

— І про що говорили?

— Про твого батька. Про братів. Про смерть матері. Та Клер.

— А що я казав про Клер?

— Що вона вийшла заміж за

сади́ста і три роки про це мовчала, бо соромилася. Зрештою вона відкрилася твоєму брату Енді та...

— Його звали Пол Овертон. Був учителем англійської в крутій підготовчій школі в Нью-Гемпширі. Енді поїхав туди, дочекався на стоянці, а коли Овертон вийшов, Енді відгепав його до напівсмерті. Ми всі любили Клер — абсолютно всі, я думаю, що навіть Пол Овертон по-своєму любив, — але вона й Енді були найстарші, а тому особливо близькі. Я так тобі розказував?

— Майже слово в слово. Енді сказав: «Ще раз її торкнешся — я тебе прикінчу».

— Розкажи, що я ще казав.

— Що Клер поїхала від нього, отримала охоронний ордер суду й подала на розлучення. Вона переїхала в Норт-Конвей і там влаштувалася на роботу вчителькою. Через півроку після того, як їх розлучили, Овертон поїхав туди й застрелив її в класній кімнаті після уроків, коли вона перевіряла зошити. А потім застрелився сам.

Так. Клер мертва. На її похороні залишки нашої колись великої, галасливої й зазвичай щасливої сім'ї зібралися востаннє. Сонячний день у жовтні. Коли все скінчилось, я поїхав у Флориду, просто тому, що ніколи

там не був. За місяць я вже грав у складі «Помади Петсі Клайн» у Джексонвілі. Ціни на бензин були високі, клімат — найчастіше теплий, і я обміняв машину на «кавасакі». Невдале було рішення, як потім виявилось.

У кутку приміщення стояв маленький холодильник. Джейкобз відчинив його й приніс мені пляшку помаранчевого соку. Я вижлуктив її за п'ять довгих ковтків.

— Ану гляньмо, чи зможеш ти встати.

Я підвівся зі стільця й похитнувся. Ухопивши під лікоть, Джейкобз мене підтримав.

— Поки що добре. Тепер пройдися по кімнаті.

Спочатку мене хитало, мов п'яницю, та до стільця я повернувся вже нормальною ходою. Стійкий Едді^[79].

— Добре, — схвалив він. — Ані сліду кульгання. Усе, вертаймося на ярмарок. Тобі треба відпочити.

— Але щось таки сталося. Що?

— Незначна реструктуризація твоїх мозкових хвиль, так я собі гадаю.

— Ти гадаєш.

— Так.

— Але точно не знаєш?

Він міркував над цим, здавалося, дуже довгий час, хоча насправді могло промайнути кілька секунд; щось наближено схоже на реальне відчуття часу повернулося до мене тільки через тиждень. Та зрештою він сказав:

— Я знайшов декілька важливих книг, які дуже важко відшукати, і тепер маю попереду довгий шлях у своїх дослідженнях. Іноді це означає зважуватися на маленькі ризики. Але тільки прийнятні. З тобою ж усе гаразд, правда?

Я подумав, що казати про це ще зарано, але змовчав. Зрештою, все

вже зроблено.

— Ходімо, Джеймі. У мене попереду довгий робочий вечір, самому треба перепочити.

Коли ми підійшли до його «баундера», я спробував простягнути руку до дверей, та знову здійняв її рівно вгору. Лікоть став штивним; було таке враження, ніби суглоб зненацька перетворився на залізний. Я страшенно перелякався на мить, бо подумав, що рука більше ніколи не опуститься, що я до кінця життя ходитиму з піднятою рукою: «Вчителько, вчителько, викличте мене!» Та потім відпустило. Я опустив руку, відчинив дверцята і

зайшов усередину.

— Це минеться, — сказав він.

— Звідки ти знаєш? Ти навіть сам не до кінця розумієш, що зробив.

— Бо я бачив таке раніше.

* * * * *

Коли він припаркувався у своєму звичному місці на території ярмарку, то знову показав мені пляшечку з героїном.

— Можеш ужити, якщо хочеш.

Але я не хотів. Я почувався людиною, яка дивиться на банановий

спліт^[80], перед тим натоптавшись
вечерею з дев'яти страв на День
подяки. Ти знаєш, що ця повна цукру
смакота чудова і знаєш, що за певних
обставин ти б жадібно її зжер, але
тільки не після об'їдайлівки. Після
об'їдайлівки банановий спіт — це
не об'єкт пожадання, а просто
об'єкт.

— Може, пізніше, — сказав я.
Але «пізніше» так і не настало. Нині,
коли чоловік на порозі старості,
пише про ті давні дні руками, за які
вже взявся артрит, я знаю, що воно не
настане ніколи. Він зцілив мене,
однак то було небезпечне зцілення, і
він про це знав — коли хтось
говорить про прийнятні ризики, то

завжди постає питання: «Прийнятні для кого?» Чарлі Джейкобз був добрим самарянином. Але також він був напівбожевільним ученим, і того дня в покинутій автомайстерні я був його останнім піддослідним кроликом. Він міг мене вбити тоді, і часом (дуже часто насправді) я шкодую, що не вбив.

* * * * *

До вечора того дня я проспав. А коли прокинувся, відчув себе колишнім Джеймі Муртоном. Голова була ясна, тіло сповнене завзяття. Я звисив ноги з його ліжка й дивився,

як він одягає свій концертний костюм.

— Скажи мені дещо, — мовив я.

— Якщо це про нашу маленьку пригоду в західній частині Талси, я б волів її не обговорювати. Просто почекаймо трохи, а там буде видно, залишишся ти таким, як тепер, чи знову відчуєш потяг до наркотиків... Клята краватка, ніколи не можу її правильно зав'язати, а Бріско взагалі безрукий.

Бріско був його асистентом, хлопцем, який виробляв міни перед публікою і відвертав її увагу, коли це було потрібно.

— Стій спокійно, — сказав я. —
Ти тільки розтріпуєш її. Дай я.

Я став у нього за спиною, простягнув руки над плечами й затягнув краватку. Тепер, коли руки не трусилися, це було легко. Як і моя хода відтоді, як минулося заціпеніння мозку, вони були Стійкими Едді.

— Де ти цього навчився?

— Після аварії, коли я вже міг стояти й грати протягом кількох годин, не падаючи, працював у гурті, який називав себе «Гробарями». — Гурт був, м'яко кажучи, такий собі. Як, зрештою, і будь-який гурт, де я був найкращим гітаристом. — Ми вбиралися у сюртуки, капелюхи-

циліндри і краватки-стрічки. Барабанщик і бас-гітарист погризлися через дівку, гурт розпався, зате я з цього всього вийшов з новим умінням.

— Ну... дякую. А про що ти хотів спитати?

— Про це шоу, «Портрети блискавкою». Ти фотографуєш лише жінок. По-моєму, ти через це недоотримуєш половину доходу.

Він широко всміхнувся хлоп'ячою усмішкою, тією, з якою провадив ігри в підвалі пасторського будинку.

— Коли я винайшов портретну

камеру, яка, думаю, ти й сам знаєш, насправді є гібридом генератора з проектором, я пробував знімати і чоловіків, і жінок, було діло. То був маленький приморський парк розваг у Північній Кароліні, «Джойленд» називався. Його вже закрили, але там дуже гарно, Джеймі. Працювати там було суцільною радістю. Коли я давав вистави на центральній алеї — Джойленд-авеню, так вона звалася, — поряд із «Дзеркальним особняком “Містеріо”» стояла Галерея розбійників. Там головними атракціонами були картонні фігури на повен зріст, з вирізаними колами замість облич. Був там пірат, гангстер із автоматом, хуліганка Джейн з

пістолетом-кулеметом Томпсона, Джокер і Жінка-Кішка з коміксів про Бетмена. Люди просовували обличчя в прорізи, й мандрівні паркові фотографи — голлівудські кралечки, як їх називали, — клацали їх на свої камери.

— Це й наштовхнуло тебе на думку?

— Так. У ті часи я стилізував себе під Містера Електрико. То була данина Рею Бредбері^[81], але навряд чи хтось із лохів про це знав. І хоча тоді я вже винайшов свій проектор і мав його сиру версію, мені ніколи не спадало на думку застосувати його в шоу. Переважно я використовував

трансформатор Тесли, який називав Драбиною Джейкобза. Маленьку Драбину Джейкобза я показував вам, дітям, коли ще був вашим священиком, Джеймі. За допомогою хімікатів робив так, щоб іскри, які злітають, міняли колір. Пригадуєш?

Я пам'ятав.

— Галерея розбійників змусила мене задуматись над можливостями, прихованими в моєму проекторі, і так я винайшов «Портрети блискавкою». Ще одна дурня, сказав би ти... а однак вона допомогла мені просунутися в дослідженнях, і досі помагає. Поки я давав вистави у «Джойленді», то використовував на

заднику не лише фотографію прекрасної дівчини в бальній сукні, а ще й чоловіка в дорогій чорній краватці. Декілька чоловіків одгукувалися на мої заклики, проте їх було напрочуд мало. Напевно, їхні друзяки-селюки реготали з них, коли бачили такими, бездоганно вбраними. А от жінки ніколи не сміються, бо жінки люблять бездоганно вбиратися. Бездоганніше, ніж бездоганно, якщо це взагалі можливо. А коли вони бачать це на власні очі, то шикуються в чергу.

— Давно ти виступаєш?

Примруживши одне око, він став рахувати. І раптом обидва ока широко

розплющилися від подиву.

— Та вже майже п'ятнадцять років.

Я, всміхаючись, похитав головою.

— Зі священика став балаганним артистом.

Щойно ці слова вирвалися на волю, я збагнув, що бовкнув щось нехороше, але думка про те, що мій колишній священик збирає натовпи роззяв, досі не вкладалася в мене в голову. Проте він не образився. Просто схвальним поглядом обдарував свою бездоганно зав'язану краватку і підморгнув мені.

— А різниці нема жодної, — сказав він. — Обидві справи так чи інак зводяться до того, щоб переконувати лохів. А тепер перепрошую дуже, маю піти продати трохи блискавок.

Героїн він залишив на маленькому столику посеред «баундера». Я вряд-годи на нього позирав, а одного разу навіть узяв до рук. Але потреби вмазатися не було. Правду кажучи, я не розумів, нащо взагалі викинув шолудивому псу під хвіст такий кавалок свого життя. Уся та люта жага здавалася тепер якимось сном. Стало цікаво, чи кожна людина відчуває те саме, коли минається її нав'язливий потяг до

чогось. Я не знав.

І досі не знаю.

* * * * *

Бріско пішов шукати собі ліпшої долі, як це часто роблять сезонні працівники — газуні, тож коли я спитав у Джейкобза, чи не візьме він мене на роботу, той одразу ж погодився. Нічого особливо важкого в ній не було, та все ж позбавляло його необхідності шукати якогось тамтешнього мугиря, щоб тягав камеру на сцену й зі сцени, подавав циліндра й вдавав, що його вбиває струмом. Він навіть підкинув ідейку,

щоб я під час показів брав на своєму «Гібсоні» кілька акордів.

— Щось тривожне, — інструктував він. — Щоб змусило лохів побоюватися, що дівчина може підсмажитися.

То було раз плюнути. Перехід між А мінор та Е (основоположними акордами «Дому сонця, що сходить» і «Аварією на шахті в Спрінггілі») завжди наводить на думку про неминучий абзац. Я кайфував від цього, хоча й думав, що гучний повільний барабанний дріб дуже б навіть не завадив.

— Не надто прив'язуйся до цієї роботи, — попередив мене Чарлі

Джейкобз. — Я збираюся їхати звідси. Коли ярмарок закриється, відвідуваність у «Белзі» змиється в унітаз.

— Їхати куди?

— Ще не знаю, але я звик мандрувати на самоті. — Він поплескав мене по плечу. — Це щоб ти розумів.

Але я вже зрозумів. Після смерті дружини й сина Чарлі Джейкобз був артистом-одинаком. Тільки так і не інакше.

Він і далі відвідував свою майстерню, але затримувався там чимраз менше й менше. Привозив із

собою деяке обладнання і складав у маленький трейлер, який чіпляв ззаду до «баундера», коли вирушав у мандри. Та підсилювачі, що не були підсилювачами, так і не з'явилися. Як і два з чотирьох довгих металевих контейнерів. Я здогадувався, що там, де він опиниться, йому хочеться почати з чистого аркуша. Так, неначе він вже звідав цю дорогу й хотів спробувати іншу.

Що робити із власним життям (тепер вільним від наркотиків, та й шкутильгання теж), я не мав ні найменшої гадки. Знав тільки, що поневірятися з Королем високої напруги точно не входить у мої плани. Я був йому вдячний, та позаяк

більше не міг виразно пригадати всі жахи героїнової залежності (напевно, так само й жінка не спроможна згадати біль пологів), моя вдячність була не такою великою, як ви могли б подумати. А ще я його боявся. Так само, як і його таємної електрики. Він говорив про неї кучерявими словами — *таємниця Всесвіту, шлях до абсолютного знання*, — але уявлення про неї мав не більше, ніж якийсь карапузик про пістолет, який знайшов у татка в шафі.

І якщо вже говорити про шафи... я заглядав у його речі, ясно вам? І знайшов там альбом, повний фотографій Петсі, Моррі та їх утрюх,

разом. Сторінки вже були добряче засмальцьовані, і оправа пошарпалася. Не треба бути Семом Спейдом^[82], щоб зрозуміти, що він часто роздивлявся ті знімки. Але я ніколи не бачив їх у нього в руках. Альбом був таємницею.

Як і його електрика.

* * * * *

Рано-вранці третього жовтня, невдовзі по тому, як ярмарок штату в Талсі згорнули до наступного року, я зазнав ще одного наслідку втручання Джейкобза в мій мозок. Джейкобз платив мені за послуги (набагато

більше насправді, ніж ті послуги вартували), і я орендував собі потижнево кімнату за чотири квартали від ярмаркового майдану. Цілком очевидно було, що він хотів бути сам, хай би там як я йому подобався (якщо подобався), і я відчував, що слід уже повернути йому його ліжко.

Я ліг після півночі, десь за годину після того, як ми закінчили останнє шоу того вечора, і одразу ж заснув. Я тепер майже завжди одразу провалювався в сон. Наркотик більше не труїв організм, і я міцно спав. Та тільки того ранку прокинувся на дві години раніше, на порослому бур'янами подвір'ї будинку, у якому

здавали в оренду мебльовані кімнати. Над головою висіло морозне кружало місяця. А під ним стояв Джеймі Мортон, голий, крім однієї шкарпетки та ще шматка гумового шланга, яким був перев'язаний біцепс. Я зеленого поняття не мав, звідки він у мене, але над ним набрякли судини, і кожна з них ідеально годилася для того, щоб ширнутися. Рука під ним була біла, холодна й міцно спала.

— Щось сталося, — промовив я вголос. В одній руці в мене була виделка (теж бозна-звідки там узялася), і я штрикав нею в розпухлу над шлангом руку, знову і знову. Краплини крові сочилися з десятка

маленьких дірочок. — Щось.
Сталося. Щось сталося. О Матір,
щось сталося. Щось, щось.

Я наказав собі зупинитись, але
зміг не одразу. Я був не зовсім
некерований — просто мною керував
не я. Згадався Електричний Ісус, що
котив поверхнею Погідного озера по
прихованій рейці. Ото і я таким був.

— Щось.

Удар виделкою.

— Щось сталося.

Удар-удар.

— Щось...

Я висолопив язика і прикусив

його. Знову пролунав той *клац*, не коло вух, а десь глибоко в надрах голови. І нагальна потреба говорити й колоти зникла, отак просто. Виделка випала з руки. Я розв'язав саморобний джгут, і в шкіру встромилися дрібні голки, коли назад у судини ринула кров.

Я подивився на місяць, хапаючи дрижаки від холоду й не знаючи, хто (чи що) мною керує. Тому що мною таки хтось керував. Коли я повернувся в кімнату (радий, що ніхто мене не бачив з моїм хазяйством, яке теліпалося на вітрі), то побачив, що десь наступив на бите скло і досить-таки сильно порізав ногу. Це мало б мене розбудити, та не

розбудило. Чому? Бо я не спав. Я був цього певен. Щось витіснило мене з мого тіла й перебрало на себе керування, їдучи в мені, наче в машині.

Я промив ногу й ліг у ліжко. Джейкобзу я про той випадок ніколи не розказував — та й яка з цього користь? Він би зауважив, що нога, розітнута під час невеличкої опівнічної прогулянки, — невелика ціна за чудесне зцілення від героїнової залежності, і мав би рацію. Та все ж...

Щось сталося.

* * * * *

Останній день ярмарку штату в Талсі припав того року на десяте жовтня. У «баундер» Джейкобза я прийшов десь о пів на шосту вечора. До вистави залишалось чимало часу, і я встигав ще налагодити собі гітару і зав'язати йому краватку — це стало в нас традицією. Поки я був зайнятий, у двері постукали. Чарлі, невдоволено насупившись, пішов відчиняти. Того вечора йому треба було відтарабанити шість вистав, включаючи фінальну опівночі, і він не хотів, щоб його турбували завчасно.

Він відчинив двері, говорячи:

— Якщо це може почекати,

зайдіть, будь ласка, пі...

І тут фермер у комбінезоні й бейсболці «Кейс» (сильно розлючений окі^[83], якщо окі взагалі бували розлюченими) затопив йому кулаком у губи. Джейкобз заточився назад, не втримав рівновагу і повалився на підлогу, ледве уникнувши лобового зіткнення з обіднім столиком, від якого міг знепритомніти.

Наш відвідувач завалив усередину, нахилився і захопив Джейкобза за петельки. Віку він був приблизно того самого, що й колишній священик, але набагато кремезніший. І охоплений люттю. Це

може бути проблемою, подумав я. Звісно, проблема вже була, та я міркував про такий тип проблем, який призводить до тривалого перебування в лікарні.

— Це через тебе її загребли в поліцію! — заволав він. — Будь ти проклятий! Вона замаралася, все життя не відмиється, воно за нею волочитиметься, як та бляшанка, прив'язана до собачого хвоста! Як бляшанка, прив'язана до собачого хвоста!

Не роздумуючи, я взяв із кухонної мийки порожній баняк і бемкнув ним фермера по голові. Удар був не сильний, проте окі відпустив

Джейкобза й здивовано вирячився на мене. По борознах на щоках обабіч його чималого шнобеля потекли сльози.

Чарлі миттю відкотився вбік, сперся на руки й скочив на рівні. З його нижньої губи, розсіченої в двох місцях, сочилася кров.

— Чому б тобі не причепитися до когось такого самого за розмірами, як ти?

Не надто логічно вийшло, я розумію, та коли опиняєшся в ситуації такого протистояння, то на згадку спадає шкільне подвір'я.

— Її судить будуть! — загорлав

він на мене зі своїм оклахомським акцентом, що нагадував розладнане банджо. — Ото через отого засранця! Отого засранця з тими хвокусами, полопотів оно, як окаянний краб!

Він сказав «окаянний». В натурі.

Я поставив баняк на плиту й показав йому свої порожні руки. Та заговорив найбільш заспокійливим тоном, на який тільки був спроможний.

— Не знаю, про кого ви говорите, і впевнений, що... — Я мало не сказав «Чарльз». — ... Впевнений, що Ден теж не знає.

— Моя доня! Моя доня Кеті!

Кеті Морз! Він сказав їй, що та знімка задурно — бо вона ходила на сцену. Але воно не задурно! Та знімка їй коштувала ого скіки! Всеньке окаянне життє їй поламала, от що та знімка зробила!

Я обережно обійняв його за плечі. Думав, він мені зацідить, але його лють випарувалася, і тепер він здавався сумним і спантеличеним.

— Ходімо, вийдемо, — запропонував я. — Знайдемо десь у затінку лавку, і ви мені все розкажете.

— Ти хто?

Я хотів було сказати «асистент

містера Джейкобза», але це прозвучало б як доволі слабенький чай. На допомогу прийшли роки роботи музикантом.

— Його агент.

— Так? А компенсацію мені дасте? Бо мені тре'. Адвокатам стіко плати, шо мене це вб'є наполовину. — Він тицьнув пальцем у Джейкобза. — Це все ти! Ти, окаянний, винен!

— Я... я не розумію... — Чарлі стер з підборіддя кров: її набігло на цілу долоню. — Запевняю вас, містере Морз, я не розумію, про що ви говорите.

Я вже довів Морза до дверей і не хотів втрачати здобутої переваги.

— Обговорімо це на свіжому повітрі.

Він дозволив себе вивести. На краю стоянки для працівників була кафешка — іржаві столики під пошарпаними парасольками. Я купив йому велику «колу» і вклав до рук. Верхній дюйм напою він розляпав на столик, а потім вижлуктив півстаканчика великими ковтками. Поставив на стіл і притиснув долоню до лоба.

— Ніяк не навчусь таке холодне пити не зразу, — пожалівся він. — У голову наче гвіздок стромляється,

скажіть?

— Так, — кивнув я, а сам згадав, як стояв голий у скупому місячному сяйві, штрикаючи себе зубцями виделки в руку, залиту кров'ю. *Щось сталося.* Зі мною і, схоже, з Кеті Морз теж.

— Розкажіть мені, у чому проблема.

— Та знімка, яку він їй дав — от у чому клята проблема. Вона її скрізь із собою тягала. Друзі почали з неї глумитися, а їй було наплювати. Вона людям казала: «Оце я така насправді». Якось увечері я пробував з неї цю дурню витрусити, а мати не дала, сказала, перебіситься. І наче й

перебісилась. Лишила знимку в себе в кімнаті, не знаю, на два дні чи три. У перукарське училище ходила без неї. Ми вже думали, всьо, минулося.

Але ні. Сьомого жовтня, за три дні до того, дівчина зайшла в ювелірну крамницю «Джей Девід» у Броукен-Ерроу, містечку на південному сході від Талси. З собою несла торбу для закупів. Обидва продавці впізнали її, бо з вечора свого зоряного виступу на виставі у Джейкобза вона побувала в їхній крамниці двічі. Один з них спитав, що її цікавить. Не кажучи ні слова, Кеті швидким кроком пройшла повз нього й підійшла до вітрини, де лежали найдорожчі цяцьки. Зі своєї

торби вона витягла молоток і розтрощила ним скло вітрини. Не зважаючи на виття сигналізації та два порізи, досить глибокі, щоб на них гарантовано наклали шви («І лишаться шрами», — бідкався батько), засунула руки всередину й витягла пару сережок з діамантами.

— Це моє, — сказала вона. — До сукні.

* * * * *

Не встиг Морз закінчити свою розповідь, як показалися двоє широкоплечих парубків із написом ОХОРОНА, видрукуваним ззаду на

футболках.

— Якісь проблеми? — спитав один.

— Ні, — відповів я. І не збрехав. З кінцем розповіді лють із фермера вивітрилась остаточно, і це було добре. Але він увесь наче зіщулився, і це було не надто добре. — Містер Морз уже йде.

Стискаючи залишки «коли», він підвівся. На кісточках пальців у нього підсихала кров Чарлі Джейкобза. Він глянув на неї так, наче не розумів, звідки вона там узялася.

— Не тре' на нього лягавих

спускати, це не допоможе, правда? — спитав він. — Все ‘дно скажуть, що він просто знимку зробив. Та ще й безплатно, чорт забирай.

— Ходімо, сер, — сказав один з охоронців. — Якщо хочете відвідати ярмарок, я з задоволенням поставлю вам штамп на руку.

— Нє, дякую, — відповів фермер. — Моя сім’я вже мала того ярмарку досить. Я їду додому. — Він пішов, та потім повернувся. — Містере, а він уже таке робив? Уже когось намахував так, як намахав мою Кеті?

«Щось сталося, — подумав я. — Щось, щось, щось».

— Ні, — відказав я. — Нікого.

— Та ви би все ‘дно не сказали.

Ви ж у нього агент.

Він похилив голову і, не озираючись, поплентався геть.

* * * * *

У «баундері» Джейкобз уже поміняв забризкану кров’ю сорочку і притуляв до розбитої губи, що стрімко розпухала, рушник із льодом. Він вислухав історію Морза, яку я йому переповів. А тоді сказав:

— Зав’яжи мені ще раз краватку, будь ласка. Ми вже спізнюємось.

— Стоп, — сказав я. — Стоп, стоп, стоп. Ти повинен її вилікувати. Так, як мене вилікував. Із навушниками.

Він обдарував мене поглядом, що небезпечно близько межував із презирством.

— Думаєш, дорогісінький татуньо підпустить мене до неї ближче, ніж на милю? Крім того, те, що з нею сталося... її нав'язливий стан... потроху зійде нанівець сам собою. З нею все буде добре. І будь-який адвокат, що не дурно хліб їсть, зуміє переконати суддю, що вона була сама не своя. Вона відбудеться легеньким ударом по руках.

— Для тебе це вже не вперше, правда?

Він знизав плечима, досі дивлячись у мій бік, але не зовсім мені у вічі.

— Час від часу траплялися побічні ефекти, це правда. Однак нічого аж такого видовищного, як ця невдала спроба пограбування у міс Морз.

— Ти на людях навчаєшся? Усі твої клієнти насправді — піддослідні кролики. Просто вони про це не здогадуються. І я теж був піддослідним.

— Тобі тепер краще чи ні?

— Так. — Звісно, за винятком ранкових пробіжок із самотичуванням виделкою, які час від часу зі мною стаються.

— Тоді, будь ласка, зав'язуй мені краватку.

Я вже хотів був відмовитися. Я був злий на нього — на додачу до всього, він крадькома вийшов із трейлера через задній хід і викликав охорону. Але я був перед ним у боргу. Він врятував мені життя, і це було добре. Я тепер жив без наркотиків, і це було навіть ще краще.

Тому я зав'язав йому краватку. Ми дали виставу. Шість вистав, якщо бути точним. Юрба *ааааахнула*, коли

в небо злетіли феєрверки на честь закриття ярмарку, та й близько не так гучно, як тоді, коли Ден, Людина — Портрет блискавкою демонстрував свою магію. І коли кожна дівчина замріяно роздивлялася себе на заднику, під акомпанемент мого переходу з А мінор на Е, я подумки питав себе, котра з них відкриє, що втратила маленьку часточку свого розуму.

* * * * *

Під дверима стирчав конверт. Знову дежавю, сказали б йоги. Та тільки цього разу я не обмочив ліжка,

моя хірургічно поремонтована нога не боліла, я не падав з ніг від грипу і не танцював джайв від потреби ширнутися. Я нахилився, підняв конверт і розірвав його.

Мій «п'ятий персонаж», мушу віддати йому належне, сльозливих прощань не любив. У конверті лежав ще один конверт із залізничним квитком на «Амтрек»^[84] і аркушем для нотаток, приклеєним до нього. На ньому були написані ім'я, прізвище й адреса в місті Недерланд, штат Колорадо. Під цим Джейкобз нашкрябав три речення. *«Цей чоловік дасть тобі роботу, якщо захочеш. Він мій боржник. Дякую, що зав'язував краватку. ЧДДЖ».*

Я відкрив амтреківський конверт і знайшов усередині квиток в один бік на «Гірський експрес» із Талси до Денвера. Я довго його роздивлявся й міркував, що робити. Здати його й отримати готівку. Чи скористатися ним і зробити своєю першою зупинкою музичну біржу в Денвері. От тільки щоб грати драйвовий рок, як раніше, треба знову набивати руку. Мої пальці стали м'якими, боєм гралося важкувато. А ще стояло питання наркоти. Коли ти в дорозі, вона скрізь. Через два з гаком роки вся магія з «Портретів блискавкою» вивітрюється — так сказав Джейкобз. Звідки мені було знати, чи

не станеться те саме зі зціленням від залежності? Звідки мені було знати, якщо він і сам не знав?

Того дня після обіду я взяв таксі й поїхав до авторемонтної майстерні, яку він орендував у західній частині Талси. Вона стояла покинута й порожня, самі голі стіни. На темній від мастила підлозі не було навіть шматочка дроту.

«Зі мною тут щось сталося», — подумав я. Питання було в тому, чи надів би я ті модифіковані навушники знову, якби мені випала така можливість. Я вирішив, що надів би, і якимось чином (я сам достоту не розумів, як саме) це допомогло

мені прийняти рішення щодо квитка. Я ним скористався, і коли приїхав у Денвер, то сів на автобус до Недерленда, що стояв високо на західному схилі Скелястих гір. Там я стрів Г'ю Єйтса й почав життя втретє.

VII. Повернення

додому. Ранчо

«Вовча паща».

Господь зцілює, мов

блискавка. Глухий у

Детройті.

Призматика

Мій батько помер 2003-го, переживши дружину та двох із п'ятьох дітей. Клер Мортон-Овертон ще й тридцяти не було, коли чоловік, з яким вона розлучилася, забрав у неї

життя. Моя мати й найстарший брат обоє померли у віці п'ятдесяти одного року.

Запитання: Де твоє, смерте, жало?

Відповідь: Та, курва, скрізь.

Я приїхав додому в Гарлоу на поминальну службу по татові. Більшість доріг (не лише наша траса 9) тепер були асфальтовані. Там, де ми колись купалися, тепер розгорнули житлове будівництво, а за півмилі від церкви шілоїтів відкрили міні-супермаркет «Біг епл». Та все-таки містечко багато в чому залишилося таким, як було. Наша церква досі стояла через дорогу від

будинку Майри Гаррінгтон (хоча сама Мі-Мо вже вирушила тією великою спільною абонентською лінією на небеса), і шина-гойдалка досі звисала з дерева на нашому задньому дворі. Думаю, на ній каталися діти Террі, хоча вони всі вже, мабуть, повиростали з таких речей. Мотузка була обтріпана й потемніла від віку.

«Може, поміняю», — подумав я... але навіщо? Для кого? Авжеж, не для своїх дітей, бо в мене їх не було, та й цей дім більше не був моїм.

На доріжці перед будинком стояло лише одне авто — пошарпаний «форд» 1951 року

випуску. Він був схожий на першу Ракету Доріг, але, звісно, це було неможливо — Двейн Робішод розтрощив Ракету Доріг-І на Спідвеї в Касл-Року, у першому ж заїзді єдиних перегонів, які там проводили. Однак на багажнику була наліпка «Акумулятори делко» і номер 19 на борту фарбою, червоною, наче кров. Прилетіла ворона і вместилася на капоті. Я пригадав, як тато вчив нас, дітей, виставляти на ворон пальці проти лихого ока («Вони нешкідливі, але перестрахуватися не завадить»), — казав він), і подумав: «Мені це не подобається. Щось тут не так».

Чому не приїхав Кон, я

зрозуміти міг, Гаваї, зрештою, значно далі, ніж Колорадо. Але де Террі? Він та його дружина Аннабель досі тут *жили*. А подружжя Бові? А Клакі? Пекети? Девіти? Як щодо команди працівників «Рідкого палива Мортона»? Тато вже був у літах, звісно, але всіх жителів міста пережити не міг ну ніяк.

Я припаркувався, вийшов із машини і побачив, що це вже не той «Форд Фокус», на якому я виїхав зі стоянки «Гертц»^[85] у Портленді. То був «Форд Гелексі» 1966 року, що його батько й брат подарували мені на сімнадцятий день народження. На пасажирському сидінні лежав стос романів Кеннета Робертса в

палітурці, які презентувала тоді мати: «Олівер Візвел», «Арундел» та решта.

«Це сон, — здогадався я. — Той, який я вже бачив раніше».

Та від цього усвідомлення не полегшало. Навпаки — стало ще страшніше.

Ворона злетіла на дах будинку, в якому я виріс. Інша спустилася на гілку з шиною-гойдалкою, ту, з якої стерлася кора, і тепер вона стирчала, мов гола кістка.

У будинок я заходити не хотів, бо знав, що мене там чекає. Та, попри це, ноги самі понесли мене

вперед. Я став підніматися сходами. І хоч вісім років тому (а може, й усі десять) Террі надсилав мені фото перебудованого ганку, та сама стара дошка, друга згори, так само, як і колись, невдоволено рипнула, коли я на неї наступив.

Вони чекали на мене в їдальні. Не вся сім'я. Лише мертві. Моя мати, трохи краща за мумію, така, якою була, коли лежала й помирала того пронизливо холодного лютого. Мій батько — блідий і висохлий, десь такий, яким був на різдвяній фотографії-картці, яку Террі надіслав мені незадовго до його останнього інфаркту. Енді був опасистим (мій худорлявий братик до досягнення

середнього віку встиг обрости м'ясцем), але рум'янець гіпертоніка тепер змінився восковою блідістю могили. Найгіршою була Клер. Її схибнутому екс-чоловікові не вистачило просто вбити її. Вона мала нахабство покинути його, тож задовольнити його могло тільки повне знищення. Він вистрілив їй в обличчя тричі, дві останні кулі випустив, коли вона вже лежала мертва на підлозі класної кімнати, а потім всадив кулю в мозок собі.

— Енді? — спитав я. — Що з тобою сталося?

— Простата, — відповів він. — Даремно я не послухався тебе,

братику.

На столі стояв іменинний торт, порослий цвіллю. На моїх очах глазур піднялася, луснула, і зсередини вилізла чорна мураха завбільшки з перечницю. Вона важко поповзла по руці мого мертвого брата, на його плече і далі — на обличчя. Моя мати повернула голову. Я почув, як зарипіли сухі жили, наче ожила іржава пружина, що тримає старі двері кухні.

— Із днем народження, Джеймі,
— сказала вона. Скрипучим,
безвиразним голосом.

— Із днем народження, синку. —
Тато.

— Із днем народження,
малий. — Енді.

А тоді Клер повернулася, щоб подивитися на мене, хоча для цього в неї лишалася хіба що єдина оголена очниця. «Мовчи, — подумки став благати я. — Якщо ти заговориш, я збожеволюю».

Але вона таки заговорила, і слова йшли з діри, забитої уламками зубів.

— Не зроби їй дитину на задньому сидінні тої машини.

А моя мати кивала, наче опудало червономовця, а зі старезного торта повзли й повзли велетенські мурахи.

Я хотів затулити очі, але руки раптом обважніли. Вони мляво висіли з боків. За спиною в мене знову рипнула буркотливо дошка ганку. Не раз, а двічі. Двоє новоприбулих, і я знав, хто то.

— Ні, — попрохав я. — Більше не треба. Будь ласка, більше не треба.

Та потім рука Петсі Джейкобз опустилася на моє плече, а Хвостик Моррі оповив руками мою ногу трохи вище коліна.

— Щось сталося, — промовила Петсі мені на вухо. Волосся лоскотало щоку, і я знав, що воно звисає з її скальпа, зірваного з голови під час аварії.

— Щось сталося, — погодився Моррі й міцніше стиснув мою ногу.

А тоді всі вони заспівали. На мелодію «Із днем народження», проте слова були іншими.

— *Щось сталося... З ТОБОЮ!
Щось сталося... З ТОБОЮ! Щось
сталось, любий Джеймі, щось
сталося З ТОБОЮ!*

І тоді я закричав.

* * * * *

Уперше цей сон мені наснився, коли я їхав у поїзді, що віз мене в Денвер. Хоча (на щастя для людей,

які їхали разом зі мною у вагоні) мої крики вирвалися в реальний світ тривалим гортанним хрипом глибоко в горлі. За наступні двадцять років я бачив той сон разів, мабуть, двадцять п'ять. І завжди прокидався з тією самою панічною думкою: *«Щось сталося»*.

Тоді Енді ще був живий-здоровий. Я почав надзвонювати йому й просити перевірити простату. Спочатку він тільки посміявся з мене, потім дратувався, нагадуючи мені, що наш батько досі здоровий, мов коняка, і, судячи з його вигляду, так буде ще двадцять років.

— Може, й так, — сказав я

йому. — Але мама померла від раку, і померла молодою. Так само, як її мама.

— Раптом ти не помітив: ні в тої, ні в тої простати не було.

— Не думаю, що богам спадковості є до цього якесь діло. Вони просто відправляють його величність Рак туди, де йому буде зелена дорога. Господи Боже, та чого ти так впираєшся? Ну подумаєш, захають тобі палець у дупу, через десять секунд виймуть, і якщо ти не відчуєш, як тобі на плечі лягли обидві руки лікаря, то причин хвилюватися за цноту свого заднього проходу в тебе не буде.

— Я перевірюся, коли мені буде п'ятдесят. Це рекомендація для всіх. Я вчиню саме так, і край. Джеймі, я радий, що ти зав'язав. Радий, що ти тримаєшся на роботі, все-таки в музичному бізнесі вона може зійти за дорослу. Але це не дає тобі права контролювати моє життя. Цим опікується Господь.

«У п'ятдесят буде вже пізно, — подумав я. — Коли тобі стукне п'ятдесят, він уже розвинеться».

Я любив свого брата (хоч, на мою скромну думку, він виріс доволі діставучим проповідником), тому пішов на обхідний маневр — звернувся до Франсін, його дружини.

Йй я міг сказати те, з чого Енді тільки поглузував би: «У мене погане передчуття, і до того ж сильне. Будь ласка, Франсі, будь ласка, зроби так, щоб він пішов до лікаря».

Енді погодився на компроміс («Аби тільки ви обоє позатикалися») і пройшов скрінінг на ПСА^[86] невдовзі після свого сорок сьомого дня народження та все бурчав, що тому клятому аналізу довіряти не можна. Може, й так, але сперечатися з результатом було важко навіть такому ходячому цитатнику Біблії з його панічним страхом перед лікарями, як мій брат. Тверда десятка, як у фільмі з Бо Дерек^[87]. Далі була поїздка до уролога в

Льюїстон, потім операція. Через три роки йому сказали, що рак відступив. А за рік по тому, у віці п'ятдесяти одного року, коли Енді поливав моріжок, його розбив інсульт і він опинився в обіймах Ісуса ще до того, як «швидка» встигла відвезти його в лікарню. Це сталося на півночі штату Нью-Йорк, там же його й поховали. Поминальної служби в Гарлоу не було. Але мене це порадувало. Надто часто я їздив додому в своїх снах, які ще довго супроводжували мене після лікування від наркозалежності у Джейкобза. У цьому я не сумнівався.

* * * * *

Знову я прокинувся від того сну одного ясного понеділка в червні 2008-го. І десять хвилин ще лежав у ліжку, приходячи до тями. Дихання врешті-решт уповільнилося, і я позбувся нав'язливої думки про те, що коли розтулю рота, то не прозвучить нічого, крім «Щось сталося», знову і знову. Я нагадав собі, що я чистий і тверезий, і це — найважливіше в моєму житті досягнення, яке змінило це життя на краще. Цей сон тепер снівся не так часто, і минуло вже щонайменше чотири роки відтоді, як я прокинувся й побачив, що штрикаю себе в руку (востаннє — лопаткою, якою не наробив собі жодного лиха). «Як

маленький шрам після операції, не гірше й не краще», — переконував себе я, і зазвичай вдавалося про це так думати. І тільки одразу після сну я відчував, що за ним щось темніє, щось лиховісне. І жіночої статі. Цього я вже тоді був певен.

Поки я приймав душ і вдягався, сон потроху розсіювався і ставав туманним. А невдовзі мав і зовсім стертися. Про це я вже знав з досвіду.

У мене було помешкання на другому поверсі будинку на Боулдер-Кеньйон-драйв у Недерленді. 2008-го року я вже міг дозволити собі будинок, але це означало кредит, а я його брати не хотів. Самому мені й у

квартирі жилося добре. Ліжко було двоспальне, таке саме, як у Джейкобза в домі на колесах, і протягом останніх років принцес, охочих його зі мною розділити, не бракувало. З часом їх поменшало, а проміжки між їхніми візитами стали довшими, але, гадаю, це й не дивно. Скоро мені мало виповнитися п'ятдесят два, а це вік (плюс-мінус кілька років), коли починається неминуча трансформація ніжних Лотаріо^[88] в кошлатих старих цапів.

Крім того, я любив дивитися, як гладшає мій накопичувальний рахунок. Скнураю я не був у жодному разі, та гроші не були для мене порожнім звуком. Мене ніколи не

полишав спогад про те, як я прокинувся в «Ярмарковому заїзді», хворий і без гроша за душею. Так само, як і вираз обличчя рудоголової сільської дівчини, з яким вона простягнула мені назад мою порожню кредитну картку. «Перевірте ще раз», — сказав я їй. А вона мені: «Любчику. Я з твого вигляду бачу, що не треба».

«Ага. Бачила б ти мене тепер, кицюню», — подумав я, їдучи на своєму «форанері»^[89] на захід по Карібу-роуд. З вечора нашої з Чарлі Джейкобзом зустрічі в Талсі я набрав сорок фунтів, але зі зростом шість футів один дюйм сто дев'яносто^[90] було саме те, що треба. Ну нехай

черевце в мене вже було не зовсім пласким, а рівень холестерину востаннє виявився якимсь підозрілим, але в ті часи я взагалі мав вигляд в'язня Дахау, якому пощастило лишитися живим. У Карнегі-Холі я грати не збирався, виступати на великих сценах з «І-Стрит бендом»^[91] теж, але я досі грав (і багато) та мав роботу, яку любив і виконував добре. Коли людина вимагає більшого, часто казав я собі, то ця людина ризикує розсердити богів. Тому краще не ризикуй, Джеймі. А якщо тобі випаде почути, як Пегі Лі^[92] співає ту сумну класику Лібера й Столера^[93] — «Невже це все, що є?» — краще

перемкни хвилю й пошукай якусь стару добру музику для гоцанки.

* * * * *

Проїхавши чотири милі по Карібу-роуд, у тому місці, де вона круто йшла в гори, я повернув біля знаку «РАНЧО ВОВЧА ПАЦЦА, 2 МИЛІ». На пристрої у воротах ввів свій код і припаркувався на гравійному майданчику під знаком «ПРАЦІВНИКИ ТА ВИКОНАВЦІ». Заповненою я ту стоянку бачив лише один-єдиний раз — коли Ріанна записувала на «Вовчій пащі» міні-альбом. І того дня машинами була

заставлена вся під'їзна дорога аж до самих воріт. У крихітки серйозний супровід.

Пеган Старшайн (справжнє ім'я та прізвище — Гіларі Кац) мала погодувати коней ще дві години тому, але я все одно пішов між стійлами, проходом посеред двох рядів, роздаючи шматочки яблук і моркву. Майже всі коні були великі й прекрасні — подумки я називав їх лімузинами-«кадилаками» на чотирьох ногах. А одначе мій улюбленець більше нагадував пом'ятий «шевроле». Бартлбі, сірий у яблуках без жодного родоводу, жив у «Вовчій пащі» вже тоді, коли я туди приїхав, без нічого, з самою лише

гітарою, дорожньою сумкою і сильно розшарпаними нервами, і вже тоді він був немолодий. Більшість його зубів пішли шляхом синьої замшевої туфлі багато років тому, але свій кавалок яблука він жував тими кількома, що лишилися. Його щелепи ліниво ходили з боку в бік. Погляд ніжних темних очей був прикутий до мого обличчя.

— Ти хороший чувак, Бартлбі. — Я погладив його по морді. — Люблю хороших чуваків.

Він кивнув, наче хотів сказати, що знає.

Пеган Старшайн (для друзів — Пег) годувала з фартуха курей.

Помахати вона не могла, тож привіталася зі мною гучним хрипким «хеллоо» і першими двома рядками «Пори товченої картоплі»^[94]. Я підхопив наступні два: «Це так модно, це так кльово» тощо, тощо. Пеган колись була бек-вокалісткою, і в пору розквіту її голос звучав, як в одної з сестер Пойнтер^[95]. А ще вона диміла, як паротяг, і вже в сорок її голос більше нагадував Джо Кокера у Вудстоку.

Перша студія стояла зачинена й темна. Я ввімкнув світло й подивився на дощі список записів. Було їх чотири: один о десятій, другий — о другій, один — о шостій і ще один — о дев'ятій і затягнеться, либонь,

далеко за північ. У другій студії все мало бути так само забито. Недерланд — крихітне містечко (менш ніж п'ятнадцять тисяч постійних жителів), що примостилося на західному схилі, де повітря розріджене. Але його важливість у світі музики геть непропорційна його розміру. Наклейки на бамперах «НЕДЕРЛАНД! ДЕ НЕШВІЛ ЛОВИТЬ КАЙФ!» не так уже й перебільшують. Джо Волш записував свій перший альбом у «Вовчій пащі-1», коли ранчо керував батько Г'ю Єйтса, а Джон Денвер записував останній у «Вовчій пащі-2». Якось Г'ю показав мені нарізку кадрів —

Денвер розповідає своєму гурту про експериментальний літак, який він щойно купив, якийсь Лонг-Ізі^[96]. Слухати це було моторошно.

У місті було дев'ять барів, де в будь-який вечір тижня можна було послухати живу музику, і три студії звукозапису, крім нашої. Втім, студія «Ранчо “Вовча паща”» була серед них найбільшою і найкращою. Того дня, коли я несміливо ступив на поріг кабінету Г'ю й повідомив йому, що мене прислав Чарльз Джейкобз, на стінах у нього висіло щонайменше зо два десятки фотографій: Едді Ван Гален, Лінерд Скінерд, Аксель Роуз (у пору його розквіту) та U2. Та найбільше він пишався однією (крім

того, на ній єдиній він був присутній сам) — «Степлз Сінгерз».

— Мевіс Степлз — богиня, — сказав він мені. — Найкраща співачка в Америці. Інші навіть поряд не лежали.

За свої харчодобувні роки на дорозі я записав частку дешевих синглів і поганих інді-альбомів, але сам ніколи й не чув про великий лейбл, поки на записі в Ніла Даймонда не довелося замінити ритм-гітариста, якого звалив мононуклеоз. Того дня в мене був натуральний переляк (я був певен, що перехилюся й блювону на свою ЕсДжі), але відтоді я грав на багатьох

записах, переважно когось заміняв, але іноді й запрошували. Гроші за це платили не те щоб дуже великі, але й не малі. На вихідних я грав у гурті, зв'язаному контрактом із місцевим баром. Називався він «Комсток-Лоуд» і був відомий тим, що нишком підпрацьовує на стороні, в Денвері. Також я давав уроки музики гітаристам-початківцям — учням старшої школи в рамках літньої програми, яку започаткував Г'ю після смерті свого батька. Називалася вона «Рок-атоми».

— Я не вмю, — запротестував я, коли Г'ю запропонував додати це до списку моїх обов'язків. — Не вмю читати музику!

— Ти хотів сказати «не вмію читати ноти», — виправив мене він. — Табулатури ти читаєш нормально, а це все, що треба тим дітям. На щастя для нас і для них, це все, що більшості з них треба. Тут, у горах, хлопчику мій, ти Сеговії^[97] не знайдеш.

Щодо цього він мав рацію. І коли вивітрилися мої побоювання, я отримував задоволення від тих уроків. По-перше, вони навіювали спогади про «Хромові троянди». А по-друге... мабуть, мені має бути соромно таке казати, але втіха, яку я відчував, працюючи з тінейджерами з «Рок-атомів», десь приблизно дорівнювала тому задоволенню, яке я

діставав, коли згодовував Бартлбі його кавалок вранішнього яблука й пестив по носі. Ці дітлахи просто хотіли грати рок, і більшість із них відкривали для себе, що вони на це здатні... тобто коли опановували Е з барє.

Друга студія теж була темна, однак Мукі Макдоналд залишив увімкненим мікшерний пульт. Я все повимикав і записав собі в нотатник поговорити з Мукі. Він був хорошим звукачем, але сорок років куріння коноплі зробили його забудькуватим. Мій «Гібсон ЕсДжі» стояв, притулений до стіни, як і решта інструментів, бо пізніше того дня я збирався грати на записі демки

тамтешнього рокабільного гурту «Готта Вонна». Я сів на табурет і хвилини із десять пограв у стилі «тенісна ракетка», щось таке як «Кросівки на підборах» і «Моя привабливість у дії», суто задля розминки. Тепер я грав краще, ніж у ті свої роки в дорозі, набагато краще, та все одно другим Клептоном стати б не зміг.

Задзвонив телефон (хоча в студіях він насправді не дзеленчав, а просто загорявся синім довкола країв). Я поклав гітару і відповів.

— Друга студія, Кертіс Мейфілд^[98] слухає.

— Як там загробне життя,

Кертісе? — спитав Г'ю Єйтс.

— Темно. Але є один плюс — я вже не паралітик.

— Радий це чути. Приходь сюди, у великий дім. Я маю тобі дещо показати.

— Ой, слухай, у нас тут через півгодини хтось пишеться. Я думаю, та довгонога ціпа в стилі кантрі.

— Мукі все зробить.

— Ні, не зробить. Його досі нема. А ще він лишив увімкненим пульт у другій. Знов.

Г'ю зітхнув.

— Я з ним поговорю. Приходь.

— Добре, Г'ю. Але з Мукстером поговорю я. Це ж моя робота, так?

Він розсміявся.

— Я іноді думаю: що сталося з тим прісним занудою, який-не-скаже-гівно-хай-воно-і-в-роті-буде, — сказав він. — Приходь. Це винесе тобі мозок.

* * * * *

Великим домом називалося ранчо, яке розкинулося на чималій ділянці землі. Перед ним, припаркований на крузі, стояв вінтажний «континенталь» Г'ю.

Чувак фанатів од усього, що жерло найкращий бензин, але це захоплення він цілком міг собі дозволити. «Вовча паща» ледь-ледь трималася на плаву, але існували сімейні статки — старший Єйтс чимало вклав у надійні акції, а Г'ю (двічі розлучений, в обох випадках шлюбні угоди й жодних дітей) був останнім паростком сімейного дерева Єйтсів. Він тримав коней, курей, овець і кілька свиней, але то було щось трохи більше за хобі. Те саме можна було сказати про його автомобілі й колекцію пікапів з великими двигунами. Що його справді цікавило, і дуже серйозно, то це музика. Він стверджував, що

колись і сам грав, хоча я ні разу не бачив, щоб він брав у руки трубу чи гітару.

— Музика важлива, — якось сказав він мені. — Популярне читиво забувається, телесеріали йдуть у небуття, і б'юся об заклад, ти не згадаєш, що бачив у кіно два роки тому. Але музика залишається, навіть попса. *Особливо* попса. Можеш презирливо кривитися на «Краплі дощу падають на мою голову», якщо хочеш, але міне п'ятдесят років, а люди так само слухатимуть це дурне гівенце.

* * * * *

Запам'ятати той день, коли я з ним познайомився, було досить легко, бо «Вовча паща» була такою само, як тоді, включно з темно-синім, як опівнічна пора, «конні» з маленькими задніми бічними шибками, припаркованим перед домом. Лише я змінився. Того дня восени 1992-го Г'ю зустрів мене на порозі, потиснув руку й провів до себе в кабінет. А там гепнувся в крісло з високою спинкою перед письмовим столом, який здавався таким неозорим, що міг вмістити на собі «Пайпер-Каб»^[99]. Я нервувався, поки йшов за ним. А коли побачив, що на мене зі стін униз дивляться усі ті відомі обличчя, то з рота зникли й

ті мізерні рештки слини, що там ще залишалися.

Він зміряв мене поглядом (відвідувач був одягнений у брудну футболку AC/DC та ще брудніші джинси) і сказав:

— Мені дзвонив Чарлі Джейкобз. Я вже багато років у боргу перед Препом. Борг такий великий, що я б у житті не розплатився, але він каже, що ти його покриваєш.

Я стояв перед столом і мовчав, наче мені язик відсох. Я знав, що таке прослуховування для участі в гурті, але то було щось геть інше.

— Він каже, ти сидів на наркоті

КОЛИСЬ.

— Так. — Сенсу заперечувати не було.

— Каже, то був Великий Гера.

— Так.

— Але тепер ти чистий?

— Так.

Я думав, він спитає, чи давно, але він не спитав.

— Та сядь ти, заради Бога. Хочеш «коли»? Чи пива? Лимонаду? Може, чаю з льодом?

Я сів, але розслабитися й притулитися до спинки стільця не міг.

— Чай із льодом було б добре.

Г'ю натиснув на кнопку інтеркому на столі.

— Джорджіє? Кицю, принеси нам дві склянки чаю з льодом. — А тоді до мене: — Джеймі, це справжнє ранчо, але та худоба, до якої мені є діло, приходить сюди з інструментами.

Я спробував усміхнутися, але було таке відчуття, що я схожий на дебіла, тому я це облишив.

А він наче й не помітив.

— Рок-гурти, кантрі-гурти, солісти. Вони наш хліб із маслом. Але ми також записуємо рекламні

ролики для радіостанцій Денвера і двадцять-тридцять аудіокнижок щорічно. Коли Майкл Даглас у «Вовчій пащі» записував Фолкнера, Джорджія замалим собі в трусики не надзюрила. Він на публіці весь такий наче свій хлопець, але ха, знав би ти, який це перфекціоніст у студії.

Я не міг придумати, що на це відповісти, тому вирішив за краще помовчати й мріяти, щоб швидше принесли чай із льодом. У роті була пустеля.

Г'ю нахилився вперед.

— Знаєш, чого будь-яке робоче ранчо потребує понад усе?

Я похитав головою, але не встиг він пролити світло, як увійшла красива молода темношкіра жінка з двома високими й по вінця забитими льодом склянками чаю на срібній таці. У кожній склянці лежала гілочка м'яти. Я вичавив у свій чай дві скибки лимону, але миски з цукром не торкався. У свої героїнові літа я жер той цукор, мов ненормальний, але з того дня в навушниках в авторемонтній майстерні будь-які солодощі тепер викликали відразу. Коли поїзд від'їхав од Талси, я купив у вагоні-ресторані батончик «Херші». І зрозумів, що не можу його їсти. Від самого запаху хотілося ригати.

— Дякую, Джорджіє, — сказав Єйтс.

— Прошу дуже. Не забувайте про години відвідин. Вони починаються о другій, Лес вас чекатиме.

— Я запам'ятаю. — Вона вийшла, нечутно причинивши за собою двері, й він обернувся до мене. — Кожне робоче ранчо потребує бригадира. Усім, що пов'язано з худобою і сільськогосподарськими угіддями, тут, у «Вовчій пащі», керує Руперт Гол. Він здоровий, як бик. А от мій *музичний* бригадир оклигує в міській лікарні Боулдера. Лес Келовей.

Думаю, це ім'я тобі ні про що не говорить.

Я похитав головою.

— А як щодо «Екселент Борд Бразерз»?

Це щось нагадувало.

— Інструментальний гурт, так? Серф-рок, типу як «Дік Дейл і його Дел-Тони».

— Так, це вони. Трохи дивно було бачити, що вони вихідці з Колорадо, бо воно від обох океанів однаково далеке. У них був один хіт, який увійшов у топ-сорок — «Алуна Ана Кайя». Спотвореною гавайською це означає «Займімося сексом».

— Так, я пам'ятаю. — Ще я б не пам'ятав — моя сестра слухала його щось із мільярд разів. — Там усю пісню якась дівчина сміється.

Єйтс вишкірив зуби.

— Той сміх був їхнім ключем до королівства одного хіта. А я — тим татусем, який втулив його у запис. Просто стукнуло в голову. То було ще тоді, коли головним тут був мій батько. А дівчинка, яка сміється, ледь дупця не трісне, теж у нас робить. Гіларі Катц, хоча тепер вона величає себе Пеган Старшайн. Вона вже не вживає, але того дня була така обдовбана кислотою, що не могла перестати сміятися. Я записав її

прямо там, у будці. Вона й не підозрювала. Це зробило запис хітовим, і їй виділили її частку — сім штук.

Я кивнув. В анналах року повно щасливих випадків, схожих на цей.

— А «Екселент Борд Бразерс» з'їздили в одне турне, а потім їх спіткало два розпади. Знаєш які?

Звісно, я знав, та ще й з власного досвіду.

— Розорилися й розвалилися.

— Угу. Лес повернувся додому й пішов працювати на мене. Продюсер з нього ліпший, ніж музикант. Ось уже п'ятнадцять років як він мій

головний батіг на полі музики. Коли подзвонив Чарлі Джейкобз, я собі вирішив, що поставлю тебе в підмайстри до Леса, зароблятимеш, поки вчишся, підпрацьовуватимеш собі на стороні грою на гітарі, ну, звична херня, коротше. Я від цієї ідеї не відмовився, але твоя крива навчання повинна круто йти вгору, синку, бо в Леса минулого тижня був інфаркт. Він одужає, так мені сказали, але йому тре' сильно схуднути й випити купу пігулок, і він уже поговорює, що за рік чи десь так хоче на пенсію. А значить, у мене ще повно часу, щоб побачити, впораєшся ти чи ні.

Я відчув щось близьке до паніки.

— Містере Єйтс...

— Г'ю.

— Г'ю. Я нічого не знаю про студії звукозапису. Єдині студії, де я бував, це ті, в яких група, в котрій я грав, платила погодинно.

— А рахунки сплачували батьки провідного гітариста. Або дружина барабанщика, вісім годин на день працюючи офіціанткою й ледве тримаючись на ногах, щоб побільше чайових набрати.

Десь приблизно так усе й було. Поки дружина не розумнішала й не виставляла його за двері.

Г'ю, переплівши пальці,

нахилився вперед.

— Або ти вчитимешся, або ні. Преп каже, що вчитимешся. Мені цього цілком достатньо. Має бути. Я його боржник. Поки що твоє завдання — стежити за освітленням студій, пильнувати ГЗ — ти ж знаєш, що це таке, правда?

— Години запису.

— Угу. І замикати на ніч. У мене є хлопець, який покаже тобі, що до чого, поки не вернеться Лес. Мукі Макдоналд його звати. Якщо звертатимеш однакову увагу як на те, що Мукі робить неправильно, так і на те, що в чому він хибить, то багато навчишся. Не дозволяй йому вести

журнал, хоч би там що. І ще одне. Хочеш курити коноплю — діло твоє. Головне, щоб ти вчасно приходив на роботу і не підпалив траву на ранчо. Але якщо я почую, що ти знов сів на рожевого коня...

Я змусив себе подивитися йому в очі.

— Я більше ніколи до цього не повернуся.

— Хоробра заява. Надто часто я її чув, а в кількох випадках — від людей, які вже мертві. Але часом це виявляється правдою. Сподіваюся, у твоєму випадку так і буде. Але щоб до кінця прояснити: раз уживаєш — і йдеш звідси, байдуже, який там у

мене борг. Це ясно?

Мені було ясно. Кришталево.

* * * * *

2008-го Джорджія Донлін залишалася такою ж вродливицею, як і 1992-го, хіба що набрала кілька фунтів, у темному волоссі з'явилося кілька сріблястих пасом, і тепер вона користувалася біфокальними окулярами.

— Ти часом не знаєш, чого він весь ранок такий заведений? — спитала вона в мене.

— Без поняття.

— Спочатку матюкався, потім трохи посміявся, потім знов став матюкатися. Сказав, що він, курва, так і знав, сказав «Той сучий син», потім щось жбурнув, мені так здалося. Мені лише треба знати, чи не планує він когось звільнити. Якщо так, я беру відгул. Терпіти не можу конфронтацій.

— Сказала та, що минулої зими жбурнула каструлею в постачальника м'яса.

— Там було інше. Той нахабний сучий син хотів попестити мій зад.

— У нахаби хороший смак, — відзначив я, а коли вона люто зиркнула на мене: — Просто кажу.

— Ха. Останні кілька хвилин там дуже тихо. Сподіваюся, він не довів себе до серцевого нападу.

— Може, просто щось побачив по ящику. Чи в газеті прочитав?

— Телевізор він вимкнув через чверть години після того, як я зайшла, а щодо «Камери» й «Пост», то він перестав їх читати два місяці тому. Каже, що все бере в Інтернеті. Я йому кажу: «Г'ю, в тому Інтернеті пишуть жовтодзьобі хлопці, які ще навіть не голяться, і шмаркачки, які ще зовсім недавно стали вдягати ліфчики. Йому не можна довіряти». Та він думає, що я стара тітка й нічого не тямлю. Уголос він цього не

каже, але я по очах бачу. Наче в мене нема доньки, яка вчиться на комп'ютерних курсах в Університеті Колорадо. Сама Брі мені й сказала не вірити тому блогерському лайну. Але все, йди. Та якщо він там сидить мертвий у кріслі від закупорки верхніх дихальних шляхів, не клич мене робити йому штучне дихання.

І вона відійшла, висока, з королівською поставою та легкою плавною ходою, яка нітрохи не змінилася відтоді, як шістнадцять років тому молода жінка занесла в кабінет Г'ю тацю з чаєм.

Я постукав у двері. Г'ю не вмер — він зсутулився за своїм надміру

великим столом і тер скроні, наче мав напад мігрені. На столі перед ним стояв відкритий ноутбук.

— Ти збираєшся когось звільнити? — поцікавився я.

Він підвів погляд.

— Га?

— Джорджія каже, якщо ти хочеш когось вигнати, вона бере відгул.

— Я нікого не виганятиму. Це дурниці.

— Вона каже, ти щось жбурнув.

— Дурня собача. — Він трохи помовчав. — Ну, так, я копнув ногою

кошик для сміття, коли побачив цю херню про святі обручки.

— Розкажи й мені про святі обручки. Тоді я теж ритуально копну кошик і піду працювати. На мені шістнадцять мільярдів справ сьогодні висить, в тому числі розучити дві мелодії для запису «Готта Вонна». Триочковий кошиком — це саме те, що треба, щоб я завівся.

Г'ю знову потер скроні.

— Я думав, що це може статися, я знав, що в ньому це є, але не чекав нічого... аж такого *грандіозного*. Але ти ж знаєш, як кажуть — іди до кінця або чеши додому.

— Ні хера не розумію, про що ти балакаєш.

— Зараз зрозумієш, Джеймі. Зараз ти зрозумієш.

Я припаркував свій зад у кутку його стола.

— Я вранці, поки качаю прес і кручу педалі велотренажера, завжди дивлюсь новини о шостій. В основному тому, що дивитися на ціпу, яка веде прогноз погоди, має свої аеробні переваги. А сьогодні вранці я побачив рекламу чогось, окрім магічних кремів від зморщок і золотих колекцій старих фільмів «Тайм Ворнер». Я не повірив своїм очам. Не міг, бля, очам повірити. Але

в той самий час міг. — Він розсміявся, але не сміхом «це-кумедно», а сміхом «це-бля-неймовірно». — Тому я вирубав зомбоящик і поліз в Інтернет.

Я хотів обійти його стіл, щоб подивитись, але він підняв руку, щоб мене зупинити.

— Спочатку я мушу спитати, чи підеш ти, Джеймі, зі мною на чоловіче побачення. Побачити людину, яка нарешті, після кількох років фальстартів, реалізувала своє призначення.

— Авжеж. Мабуть. Якщо це, звісно, не концерт Джастіна Бібера. Я для Біба вже застарий.

— О, це набагато краще, ніж Біб. Подивись. Тільки гляди, щоб тобі очей не випекло.

Я обійшов кут стола і втретє здибав свого «п'ятого персонажа». Перше, що я помітив, — витрішкуватий погляд гіпнотизера. Його руки були розставлені з обох боків від обличчя, і на обох підмізинних пальцях виднілися товсті золоті смужки.

То був постер на веб-сайті під заголовком «ПАСТОР Ч. ДЕННІ ДЖЕЙКОБЗ: ТУР ЗЦІЛЕННЯ Й ВІДРОДЖЕННЯ-2008».

ТРАДИЦІЙНЕ

НАМЕТОВЕ СЛУЖІННЯ!

13—15 ЧЕРВНЯ

ЯРМАРОК ОКРУГУ
НОРРІС

20 миль на схід від
Денвера

ЗА УЧАСТЮ
КОЛИШНЬОГО
«СПВАКА СОУЛУ» ЕЛА
СТЕМПЕРА

* * * * *

А

ТАКОЖ

«ВІЛЬШАНКИ ГОСПЕЛУ» ТА ДЕВІНА РОБІНСОН

* * * * *

ТА

* * * * *

ЄВАНГЕЛІСТ Ч.
ДЕННІ ДЖЕЙКОБЗ

* * * * *

**ЯК У ПЕРЕДАЧІ
«ГОДИНА ЦІЛЮЩОЇ
СИЛИ ЄВАНГЕЛІЯ З
ДЕННІ ДЖЕЙКОБЗОМ»**

* * * * *

ОНОВІТЬ ДУШУ

**ОСВІЖІТЬ ВІРУ
ЧЕРЕЗ ЗЦЛЕННЯ**

**ВІДЧУЙТЕ ТРЕПЕТ
ВІД ІСТОРІЇ СВЯТИХ
ОБРУЧОК**

**ТАК РОЗПОВІДАТИ
ВМІЄ ЛИШЕ ПАСТОР
ДЕННІ!**

* * * * *

«Приведи сюди вбогих, і калік, і сліпих, і кривих; та й силуй прийти, щоб наповнився дім мій» (Луки 14:21 і 23)

* * * * *

**СТАНЬТЕ СВДКОМ
СИЛИ ГОСПОДА,
І ВОНА ЗМІНИТЬ
ВАШЕ ЖИТТЯ!**

* * * * *

П'ЯТНИЦЯ 13-те:
19:00

СУБОТА 14-те: 14:00
та 19:00

НЕДІЛЯ 15-те: 14:00
та 19:00

* * * * *

ГОСПОДЬ ГОВОРИТЬ
ТИХИМ ЛАГІДНИМ
ГОЛОСОМ (1 ЦАРІВ 19:12)

ГОСПОДЬ ЗЦІЛЮЄ,

МОВ БЛИСКАВКА
(МАТВІЯ 24:27)

* * * * *

**ПРИХОДЬТЕ
КОЖЕН!**

ПРИХОДЬТЕ ВСІ!

ОНОВІТЕСЯ!

Унизу було фото хлопця, який викидає милиці, а паства стоїть і дивиться на це з радісним трепетом. Підпис під фотографією проголошував: *«Роберт Райверд, зцілений від М'ЯЗОВОЇ ДИСТРОФІЇ*

30.05.07, Сент-Луїс, штат Міссурі».

Я був приголомшений. Думаю, щось таке відчуває людина, коли побачить давнього друга, котрого оголосили мертвим чи заарештували за скоєння тяжкого злочину. Та все ж якась частка мого єства (ота змінена, зцілена частка) не відчула подиву. Та моя частка з того самого дня цього чекала.

Г'ю розсміявся.

— Блін, у тебе така пика, наче тобі пташка в рот влетіла і ти її проковтнув, — сказав він. А тоді висловив уголос єдину чітку думку, яка крутилася на ту мить у моїй голові: — Схоже, Преп узявся за старі

фокуси.

— Так. — Я тицьнув пальцем у посилення на Євангеліє від Матвія. — Але цей рядок не про зцілення.

Г'ю підійняв брови.

— Не знав, що ти спец у Біблії.

— Ти багато чого не знаєш. Бо ми про нього ніколи не говорили. Але я Чарлі Джейкобза знав ще задовго до Талси. Коли я був малим, він служив священиком у нашій церкві. То була його перша пасторська робота. Здогадуюся, що й остання. Дотепер.

Усмішка зникла.

— Та не жени! Скільки йому тоді було, вісімнадцять?

— Думаю, десь двадцять один. А мені — шість чи сім.

— Він і тоді зцілював людей?

— Зовсім ні. — Звісно, окрім мого брата Кона. — У ті часи він був переконаним методистом — ну, на причасті замість вина давав пити виноградний сік «Велч» і все таке. Усі його любили. — Принаймні до Кошмарної проповіді. — Він звільнився після того, як в автомобільній аварії загинули його дружина й син.

— Преп був одружений? У нього

був малий?

— Так.

Г'ю замислився.

— То він реально має право носити принаймні одну з тих обручок. Якщо то обручки. В чому я сумніваюся. Поглянь на це.

Він перейшов до смуги в горішній частині сторінки, навів курсор на пункт «СВІДЧЕННЯ ЧУДЕС» і клацнув мишкою. На екрані з'явився ряд відеороликів з YouTube. Була їх щонайменше дюжина.

— Г'ю, якщо ти хочеш піти подивитися на Чарлі Джейкобза, я

радо впаду тобі на хвіст, але в мене правда сьогодні нема часу, щоб його обговорювати.

Він придивився до мене уважніше.

— Ні, ти схожий не на людину, яка проковтнула пташку. Ти схожий на людину, якій добряче врізали під дих. Глянь оцей один ролик, і я тебе відпущу.

На середині сторінки було обличчя хлопчика з постера. Коли Г'ю клацнув його, я побачив, що ролик — короткий, трохи довший за хвилину, — набрав понад сто тисяч переглядів. Не зовсім вірусне відео, але майже.

Коли картинка почала рухатися, хтось тицьнув в обличчя Роберту Райверду мікрофон з написом «KSDK». Невидима жінка сказала:

— Боббі, розкажи нам, як відбувалося це так зване зцілення.

— Ну, мем, — заговорив Боббі, — коли він узяв мене за голову, я відчув з боків святі обручки, отут. — Він показав на свої скроні. — Я почув, наче щось клацнуло, наче гілочка переломилася. Може, я знепритомнів на секунду-дві. А тоді це... я не знаю... *тепло*... пішло вгору по моїх ногах... і... — Хлопчик зачюпав носом. — І я зміг встати на них! Я пішов! Я зцілився! Хай Бог

благословить пастора Денні!

Г'ю відкинувся на спинку крісла.

— Я не всі свідчення подивився, але ті, які бачив, в принципі майже однакові. Це тобі нічого не нагадує?

— Можливо, — обережно сказав я. — А тобі?

Ми ніколи не говорили про послугу, яку Преп зробив Г'ю — достатньо велику, щоб шеф ранчо «Вовча паща» узяв на роботу героїнового наркомана, який щойно зав'язав, на підставі одного телефонного дзвінка.

— У тебе нема часу. Що ти

робиш в обід?

— Замовлю піццу. Коли піде кантрі-ціпа, буде хлопець з Лонгмонта... написано, що він «баритон, інтерпретатор популярних пісень»...

Якусь хвильку Г'ю сидів з байдужим виглядом, та потім ляснув себе долонею по лобі.

— Господи, це Джордж Деймон?

— Ага, так його звати.

— Ісусе. Я думав, той засранець уже вмер. Стільки років минуло. Це ще до тебе було. Перший запис, який він у нас зробив, називався «Деймон

виконує Гершвіна». Компакт-дисків тоді ще було катма, хоча про вісім доріжок уже, може, й знали. Кожна пісня, я серйозно, кожна блядська пісня звучала так, наче Кейт Сміт виконує «Боже, благослови Америку». Хай ним Мукі займається. Вони знайомі. Якщо Мукстер налажає, ти все виправиш, коли зміксуєш.

— Точно?

— Так. Якщо ми підемо на це сране святе шоу Прєпа, я спершу хочу почути, що ти про нього знаєш. Мабуть, ще багато років тому тре' було про це поговорити.

Я трохи поміркував.

— Добре... але, якщо хочеш отримувати, треба давати. Повний і чесний обмін інформацією.

Г'ю сплів пальці на череві під сорочкою в стилі «вестерн» (череві, яке важко було назвати непомітним) і погойдався трохи вперед-назад у кріслі.

— Нічого ганебного в цьому для мене нема, якщо ти про це думаєш. Це просто занадто... неймовірно.

— Я повірю, — сказав я.

— Може, й так. Поки ти не пішов, розкажи, що написано в тому вірші від Матвія і звідки ти про це знаєш.

— Я вже точно не згадаю, стільки років минуло, але щось типу: «Як блискавка спалахує зі сходу на захід, вкриваючи небо, таким буде й пришествя Ісусове». Це не про зцілення, а про апокаліпсис. А пам'ятаю я цей вірш тому, що він був у преподобного Джейкобза одним з улюблених.

Я глянув на годинник. Довгонога кантрі-виконавиця — Менді Як-її-там — була хронічно ранньою пташкою. Вона вже, напевно, сиділа на сходах перед першою студією, поставивши коло себе гітару, але я не міг піти, не з'ясувавши одного моменту.

— А що ти мав на увазі, коли сказав: «Сумніваюся, що то обручки»?

— То він до тебе не обручки прикладав? Коли усував твою проблемку з наркотою?

Я згадав покинуту автомайстерню.

— Не-а. Навушники.

— Коли це було? У дев'яносто другому?

— Так.

— Моя здибанка з Препом була вісімдесят третього. Видно, відтоді він оновив свій стиль роботи. А до обручок повернувся, бо вони

здаються більш підходящими для релігії, ніж навушники. Але я впевнений, що він пішов уперед у своїй роботі, відколи лікував мене... і тебе теж. У цьому весь Преп, скажи? Завжди прагне до наступного рівня.

— Ти називаєш його Препом. Коли ви познайомилися, він проповідував?

— І так, і ні. Усе складно. Ану, вимітайся звідси, тебе дівчина чекає. Може, на ній буде міні-спідничка. Це змусить тебе трохи забути про Пастора Денні.

Дівчина справді була в міні, і ті ноги, безперечно, були

видовищними. Проте я на них не звертав уваги, і розказати вам, про що вона того дня співала, не зможу, якщо не зазирну в журнал. Мої думки крутилися навколо Чарльза Деніела Джейкобза, на прізвисько Преп. А тепер відомого під іменем Пастор Денні.

* * * * *

Мукі Макдоналд витримав прочуханку щодо пульту тихо, з опущеною головою, киваючи, й наприкінці пообіцяв, що він виправиться. І виправився. Ненадовго. А через тиждень чи два я

зайшов і побачив, що в першій, другій чи в обох студіях знову ввімкнені пульти. Думаю, саджати людей у тюрму за куріння трави — це повна дурня, але не маю жодних сумнівів, що тривале її щоденне вживання — то рецепт на НПНХ. Тобто не-пам'ятаю-ні-хріна.

Почувши, що буде записувати Джорджа Деймона, Мукі просяв.

— Я його завжди обожнював! — вигукнув Мукстер. — Усе, що він співав, звучало, наче...

— Кеті Сміт співає «Боже, благослови Америку». Я знаю. Гарно тобі розважитися.

За великим домом, у вільховій діброві, була невеличка симпатична зона для пікніків. Там саме обідали Джорджія й кілька дівчат з офісу. Г'ю повів мене до столика подалі від їхнього і витяг зі своєї вкладистої чоловічої сумки пару загорнутих у папір сендвічів і дві бляшанки «Доктора Пеппера».

— Один курячий салат і один з тунцем, усе з «Табіз»[\[100\]](#). Вибирай.

Я вибрав тунця. Якийсь час ми їли мовчки, сидячи в тіні великих гір. А потім Г'ю сказав:

— А знаєш, я теж колись грав ритм. І трохи краще за тебе.

— Багато хто грає краще.

— Наприкінці своєї кар'єри я був у банді з Мічигану, називалася «Джонсон Кетс».

— Із сімдесятих? Пацани в армійських футболках, звучали як «Іглз»?

— Прорвалися ми на початку вісімдесятих, але так, то ми були. Чотири хітові сингли, усі з першого альбому. Сказати тобі, що зробило той альбом помітним? Назва і обкладинка. І те, і те придумав я. Він називався «Твій дядько Джек грає

монстрячі хіти», а на обкладинці був мій рідний дядько, Джек Єйтс, сидів у себе у вітальні й бренькав на гавайській гітарі. А всередині багато важкого року і крутого фузу^[101]. Не дивно, що він не дістав премію «Греммі» за найкращий альбом. То була епоха «Тото»^[102]. Блядська «Африка», ну яке ж то було гівно.

Він спохмурнів і замислився.

— Значить, грав я в «Кетс», два роки вже, а це мій рекорд перебування в гурті. Відіграв перші два концерти туру і мусив звільнитися.

— Чому? — «Мабуть, через наркоту. Тоді так було завжди», —

подумав я. Але він мене здивував.

— Я оглух.

* * * * *

Турне «Джонсон Кетс» почалося в Блумінгтоні («Цирк номер один»), потім був Театр конгресу в Оук-Парку. Тісні зали, тамтешні лабухи на розігріві. А далі був Детройт, з якого мала початися жара: тридцять міст, «Джонсон Кетс» мали відкривати виступи Боба Сегера і «Сілвер Булет Бенд». Рок на арені, реально круто. Те, про що лише мріяти можна.

Дзвін у вухах Г'ю почув у Блумінгтоні. Спочатку махнув рукою й подумав, що то просто ціна, яку платиш, коли продаєш душу за рок-н-рол. (У кого з музикантів, які себе поважають, не бувало шуму у вухах? Подивіться на Піта Таунсенда. Еріка Клептона. Ніла Янга.) А тоді, в Оук-Парку, почалося запаморочення й нудота. На середині концерту Г'ю поточився, впав зі сцени, і його знудило у відро з піском.

— Як зараз пам'ятаю табличку на стовпчику над ним, — сказав він. — «ЛИШЕ ДЛЯ МАЛИХ ПОЖЕЖ».

Концерт він все-таки дограв

(якось), потім зібрав інструмент і пішов за лаштунки.

— Що з тобою таке? — спитав Фелікс Гренбі. Він був головним гітаристом і вокалістом, а отже, для більшої частини публіки, принаймні, для тої частини, яка заводилася, він уособлював «Джонсон Кетс». — Ти п'яний?

— Шлунковий грип, — відповів Г'ю. — Мені вже краще.

Йому й правда так здалося. Коли підсилювачі вимкнули, дзеленьчання у вухах наче трохи вщухло. Однак наступного ранку повернувся, і, крім пекельного дзвону, він майже нічого не чув.

Увесь масштаб лиха, що насувалося, розуміли двоє членів «Джонсон Кетс» — Фелікс Гренбі та сам Г'ю. Лише якихось три дні відділяло їх від «Срібного купола» Понтіаку^[103].

Приміщення, розраховане на дев'яносто тисяч. А що головним виконавцем там мав бути улюбленець Детройта Боб Сегер, то зала обіцяла бути майже повною. «Джонсон Кетс» опинилися на гребені слави, а в рок-н-ролі такі шанси нечасто випадали вдруге. Тож Фелікс Гренбі вчинив з Г'ю так само, як Келлі Ван Дорн із «Білої блискавки» — зі мною.

— Я на нього зла не держу, — запевнив Г'ю. — Якби ми

помінялися ролями, я б, може, те саме зробив. Він найняв тимчасову заміну в детройтській «Студії Ламур», і той хлопець вийшов з ними на сцену того вечора в «Куполі».

Звільняв його Гренбі особисто: не говорив, а писав нотатки й піднімав їх угору, щоб Г'ю читав. Він нагадав, що інші музиканти в «ДжК» походили з сімей середнього класу, а родина Г'ю була реально багатою. Він може полетіти в Колорадо в зручному сидінні біля носа літака й звернутися по консультацію до найкращих лікарів. На останньому аркуші Гренбі великими літерами написав: «СКОРО ДО НАС ВЕРНЕШСЯ, САМ НЕ ПОМІТИШ

ЯК».

— Аякже, — сказав Г'ю, коли ми сиділи в затінку і їли сендвічі з «Табіз».

— Ти досі сумуєш за ними? — спитав я.

— Ні. — Довга пауза. — Так.

* * * * *

У Колорадо він не повернувся.

— А якби й вертався, то вже точно не літаком. Здогадувався, що на висоті понад двадцять тисяч футів моя голова може вибухнути. Крім

того, додому я не хотів. Хотів лише зализати рани, вони все ще кривавили. А Детройт так само підходив для зализування, як і будь-яке інше місце. Принаймні я себе в цьому переконав.

Симптоми не щезли: запаморочення, нудота (від помірної до сильної), і завжди те пекельне дзеленчання, іноді тихе, а іноді таке гучне, що він думав — ще трохи, й голова розколеться навпіл. Зрідка всі ці симптоми відступали, як хвиля прибою, і тоді він спав, десять чи навіть дванадцять годин поспіль.

Жив він у зачуханому готелі на Гранд-авеню, хоча міг дозволити собі

щось краще. Два тижні відкладав похід до лікаря, тому що боявся почути про злоякісну неоперабельну пухлину мозку. А коли нарешті примусив себе зайти в клініку на Інкстер-роуд, де приймали без запису, медик-індус, якому на вигляд було років сімнадцять, послухав, покивав, узяв кілька аналізів і порадив Г'ю лягти в лікарню, щоб здати більше аналізів, а ще отримати експериментальні ліки від нудоти, які він сам призначити не може, дуже шкода.

Замість піти в лікарню, Г'ю почав ходити на довгі й безцільні сафарі (коли запаморочення дозволяло) туди й назад уздовж

уславленого відрізка детройтської дороги, званої як Восьма миля [\[104\]](#). Одного дня він проминув вітрину, захаращену радіоприймачами, гітарами, патефонами, касетними магнітофонами, підсилювачами й телевізорами за вкритим пилюкою склом. На табличці було написано, що це «Нова й уживана електроніка Джейкобза»... хоча, на погляд Г'ю Єйтса, там усе було розбите в какашку й нічого нового не було.

— Я тобі точно не скажу, чому я тоді зайшов. Може, якась ностальгія за тими аудіоцукерочками вилізла. Або то був напад самобичування. А може, я просто думав, що там працює кондиціонер і можна буде

трохи прохолонуті — знав би ти, як я помилявся. Або ж усе вирішила табличка біля дверей.

— А що на ній було написано?

Г'ю подивився на мене і всміхнувся.

— *«Ви можете довіритися Препу».*

* * * * *

Він виявився єдиним відвідувачем. Полиці були заставлені різними пристроями, набагато екзотичнішими, ніж зразки у вітрині. Деякі з них він впізнав:

вимірювальні прилади, осцилоскопи, вольтметри та стабілізатори напруги, стабілізатори амплітуди, вирівнювачі, інвертувальні підсилювачі потужності. По підлозі зміїлися електричні проводи, скрізь були натягнуті дроти.

Власник зайшов у двері, облямовані різдвяною гірляндою миготливих лампочок. («Може, задзеленчав дзвоник, коли я увійшов, але я точно його не чув», — сказав Г'ю.) Мій давній «п'ятий персонаж» був одягнений у вилялялі джинси й просту білу сорочку, застебнуту на всі гудзики аж до комірця. Його губи заворушилися, було видно, що він каже «Здрастуйте» і щось на зразок

«Чим можу допомогти». Г'ю махнув йому рукою, похитав головою і пішов уздовж полиць. Вибрав «Стратокастер» і провів рукою по струнах, перевіряючи, чи не розладнаний.

Джейкобз роздивлявся його зацікавлено, але без видимої тривоги, хоча рок-патли Г'ю тепер звисали на плечі жирними пасмами, та й одяг був брудний. Десь через п'ять хвилин, коли він вже почав втрачати інтерес і подумував повертатися в блощичник, де тепер вішав капелюха, налетіло запаморочення. Він заточився, виставив уперед руку й збив на підлогу розібрану стереосистему. Він

майже опанував себе, але останнім часом мало їв і світ навколо став сірим. А перед тим як ударитися об загорошену дерев'яну підлогу крамниці, Г'ю почорнів. Один в один моя історія. Тільки місце було іншим.

До тями він прийшов у кабінеті Джейкобза. На лобі лежала холодна ганчірка. Г'ю попросив вибачення й сказав, що заплатить за все, що розбив. А Джейкобз відсахнувся й заблимав очима від подиву. Останніми тижнями Г'ю часто спостерігав таку реакцію.

— Вибачте, якщо я надто гучно говорю, — сказав він. — Я не чую

себе. Глухий.

Із верхньої шухляди свого захаращеного стола (я легко міг його собі уявити, засипаний обрізками дроту й батарейками) Джейкобз витяг блокнот. Швидко щось нашкрябав і підняв блокнот угору: *«Недавно? Я бачив вас із гітарою»*.

— Недавно, — погодився Г'ю. — У мене якась хвороба Мен'єра. Я музикант. — А подумавши, він розсміявся... беззвучно для власних вух, хоча Джейкобз відповів усміхом. — *Був музикант.*

Джейкобз перевернув аркуш у нотатнику, швидко накидав текст і

підняв догори: *«Якщо це Меньєра, я можу стати вам у пригоді».*

— І став, як я бачу, — сказав я.

Обідня перерва скінчилася; дівчата вже пішли всередину. У мене були справи (багато справ), але я не мав жодного наміру йти, поки не почую історію Г'ю до кінця.

— Ми досить довго сиділи у нього в кабінеті. Розмова йде повільно, коли один зі співрозмовників мусить записувати свої репліки. Я спитав, як він думає мені допомогти. Він написав, що віднедавна експериментує з черезшкірною електричною стимуляцією нервів, скорочено —

ЧЕСН. Сказав, що думка використовувати електрику, щоб стимулювати ушкоджені нерви, походить з глибини віків, що цей метод винайшов якийсь давній римлянин...

Десь у надрах моєї пам'яті відчинилися припорошені пилюкою двері.

— Давній римлянин на ім'я Скрибоніус. Він відкрив, що коли чоловік із хворою ногою ступає на електричного вугра, біль іноді стихає. І оце його «віднедавна», Г'ю, повна туфта. Твій Преп грався з ЧЕСНом ще до того, як його було офіційно винайдено.

Він дивився на мене, підійнявши брови.

— Розкажуй далі, — попросив я.

— Добре, але до цього ми ще повернемося, гаразд?

Я кивнув.

— Ти ділишся своїм, я — своїм. Така в нас угода. Але натякну тобі: у моїй історії теж є закляття з зомлінням.

— Що ж... я розповів йому, що хвороба Мен'єра — це загадка. Лікарі не знали, чи вона пов'язана з нервами, чи то вірус спричиняв хронічне накопичення рідини в середньому вусі, чи це щось

бактеріальне, чи, може, генетичне. *«Усі хвороби за своєю природою електричні»*, — написав він. Я відповів йому, що це маячня. Він лише всміхнувся, перегорнув сторінку і писав щось довший час. Потім подав блокнот мені. Я вже дослівно не процитую, забагато часу минуло, але перше речення врізалось в пам'ять: *«Електрика — це основа всього життя»*.

Так, то був Джейкобз. Ці слова свідчили краще, ніж відбиток пальця.

— Решта була приблизно таким: *«Візьмімо, наприклад, ваше серце. Воно працює на мікрвольтах. Цей струм забезпечується калієм,*

електролітом. Ваше тіло перетворює калій на іони — електрично заряджені частинки — і використовує їх, щоб регулювати не лише серце, а й мозок, і ВСЕ ІНШЕ». Ці останні слова було написано великими літерами. Він обвів їх колом. Коли я повернув йому нотатник, він щось у ньому намалював, дуже швидко, потім показав на мої очі, вуха, груди, живіт і ноги. Та продемонстрував малюнок. То був спалах блискавки.

Ну, звісно.

— Г'ю, давай ближче до діла.

— Отже...

Г'ю сказав, що йому треба подумати. Чого він не сказав (але це, безперечно, крутилося в нього в голові), що він узагалі не знає Джейкобза. Він міг бути однією з тих божевільних пташок, що лопочуть крилами в кожному великому місті.

Джейкобз написав, що він розуміє вагання Г'ю, та й сам відчуває нерішучість. *«Я дуже ризикую, навіть коли просто роблю таку пропозицію. Зрештою, я знаю вас не краще, ніж ви — мене».*

— А це небезпечно? — спитав Г'ю голосом, який вже втрачав

інтонацію та модуляції, ставав таким, як у робота.

Преп знизав плечима і написав: *«Я вас не дуритиму: у тому, щоб пускати струм напряму через вуха, є певний ризик. Але НАПРУГА БУДЕ НИЗЬКА! Думаю, найгірший побічний ефект може виражатися в тому, що ви обмочите штани».*

— Це божевілля, — сказав Г'ю. — Ми ненормальні вже тому, що це обговорюємо.

Преп знову знизав плечима, але більше нічого не написав. Просто подивився.

Г'ю сидів у кабінеті, стискаючи

в руці ганчірку (досі вологу, але вже теплу), і всерйоз міркував над пропозицією Джейкобза, і більша частина його свідомості вважала це серйозне обмірковування цілком нормальним, хоч вони щойно познайомилися. Г'ю був музикантом, якого викинули з гурту, бо він оглух. З гурту, який він сам допоміг заснувати і який тепер вибрався на гребінь загальнонаціональної слави. Інші виконавці та принаймні один композитор (Бетховен) жили з глухотою, але втратою слуху негаразди Г'ю не обмежувалися. Були ще запаморочення, тремтіння, періодична втрата зору. Були нудота, блювота, діарея, пульс зашкалював. А

найгіршим видавався майже неспинний дзвін у вухах. Він завжди думав, що глухота означала тишу. А виявилось, що це неправда, принаймні у його випадку. У надрах голови Г'ю постійно завивала охоронна сигналізація.

Був ще один момент. Істина, якої він доти не визнавав, але час від часу вона прозирала, наче краєм ока бачена. Він залишався в Детройті, бо збирався з духом. На Восьмій милі було багато ломбардів, і всі вони продавали стволи. Чи було те, що пропонував цей тип, гірше, ніж дуло пістолета тридцять восьмого калібру, придбаного в перекупника й націленого між зубів, прямо на

піднебіння?

Своїм надто гучним голосом
робота він промовив:

— Та хер із ним. Валяйте.

* * * * *

Розповідаючи решту історії, Г'ю
не зводив погляду з гір, а права рука
погладжувала праве вухо. Думаю, він
це робив несвідомо.

— Він вивісив у вітрині
табличку «ЗАЧИНЕНО», замкнув
двері й опустив ролети. Потім
всадовив мене на кухонну табуретку
біля касового апарата й поставив на

прилавок сталевий ящик завбільшки зі скриню. Усередині лежало два металеві кільця, загорнуті в металеву сітку (принаймні на це було схоже). Вони були десь такі завбільшки, як оті великі кільця-дармовиси, які носить Джорджія, коли вдягається по-модньому. Ти ж знаєш, про що я?

— Звісно.

— Внизу на кожному стирчала гумова штукенція, з якої виходив дріт. Дроти вели до пульта керування, не більшого за дверний дзвінок. Він відкрив пульт знизу й показав батарейку — одну-єдину, мізинчикову. Мене зразу попустило. «Від такого шкоди навряд чи багато

буде», — подумав я. Але одразу ж стало незатишно, коли він натягнув гумові рукавиці — ну такі, як жінки надівають, коли миють посуд. І підняв кільця щипцями.

— Я думаю, мізинчикові батарейки Чарлі не такі, як ті, що ти купуєш у магазині, — сказав я. — Вони набагато потужніші. Хіба він ніколи не розказував тобі про таємну електрику?

— О Господи, безліч разів. То був його хобі-кони́к. Але то вже було пізніше, та й я в цьому ні бе ні ме ні кукуріку. Я навіть не певен, що він сам тямить. У нього такий вираз в очах з'являється...

— Сторопілий, — підказав я. — Сторопілий, стурбований і радісно-схвильований, усе це одночасно.

— Ага, типу того. Він приклав кільця мені до вух, щипцями, щоб ти розумів, а тоді попросив мене натиснути кнопку на пульті, бо в нього руки зайняті. Я вже мало не відмовився, а тоді згадав пістолети у вітринах ломбардів, і таки натиснув.

— А далі — провал у пам'яті. — Це було не запитання, бо я точно знав. Але Г'ю мене здивував.

— Провали в пам'яті були, так, і те, що я називаю призматикою, але все це прийшло пізніше. Тієї ж миті в моїй голові пролунало могутнє

кляцання. Ноги різко випросталися, а руки злетіли вгору над головою, наче в учня, який вмирає, так хоче сказати вчителю, що знає правильну відповідь.

Це навіювало спогади.

— А ще в роті був присмак. Наче я монетки смоктав. Я спитав у Джейкобза, чи можна мені ковток води, і реально почув, як питаю. І розплакався. Плакав я довго. А він мене обіймав. — Зрештою Г'ю відірвав погляд від гір і подивився на мене. — Після цього, Джеймі, я був ладен зробити для нього все. Усе, що завгодно.

— Знайомо.

— Коли я знову себе опанував, він повів мене назад у крамницю й надів на мене пару навушників «Koss». Увімкнув їх у FM-радіоприймач і став поступово прикручувати музику, питаючи, чи я чую. Я все чув, аж поки він не прикрутив звук майже до нуля, та й тоді я міг поклястися, що чую. Він не лише повернув мені слух — він зробив його ще гострішим, ніж тоді, коли мені було чотирнадцять і я грав свій перший джем-сешн [\[105\]](#).

* * * * *

Г'ю спитав, чим він може

віддячити Джейкобзу. Преп, зачуханий парубок, якому не завадилося б постригтися й помитися, замислився над цим.

— Ось що я вам скажу, — зрештою промовив він. — Бізнес у мене йде так собі, сюди як хтось і забрідає, то тільки непевні особи. Я збираюся перевезти все це добро на склад у Норт-Сайді, а потім подумаю, що робити далі. Ви могли б мені допомогти.

— Я можу зробити ще краще. — Г'ю досі насолоджувався звуком власного голосу. — Я сам винайму складське приміщення і знайду вантажників, щоб усе перевезли. По

мені не скажеш, що я можу це дозволити, але це так. Правда.

Ця ідея, здавалося, налякала Джейкобза.

— Категорично ні! Товар, який я виставив на продаж, — це в основному сміття. Але моє обладнання дуже цінне, і більша його частина, яка стоїть там, у підсобці, у моїй лабораторії, ще й крихка. Вашої допомоги буде більш ніж достатньо. Хоча спершу вам треба трохи відпочити. І від'їстися. Набрати кілька фунтів. У вас був дуже важкий період у житті. Містере Єйтс, чи не бажали б ви стати моїм асистентом?

— Якщо ви цього хочете, —

відповів Г'ю. — Містере Джейкобз, мені досі не віриться, що ви говорите, а я вас чую.

— За тиждень ви сприйматимете це як належне, — відмахнувся він. — З чудесами завжди так. Нема сенсу це заперечувати, така вже людська натура. Та оскільки вже ми вдвох стали свідками дива в цьому забутому всіма куточку Мотор-Сіті, я не можу дозволити вам і далі звати мене містером Джейкобзом. Хай для вас я буду Препом.

— Це скорочено від «преподобний»?

— Точно. — І він широко

всміхнувся. — Преподобний Чарльз Д. Джейкобз, нині — головний прелат у Першій церкві електрики. Обіцяю занадто вас не навантажувати. Поспішати нема куди. Будемо робити все поволі.

* * * * *

— Не сумніваюся, що так і було,
— сказав я.

— І що б це могло означати?

— Він не хотів, щоб ти наймав йому вантажників, і гроші твої йому не були потрібні. Йому потрібен був твій час. Я думаю, він тебе вивчав.

Чекав, чи не проявляться якісь залишкові явища. А ти що думав?

— Тоді? Нічогісінько. Я їхав на величезній хмарі радості. Якби Преп попросив мене пограбувати Перший банк Детройта, я б, може, й спробував це зробити. Але так, якщо подумати, то, мабуть, твоя правда. Роботи там було небагато, бо коли я придивився уважніше, побачив, що він майже не мав що продавати. У підсобці було значно більше всяких шук, але з нормальною командою з «Ю-Хола» ми могли б перевезти всі ті шняги з Восьмої милі за два дні. Але він розтягнув це на тиждень. — Г'ю трохи подумав. — Ну, так, згода. Він за мною спостерігав.

— *Вивчав.* Чекав залишкових явищ. — Я зиркнув на годинник. За чверть години мені треба було з'явитися в студії, і якби я ще трохи затримався у пікніковій зоні, то міг спізнитися.

— Пройдися зі мною до першої студії. Розкажи, якими були ті явища.

Ми пішли, і дорогою Г'ю розповів про потьмарення, які з ним ставалися після того, як Джейкобз вилікував його електрикою від глухоти. Нетривалі, проте часті за перші день-два, і відчуття неприємності в нього при цьому не виникало. Він просто приходив до тям в іншому місці й бачив, що

минуло п'ять хвилин. Чи десять. У двох випадках це сталося, коли вони з Джейкобзом вантажили обладнання й уживаний товар для продажу в старий автофургон для доставляння сантехніки, який Джейкобз у когось позичив (може, ще в когось зі зцілених чудесним шляхом, але чи це справді було так, Г'ю ніколи не дізнався — Преп щодо цього волів тримати рот на замку).

— Я спитав, що сталося за ці відрізки часу, а він відповів: нічого, що ми просто переносили речі й розмовляли, усе по-нормальному.

— І ти йому повірив?

— Тоді так. А тепер уже не

знаю.

Якось увечері, розповідав Г'ю (а було це через п'ять чи шість днів після терапії), він сидів у єдиному кріслі в номері свого блощичника, читав книжку і зненацька побачив, що стоїть у кутку та дивиться на стіну.

— Ти щось при цьому казав? — спитав я, а сам подумав: «Щось сталося. Щось, щось, щось».

— Ні. Але...

— Що «але»?

Цей спогад змусив його недовірливо похитати головою.

— Я зняв штани і знову взув

кросівки. Так і стояв у боксерських трусах і «Рібоках». Шиза, правда?

— *Миу лосо*^[106], — погодився я. — І довго в тебе виникали ці міні-потьмарення?

— На другому тижні їх було всього декілька. На третьому — вже жодного. Але було дещо інше, і це тривало довше. Щось із очима. Ці... події. Ця призматика. Я не знаю, як інакше їх називати. Протягом наступних п'яти років таке зі мною ставалося, може, з десятків разів. А відтоді вже не було нічого.

Ми дійшли до студії. Там нас чекав Мукі в кепці «Бронкос»^[107] із сіточкою, повернутою козирком на

потилицю, що надавало йому вигляду найстарішого у світі скейтбордиста.

— Банда вже всередині. Розігріваються. — Він перейшов на шепіт. — Мужики, бля, вони реально жахливі.

— Скажи їм, що почнемо пізніше, — сказав я. — Дамо їм додатковий час наприкінці, щоб компенсувати.

Мукі перевів погляд з Г'ю на мене й назад на Г'ю — вимірював емоційну температуру.

— Слухайте, правда ж, нікого не звільнять?

— Ні, якщо ти знов не лишив

пульт увімкненим, — відказав Г'ю. — А тепер марш усередину, дай дорослим домовити.

Муки відсалютував і пішов у студію.

Г'ю повернувся до мене обличчям.

— Призматика була набагато дивнішою, ніж провали. Я навіть не знаю, як тобі це описати. Правильно кажуть, це треба самому відчути.

— Спробуй.

— Я завжди наперед знав, коли це станеться. Весь день займався своїми справами, ну як завжди, а потім начебто загострювався зір.

— Так само, як слух після лікування?

Г'ю похитав головою.

— Ні, то було насправді. Вуха в мене досі чують краще, ніж до Препового лікування. Точно знаю, що перевірка слуху могла б це підтвердити, хоча мені ліньки було її робити. Ні, із зором було наче... знаєш, як епілептики передчувають наближення нападу за поколюванням у п'ястях чи якимось фантомним запахом?

— Передвісники.

— Точно. Те загострення зору, яке я відчував, було передвісником. А

потім приходив... колір.

— Колір.

— Світ наповнювався червоними, синіми й зеленими ореолами довкола речей. Кольори переміщувалися туди й назад. То було так, наче я дивився крізь призму, але таку, яка збільшувала речі й одночасно подрібнювала їх на шматки. — Він потер долонею лоба, виражаючи цим жестом свою безпорадність. — Краще я описати не зумію. І перші тридцять-сорок секунд, поки це відбувалося, було таке враження, наче я можу прозирнути крізь світ, а за ним є інший світ. Більш *реальний*.

Г'ю серйозно подивився на мене.

— Оце й була призматика. До сьогодні я про неї ні з ким не говорив. Вона мене до смерті лякає.

— Що, навіть Препу не розказував?

— Розказав би, та коли це сталося вперше, він уже поїхав. Не прощаючись, просто лишив записку, в якій написав, що йому підвернулася вигідна нагода для бізнесу в Джопліні. То було десь через півроку після чудесного зцілення, і я вже повернувся сюди, у Недерленд. Призматика... вона була по-своєму невимовно прекрасною, але я

сподіваюся, що вона ніколи більше не повернеться. Бо якщо той, інший, світ справді існує, я не хочу його бачити. А якщо він у мене в голові, то хай він там і лишається.

Вийшов Мукі.

— Джеймі, вони рвуться в бій. Хочеш, я пущу їм звук? Пересрати все я точно не зможу, бо порівняно з цими чуваками навіть «Мертві молочники»^[108] звучать як «Бітлз».

Таке цілком могло бути, але вони заплатили за свій запис готівкою.

— Ні, я зараз прийду. Скажи їм, ще дві хвилини.

Він зник.

— Що ж, — сказав Г'ю. — Я з тобою поділився, а ти — ні. А я хочу почути.

— У мене сьогодні о дев'ятій вечора буде вільна година. Я прийду у великий дім і все тобі розкажу. Багато часу це не забере. Моя історія в цілому така сама, як і твоя: лікування, зцілення, залишкові явища, що потроху згасали, а згодом і зовсім згасли. — Не зовсім правда, але мені пора було йти на запис.

— А призматики не було?

— Не-а. Було інше. Синдром Туретта^[109], але без матюків. — Я

вирішив сні про свою мертву родину залишити при собі, принаймні на деякий час. Може, то були мої власні моменти прозирання в інший світ Г'ю.

— Ми повинні його побачити. — Г'ю взяв мене за руку. — Ми справді повинні.

— Я думаю, твоя правда.

— Але без великої вечері на честь зустрічі, добре? Я навіть не хочу з ним розмовляти. Лише спостерігати.

— Гарзд. — Я подивився на його руку. — Тільки відпусти мене, поки синця нема. Мені треба

записувати музику.

Він відпустив. Я зайшов у студію, туди, де якийсь місцевий панк-гурт грав пісню про шкіряний жакет і булавку, яку «Ремоунз»^[110] у сімдесяті виконували набагато краще. А коли озирнувся через плече, Г'ю досі стояв на місці й дивився на гори.

«Світ поза світом», — подумав я, а потім викинув це з голови (спробував принаймні) й пішов працювати.

* * * * *

Я стійко тримався й не купував собі власного ноутбука ще протягом року, але в першій і другій студіях було повно робочих станцій (до 2008-го ми майже все записували в програмах на «Маках»), тож колидесь о п'ятій видалася перерва, я погуглив Ч. Денні Джейкобза і знайшов тисячі посилань. Я багато всього пропустив, відколи «Ч. Денні» вперше з'явився на національній сцені десять років тому. Але воно й не дивно. Телевізора я майже не дивлюся, моя цікавість до популярної культури обмежується музикою, а дні, коли я ходив до церкви, давно в минулому. Не дивно, що я не помітив проповідника, якого

сторінка у Вікіпедії величала «Оралом Робертсом^[111] двадцять першого століття».

Ніякої мегацеркви в нього не було, але його передачу «Година цілющої сили Євангелія» транслювали від узбережжя до узбережжя на кабельних каналах, де ціна ефірного часу була низькою, а віддача у вигляді «підношень любові», навпаки, — явно високою. Передачі знімали на його Традиційних наметових служіннях, з якими він колесив по країні (тримаючись подалі від Східного узбережжя, де люди менш схильні приймати щось на віру). На фотографіях, знятих за минулі роки,

я бачив, як Джейкобз поступово старішав і сивішав, але що не змінилося, то це вираз його очей: він лишався так само фанатичним і якимось наче пораненим.

* * * * *

Десь за тиждень до того, як ми з Г'ю здійснили подорож, щоб побачити Джейкобза в його природному середовищі, я подзвонив Джорджії Донлін і попросив у неї номер її дочки, тієї, що вивчала комп'ютери в Університеті Колорадо. Дочку звали Бріанна.

У нас із Брі відбулася

надзвичайно пізнавальна розмова.

VIII. Шоу в наметі

До Ярмарку округу Норріс від Недерленда було сімдесят миль, а отже, ми з Г'ю мали багато часу на балачки, але майже не говорили, поки не досягли східного Денвера. Просто сиділи й дивилися на краєвиди за вікном. Якщо не зважати на вічну лінію смогу над Арвадою, то був ідеальний день кінця літа.

Раптом Г'ю клацнув вимикачем радіо, яке грало один за одним старі хіти на хвилі KXKL, і спитав:

— А в твого брата Конрада ще тримались якісь ефекти після того, як Преп вилікував його ларингіт чи

що то таке було?

— Ні, але це й не дивно. Джейкобз сказав, що лікування було несправжнім, ефектом плацебо, і я завжди думав, що він не збрехав. Може, й ні. Не забувай, що то були його молоді роки, коли його уявлення про великий проект не виходили далі отримання кращого сигналу для ТБ. Розуму Кона просто потрібен був дозвіл на одужання.

— Переконавання — сильна штука, — погодився Г'ю. — І віра теж. Подивись на всі ті гурти й солістів, які шикуються до нас у чергу, щоб записати *sidi*, хоча їх уже давно ніхто не купує. Ти не шукав

інформацію про Ч. Денні Джейкобза?

— Ще й як шукав. Мені помагає дочка Джорджії.

— Я й сам трохи порився в неті. І скажу тобі, що більшість його зцілень такі ж, як і у випадку твого брата. Люди з психосоматичними хворобами, які вирішили, що зцілилися, коли Пастор Денні торкнувся їх своїми магічними обручками Бога.

Це могло бути правдою, але, поспостерігавши, як Джейкобз працює на ярмарку в Талсі, я пересвідчився, що він відкрив для себе справжній секрет того, як

збирати натовпи: лохам до шкварчання на пательні треба давати ще й бодай шматочок відбивної. Жінки, які заявляли, що їх більше не мучать мігрені, й чоловіки, що вигукували: «Ішіас відступив!» — це, звісно, добре, але не надто видовишно. Іншими словами, це вам не Портрети блискавкою.

Йому було присвячено щонайменше дві дюжини викривальних веб-сайтів, один із них називався «Ч. ДЕННІ ДЖЕЙКОБЗ: ШАХРАЙ ВІД БОГА». На ці сайти писали сотні людей, які стверджували, що «ракові пухлини», котрі видаляв Пастор Денні, були свинячою печінкою чи цапиними

нутрощами. Попри те, що приносити на служіння Ч. Денні фотоапарати було заборонено і «помічники» конфіскували плівку, якщо помічали, що хтось знімає, купа фотографій все одно просочилася назовні. Багато з них наче й справді доповнювали офіційні відео, що висіли на веб-сайті Ч. Денні. Однак на інших лискуча маса в руках у Пастора Денні реально була схожа на цапині нутрощі. Я здогадувався, що пухлини справді фейкові — та частина шоу занадто відгонила карні-відкарні [\[112\]](#), щоб бути справжньою. Проте це не означало, що всі дії Джейкобза були фальшивкою. Тієї миті у «Лінкольні Континенталі»

завбільшки з яхту сиділо двоє чоловіків, які могли це засвідчити.

— У тебе був лунатизм і мимовільні рухи, — сказав Г'ю. — На сайті «Веб-доктор» їх називають міоклонією. Минущою, у твоєму випадку. А ще потреба штрикати себе всякими штуками, наче десь глибоко всередині ти все ще хотів колотися.

— Усе так.

— У мене були провали в пам'яті, коли я говорив і рухався. Наче потьмарення від бухла, тільки без бухла.

— І призматика, — докинув я.

— Угу. Є ще та дівчина з Талси,

про яку ти розказував. Та, яка сережки поцупила. Найзухваліше у світі пограбування.

— Вона думала, що вони належать їй, бо вони були на фотографії, яку він їй зробив. Зуб даю, вона ходила по бутиках у Талсі й шукала ще й сукню.

— А вона пам'ятає, як розбила вітрину?

Я похитав головою. На той час, коли Кеті Морз постала перед судом, я вже був далеко від Талси, однак Бріанна Донлін знайшла коротку замітку про неї в Інтернеті. Морз заявила, що вона нічого не пам'ятає, і суддя їй повірив. Він призначив

психологічну експертизу й відпустив її на поруки до батьків. Після цього вона зникла з поля зору.

Г'ю на якийсь час притих. Ми дивились, як під колесами зникає полотно дороги. Тепер, коли гори лишилися позаду, вона бігла рівно, як стрічка, й слалася до обр'ю.

— Джеймі, для чого це все? — нарешті озвався Г'ю. — Гроші? Кілька років він розважає публіку, а потім думає: «Та, це все дріб'язок, чому б мені не відкрити свою церкву для зцілень і не вполювати трохи реально великих грошенят?»

— Можливо, але в мене ніколи не було відчуття, що Чарлі

Джейкобза цікавлять великі гроші. Та й у Бога він більше не вірить, хіба що стався поворот на триста шістдесят градусів відтоді, як він зі скандалом покинув служіння в моєму містечку. А коли я був у Талсі, то якихось релігійних почуттів за ним не помітив. Він любив дружину й сина. Той альбом із фотографіями, який я знайшов у нього в трейлері, був такий замусолений, що мало не розвалювався вже. І я точно знаю, що для нього вкрай важливі його експерименти. Коли йдеться про його таємну електрику, він наче містер Тоуд із його машиною^[113].

— Я не в'їжджаю.

— Одержимий. Якщо навздогад, я б сказав, що гроші йому потрібні, аби його різноманітні експерименти не стояли на місці. Більше грошей, ніж він міг заробити, показуючи вистави на ярмарку.

— Отож, зцілення — не кінцевий пункт? Це не його мета?

Напевно я сказати не міг, та на мою думку, зцілення метою не було. Бізнес на служінні, поза сумнівом, був цинічним злим жартом, спрямованим проти релігії, якої він зрікся, а не тільки методом збити грошенят через «підношення любові». Але мене Джейкобз зцілив не заради грошей. То була стара-

добра християнська поміч від чоловіка, який спромігся відринути саму марку, але не два основоположні принципи Ісусового служіння: милосердя і співчуття.

— Я не знаю, на що він націлився, — сказав я.

— Але думаєш, у нього є кінцева мета?

— Так, думаю, є.

— Ця таємна електрика. Хотів би я знати, чи він взагалі тямить, що воно таке.

А я хотів би знати, чи йому не начхати на свій рівень обізнаності. І думка про це сповнювала мене

страхом.

* * * * *

Ярмарок округу Норріс проводили в другій половині вересня; кілька років тому я був на ньому з однією дамою, тож знав, що він великий. Але ми з Г'ю приїхали в червні, і територія ярмарку була порожня, за винятком одного-єдиного велетенського брезентового намету. Місце розташування було відповідне: у розпал ярмарку то був край центральної алеї, де стояли найсумнівніші атракціони — шахрайські будки для азартних ігор і

шоу з цицьками. Величезні автостоянки були заповнені машинами й пікапами, здебільшого старими й покоцаними. Наклейки на бамперах проголошували: «ІСУС ПОМЕР ЗА МЕНЕ, Я ЖИВУ ДЛЯ НЬОГО». Верхівку намету вінчав велетенський електричний хрест (напевно, прикручений гвинтами до центрального стовпа і подібний до шлагбаума — в червоно-біло-синю смужку). Зсередини долинали звуки електронної музики євангельського гурту і ритмічні оплески публіки. Люди струмочками стікалися в намет. Більшість із них уже посивіла, проте й молодших теж було чимало.

— А в них там наче весело, —

зауважив Г'ю.

— Ага. Мандрівне шоу спасіння від Брата Любові^[114].

З рівнин віяв прохолодний вітер, тож надворі температура була приємна — шістдесят п'ять градусів^[115], але всередині намету мусило бути на двадцять градусів гарячіше. Я бачив там фермерів у комбінезонах та літніх жіночок з розпашілими радісними обличчями. Бачив чоловіків у костюмах і жінок у стильних сукнях, неначе вони приїхали одразу після роботи зі своїх офісів у Денвері. Був там і контингент мексиканців — хлопців з ранчо в джинсах і робочих сорочках.

У декого під закасаними рукавами проглядали татуювання, схожі на тюремні. Я навіть побачив кілька чорнильних сльозин [\[116\]](#). Просто попереду була бригада візочників. Гурт із шести музикантів непогано імпровізував. А перед ними екстатично переступали з ноги на ногу в пишних бордових хорових мантиях шість тілистих дівчат: Девіна Робінсон і «Вільшанки госпелу». Їхні білі зуби сяяли на тлі коричневої шкіри облич, а руками вони сплескували над головами.

Сама Девіна протанцювала вперед із бездротовим мікрофоном у руці, видала мелодійний крик, що нагадував Арету в часи її розквіту, і

завела пісню.

Я живу з Ісусом в серці,
Я живу, я живу,
А потім на небеса я піду,
Хоч сьогодні можу йти,
Бо він змив мої гріхи,
Я живу з Ісусом в серці, я
живу!

Вона жестами закликала вірян підспівувати, й ті охоче послушалися. Ми з Г'ю зайняли місця позаду всіх, бо на ту мить у наметі, розрахованому десь на тисячу людей, лишилися тільки стоячі місця. Г'ю нахилився до мене й прокричав на

ВУХО:

— Заціни співачку! Крута!

Я кивнув і став плескати в долоні разом з усіма. У пісні було п'ять куплетів і повно «я живу», та коли Девіна закінчила співати, по її щоках рясно стікав піт і навіть візочники завелися. Завершила вона ще одним завиванням у стилі Арети Франклін, високо здійнявши мікрофон. Органіст і провідний гітарист відчайдушно підтримували той фінальний акорд.

А коли вони зрештою зупинились, вона прокричала:

— Я хочу почути ваше «алілуя»,

прекрасні люди!

Усі заволали «алілуя».

— А тепер я хочу почути його так, наче ви знаєте, що таке любов Господа!

Вони заволали так, наче знали, що таке любов Господа.

Задоволена почутим, вона спитала, чи готові вони зустрітися з Елом Стемпером. Вони дали їй знати, що більш ніж готові.

Гурт заграв щось повільне й витончене. Глядачі займали місця в рядах складаних стільців. На сцену стрімкою ходою вийшов лисий темношкірий чоловік, із розкішною

легкістю несучи свої триста з гаком фунтів^[117].

Г'ю нахилився ближче. Тепер він міг говорити тихіше.

— У сімдесяті він грав у «Во-Лайтс». Худий був, як скіпка, а на голові таке афро^[118] мав, що в ньому можна було кавовий столик сховати. Бляха, я думав, що він уже помер. Стільки коксу нюхав, що повинен був.

І одразу ж Стемпер це підтвердив.

— Я багато грішив, — зізнався він публіці. — А тепер, хвала Господу, я просто багато їм.

Люди розміялися. Він розсміявся з ними, потім враз посерйознішав.

— Я був врятований милістю Ісуса і зцілений від залежності Пастором Денні. Дехто з вас може пам'ятати ті мирські пісні, які я співав у гурті «Во-Лайтс», а ще дехто — цих людей дуже мало — може пам'ятати ті, які я співав, коли пішов на вільні хліби. Нині я співаю зовсім інших пісень, пісень на всі ті Богом дані мелодії, від яких я колись відмовився...

— Слава Ісусу! — закричав хтось із глядачів.

— Так, правильно, брате,

славимо Його ім'я, і саме це я збираюся зробити.

Він завів «Хай горять нижні вогні», гімн, який я пам'ятав з дитинства, таким глибоким і чистим голосом, що в мене аж в горлі задерло. А вже під кінець більшість вірян співали разом із ним, і очі в них блищали.

Ел виконав ще дві пісні (мелодія і фоновий ритм у другій підозріло нагадували «Давай не розходитись» Ела Гріна), а потім знову представив «Вільшанок госпелу». Вони заспівали; він співав разом із ними; вони здійняли радісний гамір, адресований Господу, й підбурили те

зібрання до шалу — «о-Господи, прийдіть-до-Ісуса». Коли натовп підвівся, до посиніння ляскаючи в долоні, світло в наметі згасло, лишилася тільки яскрава біла пляма на сцені, і в неї ступив Ч. Денні Джейкобз. Так, то був мій Чарлі та Преп Г'ю. Проте відтоді, як я бачив його востаннє, він змінився.

Довге й безформне чорне пальто, схоже на те, в якому Джонні Кеш [\[119\]](#) виходив на сцену, частково приховувало його теперішню худину, але виснажене обличчя все одно виказувало правду. Була ще й інша правда. Я думаю, більшість людей, які зазнали в житті великих втрат — величезних трагедій, — опиняються

на перехресті. Може, не одразу, не тієї ж миті, але згодом, коли первісний шок відступає. Здобувши такий досвід, вони або розростаються, або зіщулюються. Якщо це звучить по-ньомуейджерському (а напевно, так воно і є), я не прошу вибачення. Я знаю, що кажу.

Чарльз Джейкобз зіщулився. Рот перетворився на бліду смужку. Сині очі горіли, та вони заплутались у павутинні зморшок і тепер здавалися меншими. Та наче затіненими. Життєрадісний молодий чоловік, який помагав мені робити печери в горі Череп, коли мені було шість, який так добросердо мене вислухав,

коли я розповів йому про те, що Кон став німим... той чоловік тепер скидався на старосвітського директора школи в Новій Англії, котрий от-от всипле різок норовливому учневі.

Та потім він усміхнувся, і в мене з'явився проблиск надії на те, що десь там, під машкарою балаганного євангельського крикуна, ще й досі живе юнак, який так по-дружньому до мене ставився. Та усмішка освітила все його обличчя. Юрба заплескала в долоні. Частково від полегшення, як я собі думаю. Він здійняв руки, потім опустив долонями донизу.

— Сідайте, брати й сестри. Сідайте, хлопці й дівчата. Відчуймо нашу єдність і християнське братерство.

Рядами пробіг гучний шелест — люди посідали. У наметі стало тихо. Усі погляди було звернено до Джейкобза.

— Я приніс вам добру новину, яку ви вже чули раніше: Господь вас любить. Так, кожного з вас. І тих, хто живе праведним життям, і тих, хто по горло занурився в гріх. Він так любить вас, що віддав Свого єдиного Сина — Євангеліє від Івана, три, шістнадцять. У вечір Свого розп'яття Його Син молився, щоб вас уберегли

від лихого — від Івана сімнадцять, п'ятнадцять. Коли Господь виправляє нас, коли Він дає нам тягарі й недуги, Він робить це з любові — Дії, сімнадцять, одинадцять. І чи ж не може Він забрати ті тягарі й недуги, у тому самому дусі любові?

— Так, слава Господу! — екзальтовано закричали в ряду візочників.

— Ось я стою перед вами, блукач по обличчю Америки й посудина Божої любові. Чи приймете ви мене так, як я приймаю вас?

Вони закричали, що приймуть. Моїм обличчям стікав піт, так само, як обличчям Г'ю та інших людей

обабіч нас. Однак лице Джейкобза лишалося сухим і сяючим, попри те, що повітря у світлі прожектора, в якому він стояв, мусило бути ще гарячішим. Додайте до цього ще чорне пальто.

— Колись я був одружений, мав маленького синочка. Але сталося жахливе лихо і вони втопилися.

Мені наче холодною водою в лице хлюпнули. Він збрехав, без жодної на те причини, принаймні на мій погляд.

Аудиторія забурмотіла, мало не застогнала. Багато жінок розплакалися, кілька чоловіків теж.

— Тоді я відвернув своє лице від Господа і прокляв Його у своєму серці. Я блукав на пустині. О, то був Нью-Йорк, і Чикаго, і Талса, і Джоплін, і Даллас, і Тихуана. То був Портленд у Мені й Портленд в Орегоні. Але все було те саме, все — пустинь. Я віддалився од Бога, але від спогадів про дружину й синочка віддалитися не міг. Я зрікся вчення Ісусового, та не зрікся цього.

Він підніс догори ліву руку й показав золоту смужку, надто широку й товсту, щоб бути звичайною обручкою.

— Мене зваблювали жінки — авжеж, я ж бо чоловік, а Потіфарова

жінка^[120] завжди серед нас. Але я лишився вірним.

— Слава Господу! — завищала якась пані. Мабуть, та, яка вважала, що впізнає Потіфарову жінку одразу ж, як побачить ту хтиву гріховодницю у вбранні поважної матрони.

— А тоді, одного дня, після того, як я відкинув спокусу, що була напрочуд сильною... напрочуд звабливою... мені було явлення Бога, таке ж, як Павлу на шляху до Дамаска.

— *Слово Боже!* — закричав якийсь чоловік і здійняв руки до небес (до-верхівки-намету, принаймні).

— Господь сказав, що я маю роботу, і що моя робота полягатиме в тому, щоб знімати тягарі й недуги з інших. Він явився мені уві сні й наказав надіти ще одну обручку, ту, що знаменуватиме мій шлюб із вченням Господнім через Його святе Слово та вчення Його сина, Ісуса Христа. Я саме був у Феніксі, працював у безбожному мандрівному цирку, і Господь сказав мені йти в пустелю без харчів і води, бути як старозавітний паломник на лиці землі. Він сказав, що в пустині знайду я обручку свого другого й останнього шлюбу. Сказав, якщо я лишуся вірним цьому шлюбові, то принесу велике добро і возз'єднаюся

зі своєю дружиною та синочком у раю, а наш істинний шлюб буде знову освячено перед Його святим престолом та в Його святому світлі.

Знову залунали крики та вигуки. Якась жінка в охайному діловому костюмі, панчохах кольору засмаги й стильних туфлях на низьких підборах впала на землю в проході й почала свідчити мовою, яка на перший погляд складалася суто з голосівок. Чоловік (чи коханець), що прийшов із нею, став навколішки поряд і підклав їй під голову свої руки, наче подушку. Він ніжно всміхався й заохочував її белькотіти далі.

— Він не вірить жодному своєму

слову, — вражено промовив я. —
Кожне слово — брехня. Вони мусять
це розуміти.

Але вони не розуміли, а Г'ю
мене не чув. Він нерухомим
поглядом дивився на сцену. У наметі
вирувала радість, а над нею
підносився голос Джейкобза,
пробиваючись крізь осанни милістю
електрики (і бездротового
мікрофона).

— Увесь день я йшов. Знайшов
їжу, яку хтось викинув у смітник на
майданчику для відпочинку, і
підживився нею. Біля дороги побачив
півпляшки «Ко'коли» і випив її. А
тоді Господь наказав мені зійти з

дороги, і хоча вже темніло, а в тій пустелі складали голови кращі за мене слідопити, я послухався.

«Аж у передмістя забрів, напевно, — подумав я. — А може, в Норт-Скотсдейл, де багатії живуть».

— Ніч була темна й захмарена, жодної зірки не видно. Але одразу після опівночі хмари розступилися, й промінь місячного сяйва спустився на купу каменів. Я підійшов до неї й знизу побачив... оце.

Він підняв праву руку. На підмізинному пальці зблискував ще один товстий золотий обідець. Публіка вибухнула аплодисментами й криками «алілуя». Я все намагався

зрозуміти, у чому сенс цього всього, але не виходило. У наметі зібралися люди, які щодня використовували комп'ютери, щоб зв'язуватися з друзями й здобувати порцію новин, люди, що сприймали погодні супутники й трансплантацію легень як належне, люди, що надіялися прожити на тридцять-сорок років довше, ніж їхні прадіди. І ось вони велися на історію, супроти якої Санта й Зубна фея видавалися суворим реалізмом. Він годував їх лайном, і вони були в захваті від цього. У мене виникло тривожне відчуття, що він і сам відчував кайф, а то було ще гірше. То був не той чоловік, якого я знав у Гарлоу, і не

той, що прихистив мене в Талсі. Хоча я згадав, як він повівся з розгубленим і згорьованим фермером, батьком Кеті Морз, і мусив зізнатися собі, що вже тоді той чоловік був на шляху до цього.

«Не знаю, чи він ненавидить цих людей, — подумав я. — Але зневажає він їх на сто відсотків».

А може, й ні. Може, йому просто було по цимбалах. Начхати на все, крім того, що опиниться в кошику для пожертв наприкінці шоу.

А тим часом він провадив свої свідчення. Гурт заграв на тлі його виступу, ще більше розігриваючи юрбу. «Вільшанки госпелу»

погойдувалися й плескали в долоні, а публіка приєдналася до них.

Джейкобз розказував про перші непевні зцілення за допомогою обручок двох шлюбів — мирського й священного. Про те, як усвідомив, що Господь хоче, щоб він доносив звістку любові й зцілення до ширшого загалу. Про свої неодноразові заяви (навколішки, в агонії), що він не гідний. Відповідь Бога про те, що Він би нізащо не обдарував його обручками, якби це було так. Джейкобз подав усе це в такому вигляді, наче вони з Богом вели довгі розмови на ці теми в якійсь небесній кімнаті для курців — пахкаючи люльками й

роздивляючись лагідно спадисті схили райських пагорбів.

Мені дуже не подобався його теперішній вигляд — те вузьке обличчя директора школи й синій вогонь очей. І чорне пальто було теж гидким. Атракціоністи називали такі пальта хохмопіджачками. Принаймні це я засвоїв, коли працював помічником Джейкобза в шоу «Портрети блискавкою» в парку розваг «Белз».

— Помоліться зі мною, — попросив Джейкобз і впав на коліна, на мить скривившись від болю. Ревматизм? Артрит? «Пасторе Денні, зціліть себе», — подумав я.

Публіка знову гучно зашурхотіла одягом й екзальтовано замурмотіла, стаючи на коліна. Ті з нас, хто стояв у задній частині намету, вчинили так само. У мені щось противилося цьому — навіть для такого відступника від методистської віри, як я, вся ця бодяга смерділа шоубізнесовим блюзнірством. Але чого мені тієї миті хотілося найменше, то це привернути його увагу, як тоді, в Талсі.

«Він врятував тобі життя, — подумав я. — Краще не забувай про це».

Правда. І всі подальші роки були хорошими роками. Я заплющив очі,

не для молитви, а від розгубленості. Я шкодував, що приїхав, але насправді вибору в мене не було. Уже не вперше мені стало жаль, що я попросив тоді Джорджію Донлін зв'язати мене з дочкою, підкутою в комп'ютерах.

Але запізно.

Пастор Денні молився за всіх присутніх. Він молився за хворих, які не можуть вийти з дому, але хотіли б бути тут, з нами. Молився за чоловіків і жінок доброї волі. За Сполучені Штати Америки й за те, щоб Господь обдарував її очільників Своєю мудрістю. Потім він перейшов ближче до діла й помолився за те,

щоб Господь явив Свою цілющу силу через його руки й святі обручки, згідно з волею Його.

А гурт усе грав.

— Чи є серед вас ті, хто потребує зцілення? — спитав він, із зусиллям і гримасою спинаючись на ноги. Ел Стемпер хотів було вийти вперед, щоб допомогти йому, але Джейкобз махнув колишньому співаку соулу, щоб лишався на місці. — Чи є серед вас люди з важкими тягарями, які вони радо скинули б, та недугами, від яких воліли б звільнитися?

Зібрання погодилося — і гучно, — що це саме так. Візочники

та хроніки в перших двох рядах дивилися пильно й захоплено. Так само, як і ті, що були в задніх рядах: багато людей були на вигляд змученими і смертельно хворими. Були там і бинти, і каліцтва, і кисневі маски, і всохлі кінцівки, і скоби. Були й такі, що безпорадно посмикувалися й погойдувалися, поки їхній ушкоджений мозок танцював осатанілу джигу в черепі.

Девіна й «Вільшанки госпелу» заспівали «Ісус каже — прийди», м'яко, наче весняний вітерець віяв із пустелі. Наче за помахом чарівної палички, звідкілясь вигулькнули помічники в напрасованих джинсах, білих сорочках і зелених жилетах.

Дехто вже шикував посеред проходу в чергу тих, хто сподівався на зцілення. Інші зелені жилети (*багато* інших) курсували в натовпі з плетеними кошиками для пожертв, такими великими, що більше нагадували кофри. Я чув дзеленчання монет, але воно було нечастим, спорадичним, більшість людей у наметі кидали складену «зелень» — на неї атракціоністи кажуть «вкид». Жінці, яка говорила чужими мовами, допоміг підвестися й сісти на складаний стілець її хлопець (чи чоловік). Волосся в неї розпатлалося й звисало пасмами на розчервоніли щоки, вид був екзальтований, а піджак костюма — вимащений

брудом.

Я й сам почувався так, наче мене виваляли в багнюці, але ми саме підійшли до того, що я хотів побачити. З кишені я витяг нотатник і кулькову ручку. У ньому вже було кілька записів: декілька з моїх власних пошуків, та більша частина з'явилася там завдяки Бріанні Донлін.

— Що ти робиш? — тихо спитав Г'ю.

Я похитав головою. Зцілення мало от-от розпочатися, а я передивився достатньо відео на сайті Пастора Денні, щоб знати, як усе відбувається. «По-дідівськи», —

зауважила Брі, коли сама подивилася кілька роликів.

Уперед викотила жінка на інвалідному візку. Джейкобз спитав, як її звати, і підніс мікрофон до її губ. Тремтячим голосом вона оголосила, що її звать Ровена Мінтур, вона шкільна вчителька, що приїхала сюди аж із Де-Мойна [\[121\]](#). У неї був жахливий артрит, і вона більше не могла ходити.

Я записав її ім'я та прізвище у нотатник під Мейбел Джергенз, яку було зцілено від травми хребта місяць тому в Альбукерке.

Джейкобз вкинув мікрофон у зовнішню кишеню свого

хохмопіджачка і взяв її голову в свої долоні, притискаючи обручки до її скронь, а її обличчя — до своїх грудей. Заплющив очі. Його губи ворушилися, промовляючи німу молитву... а може, слова дитячої пісеньки «Отак ми водимо танок навколо шовковиці», хто його знає. Раптом жінка сіпнулася. Її руки злетіли по боках і залопотіли, наче білі пташки. Вона подивилася просто в лице Джейкобзу широко розплющеними очима — чи то від безмежного подиву, чи то від того, що її струмом стукнуло.

Потім вона підвелася.

Натовп заревів «алілуя». Поки

жінка вхопила Джейкобза в обійми й вкривала його щоки поцілунками, декілька чоловіків підкинули вгору капелюхи — таке я хіба що в кіно бачив, але не в реальному житті. Джейкобз узяв її за плечі й розвернув обличчям до людей (усі вони аж палали з нетерпіння, і я винятком не був), а потім відпрацьованим рухом ярмаркового артиста витяг із кишені мікрофон.

— Іди до свого чоловіка, Ровено! — прогримів Джейкобз у мікрофон. — Іди до нього і з кожним кроком прославляй Ісуса! Прославляй Господа з кожним кроком! Прославляй Його святеє ім'я!

Вона непевною ногою подибала до чоловіка, виставивши руки в сторони для рівноваги. По щоках текли сльози, вона схлипувала. Помічник у зеленому жилеті штовхав її візок позаду ближче до неї, на випадок, якщо відмовлять ноги... але вони не відмовили.

Усе це тривало годину. Музика не спинялася ні на мить, так само, як і помічники з глибокими кошиками для пожертв. Зцілив Джейкобз не всіх, але, скажу я вам, його команда збирачів витрусила з цих лохів усе аж до їхніх банківських карток з, безсумнівно, перебраним лімітом. Багато хто з бригади візочників не зміг встати після доторку святих

обручок, але з півдесятка змогло. Я позаписував усі імена, викреслюючи потім тих, хто після зцілення залишався таким же калікою, як і до.

Була там жінка з катарактою, яка оголосила, що може бачити, і під яскравим світлом здавалося, що молочна імла щезла з її очей. У когось розпрямилася покручена рука. Дитина з вадою серця, яка весь час голосила, перестала плакати, наче їй повернули вимикач. Чоловік, що підійшов на канадських милицях, з похиленою головою, зірвав з себе шийний корсет і викинув милиці. Жінка із задавненим ХОЗЛ [\[122\]](#) опустила кисневу маску. Сказала, що може дихати вільно й не відчуває

важкості в грудях.

Багато випадків зцілення годі було об'єктивно оцінити. Не виключаю, що деякі були підсадними. Наприклад, чоловік із виразками, котрий стверджував, що в нього вперше за три роки не болить шлунок. Чи жінка з діабетом (одну ногу в неї було ампутовано нижче коліна) — сказала, що знову відчуває руки й пальці на нозі, які лишилася. Кілька хронічних страждальців від мігрені засвідчили, що їхній біль зник, слава Богу, більше не мучить.

Я позаписував про всяк випадок і їхні імена (а також назви міст і штатів, звідки вони приїхали). Брі

Донлін працювала вправно, проект її зацікавив, тож я хотів дати їй якомога більше інформації для оброблення.

Того вечора Джейкобз видалив лише одну пухлину, і я навіть не подумав записувати ім'я того парубка, бо помітив, як перед застосуванням магічних обручок рука Джейкобза пірнула в кишеню хохмопіджачка. Те, що він показав захопленій юрбі, з якої залунали охкання, підозріло нагадувало телячу печінку з супермаркета. Він віддав її одному з зелених жилетів, а той вкинув у банку і притьмом поніс геть з очей.

Нарешті Джейкобз оголосив, що

цілющу силу доторку для одного вечора виснажено. Щодо цього не знаю, але він реально був виснажений. Смертельно змучений, якщо казати правду. Обличчя лишалося сухим, але сорочка спереду прилипла до грудей. Коли він ступив крок назад від вірянина, котрий ніяк не хотів іти, бо не дістав свого шансу (поза сумнівом, багато хто з них поїде за пастором до місця його наступного наметового служіння), то спотикнувся. Його підхопив Ел Стемпер, і цього разу Джейкобз прийняв поміч.

— Помолімося, — сказав Джейкобз. Він ніяк не міг віддихатися, і я мимоволі став

переживати, що він знепритомніє чи в нього спиниться серце. — Віддаймо свою дяку Господові так само, як віддаємо Йому свої тягарі. А після того, брати й сестри, Ел, Девіна й «Вільшанки госпелу» проведуть нас піснею.

Він більше не намагався стати на коліна, однак це зробили присутні в наметі, включно з тими, хто, мабуть, і не сподівався, що зможе це ще раз зробити в земному житті. Рядами пройшовся повітряний шепіт одягу і майже заглушив блювотні позиви в мене за спиною. Я обернувся й встиг побачити зі спини картату сорочку Г'ю, що зникла в проході намету.

Вийшовши надвір, я побачив, що він стоїть під ліхтарем за п'ятнадцять футів від намету, зігнувшись навпіл, і спирається на коліна. Вечір став помітно прохолоднішим, і калюжа в нього під ногами злегка парувала. Поки я йшов, його тіло струсонув спазм і калюжа побільшала. Я торкнувся його руки, він сіпнувся і спотикнувся, мало не впавши у власне блювотиння, що зробило б нашу поїздку додому вельми пахучою.

Панічний погляд, з яким він

повернувся до мене, нагадував тварину, яка втрапила у лісову пожежу. Та потім він заспокоївся і випростався, видобуваючи з задньої кишені старомодну ковбойську бандану. Витер нею рота. Рука помітно тремтіла. Обличчя було мертвотно-бліде. Частково цю блідість можна було приписати безжальному світлу ліхтаря, але не всю.

— Вибач, Джеймі. Ти мене налякав.

— Я помітив.

— Мабуть, я перегрівся. Ходімо звідси. Що скажеш? Змиємося перші.

Він рушив до «лінкольна». Я торкнувся його ліктя. Він відмахнувся. Ні, не так. Відсахнувся.

— А якщо на правду, що це було?

Відповів він не одразу, спочатку просто крокував до дальнього краю стоянки, де було припарковано його детройтський прогулянковий катер. Я йшов поряд із ним. Уже біля машини він поклав руки на запітнілий від роси капот, неначе шукаючи заспокоєння.

— Призматика. Уперше за довгий, довгий час. Я відчув її наближення, коли він зцілював того останнього, хлопця, який сказав, що після аварії його паралізувало нижче

пояса. Коли він встав із візка, все раптом набуло різкості. Така ясність настала. Розумієш?

Я не розумів, але про всяк випадок кивнув. У нас за спинами віряни радісно плескали в долоні й на весь голос горлали «Як я люблю свого Ісуса».

— А тоді... коли Преп почав молитися... кольори. — Г'ю подивився на мене. Рот у нього тремтів, а сам він, здавалося, постарів років на двадцять. — Вони були яскраві, як ніколи. Через них усе наче розбилося на друзки.

Він простягнув руки й ухопив мене за сорочку, та так сильно, що

відлетіло два гудзики. То була хватка потопельника. Очі в нього були широко розплющені, у них застиг жах.

— Потім... потім усі ці друзки знову зійшлися до купи, але кольори ніде не ділися. Вони танцювали й вигиналися, мов полярне сяйво зимової ночі. А ті люди... то вже були не люди.

— А що? Що то було, Г'ю?

— Мурахи, — прошепотів він. — Велетенські мурахи, такі, мабуть, лише в тропічних лісах живуть. Коричневі, і чорні, і червоні. Вони витріщалися на нього мертвими очиськами, а та їхня

отрута, мурашина кислота, скрапувала з їхніх ротів. — Він протягло й уривчасто вдихнув повітря. — Ще раз таке побачу — накладу на себе руки.

— Але ж це минулося, правда?

— Так. Минулося. Дякувати Богу.

Він витяг з кишені ключі та впустив їх на землю. Я їх підняв.

— Назад поведу я.

— Добре. Веди. — Він рушив до пасажирського сидіння, та потім глянув на мене. — Ти теж, Джеймі. Я обернувся на тебе й побачив, що стою коло гігантської мурахи. Ти

повернувся... подивився на мене...

— Ні, Г'ю. Я ледве помітив, як ти вийшов.

Та він наче й не чув.

— Ти повернувся... ти подивився на мене... і, здається, спробував усміхнутися. Навколо тебе грали кольори, але твої очі були мертві, як і в них усіх. А рот був повен отрути.

* * * * *

Він замовк і не промовив більше ні слова, аж поки ми не під'їхали до великих дерев'яних воріт перед

«Вовчою пащею». Вони були зачинені, і я саме збирався вийти з машини, щоб відчинити.

— Джеймі.

Я обернувся на нього. Його щоки вже наче порожевіли, але зовсім трохи.

— Більше ніколи не згадуй при мені його імені. *Ніколи*. Згадаєш — і більше тут не працюватимеш. Це зрозуміло?

Мені було зрозуміло. Але це не означало, що я так просто все облишу.

ІХ. Читаючи некрологи в ліжку. Знову Кеті Морз. «Застібки»

Одного недільного ранку на початку серпня 2009-го ми з Бріанною Донлін переглядали в ліжку некрологи. Завдяки тим фокусам-покусам, які знають лише істинні фанати комп'ютерів, Брі збрала повідомлення про смерті з дюжини великих американських газет і впорядкувала їх за алфавітом.

Ми вже не вперше робили це за

таких приємних обставин, але обоє розуміли, що наближаємося до останнього разу. У вересні вона мала поїхати в Нью-Йорк, проходити співбесіди на посади у сфері інформаційних технологій на таких фірмах, де на початковому рівні платили шестизначні суми й більше (у діловому щоденнику в неї вже було записано олівцем дати чотирьох таких інтерв'ю), а в мене були власні плани. Але час, який ми провели разом, був для мене корисний у багатьох розуміннях, і я не мав причин не повірити їй, коли вона сказала, що їй теж було добре.

Я не перший серед чоловіків, хто тішився розвагами з жінкою,

наполовину молодшою за себе, і якщо ви скажете, що старий дурень — це вдвічі гірше, ніж просто дурень, а старий цап — удвічі гірше, ніж просто цап, я з вами не сперечатимусь. Але іноді добре мати такі зв'язки, принаймні ненадовго. Ми не прив'язувались одне до одного і не плекали жодних ілюзій, що це затягнеться. Просто так сталося, і перший крок здійснила Бріанна. Минуло три місяці після наметового служіння в окрузі Норріс і чотири — відколи ми почали свою комп'ютерну розвідку. Довго мене переконувати не довелося, особливо коли одного вечора вона вислизнула з блузки й спідниці.

— Ти точно цього хочеш? — спитав я.

— Абсолютно. — Вона сяйнула білозубою усмішкою. — Скоро я піду у великий широкий світ, і краще вже до кінця розібратися зі своїми почуттями до татка.

— Твій татко теж був білим екс-гітаристом?

Це її розсмішило.

— Джеймі, вночі всі коти сірі. То ми займемося цим чи ні?

Ми зайнялися, і це було шалено. Я збрешу, якщо скажу, що її молодість мене не збуджувала (їй було двадцять чотири), і також

збрешу, сказавши, що завжди міг витримувати її темпи. Розтягнувшись біля неї тієї першої ночі, доволі виснажений після другого раунду, я спитав, що б на це сказала Джорджія.

— Від мене вона не дізнається. А від тебе?

— Не-а. Але Недерленд — маленьке містечко.

— Це правда, у маленьких містечках шила в мішку не сховаєш. Ну, якщо вона зі мною про це заговорить, я нагадаю їй, що колись вона у Г'ю Єйтса не лише бухгалтерію вела.

— Що, серйозно?

Брі захихотіла.

— Ви, білі хлопці, такі дурненькі буваєте.

* * * * *

Тож тепер, поставивши з її боку ліжка каву, а з мого — чай, ми спиралися на подушки, а між нами стояв її ноутбук. Літнє сонце (вранішнє, завжди найкраще) креслило прямокутник на підлозі. Брі була вдягнена в мою футболку й більш нічого. Її коротке волосся пухнатилося навколо голови шапочною.

— Ти вже й без мене добре впораєшся, — сказала вона. — Ти прикидаєшся комп'ютерно безграмотним, мабуть, для того, щоб тримати мене там, де вночі можна зручно тицьнути ліктем. Але користуватися пошуковиком — це не ядерна фізика. Та й матеріалу ти вже набрав достатньо, хіба ні?

По суті, так і було. Ми почали з трьох імен, які взяли на сторінці «Свідчення чудес» веб-сайту Ч. Денні Джейкобза. Очолював список Роберт Райверд, хлопчик, зцілений від м'язової дистрофії в Сент-Луїсі. До цих трьох Брі додала ще тих, у яких я був впевнений, із наметового служіння в окрузі Норріс.

Наприклад, Ровену Мінтур, чиє раптове одужання важко було заперечити. Якщо та хитка хода до чоловіка зі сльозами на очах була грою, то вона заслуговувала на «Оскар».

Брі відстежила «Тур зцілення й відродження» під проводом пастора Денні Джейкобза від Колорадо до Каліфорнії. Загалом десять зупинок. Разом ми дивилися нові відео з YouTube, викладені на сторінку «Свідчення чудес», — з ентузіазмом морських біологів, які вивчають нещодавно відкритий новий вид риб. Ми сперечалися щодо правдивості кожного (спочатку в моїй вітальні, потім у цьому самому ліжку) і

зрештою поділили їх на чотири категорії: *повна туфта, ймовірна туфта, нема певності таважко не повірити.*

У цьому процесі поступово вималювався головний список. Того сонячного серпневого ранку в спальні моєї квартири на другому поверсі в ньому було п'ятнадцять прізвищ. Людей, у чиєму зціленні ми на дев'яносто вісім відсотків були переконані, виокремлених із переліку, де фігурувало майже сімсот п'ятдесят можливих кандидатів. У цьому списку був Роберт Райверд, була Мейбел Джергенз із Альбукерке, а також Ровена Мінтур і Бен Гікс, чоловік, який у наметі на ярмарку

округу Норріс зірвав з себе шийний корсет і викинув милиці.

Гікс був цікавим випадком. І він, і його дружина підтвердили справжність зцілення у статті, яку надрукували в газеті «Денвер пост» за кілька тижнів після того, як мандрівне шоу Джейкобза поїхало далі. Він викладав історію в муніципальному коледжі Денвера, мав бездоганну репутацію. Сам себе називав релігійним скептиком і описував свій похід на служіння в окрузі Норріс як «останню надію». Його дружина це підтвердила. «Ми приголомшені й сповнені вдячності», — сказала вона. І додала, що вони тепер знову ходять до

церкви.

Райверд, Джергенз, Мінтур, Гікс та всі інші в нашому головному списку зазнали доторку «святих обручок» Джейкобза в період між травнем 2007-го і груднем 2008-го, коли «Тур зцілення й відродження» завершився в Сан-Дієго.

Брі з ентузіазмом узялася з'ясовувати, як їм усім жилося далі, але вже в жовтні 2008-го її запал дещо охолов. Саме тоді вона знайшла розповідь про Роберта Райверда (коротеньку замітку, не більше) у «Віклі-телеграм» округу Монро. Там було написано, що «хлопчика-диво» поклали в дитячу лікарню Сент-

Луїса «з причин, не пов'язаних з колишньою м'язовою дистрофією».

Брі трохи порозпитувала, через комп'ютер і телефоном. Батьки Райверда відмовилися з нею говорити, але медсестра з дитячого відділення, коли Брі сказала, що хоче викрити Ч. Денні Джейкобза, як шахрая, зрештою здалася. Насправді ми не зовсім цього хотіли, але це подіяло. Діставши від Брі запевнення, що її ім'я не буде згадано в жодній статті чи книжці, сестричка повідомила, що Боббі Райверда поклали в лікарню з «постійним головним болем», як вона це назвала, і провели ряд аналізів, щоб виключити пухлину

мозку. І виключили. Зрештою хлопчика перевели в «Гедз-Рідж», Оуквіл, штат Міссурі.

— Що це за лікарня? — спитала Брі.

— Психушка, — відповіла медсестра. А поки Брі перетравлювала інформацію, додала: — Майже всі, хто потрапляє в «Гедз», ніколи звідти не виходять.

Спроби Брі розвідати більше в «Гедз-Ріджі» наштовхнулися на кам'яну стіну. А оскільки я вирішив, що Райверд — наш нульовий пацієнт [\[123\]](#), то полетів у Сент-Луїс, узяв напрокат машину й поїхав на ній в Оуквіл. Кілька днів по обіді

просидівши в барі, найближчому до лікарні, я надибав санітара, який розговорився за невеличку винагороду в шістдесят доларів. Роберт Райверд ходив нормально, сказав санітар, але далі кутка своєї палати не заходив. А в кутку просто стояв, мов дитина, яку покарали за погану поведінку, поки хтось не відводив його назад у ліжко чи до найближчого стільця. У хороші дні він їв сам. У погані, які тепер видавалися набагато частіше, його годували через трубку. Його стан визначили як напівкататонічний. Кретин, за словами санітара.

— А голова в нього досі болить? — спитав я в нього.

Санітар знизав кремезними плечима.

— Хто його зна?

А й справді. Хто.

* * * * *

Наскільки ми розуміли, дев'ятеро людей із нашого головного списку були живі-здорові. Включно з Ровеною Мінтур, яка знову почала вчителювати, і Беном Гіксом, з яким я сам поговорив у листопаді 2008-го, за п'ять місяців після його зцілення. Я не все йому розказав (приміром, ні разу не згадав про електрику,

звичайну чи особливий її різновид), але виклав достатньо, щоб між нами встановилася довіра: про залежність від героїну, вилікувану Джейкобзом на початку дев'яностих, після чого пішли тривожні залишкові явища, які потроху зменшувалися й зрештою зникли. Що мене найбільше цікавило — чи не було в нього чогось схожого: потьмарень, спалахів, ходіння уві сні, чи, може, переходів на дивну мову, як при синдромі Туретта.

Зовсім ні, запевнив він. З ним усе було просто чудово.

— Не знаю, чи то Бог зцілив мене його руками, чи ні, — сказав мені Гікс, коли ми пили каву в нього

в офісі. — Дружина точно знає, то й нехай, а мені байдуже. Головне, що мені вже не боляче і я проходжу по дві милі за день. Сподіваюся, ще два місяці — й мені дозволять грати в теніс, якщо це буде парна гра, де мені доведеться лише по кілька кроків пробігати. Ось що для мене важливо. Якщо він зробив для вас те, що ви кажете, тоді ви мене розумієте.

Я розумів. Просто знав трохи більше.

Що Роберт Райверд насолоджувався своїм зціленням у психіатричній клініці, цмулячи глюкозу через крапельницю, а не «кока-колу» з друзями.

Що Патриція Фармінгдейл, зцілена від периферичної невропатії в Шаєні, штат Вайомінг, насипала собі в очі солі, намагаючись позбавити себе зору. Вона не пам'ятала, як це робила. Не кажучи вже про те чому.

Що Стефан Дрю з Солт-Лейк-Сіті став ходити пішки на далекі дистанції, після того, як його зцілили буцімто від пухлини мозку. Ці піші прогулянки (а часом то були марафони на п'ятнадцять миль) він здійснював не в потьмареному стані. Просто, за його словами, на нього находила ця потреба, і він мусив іти.

Що Вероніка Фрімонт 3

Анагайма потерпала від того, що сама називала «перериванням зору». Один такий випадок призвів до зіткнення на малій швидкості з іншою машиною. Аналіз на алкоголь і наркотики був негативним, але вона все одно відмовилася від водійських прав — боялася, що це повториться.

Що в Еміля Кляйна з Сан-Дієго на зміну чудесному зціленню від травми шиї прийшло періодичне імпульсивне бажання виходити на подвір'я та їсти землю.

І був Блейк Гілмор із Лас-Вегаса, який стверджував, що Ч. Денні Джейкобз наприкінці літа 2008-го року вилікував його від лімфоми. За

місяць він втратив роботу круп'є за столом для блекджеку, бо став поливати клієнтів казино лайкою — казав щось на зразок «Бери карту, бери ж ту блядську карту, сране сцикло». Коли він почав кричати щось подібне трьом своїм дітям, дружина вигнала його з дому. Він переїхав у безіменний мотель на півночі від Фешн-Шоу-драйв. Через два тижні його знайшли мертвим на підлозі в туалеті з пляшкою «Крейзіклею»^[124] в руці. Ним він заклеїв собі ніздрі й запечатав рот. Його некролог був не єдиний, асоційований із Джейкобзом, що його Брі знайшла за допомогою свого пошуковика, але тільки він був

залізно з ним пов'язаний, ми це відчували.

Звісно, то було до Кеті Морз.

* * * * *

Мене знову хилило на сон, попри вливання чорного чаю на сніданок. Провину за це я покладав на функцію автопрокручування на екрані ноутбука Брі. Вона корисна, казав я, але й гіпнотична, зараза.

— Сонечко, дозволю собі неправильно процитувати Ела Джолсона^[125], це ти ще нічо не бачив, — відповіла Брі. —

Наступного року «Епл» випустить планшетний комп'ютер із революційною... — Не встигла вона закінчити, як пролунало «біп» і автопрокручування зупинилося. Брі подивилася на екран, де висвітився підкреслений червоним заголовок. — Ого. Це прізвище ти дав мені ще тоді, коли ми починали.

— Що? — Маючи на увазі «хто». Тоді в мене було лише кілька імен і прізвищ, і одне з них належало моєму братові Кону. Джейкобз *стверджував*, що йому допоміг ефект плацебо, але...

— Не жени, дай клацну лінк.

Я нахилився поближче, щоб

глянути. І перше, що відчув, —
полегшення. Не Кон. Звісно, ні. Та
потім на мене накотив темний жах.

Некролог із талсівської газети
«Ворлд» було присвячено Кетрін Енн
Морз, тридцятивосьмирічній.
Раптова смерть, повідомляв
некролог. А ще: *«Невтішні батьки
Кеті просять, щоб замість квітів
усі, хто хоче вшанувати її пам'ять,
надсилали пожертви в Організацію
допомоги запобігання самогубствам.
Такі пожертви не підлягають
обкладанню податком».*

— Брі, — сказав я. — Повернися
до минулого тижня і...

— Я знаю, що робити, не

підганяй мене. — А тоді, глянувши
вдруге на моє обличчя: — Що з
тобою?

— Нічого, — відповів я,
сумніваючись у тому, що це правда.
Бо перед очима стояла картинка: ось
Кеті Морз багато років тому йде на
сцену «Портретів блискавкою»,
вродлива сунерівська лялечка із
вкритими засмагою ніжками під
джинсовою спідничкою з бахромою.
«Кожна гарна дівчина містить у собі
власний позитивний заряд!» —
сказав тоді Джейкобз. Та тільки десь
на середині шляху заряд Кеті став
негативним. Жодної згадки про
чоловіка, хоча в такої привабливої
дівчини мало бути досталь

залицяльників. Жодної згадки про дітей.

«Може, вона любила дівчат», — подумав я. Але це було притягнуто за вуха.

— Ну ось, котику. — Брі повернула ноутбук так, щоб мені легше було читати. — Та сама газета.

**ЖІНКА СТИБНУЛА З
МЕМОРІАЛЬНОГО МОСТУ
САЙРУСА ЕЙВЕРІ Й РОЗБИЛАСЯ
НА СМЕРТЬ,** — проголошував заголовок статті. Передсмертної записки Кеті Морз не лишила, і невтішні батьки губилися в здогадах.

«Не знаю, може, її хтось

штовхнув», — сказала місіс Морз... але, якщо вірити статті, навмисне вбивство виключалося, хоча яким чином — про це не було ні слова.

«Містере, а він вже таке робив? — спитав мене містер Морз тоді, 1992-го. Після того як вдарив мого давнього приятеля та «п'ятого персонажа» кулаком в лице й розсік йому губу. — Уже когось намахував так, як намахав мою Кеті?»

«Так, сер, — міркував я тепер. — Так, сер, думаю, намахував».

— Джеймі, ти точно не знаєш. — Брі торкнулася мого плеча. — Шістнадцять років — це

дуже багато. Там могло бути щось зовсім інше. Може, вона дізналася, що в неї невиліковний рак чи ще якась смертельна хвороба. Смертельна й болюча.

— То через нього, — сказав я. — Я це точно знаю, та й ти, думаю, уже знаєш теж. Більшість його зцілених нормально собі живуть, але деякі йдуть від нього з бомбою сповільненої дії в голові. Як Кеті Морз. І бомба вибухнула. А скільки ще їх може злетіти в повітря за наступні десять-двадцять років?

Я думав про те, що можу виявитися одним із них, і Брі це, безперечно, розуміла. Про Г'ю вона

не знала, бо то була не моя історія і я не міг її розказати. Після того вечора в наметі призматика до нього більше не поверталася (та й ту, напевно, спричинив стрес), але рано чи пізно це могло статися знову, і хоча ми про це не говорили, я певен, він розумів це не гірше за мене.

Бомби сповільненої дії.

— Отже, тепер ти його розшукаєш.

— Ще б пак. — Некролог на смерть Кетрін Енн Морз став останнім доказом, який мені був потрібен, тим, завдяки якому сформувалось остаточне рішення.

— І переконаєш його зупинитися.

— Якщо зможу.

— А як він не схоче?

— Тоді не знаю.

— Якщо хочеш, я поїду з тобою.

Але сама Брі цього не хотіла. Це читалося в неї на обличчі. Те завзяття, з яким вона виконувала цю роботу, пояснювалося захватом молодій розумній жінки перед дослідженнями в їх чистому вигляді. А ще перчинки додавали наші любовні ігри. Проте дослідження вже перестало бути чистим і побачила вона достатньо, щоб сильно

злякатися.

— Ти до нього й на гарматний постріл не підійдеш, — сказав я. — Але він ось уже вісім місяців як не виступає, а його щотижневе телешоу пускають у повторах. Мені треба, щоб ти знайшла, де він тепер вішає свого капелюха.

— Це я можу. — Вона відставила ноутбук убік і засунула руку під ковдру. — Але спочатку хочу зробити щось інше, якщо ти в настрої.

Я був у настрої.

* * * * *

Незадовго до Дня праці ми з Брі Донлін обмінялися прощаннями в тому самому ліжку. Вони були дуже тілесними, задовольнили нас обох, але також містили в собі смуток. Радше для мене, ніж для неї, як я собі думаю. У неї попереду було життя гарненької, нічим не зв'язаної кар'єристочки в Нью-Йорку, а мені менш ніж за два роки мало виповнитися страшні п'ятдесят п'ять. Я підозрював, що більше жвавих молодих жінок у мене не буде, і щодо цього, як потім виявилось, мав цілковиту рацію.

Брі вислизнула з ліжка, довгонога й прекрасна у своїй голизні.

— Я знайшла те, що ти шукав, — сказала вона й щось пошукала у своїй сумочці на туалетному столику. — Це було важче, ніж я думала, бо тепер він живе під іменем і прізвисьмом Деніел Чарльз.

— Це мій хлопчик. Не зовсім вигадане ім'я, але майже.

— А по-моєму, це більше заради перестороги. Так зірки реєструються в готелі під фальшивим іменем — чи видозміненим своїм, — щоб обдурити мисливців на автографи. Коли він винаймав своє теперішнє помешкання, то назвався Деніелом Чарльзом, і це законно, головне, щоб у нього був банківський рахунок і з

нього приймали чеки. Але іноді чоловіку просто необхідно користуватися своїм справжнім прізвищем, якщо він не хоче порушувати закон.

— Яке «іноді» ти маєш на увазі в цьому випадку?

— Торік у Покіпсі, штат Нью-Йорк, він купив автомобіль... нічого особливого, простенький «Форд Таурус» ванільного кольору... і зареєстрував його під справжнім прізвищем. — Вона залізла назад у ліжко й простягнула мені клаптик паперу. — Ось тобі, красунчику.

На ньому було написано *«Деніел Чарльз (він же Чарльз Джейкобз, він*

же Ч. Денні Джейкобз), «Застібки», Летчмор, штат Нью-Йорк, 12561».

— А що таке «Застібки»^[126], як для тих, хто в танку?

— Так називається будинок, який він орендує. А точніше, маєток. Маєток з брамою, щоб ти знав. Летчмор лежить трохи північніше од Нью-Пальтца, у них однаковий поштовий індекс. Це в горах Катскіл, де Ріп ван Вінкль^[127] грав у боулінг із гномами. Але тільки... мм, які в тебе теплі й приємні руки... та гра називалася «кеглі».

Вона притулилася ближче, і я вимушений був сказати те, що чоловіки мого віку кажуть щораз

частіше: вдячний за пропозицію, але не відчуваю себе в змозі нею скористатися. Озираючись тепер назад, я шкодую, що не постарався тоді трохи сильніше. Останній раз був би приємним.

— Нічого, котику. Просто обніми.

Я пригорнув її до себе. Здається, ми задрімали, бо коли я знову прийшов до тями, сонце переповзло з ліжка на підлогу. Брі скочила на ноги й стала вдягатися.

— Треба бігти. Тисяча справ сьогодні. — Вона застібнула ліфчик і подивилася на мене в дзеркалі. — Коли ти плануєш до нього поїхати?

— До жовтня точно ні. Г'ю попросив одного хлопця з Міннесоти мене підмінити, але раніше жовтня він приїхати не зможе.

— Залишайся зі мною на зв'язку. Електронкою і телефоном. Якщо я не буду знати, як ти там, щодня, то почну хвилюватися. Можу навіть поїхати, щоб пересвідчитися, що з тобою там все в порядку.

— Не треба, — сказав я.

— А ти дзвони мені й пиши, білий хлопчику, тоді не поїду.

Уже вдягнута, Брі підійшла й сіла на край ліжка.

— Може, тобі взагалі не треба

їхати. Ти про це не думав? Жодного туру в нього не заплановано, на сайті вже давно ніякої активності, і телепрограм нових нема, крутять лише повтори. Днями натрапила на пост в одному блозі, під заголовком «Куди дівся Пастор Денні». Там обговорення на багато сторінок.

— І до чого ти хилиш?

Брі взяла мене за руку, переплела пальці з моїми.

— Ми точно знаємо... ну, не те щоб точно, але знаємо... що комусь він допоміг, а комусь і нашкодив. Окей, це вже в минулому, змінити нічого не можна. Але якщо він перестав зцілювати, то більше нікому

не зашкодить. А в такому разі навіщо з ним конфліктувати?

— Якщо він перестав зцілювати, то це тому, що збив достатньо грошень, щоб іти далі.

— До чого?

— Не знаю, але, судячи з його динаміки за останні роки, це може бути небезпечно. Брі... послухай. — Я сів у ліжку і взяв її за другу руку. — Навіть якщо не зважати на все інше, хтось повинен змусити його відповісти за те, що він зробив.

Вона піднесла мої руки до своїх губ і поцілувала спершу одну, потім другу.

— Але чи обов'язково, щоб цей «хтось» був ти, котику? Зрештою, твій випадок був у нього одним з успішних.

— Я думаю, саме тому. А ще в нас із Чарлі... спільна історія. І дуже давня до того ж.

* * * * *

У міжнародний аеропорт Денвера я її не проводжав (то було завдання її матері), але вона подзвонила мені, коли долетіла, — у радісно-збуджено-нервовому стані. Дивлячись уперед, а не назад. І я був радий за неї. Коли за двадцять

хвилин по тому мій телефон знову задзвонив, я подумав, що це знову вона. Але ні. Дзвонила її мати. Джорджія спитала, чи можемо ми поговорити. Може, за обідом.

«Ой», — подумав я.

Ми пообідали «У Макгі» — приємна розмова під хорошу їжу, переважно про музичний бізнес. Коли ми сказали «ні» десерту й «так» — каві, Джорджія сперлася чималими грудьми на стіл і перейшла до діла.

— То що, Джеймі? Між вами вже все скінчено?

— Я... е-е... Джорджіє...

— Господи, та не треба мимрити й затинатися. Ти прекрасно знаєш, про що я. І я тебе не вб'ю. Якби хотіла, то зробила б це ще торік, коли вона вперше стрибнула до тебе в ліжко. — Побачивши мій вираз, Джорджія всміхнулася. — Не, вона мені не казала, а я не питала. Мені це не потрібно. Я її читаю, як розгорнуту книжку. Б'юся об заклад, вона тобі сказала, що я чимось таким самим займалася колись давненько з Г'ю. Так?

Я провів складеними пальцями по губах, наче змійку застібав. Її усмішка переросла в сміх.

— О, це добре. Мені це

подобається. І ти мені подобаєшся, Джеймі. Мало не з першого погляду я тебе вподобала, ще коли ти був худючий, як скіпка, і змагався з тим лайном, яке запустив собі в тіло. Ти був схожий на Біллі Айдола [\[128\]](#), тільки вишмаруваного у водостічній канаві. І проти любощів змішаної раси я нічого не маю. Як і проти різниці у віці. Знаєш, що мені подарував мій батько, коли я доросла до того, щоб отримати водійські права?

Я похитав головою.

— «Плімут» тисяча дев'ятсот шістдесятого року, з половиною решітки, лисою гумою, іржавими

порогами й двигуном, який жер перероблене мастило квартами. Він називав його польовим бомбардувальником. Казав, що кожен новоспечений водій повинен починати зі старої руїни і тільки потім вже переходити на вищий рівень, до автомобіля, котрий реально зможе здобути наліпку пройденого техогляду. Ти розумієш, про що я?

Я прекрасно все розумів. Брі не була черницею — до того, як з'явився я, вона вже зазнала на своєму віку сексуальних пригод. Але зі мною в неї були перші тривалі стосунки. Та в Нью-Йорку вона мала перейти на вищий рівень — до чоловіка якщо не

своєї раси, то вже точно трохи ближчого до неї за віком.

— Я просто хотіла, щоб це прозвучало, перш ніж перейду до того, про що справді хотіла поговорити. — Джорджія ще далі нахилилася вперед, і цунамі її грудей загрожувало от-от перекинути чашку з кавою і склянку з водою. — Вона не дуже хотіла мені розказувати про те дослідження, яке проводила для тебе, але я знаю, що воно її налякало. А коли я спробувала спитати про це в Г'ю, він страшенно розлютився і накричав на мене.

«Мурахи, — подумав я. — Для нього всі ті люди в наметі

перетворилися на мурах».

— Це про того проповідника.
Усе, що мені відомо.

Я мовчав.

— Що, язика проковтнув?

— Можна й так сказати.

Джорджія кивнула й сіла рівно.

— Що ж, добре. Чудово. Але надалі я попрошу тебе не вплутувати в це Бріанну. Домовились? Хоча б тому, що я — зверни увагу — не сказала «Міг би й не пхати свого старечого прутня моїй дочці між ніг».

— Вона в це не втручатиметься.

Ми домовились.

Джорджія по-діловому кивнула.

Потім:

— Г'ю каже, ти береш відпустку.

— Так.

— До проповідника поїдеш?

Я мовчав. Що було рівнозначно відповіді «так», і вона це розуміла.

— Будь обережний. — Вона простягнула руку через стіл і переплела пальці з моїми, так само, як мала звичку робити її дочка. — Не знаю, в що ви там із Брі вгрузли, але її це жахливо засмутило.

І от одного дня на початку жовтня мій літак приземлився в аеропорту Стюарта в Ньюбурзі. Дерева вже потроху вбиралися в різні барви, тож дорога до містечка Летчмор дуже тішила око. Прибув я туди, коли день хилився до вечора, тому зареєструвався в місцевому мотелі 6. Там не було навіть комутованого доступу до Інтернету через модем, не кажучи вже про WiFi, тому мій комп'ютер не міг з'єднатися зі світом за межами номера. Але, щоб знайти «Застібки», WiFi був не потрібен. Брі вже зробила це за мене. Маєток стояв на

відстані чотирьох миль на схід від центру Летчмора, на трасі 27. Колись ті землі й особняк на них належали родині багатих аристократів Вандер-Цанденів. Очевидно, на зламі дев'ятнадцятого й двадцятого століть багатство вичерпалося, бо «Застібки» продали й зробили там дорогий санаторій для тлустих паній і питущих панів. Він проіснував майже до початку двадцять першого століття. А відтоді його пропонували на продаж чи в оренду.

Я думав, що заснути буде важко, але відключився майже одразу — поки планував, що скажу Джейкобзу, коли його побачу. *Якщо* побачу. А коли прокинувся рано-вранці

наступного ясного осіннього дня, то вирішив, що найкраще буде імпровізувати на місці. Якщо не прокладатиму рейок, щоб по них їхати, розмірковував я (може, й хибно), то й скинути мене з них буде неможливо.

О дев'ятій я сів у авто, взяте напрокат, проїхав чотири милі й нічого не знайшов. Ще через милю чи десь так зупинився коло ятки з сезонною сільськогосподарською продукцією. Картопля, як на моє око сільського парубка, була геть миршава, зате гарбузи вродили нівроку. Голоували в ятці двоє підлітків. Судячи з їхньої схожості, то були брат і сестра. Судячи з

виразів облич, нудно їм було до сказу. Я спитав, як проїхати до «Застібок».

— Ви проминули, — сказала дівчина. З них двох вона була старша.

— Я вже це зрозумів. Не знаю, як я так примудрився. Думав, мені добре пояснили дорогу, а сам будинок наче досить великий.

— Там колись був знак, — відповів хлопець. — Але той дядько, який орендує будинок, його прибрав. Тато каже, що він, мабуть, цурається людей. А мама каже, що він, мабуть, чванько.

— Віллі, замовкни. Містере, ви купувати щось будете? Тато каже,

нам не можна згортатися на ніч, поки не продамо товару на тридцять доларів.

— Я куплю гарбуз. Але тільки якщо ви детально розкажете мені, як доїхати.

Дівчина театралью зiтхнула.

— Один гарбуз. Бакс п'ятдесят. Дуже багато.

— А якщо це буде один гарбуз за п'ять доларів?

Віллі та його сестра обмінялися поглядами, і дівчина всміхнулася.

— Годиться.

Коли я повертався тим самим шляхом, яким приїхав, мій коштовний гарбуз світив, ніби оранжевий супутник Землі, на задньому сидінні. Дівчина сказала, щоб я шукав великий камінь із написом, зробленим фарбою з балончика, «МЕТАЛІКА РУЛИТЬ». Помітивши його, я скинув швидкість до десяти миль на годину. Через дві десятки миль після великої каменяки я під'їхав до повороту, який був прогавив раніше. Дорога була асфальтована, але в'їзд весь заріс бур'янами й був завалений опалим осіннім листям. Мені це нагадувало

якесь маскування. Коли я спитав дітлахів із фермерської ятки, чи знають вони, чим займається новий пожилець, вони тільки плечима знизали.

— Тато каже, він, мабуть, на біржі свої гроші заробив, — сказала дівчина. — У нього їх має бути ціла купа, щоб у такому будинку жити. Ма каже, там п'ятдесят кімнат, не менше.

— А нащо вам до нього? — Це хлопчик поцікавився.

Сестра тицьнула його ліктем.

— Віллі, це нечемно.

— Якщо це той, про кого я

думаю, то він мій давній знайомий, — сказав я. — А завдяки вам, друзі, я приїду до нього не з порожніми руками. — Я зважив у руці гарбуз.

— З нього багато пирогів вийде, точно, — запевнив хлопчик.

«Чи зловісний світильник, — подумав я, звертаючи у провулок, що вів до «Застібок». Гілки шкряботіли по боках машини. — Тільки замість свічки в ньому буде яскрава електрична лампочка. Прямо поза очима».

Дорога (а за перехрестям з шосе починалася саме дорога, широка й добре заасфальтована) підіймалася

вгору низкою зигзагоподібних поворотів. Двічі довелося зупиняти машину — дорогу підстрибом переходили олені. На машину вони дивилися без остраху. Я подумав, що в тих лісах, певно, вже дуже-дуже давно ніхто не полював.

Через чотири милі я під'їхав до зачиненої кованої брами, обабіч якої стояли таблички: «ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ» ліворуч та «НЕ ЗАХОДИТИ» праворуч. На стовпі з брукового каменю була коробка переговорного пристрою, а над нею висіла відеокамера, перекилена під таким кутом, щоб дивитися на тих, хто викликає. Я натиснув на кнопку. Серце калатало, я пітнів.

— Алло? Там хтось є?

Спочатку тиша. Нарешті:

— Що ви хотіли?

Якість звучання була набагато кращою, ніж у більшості переговорних систем, — можна навіть сказати, пречудовою. Але, враховуючи зацікавлення Джейкобза, нічого дивного в цьому не було. Голос належав не йому, але був якимсь знайомим.

— Я приїхав до Деніела Чарльза.

— Містер Чарльз не приймає відвідувачів без попереднього запису, — поінформував мене

«інтерком».

Я обміркував це і знову натиснув кнопку «ГОВОРІТЬ».

— А Ден Джейкобз? Під цим іменем він жив у Талсі, коли показував вистави у ярмарковому балагані, який називався «Портрети блискавкою».

— Гадки не маю, про що ви говорите, і містер Чарльз, безперечно, теж, — відповів голос із коробки.

У голові наче перемикач клацнув — до мене дійшло, кому належить той розкотистий тенор.

— Містере Стемпер, скажіть

йому, що приїхав Джеймі Мортон. І нагадайте, що перше своє чудо він сотворив у моїй присутності.

Запала довга, довга мовчанка. Я подумав, що розмову можуть закінчити і я залишусь там стояти, мов бовдур якийсь. Хіба що мені захочеться врізатися у ворота на своєму взятому напрокат авто економ-класу, та в цьому двобої (я був переконаний) ворота вийдуть переможцем.

Коли я вже зібрався розвертатися і йти, Ел Стемпер спитав:

— Яке то було чудо?

— Мій брат Конрад втратив голос. А преподобний Джейкобз його повернув.

— Подивіться в об'єктив камери.

Я подивився. Через кілька секунд у переговорному пристрої ожив інший голос.

— Заїжджай, Джеймі, — сказав Чарльз Джейкобз. — Неймовірно радий тебе бачити.

Захурчав електричний мотор, і ворота відчинилися вздовж невидимої колії. «Точнісінько як Ісус ішов поверхнею Погідного озера», — подумав я, сідаючи в машину, щоб

їхати далі. Десь ярдів за п'ятдесят попереду дорога вкотре робила крутий поворот, і якраз перед тим, як повернути, я помітив, як зачиняється брама. У моїй уяві виник образ — вигнання жителів Едему, бо не те яблуко з'їли, — але я не здивувався. Зрештою, я виріс на Біблії.

* * * * *

«Застібки» виявилися величезною будівлею, що починала своє життя у вікторіанському стилі, проте з часом розрослася у мішанину архітектурних експериментів. У ній було чотири поверхи, безліч

фронтонів та кругла всуціль скляна прибудова до західного крила, з якої розлягався краєвид на улоговини й ставки долини річки Гудзон. Крізь цей осяяний різнобарв'ям ландшафт бігла темна нитка траси 27. Центральна споруда була дощана, з білим оздобленням і кількома припасованими до неї флігелями. Мені стало цікаво, у котрій з них міститься лабораторія Джейкобза. Поза спорудами земля ще крутіше забирала вгору й починалися ліси.

Припаркований під портиком, де швейцари колись розвантажували модні тачки приїжджих курортників і алконавтів, стояв скромний «Форд Таурус», що його Джейкобз

zareєстрував на своє справжнє ім'я. Я поставив свою машину за ним і піднявся сходами, довгими, як футбольне поле. Потягнувся до дзвінка, та натиснути не встиг — двері відчинилися. На порозі стояв Ел Стемпер, у штанях-кльош, що були модні в сімдесяті, та кислотного кольору майці. Відтоді, як я бачив його в проповідницькому наметі, він наче ще більше роздобрів і за розмірами нагадував тепер фургон для перевезення меблів.

— Вітаю, містере Стемпер. Джеймі Мортон. Я великий фанат ваших ранніх робіт. — Я простягнув руку.

Він її не потиснув.

— Не знаю, чого ви хочете, але містера Джейкобза ніхто не повинен турбувати. У нього багато роботи, і він погано почувається.

— Ви маєте на увазі Пастора Денні? — спитав я. (Ну... радше підколов.)

— Проходьте в кухню. — Голос був теплий і розкотистий, як у хрещеного батька соулу^[129], але обличчя промовляло: «Таким, як ти, місце тільки в кухні».

Та я був і не проти, кухня справді підходила для таких, як я, та не встиг він провести мене туди, як

інший голос, добре мені знайомий, вигукнув:

— Джеймі Мортон! А ти й справді з'являєшся в найсприятливіший час!

Він спустився у вестибюль, трохи накульгуючи й хиллячись на правий борт. Його волосся, тепер майже повністю сиве, потроху відступало від скронь, оголяючи дуги лискучого черепа. Блакитні очі, однак, дивилися пронизливо, як і раніше. Губи розійшлися в усмішці, яка (принаймні на моє око) видавалася мало не хижацькою. Він пройшов повз Стемпера з таким виглядом, наче здорованя й не було

зовсім, простягаючи до мене праву руку. Того дня на ній не було жодної обручки, хоча на лівій одна виднілася: проста золота смужка, тонка і вкрита подряпинами. Я був певен, що її пара покоїлася під землею на цвинтарі в Гарлоу, на пальці, що тепер був кісткою, не більше.

Я потис йому руку.

— Далеко ми заїхали від Талси, правда ж, Чарлі?

Він закивав, енергійно трясучи мою руку, наче політик, який сподівався здобути голос виборця.

— Далеко, дуже далеко. Скільки

тобі років, Джеймі?

— П'ятдесят три.

— А твої рідні? Вони здорові?

— Я з ними нечасто бачуся, але Террі досі живе в Гарлоу, перебрав на себе мазутний бізнес. У нього троє дітей, двоє хлопчиків і дівчинка. Уже повиростали. А Кон досі витріщається на зірки на Гаваях. Енді не стало кілька років тому. Інсульт.

— Дуже прикро це чути. Але ти маєш пречудовий вигляд. У розквіті сил.

— Ти теж. — То була нахабна брехня. На думку спало три пори життя Великого американського

самця: молодість, зрілість і класний, бляха, вигляд. — Тобі вже, певно... скільки? Сімдесят?

— Майже. — Він усе ще торсав мою руку. Хватка була міцна, але під шкірою вчувалося легке тремтіння. — А як там Г'ю Єйтс? Ти досі на нього працюєш?

— Так. І він у повному порядку. Чує, як шпилька падає в сусідній кімнаті.

— Прекрасно. *Прекрасно.* — Нарешті він відпустив мою руку. — Еле, нам із Джеймі є про що поговорити. Ти не міг би принести нам лимонаду? Ми будемо в бібліотеці.

— Ти ж не будеш перевтомлюватися, не? — Стемпер роздивлявся мені з недовірою й неприязню. «Він ревнує, — подумав я. — Відколи скінчився останній тур, він неподільно володів увагою Джейкобза, і його тільки таке влаштовує». — Тобі потрібні сили для роботи.

— Я не втомлюся. Зустріч із давнім другом — найкращий енергетик. Джеймі, ходімо зі мною.

Він повів мене центральним коридором, повз їдальню, довжелезну, як пулманівський вагон, ліворуч, та одну-дві-три вітальні праворуч, і середня з них була

оздоблена люстрою, більше схожою на залишки реквізиту від зйомок «Титаніка» Джеймса Кемерона. Ми пройшли через ротонду, де відполіроване дерево поступалося полірованому мармуру і наші кроки розлягалися відлунням. День був теплий, але в домі панувала затишна прохолода. Я чув шовковистий шепіт кондиціонерів, і стало цікаво, скільки коштує охолоджувати такий будинок у серпні, коли температуру повітря не назвеш ледь теплою. Та, згадавши майстерню в Талсі, я подумав, що, певно, дуже мало.

Бібліотека виявилася круглою кімнатою на дальньому кінці будинку. На вигнутих полицях стояли

тисячі книжок, але я не уявляв, як хтось взагалі може тут читати — через краєвид. Уся західна стіна була скляною, і погляд милували велетенські обшири долини Гудзону, довершені кобальтовою річкою, що виблискувала вдалині.

— Зцілення — вигідна справа. — Мені знову згадалася Козяча гора, той гральний майданчик за зачиненою брамою, яка захищала багатіїв од таких селюків, як сім'я Мортонів. Деякі краєвиди можна купити лише за гроші.

— В усіх розуміннях, — кивнув Джейкобз. — Нема потреби запитувати, чи ти досі вільний від

наркотиків. Це видно з твого кольору обличчя. І очей. — Нагадавши таким чином про те, що я перед ним у боргу, він запросив мене сісти.

Тепер, зустрівшись із ним вічна-віч, я не знав, як і з чого розпочати. Та й не хотів цього робити в очікуванні помічника, Ела Стемпера, який тепер за сумісництвом працював ще й дворецьким та мав от-от принести лимонад. Але виявилось, що це не проблема. Не встиг я вигадати якусь безглузду тему для балачки, щоб згаяти час, як зайшов колишній співак «Во-Лайтс», ще сердитіший на вигляд, ніж зазвичай. Тацю він поставив на столик із вишневого

дерева між нами.

— Дякую, Еле, — сказав йому Джейкобз.

— Прошу. — Звертаючись до боса й не дивлячись на мене.

— Кльові штанці, — зауважив я. — Нагадують ті часи, коли «Бі-Джис» зав'язали з трансцендентальною туфтою й перейшли до диско. До них ще треба якісь вінтажні черевики на платформі.

Він нагородив мене поглядом, у якому було мало душевності^[130] (чи християнської любові, якщо вже на те), і вийшов. Не буде

перебільшенням, якщо я скажу, що Стемпер погупотів геть [\[131\]](#).

Джейкобз надпив зі склянки лимонаду. За шматочками м'якоті лимона, що плавали вгорі, я зробив дедуктивний висновок, що зробили його вручну. А з того, як задріботіли кубики льоду, коли він ставив склянку на тацю, виник дедуктивний висновок, що я не помилився — руки в нього дрижать. Того дня Шерлок порівняно зі мною нервово курих у кутку.

— Джеймі, це було нечемно. — Але в голосі Джейкобза лунали веселі нотки. — Особливо як на гостя, і до того ж непроханого. Лорі

було б за тебе соромно.

Апелювання до моєї матері (навмисне, я цього певен) я пропустив повз вуха.

— Хоч я й непроханий, але, здається, ти зрадив, коли мене побачив.

— Авжеж. Чого то я не зрадив би? Скуштуй лимонаду. У тебе розпашілий вигляд. І, схоже, тобі незручно.

Так і було, та принаймні я більше не боявся. Гнів — ось що я відчував насправді. Я опинився у здоровецькому будинку, оточеному здоровецьким клаптем землі, на

якому, безсумнівно, десь був здоровецький басейн і поле для гольфу (хоч воно, мабуть, і надто заросло тепер травною, щоб на ньому можна було грати, та все одно то була частина маєтку). Розкішна хатинка для експериментів Чарльза Джейкобза з електрикою на схилі літ. А десь далеко Роберт Райверд стояв у кутку, і на ньому, напевно, був підгузок, бо що його найменше турбувало нині, то це відвідини туалету. Вероніка Фрімонт їздила на роботу автобусом, тому що не наважувалася більше сідати за кермо, а Еміль Кляйн досі, мабуть, перекушував сирою землею. А ще була Кеті Морз, мініатюрна

сунерівська кралечка, яка тепер лежала в домовині.

«Помалу, білий хлопчику, — почув я в голові пораду Брі. — Тихіше їдеш — далі будеш».

Я скуштував лимонаду й поставив склянку на тацю. Ляпати на дорогий вишневий лак на столику не хотілося, та клята штукенція, певно, була антикварною. Так, гаразд, може, мені й було досі трохи страшно, та принаймні не в *моїй* склянці брязкали кубики льоду. А Джейкобз тим часом поклав праву ногу на ліву, і я помітив, що йому довелося помагати собі руками.

— Артрит?

— Так, але не сильний.

— Дивно, що ти не вилікував його святими обручками. Чи це кваліфікується як завдання тілесних ушкоджень самому собі?

Він не відповів — лише дивився на видовищний пейзаж за вікном. Кущуваті свинцево-сірі брови (одна суцільна брова, якщо бути точним) зрослися на переніссі над синіми очима, що палали лютим вогнем.

— Або ти боїшся залишкових ефектів. Так і є?

Він здійняв руку жестом «стоп».

— Годі інсинуацій. Зі мною, Джеймі, вони тобі не потрібні.

Занадто наші долі переплетені для цього.

— Я в долю вірю не більше, ніж ти — в Бога.

Він повернувся обличчям до мене й знову посміхнувся — тією посмішкою, в якій були самі зуби й жодної теплоти.

— Повторюю: годі. Ти можеш сказати мені, навіщо приїхав, а я розкажу, чому радий тебе бачити.

Іншого виходу, ніж говорити прямо, у мене не було.

— Я приїхав сказати, щоб ти перестав зцілювати людей.

Він відсьорбнув ще лимонаду.

— І чого б то я переставав, Джеймі, коли це стільком людям подарувало стільки добра?

«Ти знаєш, навіщо я приїхав, — подумав я. А від наступної думки стало ще не затишніше. — Ти мене чекав».

Я відігнав її од себе.

— Декому з них не так уже й добре. — Наш головний список лежав у мене в задній кишені, але потреби витягати його не було. Усі прізвища й залишкові ефекти я знав напам'ять. Почав я з Г'ю та його інтерлюдій призматики і розповів, як він пережив ще один напад на служінні в окрузі Норріс.

Джейкобз байдуже знизав плечима.

— То від стресу. Після того в нього були ще напади?

— Якщо й були, мені він про них не розказував.

— Думаю, розказав би, бо ти був поряд, коли стався останній. Я переконаний, що з Г'ю все гаразд. А ти, Джеймі? Якись залишкові ефекти ще є?

— Нічні кошмари.

Джейкобз постарався пирхнути ввічливо.

— Час від часу вони всім сняться, і мені теж. Але

потьмарення, від яких ти страждав, минулися, правда ж? Більше жодного неконтрольованого мовлення, міоклонічних рухів і штрикання шкіри?

— Так.

— Ну от. Бачиш? Це не гірше, ніж біль у руці після щеплення.

— Залишкові ефекти, від яких постраждали деякі твої послідовники, трохи гірші за мої. Наприклад, Роберт Райверд. Пам'ятаєш його?

— Ім'я й прізвище віддалено знайомі, але я дуже багатьох людей зцілив.

— З Міссурі. М'язова дистрофія.
Відео з ним висить на твоєму сайті.

— А, так, тепер згадав. Його батьки зробили дуже щедре підношення любові.

— Його МД зникла, та разом із нею випарувався й розум. Він у такій лікарні, що їх іноді називають овочевими грядками.

— Мені вельми прикро це чути. — І з цими словами Джейкобз знову повернувся до краєвиду — природи середини штату Нью-Йорк, що палахкотіла назустріч зимі.

Я пройшовся по інших зцілених, хоча стало очевидним, що більша

частка інформації, яку я розказував, була йому відома. По-справжньому здивував я його лише наприкінці, коли розповів про Кеті Морз.

— Господи, — мовив він. — Дівчина, у якої сердитий батько.

— Я думаю, цього разу сердитий батько міг би зробити з тобою щось гірше, ніж просто затопити кулаком у лице. Звісно, якби він тебе знайшов.

— Можливо. Але, Джеймі, ти не бачиш усієї картини. — Джейкобз нахилився вперед, стиснувши долоні між кістлявими коліньми й дивлячись мені просто в очі. — Я зцілив дуже багато нещасних душ. Деякі, ті, що мали психосоматичні

захворювання, насправді зцілили себе самі, думаю, ти це знаєш. Але іншим повернула здоров'я сила таємної електрики. Хоча цю заслугу, звісно, приписують Богові.

Він зблиснув зубами в короткому безрадісному спазмі усмішки.

— Дозволь поставити тебе в гіпотетичну ситуацію. Уявімо, що я нейрохірург і ти приходиш до мене зі зляканою пухлиною мозку, операбельною, але дуже складною. Операція вкрай ризикована. Уяви, що я кажу тобі: «Ваші шанси вмерти на операційному столі... ммм... скажімо, двадцять п'ять відсотків».

Чи не пішов би ти на це, знаючи, що альтернатива — це страждання впродовж певного часу, за яким чигає вірна смерть? Звісно, пішов би. Ти благав би мене зробити цю операцію.

Я промовчав, бо логіка була беззаперечною.

— Скажи мені, як ти думаєш, скількох людей я насправді зцілив за допомогою електричного втручання?

— Не знаю. Ми з помічницею виписали тільки тих, щодо кого були впевнені. Список досить короткий.

Він кивнув.

— Хороша методика дослідження.

— Радий, що ти схвалюєш.

— У мене є свій список. Так от він набагато довший. Бо, розумієш, я точно знаю, коли це стається. Коли допомагає. Ніколи не виникає жодних сумнівів. І, судячи з моїх власних подальших спостережень, лише деякі люди потерпають від залишкових ефектів. Три відсотки. Ну, може, п'ять. Порівняно з прикладом пухлини мозку, який я навів, це, я б сказав, прекрасний результат.

Мене зачепила фраза «подальші спостереження». У мене була тільки Бріанна. У нього ж — сотні, навіть тисячі послідовників, які б радо

кинулися спостерігати за зціленими. Для цього достатньо було лиш одного його слова.

— Ти знав про кожен випадок, який я щойно навів, окрім Кеті Морз, так?

Джейкобз не відповів. Лише споглядав мене. На його обличчі не відбилосся жодного сумніву — лише тверда, мов камінь, упевненість.

— Звісно, знав. Бо ти ведеш облік. Для тебе вони лише лабораторні щури. А кого турбує, коли кілька щуриків захворіє? Чи помре?

— Це дуже несправедливо.

— Я так не вважаю. Ти прикриваєшся релігією, бо якби ти показував свої фокуси в лабораторії, яка в тебе точно є тут, у «Застібках», ФБР заарештувало б тебе за експерименти над людьми... і за вбивство деяких із них. — Я нахилився вперед, не відриваючи погляду від його очей. — Газети назвали б тебе Йозефом Менгеле^[132].

— Хіба нейрохірурга називають Йозефом Менгеле тільки тому, що він втрачає деяких своїх пацієнтів?

— Вони приходять до тебе не з пухлинами мозку.

— Деякі приходять, і багато хто з них тепер живі й насолоджуються

життям замість лежати в холодній землі. Чи показував я іноді фальшиві пухлини, коли працював у турі? Так, і я цим не пишаюся. Але це було *необхідно*. Бо не можна показати те, що просто зникло. — На мить він замислився. — Це правда, що більшість людей, які приходили на мої служіння, мучилися не від *смертельних* хвороб. Але по-своєму тілесна неміч, що не веде до смерті, ще гірша. Із нею люди проживають довге життя, та воно сповнене болю. А в деяких випадках — агонії. А ти сидиш тут і засуджуєш. — Джейкобз сумно похитав головою, але в очах у нього смутку не було. Вони горіли від люті.

— У Кеті Морз нічого не боліло, і добровільно вона не зголошувалася. Ти витяг її з натовпу, бо вона була сексі. Візуальна цукерочка для примани лохів.

Як і Брі, Джейкобз вказав мені на те, що Морз могла накласти на себе руки з якихось інших причин. Шістнадцять років — тривалий час. Багато всього могло статися.

— Ти знаєш, що це не так, — сказав йому я.

Він трохи відпив зі склянки й поставив її на тацю рукою, що вже дуже помітно тремтіла.

— Ця розмова безглузда.

— Бо ти не зупинишся?

— Бо я вже зупинився. Ч. Денні Джейкобз більше не ставитиме наметів для служінь. Зараз в Інтернеті точаться різні дискусії й гуляють здогади про цього типа, але люди швидко втрачають цікавість. Досить скоро про нього перестануть думати взагалі.

Якщо це було правдою, то я приїхав ломитися в двері й побачив, що вони не замкнені. Та замість заспокоїти, ця думка тільки посилила мою тривогу.

— За півроку чи, може, за рік на веб-сайті з'явиться оголошення, що Пастор Денні пішов на пенсію за

станом здоров'я. А потім зникне й сам сайт.

— Чому? Бо твої дослідження завершено? — Та я не вірив, що дослідження Чарлі Джейкобса взагалі могли колись завершитися.

Він знову повернувся обличчям до вікна, щоб споглядати ландшафт. А зрештою зняв ногу з ноги і підвівся, важко спираючись на бильця крісла для підтримки.

— Джеймі, ходімо вийдемо надвір. Хочу тобі дещо показати.

* * * * *

Ел Стемпер (гора жиру в дискотечних штанях 70-х років) сидів за кухонним столом і сортував пошту. Перед ним на тарілці спливав вершковим маслом і сиропом стос смажених вафель. Поряд стояв картонний пакет з-під алкоголю. Три пластмасові кошики з емблемою поштової служби США на підлозі були вщерть набиті листами й пакунками. На моїх очах Стемпер розірвав манільський конверт^[133] і витрусив звідти лист, написаний карлючками, фото хлопчика на візку і десять доларів. Десятку вкинув у коробку з-під джину й пробіг очима листа, чвакаючи вафлею. Поряд із ним Джейкобз видавався ще худішим.

Цього разу я згадав не про Адама та Єву, а про Джека Шпрота і його дружину [\[134\]](#).

— Може, намет і згорнутий, — відзначив я. — Та приноси любові досі надходять.

Стемпер зміряв мене поглядом, сповненим злісної байдужості (якщо таке взагалі можливо), і повернувся до відкривання та сортування. Не кажучи вже про вафлі.

— Ми читаємо кожен лист, — відповів Джейкобз. — Правда ж, Еле?

— Так.

— І відповідаєте на кожен? —

спитав я.

— Повинні, — відказав Стемпер. — Ну, я так думаю. І могли б, якби в мене був помічник. Однієї людини вистачило б, і комп'ютера замість того, який Пастор Денні перевіз у майстерню.

— Еле, ми про це говорили. Щойно ми почнемо листуватися з прохачами...

— То ніколи не закінчимо. Я знаю. Просто дивуюся, що сталося з Божою працею.

— Нею займаєшся ти. — Вираз обличчя у Джейкобза був м'який, але в очах танцювали веселі вогники. Так

людина дивиться на собаку, що виконує трюк.

Стемпер не відповів, просто розпечатав наступний конверт. У ньому не було фотографії, лише лист і п'ятірка.

— Ходімо, Джеймі, — покликав Джейкобз. — Хай працює.

* * * * *

Із під'їзної доріжки прибудови здавалися чепурними й старанно пофарбованими. Та, підійшовши поближче, я побачив, що дошки подекуди вже потріскалися, а фарбу

не завадило б освіжити. Бермудську траву, по якій ми ступали (поза сумнівом, вона обійшлася в кругленьку суму, коли озелененням маєтку займалися востаннє), треба вже було підстригти. Якщо найближчим часом цього не зробити, газон, що розкинувся на два акри, загрожував перетворитися на луку.

Джейкобз спинився.

— Як думаєш, у якій будівлі моя лабораторія?

Я показав на дощану комору. Вона була найбільша, майже така сама за розмірами, як орендована автомайстерня в Талсі.

Він усміхнувся.

— Ти знав, що штат людей, які були залучені до Мангетенського проекту [\[135\]](#), до першого випробування атомної бомби в Білих пісках стабільно зменшувався?

Я похитав головою.

— На той час, коли бомба вибухнула, декілька модульних гуртожитків, зведених для працівників, були порожні. Є одне маловідоме правило наукових досліджень: коли кінцева мета вже близько, потреби в забезпеченні проекту мають тенденцію звужуватися.

Він повів мене до скромної на вигляд повітки для реманенту, витяг зв'язку ключів і відімкнув двері. Я думав, усередині буде жарко, однак там нас зустріла така сама прохолода, що й у великому будинку. Уздовж лівої стіни тягнувся робочий стіл, на якому не було нічого, крім кількох записників і комп'ютера «Макінтош», який показував заставку — табун коней біг нескінченним галопом. Перед «Маком» стояло крісло, ергономічне й дороге на вигляд.

На правій стіні сараю висіли полиці, на яких стосами було складено коробки, схожі на посріблені сигаретні блоки... от

тільки сигаретні блоки не гули, як підсилювачі в режимі очікування. На підлозі стояла ще одна коробка, пофарбована в зелений колір, завбільшки з готельний міні-холодильник. На ній був ТВ-монітор. Джейкобз тихо сплеснув у долоні, й екран ожив — засвітився, й на ньому з'явилася низка стовпчиків (червоний, синій і зелений), що підіймалися й падали так, наче хтось дихав. Та з огляду на розважальну цінність, я сумнівався, що це може замінити «Старшого брата»[\[136\]](#).

— Тут ти працюєш?

— Так.

— А де обладнання?

Інструменти?

Джейкобз показав на «Мак», потім на монітор.

— Оце й оце. Але найголовніше... — Він тицьнув вказівним пальцем у скроню, наче самогубство імітував. — ...отут. Ти стоїш у найпрогресивнішій лабораторії для досліджень електроніки у світі. На тлі того, що я винайшов у цьому приміщенні, відкриття Едісона з Менло-Парку блякнуть і здаються незначними. Це те, що може змінити світ.

Та чи будуть ці зміни на краще, подумав я. Мені не подобався замріяний самовдоволений вираз

обличчя, з яким він роздивлявся майже порожній сарай. Та все ж я не міг списати його твердження на маячню. У сріблястих картонках і зеленій коробці завбільшки з холодильник відчувалась якась приспана сила. Перебувати в тому сараї було ніби стояти біля електростанції, яка працювала на повну потужність, так близько, що відчуваєш, як паразитні вольти прострелюють металеві коронки в роті.

— Тепер я генерую електрику за допомогою геотермальних засобів. — Він погладив зелену коробку. — Це геосинхронний генератор. Під ним — труба

свердловини, не більша за ту, яку могли б використовувати на сільській молочній фермі середнього розміру. Та все ж на половині потужності цей генер давав би досить перегрітої пари, щоб забезпечити електроенергією не лише «Застібки», а й усю долину Гудзону. На повній потужності він би закип'ятив увесь водоносний горизонт, як чайник. Та це зруйнувало б мої плани. — І Джейкобз щиро розсміявся.

— Неможливо, — похитав головою я. Та з іншого боку, так само неможливим видавалося зцілювати мозок від пухлин і поламані хребти святими обручками.

— Запевняю тебе, Джеймі, це цілком реально. Якби я зібрав трохи більший генератор, із деталей, які можна легко замовити поштою, то міг би освітити все Східне узбережжя. — Він промовив це спокійно, не хизуючись, просто констатуєчи факт. — Не роблю я цього лише тому, що виробництво електроенергії мене не цікавить. Нехай світ задушиться у власних відходах. Як на мене, то кращого він не заслуговує. А для моїх потреб, на жаль, геотермальна електроенергія — це глухий кут. Її не досить. — Він задумливо подивився на коней, що галопували на екрані його комп'ютера. — Від цього місця я

сподівався більшого, особливо влітку, коли... Але не зважай.

— І жоден із цих приладів не працює на електриці в її загальноприйнятому значенні?

Він нагородив мене поглядом, у якому сміх поєднувався з презирством.

— Звісно, ні.

— Вони працюють на *таємній* електриці.

— Так. Саме так я її називаю.

— На такій електриці, якої ще ніхто не відкрив з часів Скрибоніуса. Поки не з'явився ти. Священик, який колись збирав іграшки на батарейках,

бо це було його хобі.

— О, про неї знають. Чи знали. У трактаті «De Vermis Mysteriis»^[137], написаному наприкінці п'ятнадцятого століття, про неї згадує Людвіг Прін. І називає її *potestas magnum universum* — сила, що заряджає Всесвіт. Усі ті роки, які минули після того, як я полишив Гарлоу, я присвятив *potestas universum* — її пошуку, спробам її приборкати. Це стало справою всього мого життя.

Мені хотілося вірити в те, що він верзе маячню, однак цьому суперечили зцілення та дивні тривимірні портрети, які він на моїх

очах творив у Талсі. Але, може, це не мало значення. Може, значення мало лише те, чи каже він правду, що сховав Ч. Денні Джейкобза в шафу й посипав нафталіном. Якщо він покінчив із чудесними зціленнями, то свою місію я міг вважати виконаною. Чи не так?

Джейкобз заговорив тоном лектора.

— Щоб зрозуміти, як я зумів так далеко зайти й самотужки відкрити так багато, ти повинен збагнути, що наука в багатьох аспектах така сама примхлива, як і мода. Вибух «Трініті» в Білих пісках стався тисяча дев'ятсот сорок п'ятого року.

Росіяни підірвали свою першу А-бомбу в Семіпалатинську, чотири роки по тому. Вперше шляхом поділу ядра електрику згенерували в Арко, штат Айдахо, тисяча дев'ятсот п'ятдесят першого року. Відтоді минуло півстоліття, й електрика стала бридкою подружкою нареченої. Вродлива наречена, над якою всі охкають, — це атомна енергія. Скоро поділ ядра опустять до бридкої подружки, а красивою нареченою стане термоядерний синтез. Потік грантів і субсидій на дослідження теорії електрики вичах. А що важливіше, вичахла цікавість. Електрику тепер вважають реліктом минувшини, попри те, що кожне

сучасне джерело енергії необхідно конвертувати в ампери й вольти!

Менше лекції в голосі, більше обурення.

— Попри її величезні можливості вбивати та зцілювати, попри те, як вона змінила життя кожної людини на планеті, і *попри те, що її досі не осягнули до кінця*, на наукові дослідження в цій царині дивляться з добродушним презирством! Нейтрони — ось що сексуально! А електрика нудна, вона схожа на запорошену комору, звідки забрали всі цінні речі й лишили тільки безвартісне сміття. Але комора не порожня. У глибині є

незнайдені двері, які ведуть у покої, куди зазірало дуже мало людей, покої, повні предметів неземної краси. І низка цих покоїв нескінченна.

— Чарлі, я слухаю тебе і починаю нервуватися. — Я хотів, щоб це прозвучало невимушено, але вийшло вкрай серйозно.

Проте Джейкобз не звернув на мої слова жодної уваги, тільки шкутильгав туди й назад між робочим столом та полицями, щоразу торкаючись зеленої коробки, коли її проминав, неначе хотів пересвідчитися, що вона досі на місці.

— Так, у ті покої навідувалися й інші люди. Не я перший. Там бував Скрибоніус. І Прін. Але більшість тримали своє відкриття при собі, як от я. Бо ця сила надзвичайна. І насправді незбагненна. Атомна енергія? Пхе! Безглуздий жарт! — Він торкнувся зеленої коробки. — Порівняно з тим, що міститься тут, за умови його приєднання до потужного джерела, атомна енергія може видатися нікчемною, як дитяча пукавка.

Я пошкодував, що не взяв з собою лимонад, бо в горлі стало сухо. Довелося прокашлятися, щоб мати змогу заговорити.

— Чарлі, припустімо, що твої слова — правда. Ти розумієш, із чим маєш справу? Як це працює?

— Слушне запитання. Дозволь поставити зустрічне. А ти розумієш, що відбувається, коли клацаєш вимикачем на стіні? Можеш назвати послідовність подій, яка закінчується тим, що світло розганяє тіні в темній кімнаті?

— Ні.

— А хоч знаєш, що робить це клацання: замикає ланцюг чи розмикає його?

— Гадки не маю.

— Одначе це ніколи не заважало

тобі натискати на клавішу, правда ж? Чи вмикати в мережу електричну гітару, коли треба було пограти?

— Це правда, але я ніколи не вставляв вилку в підсилювач, достатньо потужний, щоб освітити все Східне узбережжя.

Джейкобз подивився на мене з такою темною підозрою, що вона межувала з параноєю.

— Якщо ти щось маєш на увазі, то, на жаль, я не вловлюю.

Я зрозумів, що він має рацію, і це в усьому тому було найстрашніше.

— Не зважай. — Я взяв його за плечі, щоб він зупинився, й чекав,

поки він подивиться на мене. Та тільки коли погляд його широко розплющених очей зафіксувався на моєму обличчі, мені здалося, що дивиться він не на мене, а крізь мене.

— Чарлі... якщо ти покінчив зі зціленням людей і якщо не хочеш ліквідувати енергетичну кризу, то чого ти насправді хочеш?

Відповів Джейкобз не одразу. Здавалося, він у якомусь трансі. Та потім скинув мої руки з плечей і заходився знову крокувати туди-сюди, начепивши машкару університетського лектора.

— Передавальні пристрої, ті, що

їх я застосовую на людях, зазнали багатьох удосконалень. Коли я зцілював Г'ю Єйтса від глухоти, то використав великі кільця, вкриті золотом і паладієм. Тепер вони видаються сміховинно застарілими, як відеокасети в добу скачування з Інтернету. Навушники, які я надівав тобі, були меншими й потужнішими. На той час, коли з'явився ти зі своєю героїною залежністю, я замінив паладій на осмій. Осмій не такий дорогий — перевага для людини з обмеженим бюджетом, як у мене тоді, — а навушники довели свою дієвість, але, погодься, на служінні в наметі вони б навряд чи видавалися доречними. Хіба в Ісуса були

навушники?

— Мабуть, ні. Але навряд чи він, холостяк, і обручки носив.

Джейкобз пустив це повз вуха. Він крокував туди й назад, наче в'язень у камері. Чи параноїк, з тих, що вештаються по кожному великому місту й неодмінно хочуть поговорити з тобою про ЦРУ, і міжнародну змову євреїв, і таємниці розенкрейцерів.

— Тому я повернувся до кілець і вигадав історію, яка зробила б їх... стравними... для моєї пастви.

— Інакше кажучи, наживку.

Це повернуло його до реальності. Він широко всміхнувся, і

на мить виявилось, що я стою поряд із преподобним Джейкобзом, якого пам'ятав з дитинства.

— Так, гаразд, наживку. На той час я вже використовував сплав рутенію та золота, тому кільця були на порядок меншими. І ще потужнішими. Може, підемо звідси, Джеймі? У тебе такий вигляд, наче тобі трохи незатишно.

— Так і є. Нехай я й не розумію, як працює ця твоя енергія, але я її відчуваю. Таке враження, що в крові бульбашки пухиряться.

Джейкобз розсміявся.

— Так! Можна сказати, що

атмосфера тут *наелектризована!* Ха!
Мені дуже подобається, але я вже
звик. Ходімо надвір, на свіже
повітря.

* * * * *

Зовнішній світ ще ніколи не
здавався сповненим таких солодких
пахощів, як тоді, коли ми,
прогулюючись, верталися до будинку.

— Чарлі, у мене ще одне
запитання. Якщо ти не заперечуєш.

Джейкобз зітхнув, але без
невдоволення. Тепер, за межами того
тісного приміщення, яке навіювало

клаустрофобію, він знову видавався психічно здоровим.

— Якщо зможу, залюбки відповім.

— Ти кажеш лохам, що твоя дружина й син втопилися. Навіщо ти обманюєш? Не розумію, що це тобі дає.

Зупинившись, він похилив голову. А коли знову її підвів, стало видно, що безтурботна нормальність пішла кудись гуляти (якщо вона взагалі була). Його обличчя виражало лють, таку глибоку й чорну, що я мимоволі відступив на крок назад. Бриз розкуйовдив його тонке волосся над укритим зморшками лобом.

Джейкобз відкинув його назад і притис долоні до скронь, наче його мучив нестерпний головний біль. Втім, коли він заговорив, голос звучав рівно й тихо. Якби не той вираз обличчя, я міг би помилково прийняти його тон за розважливий.

— Вони не заслуговують на правду. Ти звеш їх лохами, і як же це правильно, якби ж ти знав. Вони відкинули той розум, який у них був... а багато з них досить-таки розумні... й увірували у величезну шахрайську страхову контору під назвою «Релігія». Вона обіцяє їм вічну радість у наступному житті, якщо в цьому вони житимуть згідно з правилами, і багато хто намагається,

але навіть цього не достатньо. Коли приходить біль, вони хочуть чудес. Для них я тільки шаман, який прикладає до них магічні обручки замість погримотіти кістками над їхніми головами, не більше.

— Невже ніхто з них не докопався до правди? — Наші з Брі розвідки переконали мене, що в одному Фокс Малдер мав рацію. Істина десь там, і в наш час, коли майже всі живуть у скляних будинках, її може знайти будь-хто — за допомогою комп'ютера й Інтернету.

— Ти не чув, що я сказав? Вони не заслуговують на правду, і це

нормально, бо вони не хочуть її знати. — Він усміхнувся, показавши зуби — міцно зціплені два ряди зубів. — І тлумачення Пісні Пісень Соломонових їм теж ні до чого. Зцілитися — от і все, чого вони хочуть.

* * * * *

Коли ми проходили через кухню, Стемпер на нас навіть не глянув. Два кошики з поштою спорожніли, й він трудився над третім. Картонка з-під джину вже була десь наполовину повна. У ній опинилося й декілька чеків, але переважно вміст складали

пожмакані купюри. Я згадав, що Джейкобз казав про шамана. У Сьєрра-Леоне його клієнти шикувалися б перед вхідними дверима, тримаючи кошики з овочами й фруктами та курей зі щойно скрученими в'язами. Одне й те саме, справді. Усе це лише нажива. Здирництво. Хапанина.

У бібліотеці Джейкобз із помітною гримасою болю всівся й допив свій лимонад.

— Тепер день до вечора буду сцяти, — пожалівся він. — Таке прокляття старих людей. А зрадив я, побачивши тебе, Джеймі, тому що хочу тебе найняти.

— Що зробити?

— Ти чув. Ел скоро звільниться. Не знаю, чи він про це здогадується, зате я точно знаю. Моя наукова праця йому здається зайвою. Він розуміє, що це основа для зцілення, проте вважає її паскудством.

«А що, як це правда?» — крутилося в мене на язиці.

— Ти можеш виконувати його роботу — розпечатувати щоденну кореспонденцію, вносити в каталог прізвища прохачів та їхні скарги, відкладати підношення любові, раз на тиждень їздити в Летчмор і переводити чеки в готівку. Розмовлятимеш із тими, хто

дзвонитиме у ворота... їх уже суттєво поменшало, та все одно з десяток на тиждень набереться... і відправляти їх геть.

Повернувшись, Джейкобз подивився мені в очі.

— А ще ти можеш зробити те, від чого Ел відмовляється, — допомогти мені пройти останні кроки на шляху до мети. Вона вже зовсім близько, але я немічний. Асистент був би для мене безцінним надбанням, а ми з тобою так добре працювали колись разом. Не знаю, скільки тобі платить Г'ю, але я дам удвічі... ні, втричі більше. Що скажеш?

Спершу я не міг і слова промовити. Такий приголомшений був.

— Джеймі? Я жду.

Я підняв склянку з лимонадом, і цього разу підталі рештки кубиків льоду таки дзенькнули один об один. Випив і поставив назад.

— Ти говориш про свою мету. Розкажи про неї.

Джейкобз замислився. Чи зробив вигляд.

— Ще зарано. Переходь до мене працювати, познайомся з силою і красою таємної електрики трохи ближче. Може, тоді.

Я встав і простягнув руку.

— Радий був знову тебе побачити. — Ще одні слова, які нічого не означають, трохи мастила, щоб колеса оберталися, проте ця брехня була набагато більшою, ніж сказати йому, що він має прекрасний вигляд. — Шануйся. І будь обережний.

Джейкобз підвівся, однак руки моєї не взяв.

— Я розчарований у тобі. І, мушу зізнатися, досить сердитий. Довгий же ти шлях подолав, щоб вишпетити старого, який колись врятував тобі життя.

— Чарлі, а що буде, коли ця твоя таємна електрика вийде з-під контролю?

— Не вийде.

— Напевно, люди, які керували на Чорнобилі, теж так думали.

— Це вже ні в які ворота не лізе. Я впустив тебе у свій дім, бо розраховував на вдячність і розуміння. А тепер бачу, що помилявся в обох випадках. Ел тебе проведе. Мені треба лягти. Я дуже втомився.

— Чарлі, я справді відчуваю вдячність. Я ціную те, що ти для мене зробив. Але...

— Але. — Його обличчя було сірим і кам'яним. — Завжди це «але».

— Навіть якби не було цієї таємної електрики, я не можу працювати на чоловіка, який мститься скаліченим людям, бо не в силах помститися Богу за те, що вбив його дружину й сина.

Його обличчя з сірого стало білим.

— Та як ти смієш? Як ти *смієш*?

— Нехай декого з них ти й зцілюєш. Але ти класти хотів на всіх. Я йду. Не треба містеру Стемперу мене проваджати.

І я пішов до вхідних дверей. Саме перетинав ротонду, клацаючи підборами по мармуру, коли він заговорив мені вслід. Голос лунко розлігся у всьому відкритому просторі.

— Джеймі, ми ще не домовилися. Повір моєму слову. Це ще далеко не кінець.

* * * * *

Стемпер не був мені потрібен і для того, щоб відчинити ворота. Вони автоматично від'їхали вбік, коли наблизилася моя машина. Біля початку під'їзної дороги я зупинився,

побачив, що на мобільному є сигнал, і зателефонував Брі. Вона відповіла з першого ж дзвінка і спитала, чи зі мною все добре, не встиг я й рота розтулити. Запевнивши її, що все гаразд, я розповів, що Джейкобз пропонував мені роботу.

— Серйозно?

— Так. Я йому відмовив.

— Блін, ну звісно, відмовив!

— Але це не найважливіше. Він сказав, що покінчив з відроджувальними турами і більше не буде зцілювати. І з бурчливої поведінки містера Ела Стемпера, колишнього «Во-Лайта», а нині —

особистого помічника Чарлі, я зрозумів, що йому можна вірити.

— То все скінчено?

— Як казав Одинокий рейнджер своєму вірному другові-індіанцю: «Тонто, свою роботу тут ми виконали». Тепер головне, щоб він своєю таємною електрикою весь світ у повітря не висадив.

— Подзвони мені, коли доберешся в Колорадо.

— Добре, мишко. Як там Нью-Йорк?

— Супер! — Ентузіазм у її голосі змусив мене почуватися значно старішим за п'ятдесят три

роки.

Ми трохи побалакали про її нове життя у великому місті, потім я завів машину й повернув на шосе, яке вело назад до аеропорту. А проїхавши кілька миль, глянув у дзеркало й побачив на задньому сидінні помаранчевий супутник.

Я забув подарувати Чарлі гарбуз.

Х. Весільні дзвони. Як зварити жабу. Свято повернення додому. «Раджу тобі це прочитати»

Упродовж наступних двох років я багато разів розмовляв з Брі, але побачив її знову тільки 19 червня 2011, у церкві на Лонг-Айленді, коли вона стала Бріанною Донлін-Г'юз. Дуже часто в цих телефонних розмовах ми зачіпали тему Чарлі Джейкобза та його тривожних зцілень (знайшлося ще з півдюжини

людей, які потерпали від імовірних залишкових явищ), але минав час, і мало-помалу наші балачки стали більше зосереджуватися навколо її роботи й Джорджа Г'юза, з яким вона познайомилася на вечірці та невдовзі стала разом жити. Він був високооплачуваний корпоративний адвокат, афроамериканець, і йому нещодавно виповнилося тридцять. Я не сумнівався, що мати Брі задоволена в усіх аспектах... чи настільки, як може бути задоволена одинока мати єдиної дитини.

А тим часом сайт Пастора Денні закрили й потік балачок про нього в Інтернеті звузився до тонесенького струмка. Люди висловлювали

припущення, що він або помер, або лежить десь у приватній лікарні під вигаданим ім'ям і страждає від Альцгеймера. До кінця 2010-го я накопав лише два факти достовірних із розвідданих, обидва цікаві, однак нічого красномовного. Ел Стемпер випустив CD з госпелом під назвою «Спасибі Тобі, Ісусе» (серед запрошених виконавців була й співачка — ідол Г'ю Єйтса, Мевіс Степлз), а «Застібки» знову здавали в оренду «відповідним особам чи організаціям».

Чарльз Деніел Джейкобз зник із радара.

Для вінчання Г'ю замовив чартерний «Гольфстрім» і запакував у нього всіх із ранчо «Вовча паща». Мукі Макдональд чарівно представив на весіллі шістдесяті: прийшов у сорочці з пейслі^[138] з пишними рукавами, штанах-дудочках, замшевих черевиках «бітлз» і психоделічному шарфі. Мати нареченої мала приголомшливий вигляд у вінтажній сукні від Енн Лоу, яку їй вислали на замовлення, і коли наречені обмінювалися обітницями, зросила корсаж рясними слізьми. Наречений наче зійшов зі сторінок

роману Нори Робертс: високий, темношкірий і гарний. Ми з ним подружньому перекинулися кількома словами на бенкеті, ще до того, як вечірка неминуче перейшла від розмов напідпитку до п'яних гоцалок. Я не відчув, щоб Брі розповідала йому, що то я був чортопхайкою з іржавими порогами, на якій вона вчилася водити, хоча не сумнівався, що рано чи пізно розкаже — вельми ймовірно, у ліжку після особливо класного сексу. Мене це цілком влаштовувало, бо коли настане момент неминучого чоловічого підкочування очей під лоба, мене там не буде.

Гурт із Недерленда повернувся в

Колорадо «Американськими авіалініями», бо користування «Гольфстрімом» стало подарунком від Г'ю молодят, на якому вони мали полетіти на Гаваї, у затишний куточок для медових місяців. Коли він повідомив про це, проголошуючи тост, Брі завищала, мов дев'ятирічна, підскочила й кинулася йому на шию. Я певен, що тієї миті її думки були дуже далеко від Чарльза Джейкобза (а втім, так і мало бути). Але я ні на секунду про нього не забував — він постійно маячив десь на задвірках свідомості.

Уже ближче до ночі я побачив, як Мукі щось шепоче на вухо лідеру гурту, дуже пристойного блюз-

рокового ансамблю з сильним солістом і хорошим запасом старих хітів. Лідер кивнув і звернувся до мене з питанням, чи не хочу я пограти з ними на гітарі, одну-дві пісні. Спокуса була велика, однак мої добрі янголи взяли гору, і я чемно відмовився від пропозиції. Нехай бути застарим для рок-н-ролу й неможливо, але роки йдуть, навички губляться і зростають шанси пошитися в дурні на очах у публіки.

Пенсіонером я себе не вважав, проте перед живою аудиторією не грав більше року і брав участь лише в трьох-чотирьох записах, але то були катастрофічно невідкладні випадки. Та й то — на жодному з них я не

проявив себе добре. Коли вже прослуховували один, я помітив гримасу барабанщика, наче він щось кисле надкусив. Побачив, що я на нього дивлюсь, і сказав, що бас сфальшивив. Але ми обидва добре знали, що це не так. Якщо для чоловіка за п'ятдесят дурість — бавитися в ліжку з жінкою, яка йому в доньки годиться, то не менша дурість для нього грати на «Страті»^[139] програш до «Брудної води»^[140]. Та все ж я дивився, як ці хлопці шкварять на сцені, з якимось болем у душі й чималою ностальгією.

Хтось узяв мене за руку, і, обернувшись, я побачив Джорджію

Донлін.

— Джеймі, ти дуже сумуєш за цим усім?

— Не так сумую, як поважаю. Саме тому я зараз тут. Ці хлопці молодці.

— А ти вже ні?

Я мимоволі згадав той день, коли зайшов у кімнату до брата Кона й почув, як до мене пошепки промовляє його акустичний «Гібсон». Каже, що я можу зіграти «Черрі, Черрі».

— Джеймі? — Вона клацнула в мене перед очима пальцями. — Вернися.

— Для того щоб розважитись, я годжуся, — відповів їй я. — Але ті дні, коли я стояв із гітарою перед публікою, вже в минулому.

Як згодом виявилось, я помилявся.

* * * * *

2012-го мені виповнилося п'ятдесят шість. Г'ю та його дівчина, з якою він зустрічався вже досить давно, витягли мене вечеряти в ресторан. Дорогою додому я згадав одну байку (ви, напевно, її чули) — про те, як зварити жабу. Кладеш жабу в холодну воду й починаєш потроху

підігрівати. Якщо робити це поступово, жаба не виплигне, бо вона занадто дурна. Не знаю, правда чи ні, але, як на мене, це прекрасна метафора старіння.

Підлітком я дивився на тих, кому було за п'ятдесят, із жалем і тривогою: вони надто повільно ходили, надто повільно говорили, дивилися ТБ замість ходити на концерти та в кіно, їхнє уявлення про круту вечірку зводилося до того, щоб поїсти м'ясного рагу з сусідами і вкластися спати після вечірніх новин об одинадцятій. Проте, як і більшість п'ятдесяти-, шістдесяти-й сімдесятирічних з гаком людей, які перебувають у порівняно доброму

здоров'ї, я вже не надавав цьому такого значення, коли настала моя черга. Тому що *мозок* не старіє, хоч його уявлення про світ можуть зачерствіти і з'являється схильність базікати про те, як було у старі добрі часи. (Принаймні цього я був позбавлений, бо більша частина моїх так званих добрих часів минула під знаменами повної й абсолютної наркотичної залежності.) Думаю, у багатьох людей оманлива маячня життя після п'ятдесяти відступає. Дні біжать швидше, більше все болить, і твоя хода вповільнюється. Але є й компенсація. Зі спокоєм приходить вдячність і (у моєму випадку) рішуча налаштованість весь

той час, що мені ще відміряний, бути, наскільки це можливо, татком-добродійником. Це означало розливати суп раз на тиждень у притулку для безхатченків у Боулдері та працювати на трьох-чотирьох політичних кандидатів, які сповідували радикальну ідею, що не слід заливати асфальтом весь Колорадо.

Я все ще час від часу зустрічався з жінками. Усе ще грав у теніс двічі на тиждень і проїжджав на велосипеді щонайменше шість миль на день, завдяки чому мій живіт залишався пласким, а ендорфіни регулярно припливали. Звісно, коли я голився, то помічав, що навколо рота

й очей з'явилося кілька додаткових зморщок, але в цілому мені здавалося, що вигляд у мене такий самий, як і завжди. Мила ілюзія похилих літ. І лише поїздка в Гарлоу влітку 2013-го розкрила мені очі: я просто ще одна жаба в казані. Хороша новина полягала в тому, що наразі температуру підняли тільки до середньої. А погана — найближчим часом цей процес ніхто зупиняти не збирається. Три істинні пори життя людини: молодість, зрілість і чого це я, курва, так скоро постарів?

* * * * *

19 червня 2013 року, день у день через два роки після того, як Брі вийшла заміж за Джорджа Г'юза і через рік після народження їхнього первістка, я приїхав додому після незовсім-зоряного запису на студії й витяг із поштової скриньки конверт, прикрашений веселими надувними кульками. Зворотна адреса була знайома: П/с № 2, Методист-роуд, Гарлоу, штат Мен. Я розпечатав його, і в руках опинилася листівка з фотографією сім'ї мого брата Террі з підписом: ДВОЄ КРАЩЕ, НІЖ ОДИН! ПРИЇДДАЙТЕ НА НАШЕ СВЯТО!

Розгорнув я її не одразу, спершу роздивився сивину у волоссі Террі,

відвисле пузце Аннабель і трьох
молодих дорослих їхніх дітей.
Маленька дівчинка, яка колись бігала
під бризками поливалки газонів у
відвислих трусиках із смурфиками,
перетворилась на симпатичну молоду
жінку, що тримала на руках немовля
— мою двоюрідну онуку, Кару-Лін.
Один мій небіж, худорлявий,
скидався на Кона. Кремезний був
схожий на нашого батька... і трохи на
мене, бідолаха.

Я розгорнув запрошення.

**ВІДСВЯТКУЙТЕ З
НАМИ ДВІ ГРАНДІОЗНІ
ПОДІЇ 31 СЕРПНЯ 2013!**

**35-та РІЧНИЦЯ
ВЕСІЛЛЯ ТЕРЕНСА Й
АННАБЕЛЬ!**

**1-й ДЕНЬ
НАРОДЖЕННЯ КАРИ-
ЛІН!**

* * * * *

ЧАС: З 12-ї ДНЯ ДО?

МІСЦЕ: СПОЧАТКУ
НАШ ДІМ, ПОТІМ
«ЮРІКА ГРАНЖ»

ЇЖА: ВДОСТАЛЬ!

МУЗИКА: «ЗІРКИ

КАСЛ-РОКУ»

**СВОЇ НАПОЇ: НЕ
ЗДУМАЙТЕ! ПИВО ТА
ВИНО ТЕКТИМУТЬ
РІКОЮ!**

Нижче була приписка від мого брата. Хоч до шістдесятого дня народження йому лишалося кілька місяців, Террі досі базграв, як курка лапою, за що вчителька якось відправила його додому з зауваженням: «Теренс МУСИТЬ покращити свій почерк!» — причепленим скріпкою до картки успішності.

Здоров, Джеймі! Будь

ласка, приїжджай на наше свято. Добре? Відмазок не приймаємо, у тебе два місяці попереду, якось уже організуєшся. Якщо вже Конні прилетить із Гаваїв, то ти з Колора й поготів можеш приїхати! Ми за тобою скучили, молодшенький!

Я вкинув запрошення у плетений кошик на задньому боці дверей кухні. Називався він «Колись-кошиком», бо в ньому лежало повно кореспонденції, на яку я десь у надрах душі сподівався коли-небудь відповісти... а насправді це означало

«ніколи», та ви, мабуть, і самі знаєте. Я сказав собі, що не маю бажання повертатися в Гарлоу. Може, це й було правдою, та потяг до сім'ї від цього нікуди не зник. Спрінгстін мав трохи рації, коли писав свій рядок про те, що нема приємнішого відчуття, ніж кров на крові.

У мене була прибиральниця, яку звали Дарлін і яка раз на тиждень приходила пропилососити, витерти порох і поміняти постіль (мені досі соромно, що я делегував їй це повноваження, бо колись давно мене вчили, що треба робити це власноруч). То була похмура стара шкапа, і я взяв собі за правило вшиватися з дому, коли вона

приплентається. В один із її днів я повернувся додому й побачив, що вона витягла запрошення з «Колись-кошика» і поклала розгорнутим на кухонному столі. Нічого подібного вона раніше не робила, і я сприйняв це як знак. Того ж вечора я сів за комп'ютер, зітхнув і відправив Террі імейл із трьох слів: *«Я буду, чекайте»*.

* * * * *

То був чудесний вікенд на День праці. Мені він збіса сподобався, і я повірити не міг, що замалим не відмовився... або взагалі нічого не

сказав, тим самим обірвавши назавше свої і без того крихкі зв'язки з родиною.

У Новій Англії панувала спека, і приземлитися м'яко в аеропорту Портленда у п'ятницю вдень у неспокійному повітрі не вдалося. Поїздка на північ до округу Касл забрала багато часу, та не через дорожній рух. Я просто мусив роздивитися всі змалечку знайомі місця — ферми, кам'яні стіни, крамничку «Брауні», нині зачинену й темну, — і ввібрати в себе їхню дивовижність. Таке відчуття було, що моє дитинство досі там, ледь видиме під шматком пластмаси, що з плином часу вкрився подряпинами, став

брудним і напівпрозорим.

Було пів на сьому вечора, коли я нарешті дістався до родинного дому, який тепер збільшився мало не наполовину завдяки новій прибудові. На під'їзній доріжці стояла червона «мазда», що наче промовляла: «Мене взяли напрокат в аеропорту» (як і мій «Форд Екліпс»), — а на газоні було припарковано пікап фірми «Рідке паливо Мортон». Його прикрасили купою гірлянд із гофрованого паперу й заквітчали так, що він більше нагадував якусь карнавальну платформу. На передні колеса спиралася табличка: «РАХУНОК ТАКИЙ: ТЕРРІ Й АННАБЕЛЬ — 35, КАРА-ЛІН — 1!

УСІ У ВИГРАШІ! ВИ ЗНАЙШЛИ
ВЕЧІРКУ! ЗАХОДЬТЕ!» Я
припаркував машину, зійшов сходами
вгору, підняв руку, щоб постукати,
потім подумав: «Якого біса, я тут
виріс», — і зайшов просто так.

І враз накотило відчуття, ніби я
перескочив у часі назад до тих років,
коли міг назвати свій вік одинарним
числом. Моя сім'я зібралася за
столом у їдальні, точнісінько так, як
у шістдесяті. Усі базікали одночасно,
сміялися, сперечалися, передавали
свинячі відбивні, картоплю-м'ячку і
таріль, укритий вологим рушником:
качани кукурудзи, ще теплі, так, як її
подавала мама.

Спершу я не впізнав огрядного сивого чоловіка на тому краю стола, що стояв у вітальні, а темноволосий красунчик-качок, який сидів поряд з ним, і поготів був не знайомим. Та потім типовий почесний професор помітив мене й підвівся. Його обличчя просяяло, і я зрозумів, що то мій брат Кон.

— *ДЖЕЙМІ!* — заволав він і рвонув з-за столу, мало не скинувши зі стільця Аннабель. Згріб мене у ведмежі обійми і вкрив обличчя поцілунками. Я розсміявся і поплескав його по спині. А там поряд опинився Террі, ухопив в обійми нас обох, і троє братів станцювали незграбний *mitzvah*

tantz^[141], від якого вгиналася підлога. Я помітив, що Кон плаче, і відчув, що мене теж пробиває на сльозу.

— Ну все, хлопці, годі! — вигукнув Террі, сам усе ще підстрибуючи на місці. — А то в підвал провалимося!

Ми ще трохи пострибали. У мене було таке відчуття, що ми просто мусимо це робити. І це було нормально. Це було добре.

* * * * *

Кон відрекомендував качка, десь років на двадцять за нього

молодшого, як свого «доброго друга з факультету ботаніки Гавайського університету». Поки ми з хлопцем тисли один одному руки, я встиг подумати, чи завдали вони собі клопоту замовити в касл-рокському готелі два окремі номери. У наші дні й час, напевно, ні. Я не можу згадати той день, коли я вперше зрозумів, що Кон голубий. Мабуть, тоді, коли він вчився в магістратурі, а я грав «Край 1000 танців» із «Камберлендами» в Університеті штату Мен. А наші батьки, я певен, дізналися ще раніше. Просто не робили з цього проблеми, а тому й ніхто з нас, дітей, не робив. Діти набагато більше засвоюють із мовчазних прикладів, ніж із

висловлених правил. Принаймні так мені здається.

Лише раз я чув, як тато натякає на сексуальну орієнтацію свого другого сина, — наприкінці вісімдесятих. Мабуть, це справило на мене велике враження, бо то були роки наркотичної чорноти і я дзвонив додому якомога рідше. Я хотів, щоб тато знав, що я ще живий, але завжди боявся, що він почує в моєму голосі мою смерть, яка наближалася і з якою я вже практично змирився.

— Я щоночі молюся за Конні, — признався він мені під час того дзвінка. — Клятий СНІД. Таке

враження, що йому навмисне дозволяють поширюватися.

Цієї хвороби Кон уник і мав напрочуд здоровий вигляд, але ніяк не міг приховати те, що він старіє, особливо коли сидів поряд зі своїм другом із факультету ботаніки. Пам'ять повернула мене в минуле, до спогаду про те, як Кон і Ронні Пекет сиділи пліч-о-пліч на канапі у вітальні, співали «Дім сонця, що сходить» й намагалися робити це злагоджено... вправа на марність зусиль, якщо такі взагалі бувають.

Мабуть, щось із цього красномовно відбилося в мене на обличчі, бо Кон, витираючи очі,

розплився в усмішці.

— Сто років минуло, відколи ми скублися через те, чия тепер черга мамину білизну з линви знімати, га?

— Сто років, — погодився я і знову подумав про жабу, занадто тупу, щоб збагнути: вода в її ставку на плиті стає дедалі теплішою.

До нас підійшла Дон, донька Террі й Аннабель, з Карою-Лін на руках. Оченята в малої були того кольору, який мама називала «мортон-блакить».

— Привіт, дядечку Джеймі. Це ваша двоюрідна онука. Завтра їй виповниться один рочок, і в неї росте

новий зуб — теж непоганий привід для свята.

— Вона дуже гарна. Можна я потримаю?

Дон соромливо всміхнулася незнайомцеві, якого востаннє бачила, ще коли мала брекетети.

— Спробуйте, але на руках у незнайомих людей вона дуже сильно плаче.

Я взяв дитину, готовий повернути її матері одразу ж, тільки-но пролунає вереск. А він не пролунав. Кара-Лін пороздивлялася мене, простягнула ручку і торкнулася носа. І засміялася. Під радісні вигуки

вся моя сім'я заплескала в долоні.
Маленька, здивувавшись,
роззирнулася навколо, потім
перевела погляд на мене. Я міг
поклястися, що в неї очі моєї матері.

І знову розсміялася.

* * * * *

На справжньому святі
наступного дня був той самий склад
акторів, тільки другорядних
персонажів побільшало. Декого я
впізнав одразу, інші здавалися
віддалено знайомими. Були там, як я
зрозумів, і діти тих людей, що колись
давно працювали на мого батька, а

тепер — на Террі, чия імперія розрослася: разом із сімейним паливним бізнесом він тепер володів мережею цілодобових міні-маркетів «Швидкі закупи в Мортоне», яка охоплювала всю Нову Англію. Як виявилось, поганий почерк — успіху не завада.

Над чотирма грилями чаклувала команда кейтерингу з Касл-Року, видаючи гамбургери й хот-доги разом із запаморочливим асортиментом салатів та десертів. Пиво лилося з металевих діжок, а вино — з дерев'яних. Поки я поглинав заряджену беконом калорійну бомбу на задньому дворі, один із торгових агентів Террі,

п'яний, веселий і балакучий, повідомив мені, що Террі також володіє аквапарком «Сплеш-Сіті» у Фрайбургу та треком «Літлтон» у Нью-Гемпширі.

— Той трек не дає ані цента, — сказав агент, — але ти ж знаєш Террі, він завжди був фанатом перегонів.

Я згадав, як вони з батьком працювали в гаражі над різними реінкарнаціями Ракети Доріг, обидва в замащених футболках і комбінезонах із провислими задами, і зненацька до мене дійшло, що мій домашній братик, сільський мишак, виявляється, заможний. Чи навіть багатий.

Щоразу, коли Дон проходила
десь поряд із Карою-Лін, дівчинка
простягала до мене рученята.
Скінчилося все тим, що я більшу
частину того пообіддя носив її на
руках, і врешті-решт вона міцно
заснула в мене на плечі. Побачивши
це, її тато звільнив мене від тягара.

— Дивовижно, — промовив він,
кладучи її на ковдру в затінку
найбільшого на задньому подвір'ї
дерева. — Вона ще ніколи ні до кого
так не горнулася.

— Мені це лестить. — І я
поцілував малу в щічку, розчервонілу
від того, що різалися зубки.

Було багато розмов про старі

часи й дні, що давно минули, таких балачок, що надзвичайно цікаві для тих, хто там був, і приголомшливо нудні для тих, кого не було. Я тримався подалі від пива й вина, тому, коли вечірка перемістилася на чотири милі далі по дорозі, в «Юріку Гранж», мене призначили одним з водіїв і я відчайдушно силкувався розібратися з коробкою передач у монстрі — пікапі «кінг-кеб», що належав паливній компанії. Я тридцять років не водив машину з механічною коробкою, і мої захмелілі пасажири (було їх, мабуть, із дюжину, якщо рахувати сімох у кузові) вибухали сміхом щоразу, коли я відпускав зчеплення й пікап різко

підкидало. Дивно, що ніхто з них не вивалився ззаду.

Команда кейтерингу прибула раніше за нас, і вздовж танцмайданчика, який я добре пам'ятав, уже порозставляли столи з їжею. Я стояв і дивився на обшир полірованого дерева, поки Кон не стиснув мого плеча.

— Що, молодшенький, спогади накотили?

Я згадав, як уперше вийшов на ту сцену, переляканий на смерть і смердючий від поту, що хвилями жару здіймався з-під пахв. І як пізніше, коли ми грали «Хто зупинить дощ», повз нас

провальсували мама й тато.

— Ти навіть не уявляєш, —
відповів я.

— Здається, уявляю. — І він
мене обійняв. А потім знов
прошепотів на вухо: — Здається,
уявляю.

* * * * *

У будинку та на подвір'ї на
денну трапезу зібралося щось із
сімдесят людей. А вже о сьомій у
«Юріка Гранжі № 7» їх стало вдвічі
більше, і клубу дуже бракувало
магічного кондиціонування від Чарлі

Джейкобза, на підмогу до апатичних вентиляторів під стелею. Я взяв собі десерт, фірмову страву міста Гарлоу — лаймове желе з шматочками консервованих фруктів усередині, — і пішов надвір. Обійшов ріг будівлі, потроху під'їдаючи желе пластмасовою ложечкою, і побачив пожежну драбину, під якою вперше цілувався з Астрід Содерберг. Згадалось, як хутро на каптурі парки облямовувало досконалий овал її обличчя. Згадався смак полуничної помади.

«Ну як, нічого?» — спитав тоді я. А вона відповіла: «З першого разу не зрозуміла, давай ще раз».

— Привіт, малий, — пролунало в мене за спиною, і я підскочив. — Хочеш, полабаємо на сцені?

Я не одразу його впізнав. Довготелесий патлатий підліток, який найняв мене грати на ритм-гітарі у «Хромових трояндах», був тепер лисий на маківці, сивий з боків, і мав чимале пузце, що нависало над міцно стягнутими ременем штанами. Я вирячився на нього, аж перехилилася паперова тарілочка з желе в руці.

— Норм? Норм Ірвін?

Він усміхнувся, та так широко, що в глибині рота спалахнули золоті зуби. Я впустив желе й обійняв його.

А він зі сміхом обійняв мене у відповідь. Ми обмінялися компліментами щодо зовнішнього вигляду. Сказали один одному, що сто років не бачилися. І, звісно, побазікали про давні часи. Норм розказав, що Гетті Грір завагітніла від нього, і він одружився. Шлюб прожив лише кілька років, та, коли минув період післярозлучної уїдливості, вони домовилися забути про старе й бути друзями. Їхній дочці, Деніз, було вже під сорок, вона володіла перукарнею у Вестбруку.

— Вільна й нічим не зв'язана, усі банківські кредити виплачені. Від другої жінки в мене двоє хлопців, але між нами кажучи, Діні — моя

улюблениця. А Гетті від другого чоловіка народила. — Він нахилився до мене ближче, жорстоко посміхаючись. — То сяде, то вийде. Малий не вартий і пороху, щоб його в пекло відправити.

— А як там Кенні й Пол?

Кенні Лафлін, наш бас-гітарист, теж побрався зі своєю дівчинкою, фанаткою «Хромових троянд». І вони досі одружені.

— У нього страхова агенція в Льюїстоні. Непогано заробляє. Але він сьогодні тут. Ти його не бачив?

— Ні. — Може, й бачив, та не впізнав. А він не впізнав мене.

— А Пол Бушард... — Норм похитав головою. — Займався верхолазінням у Державному парку «Акадія» і впав. Прожив два дні, та й помер. У тисяча дев'ятсот дев'яностому це було. Та воно, мабуть, і на краще. Тато сказав, що він був би паралізований від шиї до ніг, якби вижив. Квад^[142], як то кажуть.

На мить я уявив собі життя нашого старого барабанщика. Як він лежить у ліжку, під'єднаний до машини, яка допомагає йому дихати, й дивиться по телевізору Пастора Денні. Але я відігнав од себе цей образ.

— А про Астрід щось знаєш? Де вона тепер?

— Десь на сході. Кастін? Рокленд? — Норм похитав головою. — Не пригадую. Знаю, що покинула університет, щоб вийти заміж, її предки були страшенно люті на неї. Та, мабуть, ще лютіші стали, коли вона розлучилася. Здається, у неї свій ресторан, забігайлівка, де омарів подають, але точно не скажу. Ви колись були закохані по вуха, правда?

— Так, — сказав я. — Це точно.

Він кивнув.

— Юнацьке кохання. Ніщо на

землі з ним не зрівняється. Але побачити її тепер я б не сильно хотів, бо тоді наша Сода-Бургер мала шикарний вигляд. Бомбезний. Правда?

— Так, — відповів я, згадуючи напіврозвалену халупу біля Вершини неба. І залізну щоглу. Як вона розпікалася до червоного жару, коли в неї лупила блискавка. — Так, правда.

Ми хвильку помовчали, а потім він поплескав мене по плечу.

— Ну то як, ти дозрів? Полабаєш із нами? Краще погоджуйся, бо без тебе гурт буде відстійний.

— То ти в гурті? У «Зірках Касл-Року»? Кенні теж?

— Звісно. Ми тепер не часто граємо, не так, як колись, але відмовитися ну ніяк не могли.

— Це тебе мій брат Террі намовив?

— Може, він і думав, що ти приєднаєшся на одну-дві пісні, але ні. Він просто хотів олдовий гурт, а ми з Кенні єдині, хто досі живий, досі стирчить у цій сраці світу і досі грає. Наш ритм — тесляр із Лізбон-Фолз. Минулого тижня в середу він упав з даху й поламав собі обидві ноги.

— Ой, — сказав я.

— Його «ой» мені на руку, — відмахнувся Норм Ірвін. — Ми збиралися грати втрьох, цього б вистачило, ти ж знаєш. Троє з чотирьох «Хромових троянд» — не так уже й паскудно, враховуючи, що востаннє ми виступали на міській дискотеці ПСЛ десь тридцять п'ять років тому. Тому давай, не тре' морозитись. Тур возз'єднання і все таке.

— Норм, я без гітари приїхав.

— У мене в пікапі цілих три. Вибереш, яка на тебе дивиться. Запам'ятай одне: починаємо з «Тримайся, Слупі».

На сцену ми вийшли заохочувані підігрітими випивкою оплесками. Кенні Лафлін був так само худий, як і колись, але тепер його обличчя прикрашали кілька не надто привабливих бородавок. Він підвів погляд від ременя свого «Фендера П-Басу», який саме припасовував, і привітався зі мною, стукнувшись кулаками. Я не нервувався, як тоді, коли вперше стояв на цій сцені з гітарою в руках, однак було таке враження, наче все це — особливо яскравий сон.

Норм однією рукою поправив

мікрофон, точнісінько так, як він це завше робив, і звернувся до публіки, що чекала, коли вже можна буде викинути кілька старих рок-н-рольних колінець.

— Народ, на ударній установці написано «Зірки Касл-Року», але сьогодні в нас особливий гість із ритм-гітарою, тому на наступні кілька годин ми знову станемо «Хромовими трояндами». Джеймі, починай.

Я згадав, як цілувався з Астрід під пожежною драбиною. Згадав іржавий мікроавтобус Норма, згадав його батька, Сісеро, як той сидів на вбитому дивані у своєму старому

трейлері, скручував косяки з папіросного паперу марки «Зигзаг» і радив мені обрізати ці блядські патли, якщо хочу мати права з першого разу. Я пригадав, як ми грали на танцях для підлітків на «Роллодромі» в Обурні і як не переставали грати, коли вибухали неминучі бійки між пацанами зі школи Едварда Літла та старшої школи Лізбона, зі старшої школи Льюїстона та Сейнт-Дома. Ми просто збільшували гучність. Я згадав, яким було життя до того, як я збагнув, що я жаба в баняку.

— Раз, два, три, поїхали! —
закричав я.

Ми ушкварили рок.

З Е.

Уся ця херня починається з Е.

* * * * *

У сімдесяті нам дозволяли грати до першої ночі, і ми грали. Але то вже були не сімдесяті: до одинадцятої ми геть виснажилися й із нас градом лився піт. Проте нічого страшного в тому не було, бо Террі розпорядився, щоб діжки з пивом та вином позатикали чопами о десятій, і без вогненної води натовп швидко порідішав. Ті, хто лишився, посідали

на місця, годні слухати, та надто виснажені, щоб танцювати.

— А ти, малий, збіса краще граєш, ніж колись, — похвалив мене Норм, коли ми вже збирали інструменти.

— Ти теж. — Така сама брехня, як «маєш прекрасний вигляд». У чотирнадцять я б нізащо не повірив, якби мені сказали, що настане день, коли я гратиму рок краще, ніж Норм Ірвін. Але цей день настав. Він усміхнувся мені: мовляв, я знаю, які речі краще лишити невисловленими. До нас підійшов Кенні, й троє виконавців із «Хромових троянд», які ще залишалися в живих, збилися в

купу й обійнялися (у старших класах ми самих себе зафукали б, як «гомиків»).

До нас приєднався Террі, а з ним підійшов і Террі-молодший — його старший син. Вигляд у мого брата був змучений, але й надзвичайно щасливий водночас.

— Слухай, Кон зі своїм другом повіз кількох у дупель п'яних до Касл-Року. А ти зможеш відвезти кількох таких самих у «кінг-кебі» до Гарлоу, якщо я позичу тобі Террі-молодшого на місце другого пілота?

Я сказав, що радо це зроблю. Остаточо попросившись із Нормом та Кенні (під акомпанемент тих

дивних, більше схожих на дохлу рибу
рукостискань, притаманних
музикантам), я згріб до купи свій
вантаж п'яничок і відчалив. Якийсь
час небіж давав мені вказівки, яких я
не потребував, навіть у темряві, та
коли я вивантажив останні дві чи три
парочки на Стекпоул-роуд, він
замок. Я зиркнув убік і побачив, що
хлопець міцно спить, притулившись
до пасажирського скла. Розбудив я
його лише тоді, коли ми приїхали
додому, на Методист-роуд. Террі-
молодший поцілував мене в щоку
(чим невимовно зворушив свого
дядька, хоча навряд чи про це
здогадувався) і спотикаючись побрів
у дім, де, напевно, проспить до обіду

неділі, як це властиво підліткам. Мені стало цікаво, чи спальню йому облаштували в моїй колишній кімнаті, однак я вирішив, що, найпевніше, це не так. Йому мали виділити кімнату в новій прибудові. Час змінює все, та воно, мабуть, і добре.

Ключі від «кінг-кеба» я залишив на вішаку в передпокої та вже прямував до своєї взятої напрокат машини, коли раптом помітив світло в коморі. Підійшовши до неї, я зазирнув усередину, і виявилось, що там Террі. Він вже скинув із себе святкові лахи й натягнув комбінезон. У світлі голих лампочок вилискувала, мов синій коштовний камінь, його

найновіша цяцька — «шевроле SS». Він полірував її воском.

Коли я зайшов, він підвів погляд.

— Щось не спиться. Перегульбанив. Трохи пополірую цю крихітку й поповзу в ліжку.

Я провів рукою по капоту.

— Дуже гарний.

— Уже так. Але бачив би ти, у якому стані я забирав його з аукціону в Портсмуті. Більшість покупців вирішили, що це брухт, а я подумав, що зможу повернути його до життя.

— Відродити його, — сказав я. Звертаючись не зовсім до Террі.

Він подивився на мене замислено і знизав плечима.

— Можна, мабуть, і так сказати. От зберу ще нову трансмісію — і буде майже як новенький. Скажи, не сильно схоже на нашу стареньку Ракету Доріг?

Я розсміявся.

— Пам'ятаєш, як перша зарила носом на Спідвеї?

Террі підкотив очі.

— На першому ж колі. Той Двейн Робішод, уїбан. Права свої, мабуть, у «Сірзі й Роубаку»[\[143\]](#) купив.

— Він досі тут живе?

— Не, десять років уже нема. Щонайменше десять. Рак мозку. Коли його виявили, у бідаки не було жодних шансів.

«Уявімо, що я нейрохірург, — сказав мені Джейкобз того дня в “Застібках”. — Уяви, що я кажу: “Ваші шанси вмерти на операційному столі двадцять п’ять відсотків”. Чи не пішов би ти на це?»

— Тяжко.

Він кивнув.

— А пам’ятаєш, як ми казали, коли були дітьми? «Що таке “тяжко”? Це життя. А що таке

“життя”? Журнал такий. А скільки він коштує? П’ятнадцять центів. А в мене тільки десять. Тяжко. А що таке “тяжко”? Це життя». І так далі й далі по колу.

— Я пам’ятаю. Тоді ми думали, що це жарт. — Я хвилю повагався. — Террі, а ти часто згадуєш Клер?

Він викинув полірувальну ганчірку у відро й пішов до раковини помити руки. Колись там був лише один кран — для холодної води. Тепер їх два. Він відкрутив обидва, взяв шматок «Лави»^[144] й став намилювати руки. Аж до ліктів, саме так, як тато вчив.

— Щодня, чорт забирай. Про

Енді я теж думаю, але не так часто. Його смерть, як то кажуть, була природною, хоча він міг прожити трохи довше, якби не обожнював так виделку й ніж. А те, що сталося з Клер... це просто, бляха, неправильно, так не мало бути. Розумієш?

— Так.

Террі сперся на капот «SS», дивлячись у порожнечу.

— Пам'ятаєш, якою вона була красунечкою? — Він повільно похитав головою. — Той виродок, той *звір*, украв у неї роки, які ще були попереду, а потім вибрав собі типовий для боягуза спосіб

утекти. — Він провів рукою по обличчю. — Не треба говорити про Клер. Мене ці розмови нервують.

Мене вони теж нервували. Клер, старша за мене рівно настільки, щоб у моїх очах бути запасною копією мами. Клер, наша прекрасна сестричка, яка в житті нікого не скривдила.

Ми перетнули палісадник, слухаючи спів цвіркунів у високій траві. Наприкінці серпня й на початку вересня вони завжди цвіркочуть найгучніше, мовби знають, що літо закінчується.

Біля сходів Террі зупинився, і я помітив, що очі в нього досі на

мокрому місці. То був хороший для нього день, але zarazом і важкий та нервовий. Дарма я закінчив його згадкою про Клер.

— Братику, ночуй у нас. Диван розсувається.

— Ні. Я пообіцяв Конні, що завтра поснідаю з ним і його напарником.

— З *напарником*, — підкотив очі він. — Аякже.

— Ну-ну, Теренсе. Не вдавай, що надворі двадцяте століття. Тепер вони, якби схотіли, могли б одружитися в дюзині штатів. Із цим включно.

— Ай, хай собі женяться, я не проти, аби тільки не на моїх родичах. Байдуже, що там думає Конні — цей хлопець йому не напарник. Я захребетників упізнаю одразу. Господи, та він наполовину молодший за Кона.

Це нагадало мені про Бріанну, *менш* ніж наполовину молодшу за мене.

Обійнявши Террі, я поцілував його в щоку.

— Побачимося завтра. Приїду на обід, а тоді попиляю в аеропорт.

— Давай. Джеймі. Ти сьогодні грав просто відпадно.

Подякувавши йому, я пішов до машини. І вже відчиняв дверцята, коли Террі гукнув мене на ім'я. Я озирнувся.

— А пам'ятаєш останню неділю преподобного Джейкобза на кафедрі? Коли він читав ту свою Кошмарну проповідь, як ми її називали?

— Так, — кивнув я. — Дуже добре пам'ятаю.

— Ми такі шоковані були тоді й списали все на його горе через смерть дружини й сина. Але знаєш що? Коли я думаю про Клер, мені хочеться знайти його й потиснути руку. — Руки Террі, м'язисті, як і в нашого батька, були згорнуті на

грудях, обтягнутих комбінезоном. —
Бо тепер я думаю, що він мав велику
мужність, коли таке казав. Тепер я
думаю, що кожне слово було
правдою.

* * * * *

Нехай Террі й забагатів, але
звички заощаджувати не втратив,
тому на обід у неділю ми доїдали те,
що лишилося після вечірки. Більшу
частину обіду я тримав на колінах
Кару-Лін і годував її шматочками їжі.
Коли вже пора було їхати, я передав її
Дон, але крихітка простягнула до
мене рученята.

— Ні, зайчику. — Я поцілував її в неймовірно гладенький лобик. — Я вже їду.

Вона знала лише з дюжину слів (і одним із них тепер було моє ім'я), та я читав, що розуміють вони набагато більше, тож вона збагнула, що я їй кажу. Маленьке личко зморщилося, вона знову простягнула ручки, і сльози наповнили ті блакитні очі, такого самого відтінку, що й у моєї матері та померлої сестри.

— Тікай швидше, — сказав Кон, — бо муситимеш її в дочерити.

І я пішов. Назад до взятої напрокат машини, назад до

аеропорту Портленда, назад до міжнародного аеропорту Денвера, назад у Недерленд. Та перед очима все стояли ті пухкенькі простягнуті рученята і ті наповнені слізьми очі відтінку мортон-блакиті. Їй був лише один рік, та вона хотіла, щоб я лишився надовше. Думаю, саме так ти й розумієш, що ти вдома, і не має значення, як далеко ти від нього чи як довго пробув у якомусь іншому місці.

Дім — це там, де хочуть, щоб ти лишився надовше.

* * * * *

Протягом березня 2014-го, після того як більшість лялечок, що приїжджали знайомитися з лижниками, покинули Вейл, Аспен, Стімбот-Спрінгс і нашу гору Елдора, надійшла новина про те, що насувається потужна хуртовина. Наш побратим відомого Полярного вихору вже насипав на Грілі^[145] чотири фути.

Більшу частину того дня я простирчав у «Вовчій пащі», допомагаючи Г'ю та Мукі убезпечити студії та великий будинок від завірюхи. Залишався, поки не почав зриватися вітер і зі свинцевого неба посипали перші сніжинки. Потім надвір вийшла Джорджія: у

дублянці, пухнастих навушниках і бейсболці «Вовча паща». Вона була в настрої виписати всім чортів.

— Відправ цих хлопців додому, — сказала вона Г'ю. — Якщо, звісно, не хочеш, щоб вони застрягли десь на узбіччі й сиділи там до червня.

— Як загін Доннера^[146], — прокоментував я. — Але я нізащо не з'їм Мукі. Він занадто кістлявий.

— Ну все, тікайте звідси, — махнув рукою Г'ю. — Тільки перевірте двері студій перед тим, як поїдете.

Ми послухались і про всяк

випадок перевірили ще й стайню. Я навіть знайшов час роздати кавалки яблук, хоча Бартлбі, мій улюбленець, помер ще три роки тому. На той час, коли я висадив Мукі біля його мебльованих кімнат, сніг уже сипав сильний, а швидкість вітру сягала тридцяти миль чи навіть більше. У центрі Недерленда не було ні душі, тільки хиталися світлофори й біля дверей завчасно зачинених крамниць уже намітало кучугури.

— Швидко їдь додому! — перекрикуючи вітер, заволав до мене Мукі. Він пов'язав бандану так, щоб прикрити ніс та рот, і це робило його схожим на пристаркуватого розбійника.

Я так і зробив. Усю дорогу на мою машину, мов розлючений хуліганисько, кидався вітер. Ще сильніше він торсав мене, коли я прокладав собі шлях по доріжці, піднявши комір до обличчя, чисто виголеного й цілковито не підготовленого до зими, якою вона стає в Колорадо, коли вирішує посерйознішати. Уже всередині будинку довелося обома руками тягнути на себе вхідні двері у вестибюль.

Я перевірів поштову скриньку й побачив один-єдиний лист. Витяг його, і одного погляду вистачило, щоб зрозуміти, від кого він. Почерк Джейкобза став нетвердим і

павутиноподібним, але його ще можна було впізнати. Єдиною несподіванкою стала зворотна адреса: «До запитання, м. Моттон, штат Мен». Не зовсім моє рідне містечко, але поряд. Занадто близько, щоб можна було не хвилюватися, на мою думку.

Я постукав конвертом по долоні й мало не піддався першому імпульсу — подерти його на клапті, відчинити двері й викинути надвір, щоб летіли, підхоплені вітром. Я досі уявляю собі, як я це роблю (щодня, а іноді й щогодини), й думаю, що змінилося б, якби я так і вчинив. Та натомість я його перевернув. Зі зворотного боку тією самою непевною рукою було

виведено: «Раджу тобі це прочитати».

Особливого бажання я не відчував, та все одно розірвав конверт. І витяг єдиний аркуш паперу, в який був загорнутий менший конверт. На передньому боці цього меншого конверта був напис: «Прочитай мого листа, перш ніж розпечатувати цей». Тож я прочитав.

Прочитав, Господи, помилуй.

4 березня 2014 р.

Дорогий Джеймі,

Я роздобув обидві твої електронні адреси, ділову й особисту (ти ж знаєш, у

мене свої методи), але я вже стара людина, зі звичками старої людини, тому вважаю, що важливе ділове спілкування слід вести за допомогою листів і, за можливості, писаних від руки. Як бачиш, «від руки» все ще для мене можливо, хоча не знаю, чи надовго. Восени 2012-го в мене був мікроінсульт, і ще один, серйозніший, минулого літа. Сподіваюся, ти пробачиш мені за огидний стан мого почерку.

Маю ще одну причину звертатися до тебе

листом. Видаляти електронні повідомлення аж надто легко. Знищити ж листа, над яким хтось трудився з пером і чорнилом, трохи тяжче. Я напишу на зворотному боці конверта рядок, щоб збільшити свої шанси на те, що ти прочитаєш. Якщо відповіді не буде, я муситиму вислати емісара, але це дуже небажано, бо час спливає.

Емісар. Мені не сподобалось, як це прозвучало.

Коли ми бачилися
востаннє, я просив тебе
стати моїм асистентом.
Ти відмовився. Я прошу ще
раз — і цього разу точно
знаю, що ти погодишся. Ти
мушиш погодитися, бо моя
робота сягнула
завершального етапу. Усе,
що лишилося, — провести
останній дослід. Я певен,
що він буде успішним, але
перейти до нього
самотужки не наважуся.
Мені потрібна допомога і,
що не менш важливо,
потрібен свідок. Повір
мені, коли я кажу, що твоя

*ставка в цьому
експерименті така сама
велика, як і моя власна.*

*Ти думаєш, що
відмовишся, але я досить
добре тебе знаю, мій
давній друже, тож
вважаю, що, прочитавши
вкладений лист, ти зміниш
думку.*

*З найкращими
побажаннями, Чарльз Д.
Джейкобз*

Надворі нетямився вітер, сипав
снігом, наче дрібним піском, у скляні
шибки дверей. Невдовзі дорога до

Боулдера стане непроїжджою (якщо вже не стала). Я тримав маленький конверт і думав: «Щось сталося». Не хотів знати, що саме, але відчуття було таке, що повертати назад пізно. Я сів на сходи, що вели до мого помешкання, й під супровід сердитих ударів вітру, від яких здригався будинок, розпечатав другий конверт. Почерк був так само нетвердим, як і в Джейкобза, та сповзав до низу сторінки, але я впізнав його вмить. Авжеж, упізнав — бо колись отримував любовні листи (часом — доволі відверті), писані цією рукою. У шлунку замлоїло, і на мить я злякався, що от-от знепритомнію. Я похилив голову, рукою, що не

тримала листа, прикрив очі й стиснув скроні. Коли слабкість минула, я відчув себе дуже нещасним.

І прочитав листа.

25 лютого 2014 р.

*Шановний пасторе
Джсейкобз,*

Ви моя остання надія.

Здається, я збожеволіла — таке писати, але це правда. Я звертаюся до Вас, бо моя подруга Дженні Ноултон наполегливо радить це зробити. Вона має ліцензію

медсестри й каже, що ніколи не вірила в чудесні зцілення (хоча в Бога вірить). А кілька років тому побувала на Вашому сеансі зцілення у Провіденсі, штат Род-Айленд, і там Ви вилікували її від артриту, такого сильного, що вона не могла вже стискати й розтискати руки та «сиділа» на оксиконтині. «Я переконувала себе, що йду лише послухати, як співає Ел Стемпер, бо в мене були всі його старі платівки, коли він виступав

із «Во-Лайтс», — сказала вона мені. — Але десь глибоко в душі я, напевно, знала, навіщо прийшла, бо коли він спитав, чи є люди, які хочуть зцілитися, я стала в чергу». Вона каже, що, коли Ви торкнулися її скронь кільцями, то не тільки біль у кистях рук і самих руках зник, але разом із ним пропала й потреба приймати оксі. У це мені вірилося ще важче, ніж у те, що артрит можна вилікувати, бо в нас тут, де я живу, багато людей вживають ці ліки, і я знаю,

що «зістрибнути» дуже важко.

Пасторе Джейкобз, у мене рак легень. Під час променевої терапії випало все волосся, а від хімії я весь час блювала (втратила 60 фунтів^[147]), та після всіх цих пекельних мук рак нікуди не дівся. А тепер лікар хоче, щоб я лягла на операцію — видалити одну легень, але моя подруга Дженні всадовила мене й сказала: «Дороженька, зараз ти почувеш сувору правду. Коли вони таке роблять, це

значить, що вже запізно, і вони це знають, але все одно роблять, бо більше нічого не лишається».

Я перегорнув сторінку. У голові важко гупало. Уперше за багато років я пошкодував, що я не під кайфом. Під кайфом я зміг би дивитися на підпис, який чекав мене внизу, не відчуваючи бажання закричати.

Дженні каже, вона читала про Ваші зцілення в Інтернеті й дізналася, що, крім неї, вилікувалося ще чимало людей. Я знаю, що Ви більше не їздите

країною. Може, Ви на пенсії, а може, хворієте чи навіть померли (хоча я молюся, щоб це було не так, як заради Вашого добра, так і заради мого). Та навіть якщо Ви в доброму здоров'ї, то, можливо, не читаєте вже пошту. Тому я знаю — це те саме, що покласти лист у пляшку й кинути за борт, але щось (не лише Дженні) підштовхує мене спробувати. Зрештою, іноді якусь із цих пляшок виносить на берег і хтось читає того листа.

Від операції я відмовилася. Ви справді моя остання надія. Я знаю, що вона примарна і, мабуть, дурна, однак у Біблії написано: «З вірою все можливе». Чекатиму відповіді... якщо вона буде. У будь-якому разі хай Вас Господь благословляє й береже.

З надією,

Астрід Содерберг

Морган-Пітч-роуд, 17

*О-в Маунт-Дезерт,
штат Мен 04550*

Астрід. Господи Боже.

Знову Астрід, тепер, по стількох роках. Я заплющив очі й побачив, як вона стоїть під пожежною драбиною, а її молоде й прекрасне личко облямоване хутром парки.

Розплющивши очі, я прочитав нотатку, яку Джейкобз зробив під її адресою.

Я бачив її карту й останні знімки. Ти можеш мені вірити — як я вже сказав у супровідному листі, у мене свої методи. Радіація й хіміотерапія

зменшили пухлину в лівій легені, але не знищили її, а на правій легені вже з'явилися нові плями. Її стан важкий, але я можу її врятувати. Щодо цього теж можеш мені вірити. Але такий рак — наче пожежа в сухих чагарниках. Він дуже швидко поширюється. У неї мало часу, ти повинен вирішувати негайно.

«Якщо його так мало, чорт забирай, — подумав я, — то чого ж ти не подзвонив чи не прислав свою угоду з дияволом «Експрес-

мейлом»[\[148\]](#)?»

Але я знав відповідь. Він *хотів*, щоб часу було обмаль, бо його цікавила не Астрід. Астрід була пішаком. А моє місце, на відміну від неї, було в задньому ряду. Я гадки не мав, чому так, але знав, що так воно і є.

Поки я читав останні рядки, лист тремтів у мене в руці.

Якщо ти погодишся мені асистувати, поки я закінчуватиму свою працю влітку цього року, твоя давня подруга (і, ймовірно, кохана) врятується, рак

буде вигнано з її тіла. Якщо ж відмовишся, я дам їй померти. Авжеж, тобі це здається жорстокістю, ти вважаєш мене чудовиськом, але якби ти знав, яке колосальне значення має моя праця, то думав би зовсім інакше. Так, навіть ти! Мої номери (стаціонарний і мобільний) нижче. Я пишу ці рядки, а поряд лежить номер міс Содерберг. Якщо ти подзвониш мені (звісно, з позитивною відповіддю), я зателефоную їй.

Вибір за тобою,

Джеймі.

Дві хвилини я сидів на сходах, глибоко дихаючи й бажаючи, щоб серце не гупало так шалено. Усе згадував, як її стегна тулилися до моїх, як пульсував мій член, твердий, мов прут арматури, як її рука пестила мені потилицю, коли вона вдмухувала сигаретний дим мені в рот.

Врешті я підвівся й пішов сходами до своєї квартири, кволо тримаючи в руці два листи. Сходи не були ні довгими, ні крутими, і я був у хорошій формі завдяки поїздкам на велосипеді, та все одно, поки дістався горішнього майданчика,

двічі довелось спинятися й переводити дух, а рука тряслася так сильно, що я мусив притримувати її іншою, поки вставив ключ у шпарину.

День був темний, і в квартирі громадилися тіні, проте я не переймався тим, щоб увімкнути світло. Те, що я мав зробити, краще було робити швидко. Я зняв із ременя телефон, важко опустився на канапу й набрав мобільний Джейкобза. Пролунав один гудок.

— Здрастуй, Джеймі, — сказав Джейкобз.

— Ти виродок. Сраний виродок.

— Я теж радий тебе чути. То яким буде твоє рішення?

Що він про нас знав? Чи я взагалі йому щось про це розказував? А Астрід? Якщо ні, скільки інформації він розкопав? Я не знав, та й не мало це значення. З його тону я зрозумів, що питає він лише для годиться.

Я сказав, що приїду якнайшвидше.

— Звісно, тільки якщо ти хочеш приїхати. Я прийму тебе з величезною радістю. Хоча насправді до липня ти мені не потрібен. Тому, якщо ти волієш її не бачити... тобто такою, яка вона зараз є...

— Я сяду в літак одразу ж, як випогодиться. Якщо можеш зробити оте своє... вилікувати її... зцілити... то давай. Але поки я її не побачу, не відпускай її, хай лишається там, де ви будете. Хай там що.

— Не довіряєш мені? — Прозвучало це так, ніби він страшенно засмутився, але я в це не надто повірив. Джейкобз був майстром гри на публіку.

— А чого б то я довіряв, Чарлі? Я бачив, як ти працюєш.

Він зітхнув. Надворі казився вітер: струсонув будинком, промчав і завив попід дахом.

— Де саме в Моттоні тебе шукати? — спитав я... але, як і Джейкобз, лише для годиться. Життя — це колесо, і воно завжди повертається туди, звідки почався його оберт.

XI. Козяча гора. Вона чекає. Погані новини з Міссурі

Отож минуло трохи більше ніж півроку після нетривалої реінкарнації «Хромових троянд», і мій реактивний літак знову приземлився на аеродромі Портленда, і я знову вирушив машиною на північ, у бік округу Касл. Та цього разу не в Гарлоу. Не доїжджаючи п'яти миль до рідного міста, я звернув з траси 9 на Гоут-Маунтін-роуд, дорогу, що вела до Козячої гори. Днина видалася тепла,

проте кілька днів тому штат Мен накрило смугою весняних завірюх і тепер звідусіль линули мелодії відлиги та струмків. Ялини та сосни так само, як і раніше, громадилися ближче до дороги, їхні гілки обважніли під шапками снігу, але саму дорогу прочистили й вона волого виблискувала під полуденним сонцем.

Я зупинився на кілька хвилин біля Лонгмедоу — місця всіх тих пікніків ЗММ мого дитинства, і довше постояв коло бічної дороги, що вела на Вершину неба. Часу на те, щоб навідатися в напіврозвалену хижку, де ми з Астрід втратили цноту, не було, та навіть якби й був —

з'їздити туди я б однаково не зміг. На гравій поклали асфальт, і по цій дорозі теж пройшовся снігоочисник, та в'їзд перегороджували міцні дерев'яні ворота на клямці з висячим замком завбільшки з орківський кулак. Для тих, кому це нічого не пояснювало, була ще велика табличка з написом: «В'ЇЗД СУВОРО ЗАБОРОНЕНО. ПОРУШНИКІВ БУДЕ ПРИТЯГНЕНО ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗГІДНО З ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ».

Ще через милю я під'їхав до брами «Козячої гори». Шлях був відкритий, однак поряд стояв охоронець у легкій куртці, натягнутій на коричневу уніформу. І

розстебнутій. Може, тому, що тепло було надворі, або ж для того, щоб дати всім, хто зупинявся поряд, нагоду добре роздивитися пістолет у кобурі, що теліпався в нього на поясі. Чималий на вигляд.

Я опустил вікно, та не встиг охоронець спитати моє ім'я, як двері вартівні відчинилися й звідти вийшов Чарлі Джейкобз. Пухка парка не приховувала того, як мало від нього лишилося. Воспанне, коли ми зустрічалися, він був худий. Та тепер наче всох. Мій давній «п'ятий персонаж» кульгав сильніше, ніж колись, і усмішка в нього, хоч як йому хотілося зробити її приязною і теплою, виходила більше схожою на

вищир, бо ледь-ледь підіймалася лише ліва половина обличчя. «Інсульт», — подумав я.

— Джеймі, радий тебе бачити! — Він простягнув руку, і я її потиснув... хоч і не без вагання. — Але я тебе до завтра не чекав.

— У Колорадо аеропорти після сніговіїв відкривають швидко.

— Авжеж, авжеж. Можна я проїдуся з тобою? — Джейкобз кивнув на охоронця. — Сем привіз мене сюди в гольф-мобілі, а у вартівні є обігрівач, але для мене застудитися нині — раз плюнути. Навіть такого погожого весняного дня, як цей. Джеймі, ти пам'ятаєш,

як ми колись називали весняні віхоли?

— Добривом бідняків. Сідай у машину.

Він прошкутильгав до пасажирського сидіння. Сем спробував підтримати його за лікоть, та Джейкобз нетерпляче відмахнувся. Нехай обличчя вже не слухалося хазяїна і кульгава хода більше нагадувала просування підстрибом, та все одно рухався він досить жваво. «Людина з місією», — подумалося мені.

Крекчучи від полегшення, Джейкобз заліз у машину, увімкнув пічку й потер вузлуваті руки перед

вентиляційними отворами з боку пасажира, наче біля відкритого вогню грівся.

— Сподіваюся, ти не заперечуєш.

— Та будь ласка.

— Це нагадує тобі під'їзд до «Застібок»? — не перестаючи потирати руки, спитав він. Звук був неприємний, наче шурхотіли папером. — Мені — так.

— Ну... якщо без цього. — Я показав ліворуч, де колись була гірськолижна траса середнього рівня, що звалася Димною стежкою. Чи Димним поворотом. Якось так. Один

трос обірвався, і кілька підйомників тепер були напівпоховані під заметом, який, найпевніше, мав пролежати ще тижнів зо п'ять, якщо не збережеться тепла погода.

— Безлад, — погодився він. — Однак лагодити сенсу нема. Коли зійде сніг, я викличу людей, щоб познімали всі підйомники. Ті дні, коли я катався на лижах, давно й безповоротно позаду, чи не так? Джеймі, ти хоч бував тут у дитинстві?

Я бував — разів зо п'ять падав на хвіст Кону, Террі та їхнім друзякам з великої землі. Але бажання вести світські бесіди більше

не мав.

— Вона тут?

— Так, приїхала десь опівдні. Її привезла подруга, Дженні Ноултон. Вони сподівалися дістатися сюди ще вчора, однак у них там, на північному сході, буря була набагато гірша. І, випереджаючи твоє запитання, скажу: ні, я її ще не лікував. Нещасна жінка вимучена. Завтра для цього буде предостатньо часу, як і для того, щоб ви побачилися. Хоча ти можеш і сьогодні її побачити, якщо схочеш, — коли вона їстиме ті крихти вечері, які зможе в себе заштовхнути. У ресторані є камери спостереження.

Я хотів був висловити йому все,

що думаю з цього приводу, але він підняв руку.

— Спокійно, друже. Не я їх ставив. Коли я купив цей курорт, вони вже були. Думаю, керівництво за їх допомогою перевіряло, чи відповідає робота обслуги вимогам закладу. — Його однобока посмішка вийшла ще глузливішою, ніж зазвичай. Чи, може, то мені тільки так здавалося. Але в цьому я сумнівався.

— Ти зловтішаєшся? — спитав я. — Затягнув мене сюди і зловтішаєшся?

— Та ні, звісно. — Він сів упівоберта до вікна, щоб споглядати

підталі кучугури, які котили повз нас з обох боків. Потім знову повернувся до мене. — Ну. Можливо. Зовсім трішки. Коли ми розмовляли минулого разу, ти був увесь такий гордий і зарозумілий. Такий бундючний.

Тієї миті я не почувався гордим і, авжеж, нітрохи не бундючним. Я почувався загнаним у пастку. В якій, зрештою, опинився через дівчину, якої не бачив понад сорок років. Ту, яка пачку за пачкою купувала собі смертний вирок у найближчому міні-маркеті. Чи в касл-рокській аптеці, де сигарети продавали на касі, просто біля входу. А кому потрібні були ліки, той мусив тупати далі, аж

углиб. Одна з іроній життя. Я уявив собі, як висаджую Джейкобза біля готелю та просто їду геть. Було в цій ідеї щось зловісно-привабливе.

— Це правда, що ти дав би їй померти?

— Так. — Він досі грів руки перед пічкою. А я подумки малював собі картину, як хапаю його за руки і ламаю ті вузлуваті пальці, мов хлібні палички.

— Чому? Чому я, чорт забирай, такий важливий для тебе?

— Бо ти — моє призначення. Напевно, я зрозумів це одразу ж, як тебе вперше побачив, коли ти на

подвір'ї стояв навколішки й бабрався в грязюці. — Він промовляв терплячим тоном істинного віруючого. Чи божевільного. А може, насправді між ними нема різниці. — А коли ти з'явився в Талсі, переконався остаточно.

— Чим ти займаєшся, Чарлі? Для чого я тобі потрібен цього літа? — Я вже не вперше запитував його про це, та були й інші запитання, які я поставити не наважувався. «Наскільки це небезпечно? Ти хоч знаєш? Чи тобі начхати?»

Джейкобз неначе замислився над тим, казати мені чи ні... але про

що він насправді думав, для мене було загадкою. Та потім попереду показався готель «Козяча гора» — ще більший, ніж «Застібки», однак потворний і весь у модерних кутах: такий собі калічний Френк Ллойд Райт^[149]. Може, багатіям, що приїжджали порозважатися в шістдесяті, він і видавався сучасним, ба навіть футуристичним. Проте нині то вже був кубістський динозавр зі скляними очиськами.

— А! — вигукнув Джейкобз. — Ось ми й приїхали. Ти, мабуть, схочеш освіжитися й трохи поспати. Сам я точно хочу перепочити. Мені дуже приємно, що ти приїхав, Джеймі, але я швидко втомлююсь. Ти

житимеш у люксі Сноу^[150] на третьому поверсі. Руді тебе проведе.

* * * * *

Руді Келлі виявився людиною-горою у вилялях джинсах, вільній сірій блузі й білих туфлях медбрата на каучуковій підшві. За його власними словами, медбратом він і був. А також особистим асистентом містера Джейкобза. Судячи з його габаритів, я подумав, що він міг бути ще й особистим охоронцем Джейкобза. Потиск його руки нітрохи не нагадував дохлу рибу музикантів.

Малим я бував у вестибюлі того готелю, якось раз навіть обідав тут із Коном та сім'єю одного з Конових друзяк (і весь час трусився, що не ту виделку візьму чи щось розляпаю на сорочку), але на горішні поверхи не підіймався ще ніколи. Ліфт брязкав і гримотів. Такі старезні кабіни в романах жаху завжди застрягають між поверхами, тож я вирішив, що краще, поки буду тут, користуватимусь сходами.

Будівля добре обігрівалася (я не сумнівався, що за допомогою таємної електрики Чарлі Джейкобза), і подекуди її навіть підремонтували, але якось хаотично. Усі лампочки горіли, й не рипіли дошки підлоги, та

однаково в повітрі вчувався той дух занедбаності, який важко не помітити. Люкс Сноу був у кінці коридору, і краєвид із просторої вітальні розгортався майже так само гарний, як і з Вершини неба, але на шпалерах подекуди попроступали плями від води, а з вестибюля замість свіжої фарби й мастики для підлоги тут ледь-ледь пахло цвіллю.

— Містер Джейкобз запрошує вас повечеряти у нього в апартаментах о шостій. — Голос у Руді був тихий і шанобливий, проте на вигляд він був схожий на засудженого в кіно про тюрму — не той, хто планує втечу, а гевал з відсіку для смертників, той, що

мочить усіх охоронців, коли ті намагаються перешкодити втікачам. — Вас це влаштує?

— Так, цілком, — кивнув я, а коли він пішов, замкнув двері.

* * * * *

Я прийняв душ (гарячої води було вдосталь, і потекла вона одразу) та перебрився у свіже. Маючи у своєму розпорядженні вільний час, який треба було прогаяти, я влігся на укривало двоспального ліжка. Минулої ночі спалося погано, а в літаках я взагалі не сплю, тому покуняти трохи було б — те, що

треба. Але заснути я так і не зміг. Усе думав про Астрід — про те, якою вона була і якою, напевно, стала. Астрід, що перебувала в цій самій будівлі разом зі мною, на три поверхи нижче.

Коли за дві хвилини шоста Руді делікатно постукав у двері, я вже був на ногах, одягнений. На мою пропозицію скористатися сходами він сяйнув усмішкою, яка промовляла, що слабаків він розкушує вмить.

— Сер, цей ліфт абсолютно безпечний. Містер Джейкобз сам стежив за виконанням деяких ремонтних робіт, і цей старий пенал

був чи не першим у списку контролю.

Я не протестував. Подумав тільки про те, що мій старий «п'ятий персонаж» більше не був преподобним, чи препом, чи пастором. Наприкінці життя його знову називали старим-добрим словом «містер», а тиск йому вимірював тип, схожий на Віна Дізеля з провислою підтяжкою обличчя.

Апартаменти Джейкобза розташовувалися на першому поверсі в західному крилі. Він перевдягнувся у темний костюм і білу сорочку з розстебнутим коміром. Побачивши мене, підвівся, всміхаючись своєю

однобічною усмішкою.

— Дякую, Руді. Передаси Нормі, що ми будемо готові їсти за чверть години?

Кивнувши, Руді вийшов. А Джейкобз повернувся до мене. Він ще всміхався і знову потирав руки з тим неприємним паперовим звуком. За вікном спускався кудись у темряву гірськолижний схил, на якому не було ні ліхтарів, щоб його освітлювали, ні лижників, щоб залишали борозни у весняному снігу. Шосе в нікуди.

— На жаль, буде лише суп і салат. Від м'яса я відмовився два роки тому. Воно спричиняє жирові

відкладення в мозку.

— Суп і салат — це чудово.

— Ще буде хліб, фірмовий Нормин, на заквасці. Дуже добрий.

— Аж слинка тече. Чарлі, я б хотів побачити Астрід.

— Норма накриє вечерю для неї та її подруги Дженні Ноултон приблизно о сьомій. Коли вони поїдять, міс Ноултон дасть Астрід ліки від болю й допоможе їй з вечірнім туалетом. Я казав міс Ноултон, що ці завдання може взяти на себе Руді, але вона й чути не хоче. На жаль, схоже на те, що Дженні Ноултон більше не довіряє мені.

Я згадав лист Астрід.

— Попри те, що ти вилікував її від артриту?

— Ох, та тоді я був Пастором Денні. А тепер, коли я зрікся всіх цих релігійних пасток... і сказав їм про це, бо відчував, що зобов'язаний... міс Ноултон дивиться на мене з підозрою. Отака, Джеймі, ціна правди. Вона робить людей підозріливими.

— У Дженні Ноултон бувають залишкові явища?

— Жодних. Їй лише незручно, бо не може більше спиратися на всю ту ахінею про чудеса. Та якщо вже ти

згадав про залишкові ефекти, ходімо в мій кабінет. Я хочу тобі дещо показати. Ще маємо трохи часу до вечірньої трапези.

Кабінет для Джейкобза облаштували в алькові біля вітальні апартаментів. Комп'ютер працював, на величезному екрані все так само бігли учвал коні. Чарлі сів, скривившись від неприємних відчуттів, і натиснув на клавішу. Коні зникли, і розгорнувся простий синій робочий стіл, на якому було всього дві теки. З позначками «А» і «Б».

Джейкобз клацнув «А», розгорнувши список прізвищ та адрес, відсортованих в алфавітному

порядку. Натиснув на кнопку, і список став прокручуватися з помірною швидкістю.

— Знаєш, хто це такі?

— Думаю, зцілені.

— *Підтверджені* випадки зцілення, усі шляхом дії електричного струму на мозок... хоча це не той струм, що його міг би впізнати будь-який електрик. У цілому понад три тисячі сто людей. Повіриш мені на слово?

— Так.

Він розвернувся, щоб подивитися на мене, хоча цей рух помітно завдав йому болю.

— Ти серйозно?

— Так.

Із задоволеним виглядом Джейкобз згорнув теку «А» й розгорнув «Б». Знову прізвища й адреси, тільки цього разу прокручувалися вони досить повільно й моє око вихопило кілька знайомих імен: Стефан Дрю — маніакальний потяг ходити на довгі прогулянки, Еміль Кляйн — поїдання землі, Патриція Фармінгдейл — натрусилася собі в очі солі. Цей список був значно коротший за перший. Перед кінцем я побачив, як на екрані пропливло ім'я та прізвище «Роберт Райверд».

— Це ті, хто після лікування зазнав серйозних залишкових явищ. Загалом їх вісімдесят сім. Здається, минулого разу, коли ми зустрічались, я тобі казав, що це менш за три відсотки від загального числа. Колись у теці «Б» було понад сто сімдесят імен, але в багатьох проблеми зникли. Говорячи мовою медицини, все вирішилося самоплином. Як у твоєму випадку. Я перестав вести своїх зцілених вісім місяців тому, але якби продовжив, то цей список став би коротшим — я цього певен. Тіло людини володіє надзвичайною здатністю відновлюватися після травм. А якщо належним чином застосувати цей

новий тип електрики до кори головного мозку і дерева нервів, то цю здатність можна зробити фактично необмеженою.

— Кого ти намагаєшся переконати? Мене чи себе?

Він з огидою пирхнув — *пфф*.

— Що я намагаюся зробити, то це заспокоїти твій збурений розум. Мені потрібен асистент, який працюватиме охоче, а не абияк.

— Я приїхав. І зроблю те, що обіцяв... якщо ти зумієш зцілити Астрід. Нехай цього буде досить.

У двері тихо постукали.

— Заходьте, — мовив Джейкобз.

У двері зайшла дебела пухка жінка, схожа на добру бабусю з дитячої казки, тільки з очима-намистинами хріна-охоронця з універмагу. Вона поставила тацю на стіл у вітальні й стала поряд, манірно згорнувши руки на простій чорній сукні. Джейкобз знову з гримасою підвівся, але похитнувся. Першим моїм учинком у ролі його асистента (на цьому новому етапі нашого життя, принаймні) було підхопити його за лікоть і підтримати. Подякувавши, він вивів мене з кабінету.

— Нормо, познайомся, це Джеймі Мортон. Він пробуде з нами ще принаймні до завтрашнього

снідання, а потім влітку повернеться на довше.

— Приємно. — Вона простягла руку.

Я її потис.

— Ти гадки не маєш, яку перемогу знаменує собою цей потиск руки для Норми, — повідомив мені Джейкобз. — З дитинства вона відчувала глибоку відразу до того, щоб торкатися людей. Чи не так, дорогенька? Ти помітиш, що це не фізична проблема, а психологічна. Втім, вона зцілилася. По-моєму, це цікаво, а ти як думаєш?

Я сказав Нормі, що радий із нею

познайомитися, й на мить довше, ніж це було потрібно, потримав її руку. Побачив, як наростає в жінці неспокій, і відпустив. Зцілена, та, схоже, не до кінця. Теж цікаве явище.

— Містере Джейкобз, міс Ноултон каже, що сьогодні приведе вашу пацієнтку вечеряти трохи раніше.

— Добре, Нормо. Дякую.

Вона вийшла. Ми поїли. Вечеря справді була легкою, та все одно каменями лягла мені в шлунок. Відчуття було таке, немов усі мої нерви повилазили назовні й шкварчали на шкірі. Джейкобз їв повільно, ніби хотів подразнити

мене, але зрештою таки відставив убік порожню тарілку з-під супу. Потім ворухнув рукою, наче хотів узяти ще одну скибку хліба, але глянув на наручний годинник і натомість відсунувся на стільці від стола.

— Ходімо зі мною, — покликав він. — Час тобі побачити давню подругу.

* * * * *

На дверях із протилежного боку коридору був напис «ЛИШЕ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ КУРОРТУ». Джейкобз провів мене через великий

зовнішній кабінет, заставлений голими письмовими столами й порожніми полицями. Двері до внутрішнього кабінету було замкнено.

— Окрім компанії, яка забезпечує цілодобову охорону воріт, із працівників я маю лише Руді та Норму. Я довіряю їм обом, але не бачу потреби зайвий раз спокушати. А спокуса підглянути за тим, хто про це не підозрює, дуже велика, погоджуєшся?

Я не відповів. Та й навряд чи зміг. Рот усередині був сухий, мов старий килим. Моніторів загалом було дванадцять, по чотири в три

ряди. Джейкобз натиснув кнопку живлення монітора «КАМЕРА РЕСТОРАНУ 3».

— По-моєму, це та, яка нам потрібна. — Життєрадісно. Щось середнє між Пастором Денні та ведучим ігрового шоу.

Здавалося, минула ціла вічність, перш ніж на екран впливла чорно-біла картинка. Ресторан був великий, щонайменше на п'ятдесят столиків, але зайнятим виявився лише один. Там сиділи дві жінки, але спочатку я бачив тільки Дженні Ноултон, бо другу затуляла собою Норма, подаючи тарілки з супом. Дженні була симпатична, темноволоса, на

вигляд близько п'ятдесяти п'яти років. Я бачив, як беззвучно ворушаться її губи, промовляючи «дякую». Норма кивнула, випросталася, відступила на крок від стола, і я побачив, що лишилося від дівчини, яку я колись любив.

Якби це був любовний роман, я б написав щось таке: «Із плином років це обличчя зазнало неминучих змін, невблаганна хвороба спустошила його, однак воно досі берегло сліди колишньої вроди». Та, на жаль, якщо я зараз збрешу, то все, що я розповідав дотепер, втратить свою цінність.

Астрід була старезною каргою в

інвалідному візку. Її обличчя нагадувало блідий мішок плоті, з якого в тарілку з їжею, до якої вона не мала жодної охоти, апатично дивилися темні очі. Компаньйонка наділа їй на голову велику плетену шапку, схожу на шотландський берет, але та сповзла на бік і оголила лисий череп, порослий білим пушком.

Кістлявою рукою, у якій були самі сухожилля, вона взяла зі стола ложку, та так і поклала, не ївши. Темноволоса жінка щось докірливо їй сказала. Мертвотно-бліда істота кивнула. Після цього берет впав з її голови, та Астрід наче й не помітила цього. Вмочивши ложку в суп, вона повільно піднесла її до рота. Більша

частина вантажу вилилася дорогою. Вона сьорбнула те, що лишилося, склавши губи бантиком — це нагадало мені покійного Бартлбі, коли він брав шматочок яблука з моєї долоні.

У мене підігнулися коліна. Якби не стілець перед рядами моніторів, я звалився б просто на підлогу. Джейкобз стояв поряд зі мною, зчепивши вузлуваті руки за спиною, і погойдувався вперед і назад із легкою посмішкою на губах.

І оскільки це правдива повість, а не любовний роман, то я мушу додати, що відчув, як у душу заповзає полегкість. Мені не доведеться

виконувати свою частину нашої диявольської угоди, бо ніщо у світі не поверне ту жінку на візку до життя. Рак — це пітбуль серед усіх хвороб, і він тримав її міцно у своїх щелепах, гриз і шарпав зубами. Він не зупиниться, доки не порве її на клапті.

— Вимкни, — прошепотів я.

Джейкобз нахилився до мене.

— Що, вибач? Слух у мене вже не такий хороший, як ра...

— Чарлі, ти прекрасно мене чув.

Вимкни.

Він вимкнув монітор.

Ми цілувалися під пожежною драбиною «Юріки Гранж № 7», а з неба, кружляючи, падали сніжинки. Астрід випустила сигаретний дим мені в рот, а кінчик її язика ковзав туди й назад, спочатку вздовж моєї верхньої губи, потім проник усередину, легенько пестячи ясна. Моя рука м'яла її груди, хоча насправді намацати щось під товстою паркою було важко.

«Цілуй мене вічно, — подумав я. — Цілуй мене вічно, щоб я не мусив дивитися на те, що зробили з нами роки і якою ти стала».

Та жоден цілунок не триває вічно. Вона відхилилась, і я побачив у хутрі каптура мертвотно-бліде обличчя, порожні очі, провислий рот. Язик, що побував усередині мого рота, був чорний і лущився. Я цілувався з трупом.

А може, й ні. Бо ті губи розійшлися в посмішці.

— Щось сталося, — сказала Астрід. — Чи не так, Джеймі? Щось сталося, і невдовзі Мати прибуде сюди.

* * * * *

Я різко прокинувся від власного зойку. У ліжко я лягав у трусах, проте зараз голим стояв у кутку. Я стискав у правій руці ручку з тумбочки і штрикав нею собі у ліве передпліччя, де виднілося маленьке сузір'я синіх цяток, яке швидко збільшувалося. Ручку я кинув на підлогу і заточився назад.

«Стрес, — подумав я. — Саме від стресу до Г'ю повернулася призматика, там, на служінні в окрузі Норріс. І сьогодні був стрес. Крім того, ти ж не солі собі в очі насипав. І не прийшов до тями надворі, жеручи землю».

Була чверть на п'яту ранку, та

кошмарна ранкова пора, коли знову засинати вже пізно, а прокидатися й співати ще рано. З меншої своєї сумки я витяг книжку, сів біля вікна й розгорнув її. Мої очі вбирали слова так само, як рот увечері вбирав Нормин суп і салат: не розбираючи смаку. Врешті-решт я облишив намагання щось зрозуміти й просто сидів, вдивляючись у темряву, чекаючи світання.

А воно не квапилося.

* * * * *

Поснідав я в номері у Джейкобза... якщо одну грінку й

півчашки чаю можна назвати сніданком. Чарлі ж навпаки — ум'яв фруктовий салат, яєчню і чималу купку картоплі по-селянському. І як тільки це все в ньому, такому худому, вміщалося — загадка. На столі біля дверей стояла скринька з червоного дерева. У ній, сказав мені він, лежали його інструменти для зцілення.

— Обручками я більше не користуюся. Потреба в них відпала, бо моя сценічна кар'єра завершилася.

— І коли ти почнеш? Я хочу, щоб усе це якнайшвидше закінчилося і я міг поїхати звідси.

— Уже зовсім скоро. Твоя давня подруга днями дрімає, зате вночі їй не спиться. Минула ніч була для неї особливо важкою, бо я сказав міс Ноултон, щоб не давала їй опівночі ліки від болю — вони пригнічують мозкові хвилі. Ми проведемо сеанс у східній залі. Це моє улюблене місце о цій порі дня. Якби ми з тобою не знали, що Бог — це прибутковий і самооплатний проект світових церков, то вранішнього світла було б, напевно, досить, щоб знову змусити нас у нього повірити.

Джейкобз нахилився вперед і уважно подивився на мене.

— Знаєш, тобі зовсім не

обов'язково бути при цьому. Я бачив, як ти засмутився вчора. Улітку мені знадобиться твоя допомога, проте сьогодні вранці мені можуть асистувати або Руді, або міс Ноултон. Повертайся завтра. Підскоч у Гарлоу. Погостюй у брата з його сім'єю. Я думаю, якщо ти так вчиниш, то після повернення перед тобою постане зовсім інша Астрід Содерберг.

Саме цього я й боявся, бо після свого від'їзду з Гарлоу Чарлі Джейкобз зробив кар'єру на шахрайстві. У ролі Пастора Денні він демонстрував свинячі печінки й заявляв, що це видобуті з тіл пухлини. Ці біографічні відомості не належали до тих, які породжують

довіру. Чи міг я бути цілковито впевненим, що зморена жінка в інвалідному візку *справді* Астрід Содерберг?

Серце підказувало мені, що це правда, та мозок радив серцю бути обачним і ні в що не вірити. Дженні Ноултон могла бути його співучасницею (підсадкою, як кажуть балаганники-карні). Наступні півгодини мали стати для мене тяжким випробуванням, та мені й на думку не спадало дезертирувати й давати Джейкобзу шанс влаштувати фіктивне зцілення. Авжеж, щоб таке повернути, йому потрібна була справжня Астрід, однак прибуткові роки в цілительському бізнесі давали

йому таку можливість, особливо якщо моя подруга давно минулих літ на схилі життя зазнала фінансових труднощів.

Безперечно, такий сценарій був малоімовірним. Але все зводилося до відповідальності, яку я відчував, — простежити за тим, щоб справу було доведено до неминучого гіркового кінця.

— Я залишуся.

— Як хочеш. — Джейкобз усміхнувся, і хоч уражений бік його рота відмовлявся діяти злагоджено, у цій усмішці вже не було нічого глузливого. — Приємно буде знову з тобою попрацювати. Як у старі добрі

часи в Талсі.

У двері тихо постукали. Руді.

— Містере Джейкобз, жінки вже у східній залі. Міс Ноултон каже, що вони готові, вас чекають. Просила, щоб швидше, бо міс Содерберг дуже некомфортно почувається.

* * * * *

Я йшов по коридору пліч-о-пліч із Джейкобзом і ніс під пахвою скриньку з червоного дерева. Так ми дійшли до східного крила. Там моя витримка тимчасово мене полишила, і я вперед пропустив Чарлі, а сам

став у дверях.

Та він цього не помітив. Усю свою увагу — і неперевершену чарівливість — він скерував на жінок.

— Астрід і Дженні! — вигукнув він. — Дві мої улюблені дами!

Дженні Ноултон лише для годиться потиснула простягнуту їй руку — та цього короткого часу мені вистачило, щоб помітити, що пальці в неї рівні, артрит їх наче ніколи й не торкався. Астрід навіть не спробувала підняти руку. Вона згорбилася у візку й несміливо дивилася на Джейкобза знизу вгору. Нижню половину її обличчя

прикривала киснева маска, на возику поряд стояв балон.

Дженні промовила щось до Джейкобза, надто тихо, щоб я міг її почути, а Чарлі енергійно закивав.

— Так, не можна гаяти час. Джеймі, можеш... — Він озирнувся і, побачивши, що я ще не зайшов, нетерпляче махнув мені рукою.

До середини кімнати, залитої яскравим ранішнім світлом, було не більше дванадцяти кроків, але мені ця відстань здавалася нескінченно довгою. Я неначе йшов під водою.

Астрід глянула на мене незацікавлено, як людина, що всі свої

сили витрачає на те, щоб терпіти біль. Схоже, вона не впізнала мене, просто знову опустила погляд собі на коліна, і на мить мені одлягло від серця. Та потім вона рвучко підняла голову. Нижня щелепа під прозорою маскою відвисла. Астрід затулила обличчя руками, збивши з себе маску. Лише почасти тому, що не повірила своїм очам. Її просто охопив жах від того, що я побачив її в такому стані.

Вона могла б і довше затулятися долонями, та забракло сил і руки впали їй на коліна. Вона плакала. Сльози омили їй очі й повернули їм молодість. Якщо перед тим я й мав сумніви щодо того, хто переді мною, то тепер вони розвіялися остаточно.

Так, то була Астрід. Досі та молода дівчина, яку я любив, тільки тепер вона жила в німічному хворому тілі старої жінки.

— Джеймі? — Голос був хрипкий і пронизливий, наче в галки.

Я опустився на одне коліно, мов палкий закоханий, що хоче освідчитись.

— Так, люба. Це я. — Я взяв Астрід за руку, перевернув її й поцілував у долоню. Шкіра була холодна.

— Краще тобі піти. Не хочу, щоб ти... — Вона зі свистом вдихнула повітря. — ...бачив мене такою. Не

хочу, щоб мене взагалі хтось такою бачив.

— Нічого страшного. — «Бо Чарлі тебе вилікує», — хотів додати я, але не зміг. Тому що допомогти Астрід було вже неможливо.

Джейкобз відвів Дженні вбік і про щось говорив із нею, даючи нам побути наодинці. Усе пекло буття з Чарлі полягало в тому, що іноді він бував чуйним.

— Цигарки, — мовила вона тим сиплим голосом галки. — Який дурний спосіб убити себе. А я ж знала, тим-то воно й ще дурніше. Усі знають. Сказати тобі щось смішне? Я досі хочу курити. — Вона

розсміялася й одразу ж вибухнула тривалим кашлем, що завдав їй болю. — Контрабандою провезла три пачки. А Дженні знайшла й одібрала. Наче тепер є якась різниця.

— Не хвилюйся, — сказав я.

— Я кидала. На сім місяців кидала. Якби дитинка вижила, я б покинула назавше. Щось... — Вона довго і з присвистом втягнула повітря. — Щось нас заманює. Я так вважаю.

— Я дуже радий тебе бачити.

— Джеймі, ти прекрасний брехун. Який у нього на тебе компромат?

Я нічого не відповів.

— Що ж, не зважай. — Її рука помандрувала до моєї потилиці, так само, як давно, коли ми цілувалися, і на одну страшелезну мить мені здалося, що вона спробує мене поцілувати тим своїм ротом умирущої. — Ти зберіг своє волосся. Таке приємне й густе. А я своє втратила. Хімія.

— Воно відросте.

— Ні, не відросте. Це... — Вона роззирнулася навколо. — Сподівання для дурнів. А я дурепа.

Джейкобз підвів до них Дженні.

— Час перейти до діла. — А

тоді до Астрід: — Не бійтеся, дорогенька, це недовго, і боляче не буде. Я розраховую, що ви знепритомнієте, але більшість людей цього навіть не помічають.

— Я вже дуже чекаю, коли знепритомнію назавжди. — І Астрід кволо всміхнулася.

— Ну-ну, не треба так. Цілковитих гарантій я ніколи не даю, але вірю, що невдовзі ви почуватиметеся набагато ліпше. Почнімо. Джеймі, відчиняй скриньку.

Я виконав наказ. Усередині у заглибинах, встелених оксамитом, лежали короткі й товсті сталеві

штирі з чорними пластмасовими ковпачками, а ще білий пульт керування з повзунковим перемикачем угорі. Точнісінько як той, що його застосовував Джейкобз, коли ми з Клер привели до нього Кона. У голові вихором промчала думка, що з чотирьох присутніх у кімнаті людей троє — ідіоти, а четвертий — псих.

Джейкобз витяг стрижні з гнізд і звів разом чорні пластмасові кінчики.

— Джеймі, візьми пульт і трішечки посунь перемикач. Зовсім злегка. Ти почувеш клацання.

Коли я це зробив, він розвів

кінчики. І одразу ж спалахнула яскрава синя іскра та пролунав короткий, проте потужний звук «мम्म». Ішов він не від стрижнів, а з дальнього боку кімнати, наче там стояв якийсь химерний електричний червомовець.

— Відмінно, — прокоментував Джейкобз. — Можемо починати. Дженні, ви повинні покласти руки на плечі Астрід. Її охопить судома, а нам же не треба, щоб вона билася в конвульсіях на підлозі, правда?

— А де ваші святі обручки? — спитала Дженні. Судячи з її вигляду й голосу, недовіра в ній наростала з кожною секундою.

— Ці стрижні кращі за обручки. Вони набагато потужніші. Набагато святіші, якщо вам так більше подобається. Руки на плечі, будь ласка.

— Не здумайте вбити її струмом!

— Джен, цього я боюсь найменше, — пронизливим галчиним голосом прокаркала Астрід.

— Цього не буде, — лекторським тоном промовив Джейкобз. — Неможливо. У ЕКШ-терапії — лікуванні електрошоком, якщо говорити мовою пересічних людей, — лікарі застосовують до ста

п'ятдесяти вольтів, тим самим провокуючи епілептичний напад. Але це... — Він постукав стрижень об стрижень. — Навіть на повній потужності стрілка амперметра від них би заледве смикнулася. Ту енергію, яку я маю намір використати, — енергію, присутню в цій кімнаті, ту, що оточує нас звідусіль, — не можна виміряти звичайними інструментами. Вона ще фактично не пізнана.

От найменше тієї миті я хотів почути слова «не пізнана».

— Будь ласка, зробіть це, — попрохала Астрід. — Я дуже втомилася, а груди зсередини

вигризає щур. Щур, якому підпалили шерсть.

Джейкобз подивився на Дженні. Та вагалася.

— Тоді, на служінні, все було не так. Зовсім не так.

— Можливо, — погодився Джейкобз. — Але відродження станеться. Побачите. Покладіть руки їй на плечі, Дженні. Будьте готові натиснути сильно. Ви не зробите їй боляче.

Дженні послухалася.

Після цього Джейкобз звернув увагу на мене.

— Коли я прикладу кінчики

стрижнів до скронь Астрід, посувай перемикач. Поки він просуватиметься вперед, рахуй клацання. Відчуєш четверте — зупиняйся й чекай подальших вказівок. Готовий? Поїхали.

Він притулив кінчики штирів до її скронь, де пульсували тонюсінькі сині прожилки. Стриманим тихим голосом Астрід промовила:

— Джеймі, я така рада знову тебе бачити. — І заплющила очі.

— Вона може підскочити, тому будьте готові навалитися на неї, — попередив Джейкобз, звертаючись до Дженні. А тоді: — Джеймі, давай.

Я став посувати повзунок.
Клац... і клац... і клац... і *клац*.

* * * * *

Нічого не відбувалося.

«Усе це стареча маячня, — подумав я. — Нехай там які чудеса він показував у минулому, більше він на них не зда...»

— Ще на два клацання вперед, коли твоя ласка. — Голос Джейкобза звучав сухо і впевнено.

Я виконав. Усе ще нічого. Під вагою рук Дженні на плечах Астрід ще сильніше згорбилася на візку.

Боляче було слухати, як свистить її дихання.

— Ще на одне, — сказав Джейкобз.

— Чарлі, я вже майже до кінця дій...

— Ти мене чув? Ще на одне!

Я натиснув на перемикач. Він клацнув ще раз, і цього разу гук на іншому боці кімнати був набагато лункішим: не «ММММ», а «МММОУУУ». Жодного спалаху світла я не побачив (чи принаймні не запам'ятав), та на мить мене щось засліпило. Неначе десь унизу, у надрах мого мозку, вибухнула

глибинна бомба. Здається, Дженні Ноултон закричала. Крізь запону туману я побачив, як смикнулася у візку Астрід. Той спазм був такий потужний, що мало не збив з ніг Дженні (досить-таки міцну жінку): вона заточилася назад і дивом не впала. Понівечені хворобою ноги Астрід вистрелили вперед, розслабилися й знову вистрілили. Завила охоронна сигналізація.

У кімнату влетів Руді, йому на п'яти наступала Норма.

— Я ж казав тобі вимкнути цю проклятушу заразу перед тим, як ми почнемо! — закричав на Руді Джейкобз.

Астрід підкинула руки вгору, однією мало не поціливши в обличчя Дженні, коли та, отямившись, знову натисла руками їй на плечі.

— Пробачте, містере Джейкобз...

— *Піди ВИМКНИ, кретине!*

Чарлі вихопив у мене пульт керування й штовхнув перемикач у положення «вимк». У горлі в Астрід щось клекотіло, наче поклики до блювання.

— Пасторе Денні, вона задихається! — закричала Дженні.

— Не кажіть дурниць! — відрізав Джейкобз. Його щоки

почервоніли, очі горіли. Він немовби на двадцять років помолодшав. — Нормо! Подзвони на охорону! Скажи, що сигналізація спрацювала хибно!

— А може, мені...

— Іди! Іди! Геть, чорти б тебе забрали!

Норма вийшла.

Астрід розплющила очі, та тільки очей там не було — самі випнуті білки. Її тілом знову пройшлася міоклонічна судома, і вона ковзнула вперед, безвільно смикаючи ногами. Її руки молотили повітря, мов потопаючий воду. А сигналізація все завивала й завивала.

Я встиг підхопити Астрід за стегна й заштовхнути назад у візок, поки вона не опинилася на підлозі. На її штанах між ніг розпливлася темна пляма, і в ніс мені вдарив міцний запах сечі. Подивившись на її обличчя, я побачив, як з кутика рота в неї тече піна. Вона спадала по підборіддю на комір блузки, і там теж тканина потемніла.

Сигналізація змовкла.

— І на тому спасибі. — Джейкобз нахилився вперед, сперся долонями на коліна й з цікавістю, проте без жодного занепокоєння спостерігав за корчами Астрід.

— *Потрібен лікар!* — заволала

Дженні. — *Я її не втримаю!*

— Дурниці, — відмахнувся Джейкобз. На його обличчі грала напівусмішка — єдина, на яку він був спроможний. — А ви думали, легко буде? Це вам рак, а не абищо. Дайте їй хвилину, все з нею буде...

— У стіні — двері, — зненацька промовила Астрід.

Пронизливість щезла з її голосу. Очі викотилися назад в очниці... але не одночасно, а одне за одним. А коли знов опинилися на місці, то подивилися на Джейкобза.

— Їх не видно. Вони маленькі й заросли плющем. Плющ сухий. Вона

чекає на тому боці, понад розбитим містом. Понад паперовим небом.

Кров насправді не може похолонути, але моя тієї миті похолола. «Щось сталося, — подумав я. — Щось сталося, і невдовзі Мати прибуде сюди».

— Хто? — взявши її за руку, спитав Джейкобз. Напівусміх зник з його лица. — Хто чекає?

— Так. — Вона пильно дивилася йому в очі. — *Вона.*

— Хто? Астрід, *хто?*

Спочатку вона мовчала. Та потім її губи розтулилися в страшному вищирі й показали зуби, всі до

одного.

— Не та, що *тобі* потрібна.

Джейкобз ляснув її по щоці. Від удару голова Астрід сіпнулася вбік і полетіла слина. Я від подиву аж скрикнув і вхопив його за зап'ясток, бо він уже здійняв руку, щоб зробити це вдруге. Зупинив я його не без зусиль, бо він був сильнішим, ніж мав бути. Таку силу людині дає істерика. Чи ледве стримувана лють.

— *Не треба її бити!* — закричала Дженні. Вона відпустила плечі Астрід і вибігла з-за візка, щоб затулити її собою. — *Божевільний, не смійте її б...*

— Стій, — мовила Астрід. —
Дженні, годі.

Дженні озирнулася на голос, і її очі полізли на лоба від побаченого: бліді щоки Астрід заливав ледь помітний рожевий рум'янець.

— Чому ти на нього кричиш? Невже щось сталося?

«Так, — подумав я. — Щось сталося. Ще й як сталося».

Астрід повернулася до Джейкобза.

— Коли ви думаєте починати? Краще покваптеся, бо біль такий... такий...

Ми витріщилися на неї, усі

втрюх. Ні, тепер уже вп'ятьох. Руді й Норма потайки прокралися крізь двері у східну залу й теж витріщалися.

— Стоп, — промовила Астрід. — Одну кляту секунду.

Вона торкнулася грудей. Накрила долонями те, що лишилося від опуклостей. Натиснула рукою на живіт.

— Ви вже все зробили? Я знаю, що зробили, тому що болю більше нема! — Астрід вдихнула повітря й видихнула з недовірливим смішком. — І я можу дихати! *Дженні, я знову дихаю!*

Дженні Ноултон стала навколішки, охопила голову руками й стала читати «Отче наш», та так застрекотала, наче її голос було записано на платівку — 45 обертів на швидкості 78. До неї долучився другий голос: Нормин. Вона теж уклякла.

Джейкобз глянув на мене спантеличеним поглядом, який легко було розшифрувати: «Бачиш, Джеймі? Усю роботу виконую я, а вся слава дістається великому Боженьці».

Астрід спробувала підвестися з візка, проте ноги не тримали. Я підхопив її, перш ніж вона впала

долілиць, і пригорнув до себе.

— Ще рано, дорогенька, — застеріг я її. — Ти надто слабка.

І поки я допомагав їй знову вмотитися у візку, Астрід дивилася на мене круглими від подиву очима. Киснева маска, сплутана й забута, висіла тепер ліворуч у неї на шиї.

— Джеймі? Це ти? Звідки ти тут узявся?

Я глянув на Джейкобза.

— Втрата короткотривалої пам'яті після лікування — звична річ, — пояснив він. — Астрід, можеш мені сказати, хто в нас зараз президент?

Запитання, здавалося, спантеличило її, проте відповіла вона без затримки.

— Обама. А віце-президент — Байден. Мені правда ліпше? Так буде ще довго?

— Ліпше й надовго, але поки що про це не думай. Скажи мені...

— Джеймі? Це справді ти? У тебе таке сиве волосся!

— Так, — сказав я. — Що не день, то сивіше. Слухай Чарлі.

— Я шаленіла за тобою. Грав ти добре, а от танцювати не вмів, хіба що під кайфом. Після випускного ми пішли вечеряти в «Старленд» і ти

замовив... — Вона змовкла й облизала губи. — Джеймі?

— Я тут.

— Я можу дихати. Я знову можу дихати, насправді. — І вона заплакала.

Джейкобз, немов гіпнотизер на сцені, покладав у неї перед очима пальцями.

— Астрід, зосередься. Хто тебе сюди привіз?

— Дж-Дженні.

— Чим ти вчора вечеряла?

— Слупом. Слупом і салатом.

І знову Джейкобз клацнув

пальцями перед її очима, бо вона «попливла». Це змусило її кліпнути й відсахнутися. Мені здалося, що м'язи під її шкірою стають міцнішими й напинаються буквально на очах.

— *Супом.* Супом і салатом.

— Дуже добре. Що за двері в стіні?

— Двері? Я не...

— Ти сказала, вони заросли плющем. Сказала, що на тому боці — зруйноване місто.

— Я... такого не пам'ятаю.

— Ти сказала, вона чекає. Сказала... — Спантичений вираз її

обличчя змусив Джейкобза зітхнути. — Не зважай, люба. Тобі треба відпочити.

— Напевно, — погодилась Астрід. — Але чого мені насправді хочеться, то це танцювати. Танцювати від радощів.

— З часом потанцюєш. — Він погладив її руку. Робив це з усмішкою, але я здогадувався, що він глибоко розчарований її неспроможністю згадати ті двері й те місто. Зате я не був розчарований. Я не хотів знати, що вона бачила, коли таємна електрика Чарлі вихором промчала найглибшими закопелками її мозку. Не хотів знати, що

причаїлося за потаємними дверима, про які вона казала. Однак боявся, що знаю.

Мати.

Понад паперовим небом.

* * * * *

Астрід проспала весь ранок і більшу частину дня. А коли прокинулася, то заявила, що дико голодна. Це неабияк потішило Джейкобза, і він наказав Нормі Голдстоун подати «нашій пацієнтці» сендвіч зі смаженим сиром і маленький шматочок торта, тільки

зішкребти з нього глазур. На його думку, глазур була зайвою для її змарнілого шлунка. На очах у мене, Джейкобза та Дженні вона ум'яла весь сендвіч, заїла його половиною тортика і лише тоді поклала виделку на стіл.

— Хочу доїсти, — сказала вона. — Але вже не лізе.

— Почекай трохи, — порадила їй Дженні. Вона розстелила на колінах серветку і тепер вишукувала на ній невидимі порошинки. На Астрід вона поглядала лише крадькома, а на Джейкобза взагалі не могла дивитися. Звернутися до нього було її ідеєю, і я не мав жодних

сумнівів, що вона радіє раптовим змінам на краще, які сталися з її подругою. Але було очевидно: те, що сталося в східній залі, вразило її до глибини душі.

— Я хочу додому, — сказала Астрід.

— Ой, сонечко. Я не знаю...

— Я добре почуваюся. Справді добре. — Астрід винувато глянула на Джейкобза. — Не подумайте, що я невдячна — я до кінця життя благословлятиму вас у молитвах. Але мені вже хочеться опинитися вдома. Хіба що ви вважаєте...

— Ні, ні, — похитав головою

Джейкобз. Я підозрював, що тепер, коли роботу виконано, йому не терпілося якнайшвидше її спекатися. — Не знаю кращих ліків, ніж виспатися в рідному ліжечку. Якщо виїдете якнайшвидше, то з настанням темряви вже будете вдома.

Дженні більше не протестувала, просто й далі скубла свою серветку. Та перед тим, як вона похилила голову, я помітив, що на її обличчі промайнула полегкість. Їй хотілося втекти звідси не менше, ніж Астрід, хоча, напевно, трохи з інших причин.

Рожевість щік була лише частиною разючих змін, які відбулися з Астрід. Вона сиділа у

візку, випроставши спину; ясні очі сяяли жвавістю.

— Містере Джейкобз, не знаю, чи зможу я колись вам віддячити, і розплатитися з вами, авжеж, теж ніяк не зможу, проте якщо є щось таке, що вам від мене потрібно і що я зможу дати, ви тільки скажіть.

— Власне, є в мене декілька прохань. — Він став загинати вузлуваті пальці правої руки. — Їж. Спи. Багато тренуйся, щоб відновити сили. Зможеш усе це робити?

— Так. Я робитиму. І більше ніколи не торкнуся жодної цигарки.

Помахом руки Джейкобз це

спростував.

— Тобі й не хотітиметься.
Правда ж, Джеймі?

— Напевно, ні, — підтвердив я.

— Міс Ноултон?

Дженні смикнулася, наче він її за зад ущипнув.

— Астрід мусить найняти собі фізіотерапевта, або ви найміть від її імені. Що швидше вона вибереться з того клятого візка, то краще. Я правду кажу? Я на газі готую [\[151\]](#), як ми говорили колись?

— Так, пасторе Денні.

Джейкобз насупився, проте не

виправив її.

— Ви, прекрасні дами, можете зробити для мене ще одне. *Не називайте мого імені у зв'язку з цим зціленнями.* Найближчими місяцями мене чекає шалена купа роботи, і найменше мені зараз потрібно, щоб сюди стікалися орди хворих у надії зцілитися. Ви мене зрозуміли?

— Так, — сказала Астрід.

Дженні кивнула, не підводячи погляду.

— Астрід, коли ти підеш до свого лікаря і в нього неодмінно полізуть на лоба від подиву очі, ти скажеш йому лише те, що молилася

про ремісію і твої молитви було почуто. Його власна віра — чи її відсутність — в ефективність молитви не має значення. Так чи так, він змушений буде повірити в докази на знімках МРТ. Не кажучи вже про твоє щасливе усміхнене личко. Щасливе і *здорове* усміхнене личко.

— Так, добре. Як хочете.

— Я відвезу тебе назад у номер, — запропонувала Дженні. — Якщо ми поїдемо, мені треба зібрати речі. — Підтекст: «Швидше звідси забратися». Щодо цього вони з Чарлі Джейкобзом були одностайні — готували на газі.

— Добре. — Астрід

сором'язливо глянула на мене. — Джеймі, принесеш мені склянку «коли»? Хочу з тобою поговорити.

— Авжеж.

Джейкобз провів поглядом Дженні, поки та котила Астрід через порожній ресторан до дальніх дверей. А коли двері за ними зачинилися, повернувся до мене.

— То як? У нас угода?

— Так.

— І ти не втечеш НП?

НП. Мовою балаганників «на південь», тобто зібрати манатки і накивати п'ятами.

— Ні, Чарлі. Я не втечу НП.

— Тоді добре. — Він подивився на двері, у яких зникли дві жінки. — Тепер, коли я покинув «команду Ісуса», міс Ноултон не дуже мене любить.

— Боїться вона тебе, от що.

Він байдуже знизав плечима. Як і його усмішка, те знизування було однобічним.

— Десять років тому я б не зумів зцілити нашу міс Содерберг. Може, навіть п'ять. Але тепер усе розвивається семимильними кроками. Уже цього літа...

— Уже цього літа що?

— Хто знає? — загадково промовив він. — Хто знає?

«Ти знаєш, — подумав я. — Ти, Чарлі».

* * * * *

— Джеймі, дивись, — сказала Астрід, коли я прийшов до неї з напоєм.

Вона встала з візка й ступила три непевні кроки до крісла, що стояло біля вікна її спальні. Взлася за бильце для рівноваги, коли розверталася, а тоді, зітхнувши від полегкості та втіхи, упала в те крісло.

— Нічого особливого, я розумію...

— Смієшся? Це дивовижно. — Я простягнув їй напхану по вінця льодом склянку «кока-коли». Навіть скибочку лайма на неї начепив — на щастя. — І з кожним днем ти ходитимеш усе краще.

У кімнаті, крім нас, нікого не було. Дженні, перепросивши, сказала, що вона ще не всі речі зібрала, й вийшла. Хоча мені здалося, що всі валізи вже спаковано. Пальто Астрід лежало на ліжку.

— Думаю, перед тобою я в такому самому боргу, як і перед містером Джейкобзом.

— Неправда.

— Не бреши, Джеймі, у тебе виросте довгий ніс і бджоли покусують коліна. Певно, він досі пачками отримує листи з благаннями про зцілення. Навряд чи мого листа він витяг випадково. Читати їх було твоїм обов'язком?

— Не-а, цим займався Ел Стемпер, давній улюбленець твоєї подруги. Зі мною Чарлі зв'язався пізніше.

— І ти приїхав. Стільки років минуло, а ти приїхав. Чому?

— Тому що мусив. Краще я пояснити не зумію. Хіба, може,

скажу, що колись давно ти дуже багато для мене значила.

— А ти йому нічого не обіцяв? Не було жодного... як це... баш на баш?

— Жодного. — Відповів, і оком не змигнувши. За свої наркоманські роки я вивчився на майстерного брехуна, а сумна правда полягає в тому, що такі навички залишаються з тобою надовго.

— Підійди сюди. Стань коло мене.

Я підійшов. Без найменшого вагання чи сорому Астрід поклала руку спереду на мої джинси.

— Ти орудував ним обережно, — сказала вона. — Багато хлопців не стали б цим перейматись. Досвіду ти не мав, але вмів бути добрим. Ти теж дуже багато для мене значив. — Вона опустила руку й уважно подивилася на мене очима, що вже не були тьмяними й поглинутими власним болем. Тепер вони світилися життям. Але й тривогою теж. — Ти таки йому щось пообіцяв. Я знаю. Не питатиму, що саме, але якщо ти колись мене любив, стережися його. Я завдячую йому життям, і мені дуже соромно таке казати, але я думаю, він небезпечний. Та ти й сам так вважаєш.

Отже, не такий вже з мене й майстерний брехун, як я гадав. А може, тепер, коли Астрід зцілилася, вона просто більше бачила.

— Астрід, тобі нема про що хвилюватися.

— Цікаво... Джеймі, ти не міг би мене поцілувати? Поки ми самі? Я знаю, на мене страшно дивитись, але...

Я опустився на одне коліно (знову почувуючись палким залицяльником з дамського роману) і поцілував її. Так, її вигляд не надто тішив око, але порівняно з тим, що було вранці, вона видавалася красунею. Та й врешті — то була

лише шкіра до шкіри, той поцілунок.
Жодних жарин у попелі. Принаймні
для мене. А проте ми були тісно
пов'язані. І вузлом нашим став
Джейкобз.

Вона погладила мене по
потилиці.

— Все одно, таке прекрасне
волосся, хай воно й сто разів посивіє.
Життя лишає нам так мало, але цього
воно в тебе не відняло. Прощавай,
Джеймі. І спасибі тобі.

* * * * *

Вийшовши з номера, я ненадовго

зупинився побалакати з Дженні. Понад усе я хотів знати, чи вона живе десь неподалік, щоб спостерігати за поліпшенням її здоров'я.

Жінка всміхнулася.

— Ми з Астрід сестри за розлученням, ще відколи я переїхала в Рокленд і почала працювати в тамтешній лікарні. Десять років тому це було. Коли вона захворіла, я переїхала до неї.

Я дав їй номер свого мобільного і номер у «Вовчій пащі».

— У неї можуть виникнути залишкові явища.

Дженні кивнула.

— Пастор Денні мене просвітив. Тобто містер Джейкобз. Важкувато мені звикнути так його називати. Так от, він сказав, що вона може ходити уві сні, поки її мозкові хвилі не прийдуть у норму. Каже, від чотирьох до шести місяців. Я бачила таке в людей, які зловживали «ембієном» і «лунестою»[\[152\]](#).

— Так, це найімовірніше. — Хоча було ще поїдання землі. Манія ходіння, синдром Туретта, kleптоманія та призматика Г'ю Єйтса. Наскільки мені було відомо, «ембієн» до такого не доводив. — Але, якщо буде щось інше...
дзвонить.

— Наскільки сильно ви стурбовані? — спитала вона. — Скажіть мені, чого чекати.

— Я точно не знаю, та й, імовірно, з нею все буде гаразд. — Зрештою, більшість зцілених жили й горя не знали, принаймні якщо вірити Джейкобзу. І хоч як мало я йому довіряв, та доводилося на це розраховувати, бо більше нічого не лишалося. Діло було зроблено.

Дженні піднялася навшпиньки й цмокнула мене в щоку.

— Їй стало краще. Господь змилювався над нею, Джеймі, хай там що думає містер Джейкобз тепер, коли він відпав від церкви. Без цієї

милості — без *нього* — ще шість тижнів, і вона була б мертва.

* * * * *

Пандусом для інвалідів Астрід з'їхала у візку, та в «субару» Дженні залізла самотужки. Джейкобз зачинив за нею дверцята. Крізь відчинене вікно вона взяла його руку у свої долоні й ще раз подякувала.

— Радий був допомогти, — відповів Чарлі. — Пам'ятай тільки, що ти мені обіцяла. — Він вивільнив руку, щоб прикласти вказівний палець їй до губ. — Нікому — анічирк.

Я нахилився і поцілував Астрід у чоло.

— Їж, — сказав я їй. — Відпочивай. Роби справи. І насолоджуйся життям.

— Вас зрозуміла, капітане. — Вона подивилася повз мене на те, як Джейкобз поволі підіймається сходами ганку, потім зустрілася зі мною поглядом і повторила те, що казала раніше. — *Будь обережний.*

— Не турбуйся.

— Не можу. — Погляд, сповнений занепокоєння, просто мені у вічі. Вона вже потроху старіла, як і я, однак тепер, коли хворобу

вигнали з її тіла, я бачив у ній ту дівчину, яка колись стояла перед сценою разом із Гетті, Керол і Сюзанною та трусила дупцею в такт, коли «Хромові троянди» співали «Постукай по дереву»^[153] чи «В межах міста Натбуш»^[154]. Ту дівчину, яку я цілував під пожежною драбиною. — Я буду турбуватися.

Я приєднався до Чарлі Джейкобза на ганку, і разом ми дивились, як охайний маленький «аутбек» котить дорогою до воріт. Того дня панувала приємна відлига, і подекуди сніг зійшов, оголивши траву, що вже й зазеленіла. «Добриво бідняків, — подумав я. — Так ми його називали».

— Ці жінки триматимуть роти на замку? — спитав у мене Джейкобз.

— Так. — Може, й не довіку, та принаймні доти, доки він не завершить свою роботу, якщо до її кінця було вже так близько, як він стверджував. — Вони пообіцяли.

— А ти, Джеймі? Ти виконаєш обіцянку?

— Так.

Моє слово, схоже, його потішило.

— Переночуєш сьогодні в нас? Нумо, погоджуйся.

Я похитав головою.

— Я забронював номер у «Посольському». У мене літак рановранці.

І мені вже не терпиться втекти подалі від цього місця, так само, як не терпілося забратися з «Застібок».

Уголос я цього не промовив, але він знав, я в цьому не сумніваюся.

— Гаразд. Тоді будь готовий приїхати, коли я подзвоню.

— Чарлі, чого тобі ще треба? Письмової заяви? Я ж сказав, що приїду, і я приїду.

— Добре. Ми все життя

відскакували один від одного, наче більярдні кулі, але скоро цьому настане кінець. До кінця липня, щонайпізніше до середини серпня, ми визначимо наші стосунки остаточно.

І щодо цього він не помилявся. Не помилявся, хай допоможе йому Бог.

Звісно, за умови, що Він існує.

* * * * *

Навіть із пересадкою в Цинциннаті я в Денвер повернувся наступного дня ще до першої години. Що стосується подорожей у часі, то з

перельотом на захід у реактивному літаку не зрівняється ніщо. Розбудивши свій телефон, я побачив на автовідповідачі два повідомлення. Перше було від Дженні. Вона розповідала, що напередодні, перед тим, як лягла спати, замкнула двері спальні Астрід, але за всю ніч радіонянька ні разу ані чичиркнула, і коли вона прокинулася о пів на сьому, Астрід усе ще була у відключці.

«Вставши, вона з'їла некруто зварене яйце й два тости. А яка вона на вигляд... я мушу постійно нагадувати собі, що це не обман зору».

То було хороше повідомлення. Погана новина чекала мене в записі від Бріанни Донлін — тепер уже Бріанни Донлін-Г'юз. Вона залишила його за кілька хвилин до того, як літак авіакомпанії «Юнайтед», у якому я летів, приземлився в аеропорту.

«Джеймі, Роберт Райверд помер. Подобиць я не знаю». Але вже ввечері того дня вона їх роздобула.

Медсестра сказала Брі, що більшість людей, які потрапляли в «Гедз-Рідж», ніколи звідтіля не виходили, і щодо хлопця, котрого Пастор Денні зцілив від м'язової дистрофії, це, безперечно, виявилось

правдою. Його знайшли в палаті:
теліпався в імпровізованому
зашморгу, скрученому з пари
джинсів. По собі він лишив записку:
*«Я не можу перестати бачити
проклятих. Шеренга така
довжелезна, що їй наче нема кінця».*

ХІІ. Заборонені книги. Моя відпустка в штаті Мен. Сумна історія Мері Фей. Буря наближається

Приблизно за шість тижнів я дістав од своєї давньої напарниці з розслідувань електронного листа.

Кому: Джеймі

Від: Брі

Тема: До твого відома

Коли ти з'їздив до Джейкобза на північ штату Нью-Йорк, то писав потім в імейлі, що він згадував про одну книжку, «De Vermis Mysteriis». Ця назва засіла в мене в голові — може, тому, що в старших класах я трохи вивчала латину і знаю, що по-нашому це перекладається як «Таємниці хробака». Видно, вгрузати в усе-щопов'язано-з-Джейкобзом — звичка, якої важко позбутися. Бо я провела розвідку. Чоловікові про це

не казала, до речі, бо він вірить, що я вже облишила все-що-пов'язано-з-Джейкобзом.

Словом, це досить-таки важка фігня. Як заявляє католицька церква, «De Vermis Mysteriis» — одна з шістьох так званих заборонених книг. Разом вони називаються гримуарами. Інші п'ять такі: «Книга Аполонія» (то був лікар, що жив у часи Христа), «Книга Альбертуса Магнуса» (закляття, талісмани, розмови з покійниками),

«Лемегетон», «Salomonis Clavicule» (припускають, що її написав цар Соломон) і «Гримуар Пікатрікс». Цю останню, разом із «De Vermis Mysteriis», нібито було покладено Г. П. Лавкрафтом в основу вигаданого гримуара «Некрономікон».

Усі ці заборонені книги можна почитати, вони існують у друкованому вигляді, КРІМ «De Vermis Mysteriis». Згідно з Вікіпедією, таємні емісари католицької церкви (тут посилання на

Дена Брауна) на зламі 20-го століття спалили всі примірники «De Vermis Mysteriis», лишилося хіба що шість-сім. (До речі, Папине воїнство тепер відмовляється визнавати, що така книга взагалі колись існувала.) Інші щезли з поля зору. Припускають, що їх або знищили, або вони опинилися в приватних колекціях.

Джеймі, всі ті заборонені книги так чи інакше пов'язані з СИЛОЮ та тим, як нею заволодіти,

поєднуючи алхімію (яку ми нині зevamo «наукою»), математику і деякі паскудні окультні ритуали. Усе це, напевно, дурня собача, але мені стало трохи моторошно — ти розказував, що Джейкобз присвятив життя вивченню електричних феноменів, і якщо зважати на його успіхи у зціленні, то припускаю, що він міг оволодіти силою, яка сама собою доволі крута. І згадалося мені одне давнє прислів'я: «Ухопив тигра за хвіст, то тепер міцно

тримай». Ось тобі ще пожива для роздумів.

По-перше. До середини сімнадцятого століття католиків, яких зловили на тому, що вони вивчали *potestas magnum universum* (ту силу, що заряджає Всесвіт), відлучали від церкви.

По-друге. Як стверджує Вікіпедія (хоча, мушу зазначити, без посилань на першоджерела), той двовірш, який ми пам'ятаємо з вигаданого

Лавкрафтом
«Некрономікона», автор
поцупив з примірника «De
Vermis», до якого мав
доступ (але, ясна річ,
володіти цією книгою
Лавкрафт не міг, надто
бідний він був, щоб
придбати такий раритет).
Ось цей двовірш: «Не
мертве те, що може вічно
спати, / А по мільярдах літ
і смерть здолати». Мені від
цього так страшно стало,
що потім кошмари снилися.
Я не жартую.

Іноді ти називав
Чарльза Деніела

Джейкобза своїм давнім «п'ятим персонажем». Джеймі, я дуже сподіваюся, що ти більше ніколи з ним не побачишся. Колись давно я могла б з усього цього посміятися, але колись давно я й чудесні зцілення на релігійних сеансах вважала повною туфтою.

Подзвони мені як-небудь. Дай знати, що все-що-пов'язано-з-Джейкобзом для тебе лишилося в минулому.

З любов'ю, як завжди,

Брі

Цього листа я надрукував на принтері й перечитав двічі. Потім погуглив «De Vermis Mysteriis» і знайшов усе, про що розказувала мені Брі у своєму імейлі, і ще одне, про що вона не згадувала. У блозі, присвяченому антикварним книгам, під заголовком «Темні фоліанти чаріфф & заклятъ», хтось назвав заборонений гримуар Людвіга Пріна «найнебезпечнішою книгою всіх часів».

* * * * *

Спустившись надвір, я пройшовся кварталом і купив пачку сигарет — вперше з часів навчання в університеті та мого нетривалого загравання з тютюном. У будинку курити заборонено, тож я сів на сходи ганку й запалив сигарету. Перша затяжка вийшла з кашлем, одразу попливла голова, і я подумав: «Ці штуки могли вбити Астрід, якби не втрутився Чарлі».

Так. Чарлі та його чудесні зцілення. Чарлі, котрий тримав тигра за хвіст і не *бажав* відпускати.

«Щось сталося, — сказала мені Астрід уві сні, з посмішкою, в якій не було ні сліду колишньої

привабливості. — Щось сталося, і невдовзі Мати прибуде сюди».

А згодом, коли Джейкобз прострелив їй голову своєю таємною електрикою: «У стіні — двері. Вони заросли плющем. Плющ сухий. Вона чекає». А коли Джейкобз спитав, про кого Астрід говорить: «Не та, що *тобі* потрібна».

«Я можу й порушити обіцянку, — міркував я, викидаючи недопалок. — Не вперше буде».

Правда. Однак не цього разу. Не цю обіцянку.

Я пішов усередину. Зім'явши на ходу пачку сигарет, викинув їх у

смітник біля поштових скриньок. Нагорі я набрав номер мобільного Брі, приготувався записати повідомлення, проте вона відповіла. Я подякував їй за листа і запевнив, що не маю більше жодного наміру зустрічатися з Чарльзом Джейкобзом. Збрехати мені вдалося без тіні сорому чи сумніву. Чоловік Брі мав рацію — їй слід було облишити все-що-пов'язано-з-Джейкобзом. А коли настане час повертатися в Мен і виконувати обіцяне, я з тієї ж причини збрешу Г'ю Єйтсу.

Колись давно двоє підлітків покохали одне одного, та так сильно, як це властиво лише підліткам. Через

кілька років вони кохалися в напіврозваленій хижі під гуркіт грому й спалахи блискавок — усе в дусі Вікторії Голт [\[155\]](#). Минув час, і Чарльз Джейкобз порятував їх обох від розплати життям за згубні звички. Я був у подвійному боргу перед ним. Певен, що ви це розумієте, і міг би нічого більше не казати, однак це б означало погрішити проти значно більшої правди: *мені не давала спокою цікавість*. Бачить Бог, мені хотілося подивитись, як він підніме кришку скриньки Пандори й зазирне всередину.

— Тобто це в тебе не такий калічний спосіб повідомити, що ти йдеш на пенсію? — Г'ю намагався перевести все на жарт, але в очах у нього я бачив непідробну тривогу.

— Та ну, ні. Просто хочу у відпустку на пару місяців. А може, й усього на шість тижнів, якщо нудно стане. Треба трохи поспілкуватися з рідними в Мені, поки ще є така можливість. Я не молодшаю.

Я не мав ні найменшого наміру наближатися до своєї рідні в Мені. Вони й без того перебували занадто близько до Козячої гори.

— Ти ще малий, — понуро мовив Г'ю. — От настане осінь, і я відзначу рік втрати всіх тромбонів, які крокували на чолі великого параду. Досить уже й того, що Мукі злиняв. Ще ти підеш назавжди, і доведеться мені цю шарагу закривати.

І він тяжко зітхнув.

— Треба було мені заводити дітей. Було б кому передати справи, коли піду на пенсію. Але хіба таке буває? Дуже рідко. Частіше, коли ти їм кажеш: «Сподіваюся, ви візьмете на себе віжки сімейного бізнесу», — вони тобі відповідають: «Соррі, тату, ми з тим укурком, якого ти

ненавидів, коли ми тусувалися разом у старших класах, їдемо в Каліфорнію і будемо там клепати дошки для серфінгу з вбудованим вай-фаєм».

— А тепер, коли ти виговорився...

— Так, так, авжеж, вертайся до свого коріння. Пограйся з маленькою небогою в ладки-ладусі, поможи брату відновити старезний автомобіль. Ти ж знаєш, як у нас тут влітку.

Авжеж, я знав: бізнес ішов препаскудно. Улітку навіть у найгівняніших гуртів була повна зайнятість, а коли вони грають живу

музику в барах і на чотирьох дюжинах літніх фестів у Колорадо та Юті, то їм нема коли купувати собі час на студіях звукозапису.

— Джордж Деймон точно буде, — запевнив я. — Він влаштував собі гучне повернення з пенсії.

— Ага, — кивнув Г'ю. — Єдиний чувак на все Колорадо, у якого «Я бачитиму тебе»^[156] звучить як «Боже, благослови Америку».

— А може, навіть у цілому світі. Г'ю, призматика до тебе більше не верталася?

Він глянув на мене здивовано.

— Ні. Чого це тобі раптом

стукнуло?

Я знизав плечима.

— Я в порядку. Встаю по кілька разів за ніч, щоб націдити з півчашки сцяк, але, думаю, у моєму віці це звичайна річ. А хоча... сказати тобі щось дивне? Тільки для мене це швидше щось лячне.

Я не був певен, що хочу це почути, але вирішив, що повинен. Був початок червня. Джейкобз іще не дзвонив, але подзвонить. Я точно знав, що подзвонить.

— Мені часто сниться один і той самий сон. У ньому я не тут, у «Вовчій пащі», а в Арваді^[157], у

будинку, де я виріс. Хтось стукає в двері. Тільки це не просто стукіт — це *гупання*. Я не хочу відчиняти, бо знаю, що за дверима моя мати і вона мертва. Повна дурня, бо тоді в Арваді вона була жива й здорова, мов кобила, але я звідкілясь це знаю. Я йду коридором, не з власної волі, ноги самі мене несуть — ну знаєш, як воно буває у снах. А вона вже просто валить у двері, такі звуки, наче гатить у них обома кулаками, і я згадую те страшне оповідання, яке ми читали на уроках англійської в старших класах. Здається, воно називалося «Сerpнева спека»^[158].

«Ні, не «Сerpнева спека», — подумав я. — «Мавпяча лапа»^[159]. Це

в ньому гамселять у двері».

— Я тягнуся до ручки і прокидаюся, весь у поту. І що ти про це думаєш? Підсвідоме намагається підготувати мене до великої фінальної сцени?

— Може, й так, — погодився я. Але подумки я вже не брав участі в розмові. Я думав про інші двері. Ті, що заросли мертвим плющем.

* * * * *

Джейкобз подзвонив першого липня. Я сидів в одній зі студій, оновлював програмне забезпечення

«ЕплПро». Почувши його голос, я опустився на стілець перед пультом і подивився у вікно в звуконепроникну кімнату для репетицій, у якій було порожньо, стояла тільки розібрана барабанна установка.

— Скоро настане час, коли ти повинен будеш виконати свою обіцянку. — Голос у Чарлі звучав так, ніби в роті була каша. Так говорять п'яні, хоча я ніколи не бачив, щоб він пив щось міцніше за чорну каву.

— Гаразд. — Мій власний голос був досить-таки спокійним. А чому ні? Я ж чекав цього дзвінка. — Коли мені приїжджати?

— Завтра. Щонайпізніше

післязавтра. Підозрюю, що ти не схочеш жити зі мною в курортному готелі, принаймні попервах...

— Правильно підозрюєш.

— ...але до твого помешкання має бути година їзди, не більше. Я дзвоню — ти приїжджаєш.

Це навіяло мені спогад про інше страшне оповідання — «О, тільки свисни, і я прийду до тебе, юначе»[\[160\]](#).

— Добре, — сказав я. — Але, Чарлі...

— Так?

— Ти матимеш два місяці мого

часу, не більше. До Дня праці ми будемо квити, хай там що.

Знову пауза. Але я чув його дихання. Воно було важким і нагадувало про те, як дихала Астрід в інвалідному візку.

— Це... мене влаштовує. —
Ввафтовує.

— З тобою все гаразд?

— Боюся, знову інсульт. —
Іншульт. — Мова в мене вже не така чітка, як колись, але запевняю, розум кришталево чистий.

«Пасторе Денні, зціли сам себе», — вже не вперше подумав я.

— Чарлі, хочу повідомити тобі

одну новину. Роберт Райверд помер. Хлопчик із Міссурі, пам'ятаєш? Повісився.

— Прикро це чути. — У голосі не прозвучало ані нотки жалю, і марнувати час на деталі цього самогубства він не став. — Коли приїдеш, подзвони мені, дай знати, де оселився. І пам'ятай: не більше години їзди.

— Добре. — І я поклав слухавку.

Кілька хвилин я сидів у студії, де панувала неприродна тиша, і дивився на обгортки альбомів у рамках на стінах. Потім набрав номер Дженні Ноултон у Рокленді. Вона відповіла після першого ж гудка.

— Як там наша дівчинка? — спитав я.

— Чудово. Набирає вагу і проходить по одній милі на день. Помолодшала на двадцять років.

— А залишкових ефектів немає?

— Нічого. Ні корчів, ні лунатизму, ні амнезії. Вона мало що пам'ятає про час, який ми провели в «Козячій горі», але, по-моєму, це на краще, правда ж?

— А ти, Дженні? З тобою все гаразд?

— Так, я в порядку, але мушу бігти — у лікарні дуже багато роботи. Слава Богу, в мене скоро

відпустка.

— Ти ж не поїдеш кудись і не залишиш Астрід саму, правда? Бо я думаю, що це було б не дуже до...

— Ні, ні, звісно, ні! — Щось прозвучало в її голосі. Щось нервово. — Джеймі, мені вже пишуть на пейджер. Треба йти.

Я сидів перед темним мікшерним пультом. Дивився на обгортки альбомів — сучасних компакт-дисків насправді, маленьких штукенцій завбільшки з поштову марку. І згадував, що було невдовзі по тому, як я дістав у подарунок на день народження свою першу машину, той «Форд Гелексі» 1966 року. Ми їхали

на ній із Нормом Ірвіном. Він усе діймав мене пропозицією втопити педаль у підлогу на тому двомильному відрізку траси 27, який ми називали Лінійкою Гарлоу. «Перевіримо, на що вона здатна», — казав він. На швидкості вісімдесят передній край машини задеренчав, але я не хотів, щоб мене вважали слабаком (у вісімнадцять не здаватися слабаком вкрай важливо), тому педаль газу витискав до упору. На вісімдесяти п'яти деренчання згладилося. На дев'яноста «телексі» вже летів із небезпечною, сновидною легкістю, бо зменшилося зчеплення шин з дорогою. І тут я зрозумів, що це межа мого контролю над

машиною. Обережно, не торкаючись гальма (з батькових розповідей я знав, що на великій швидкості це може призвести до катастрофи), я відпустив педаль газу, і «телексі» став уповільнювати хід.

Як шкода, що я не міг зробити цього тепер.

* * * * *

Готель «Посольський» поблизу аеропорту для реактивних літаків видався мені нормальним, коли я ночував там після дивовижного зцілення Астрід. Тож я оселився в ньому знову. Була в мене думка

перекантуватися в «Касл-рокському заїзді», але там я ризикував натрапити на когось із давніх знайомців — Норма Ірвіна, наприклад. Якби це сталося, то моєму братові Террі неодмінно донесли б. А він схотів би довідатися, чому я в Мені й чому не зупинився у нього. То були запитання, на які я не хотів відповідати.

Минав час. Четвертого липня я і ще кілька тисяч людей дивилися салют із Портлендського променаду, і всі ми охкали й ахкали, коли над головами вибухали півонії, хризантеми й діадеми, а потім віддзеркалювалися в затоці Каско,

погойдуючись на хвилях. Наступними днями я відвідав зоопарк у Йорку, Приморський музей трамвая в Кеннебанкпорті та маяк на мисі Пемаквід-Пойнт. Пройшовся з екскурсією Портлендським музеєм образотворчого мистецтва, де було виставлено три покоління Ваєтів^[161], і сховався на денну виставу «Історія Бадді Голлі» в оґунквітському театрі «Плейхаус» — провідний співак був нормальний, але, звісно, не Гері Б'юзі^[162]. Натоптався «лопстерами» так, що вже дивитися на них не міг. Ходив на довгі прогулянки кам'янистим берегом. Двічі на тиждень відвідував книгарню «Книжки на мільйон» у

торговельному центрі «Мен-Мол» і купував книжки в паперових обкладинках, які потім читав у себе в номері, поки не починав ловити окунів. Із мобільним я не розставався ні на мить, чекав, коли зателефонує Джейкобз. А він усе не дзвонив. Кілька разів я хотів набрати його сам, та потім сказав собі, що я, певно, збожеволів, якщо навіть думаю про таке. Нащо копати ногою сплячого собаку?

Погода була картинно-досконалою: низька вологість, небеса відтінку невинної блакиті, температура близько сімдесяти градусів^[163] — і так день у день. Іноді лило, як з відра, та переважно

вночі. Якось увечері я почув, що ведучий прогнозу погоди на ТБ Джо К'юпо називає це «чуйним дощем». Він додав, що такого прекрасного літа, як нині, не бачив за всі тридцять п'ять років своєї роботи.

У Міннеаполісі відбувся матч «Усіх зірок», регулярний бейсбольний сезон відновився, і з наближенням серпня в мені зажевірла надія, що я повернуся в Колорадо, так і не побачившись із Чарлі. Подумалося, що в нього міг статися четвертий інсульт, цього разу з летальним кінцем, тому я позирав одним оком на сторінку некрологів у газеті «Портленд прес геральд». Не зовсім надіючись, а проте...

«Та ну, бля, — подумав я. — Насправді я надіявся».

Під час місцевих новин 25 липня Джо К'юпо з жалем повідомив мені та решті телеглядачів з півдня штату Мен, що все хороше колись закінчується і вже у вихідні на Нову Англію посуне смуга гарячого повітря, у якій тепер шквариться Середній Захід. Весь останній тиждень липня стовпчик термометра показуватиме близько дев'яноста п'яти градусів^[164], та й серпень обіцяє бути не кращим, принаймні на початку. «Шановні глядачі, перевірте свої кондиціонери, — порадив К'юпо. — Цю пору літа не дарма охрестили собачою спекою».

Того вечора мені подзвонив Джейкобз.

— Неділя, — сказав він. — Чекаю тебе не пізніше дев'ятої ранку.

Я пообіцяв, що буду.

* * * * *

Щодо спеки Джо К'юпо мав рацію. Вона прийшла у другій половині суботи. Коли я сідав в орендований автомобіль о пів на восьму ранку неділі, дихати вже не було чим. Дороги були порожні, тож до «Козячої гори» я домчав досить-

таки швидко. Підіймаючись нагору до головних воріт, помітив, що бічна дорога, яка вела до Вершини неба, знову відкрита, важкі дерев'яні ворота хтось відчинив.

Мене чекав охоронець Сем, одначе вже без уніформи. Одягнений у джинси, він сидів на опущеному відкидному борті пікапа «такома» і їв бейгл^[165]. Коли я під'їхав, він акуратно поклав їжу на серветку й неквапом підійшов до моєї машини.

— Вітаю, містере Мортон. Раненько ви сьогодні.

— Машин немає, — відповів я.

— Ага, коли літо, найлегше

їздити в цей час. Масюки юрмиськами посунуть на пляжі пізніше. — Він подивився в небо, яке з блакитного вже перемінилося на маревно-біле. — Нехай жаряться й заробляють собі рак шкіри. А я додому подамся, дивитимусь ігри «Сокс» і холонутиму під кондиціонером.

— Що, зміна скоро закінчується?

— Тут більше ні в кого немає змін. Заре дзвякну містеру Джейкобзу, скажу, що ви приїхали, і все. Роботі кінець.

— Що ж, тоді гарного кінця літа. — Я простягнув йому руку.

Сем її потис.

— А не знаєте, що він задумав?
Я не розпатякаю, у мене ж контракт.

— Сам знаю не більше, ніж ви.

Він підморгнув мені, наче хотів сказати: ми обидва чудово знаємо, що ти брешеш, — і махнув рукою, щоб я проїжджав.

Перш ніж дорога зробила перший поворот, я встиг побачити в дзеркало заднього виду, як він бере свій бейгл, хрюскає заднім бортом «такоми» й сідає за кермо.

І все. Роботі кінець.

Якби ж я міг сказати те саме.

Джейкобз поволі й обережно спустився з ганку мені назустріч. Лівою рукою він спирався на ціпок. Рот у нього перекосило ще сильніше, ніж колись. На парковці я побачив одну-єдину машину. І одразу ж її впізнав: маленький охайний «Субару Аутбек» із наліпкою на задньому борті: «ВРЯТУЄШ ОДНЕ ЖИТТЯ — І ТИ ГЕРОЙ. ВРЯТУЄШ ТИСЯЧУ — І ТИ МЕДСЕСТРА». У мене все опустилося всередині.

— Джеймі! Який я радий тебе бачити! — «Бачити» вийшло як «башити». Він простягнув мені руку,

в якій не було ціпка. Йому це далось з помітним зусиллям, однак я все одно її не потиснув.

— Якщо Астрід тут, вона мусить поїхати, негайно, — різко промовив я. — І не думай, що я блефую, бо доведу тобі, що це не так.

— Джеймі, спокійно. Астрід за сто тридцять миль звідси, потроху одужує у своєму затишному гніздечку на півночі Рокленда. Однак її подруга Дженні люб'язно погодилася допомагати мені, поки я завершую свою працю.

— Я чомусь сумніваюся, що це має щось спільне з люб'язністю. виправ мене, якщо я помиляюся.

— Ходімо всередину. Тут така задуха. Пізніше поставиш свою машину на паркувальний майданчик.

Навіть спираючись на ціпок, Джейкобз дуже повільно долав сходи ганку, а коли похитнувся, мені довелося його підхопити й підтримати. Рука, за яку я його взяв, була на дотик не набагато товща за кістку. Коли ми зійшли на горішній майданчик, він засапався і дуже важко дихав.

— Мені треба перепочити, — видихнув він і впав у шейкерівське крісло-гойдалку [\[167\]](#), одне з тих, що були розставлені вздовж ганку.

Я сів на поруччя й уважно на

нього подивився.

— А де Руді? Я думав, він твій медбрат.

Джейкобз подарував мені свою дивну усмішку, ще кособокішу, ніж раніше.

— Невдовзі після сеансу, який я провів із міс Содерберг у східній залі, Руді й Норма обоє подали заяви на звільнення. Джеймі, знайти нині хорошого помічника практично неможливо. За винятком присутнього тут, звісно.

— Тому ти найняв Ноултон.

— Так. І, повір мені, не схибив. Вона більше забула про догляд за

хворими, ніж Руді Келлі коли-небудь взагалі знав. Дай мені, будь ласка, руку.

Я допоміг йому зіп'ястися на ноги, й ми зайшли всередину, у приємну прохолоду.

— На кухні є сік і випічка до сніданку. Бери все, що на тебе дивиться, і приходь до мене в головну вітальню.

На випічку я не повабився, але маленьку склянку апельсинового соку з карафки у велетенському холодильнику собі налив. А коли ставив її назад, то побіжно оцінив запаси й зрозумів, що їх вистачить днів на десять. На два тижні, якщо

споживати ощадливо. Саме стільки ми повинні були тут прожити, чи потім я або Дженні Ноултон здійсимо набіг на крамницю в Ярмуті, найближчому містечку з супермаркетом?

Охоронець своє відпрацював. Медбрата Джейкобз замінив на медсестру (хоча це мене й не здивувало, зважаючи на його дедалі паскудніший стан здоров'я), а нової економки не брав, і це, серед іншого, означало, що Дженні мусила готувати їжу та, мабуть, міняти йому постіль. У готелі нас було троє. Принаймні так я тоді подумав.

Та виявилось, що четверо.

Північна стіна головної вітальні була з суцільного скла й відкривала вид на Лонгмедоу та Вершину неба. Тамтешньої халупини я не бачив, проте видно було залізну щоглу, що прохромлювала заволочене маревом небо. Я дивився на неї, і в голові склалися шматочки пазла... але повільно. Навіть тоді я ще не бачив усієї картини, а останній шматок, з яким вона б стала кришталевою ясною, тримав у себе Джейкобз. Я просто мусив усе зрозуміти, могли б дорікнути мені ви, усі ж деталі були на місці. Проте я гітарист, а не детектив, і що стосується здатності

робити дедуктивні висновки, то я ніколи не був найспритнішим гончаком на псячих перегонах.

— То де Дженні? — поцікавився я. Джейкобз зайняв диван, а я вмовстився навпроти нього у вольтерівському кріслі, яке спробувало проковтнути мене цілком.

— Зайнята.

— Чим?

— Поки що це не твоє діло, хоча невдовзі стане твоїм. — Джейкобз нахилився вперед, поклавши обидві руки на головку ціпка, дуже схожий на якогось хижого птаха. Такого, що

вже зовсім скоро від старості не зможе літати. — У тебе є запитання. Джеймі, я розумію це краще, ніж ти думаєш. Розумію, що привела тебе сюди насамперед твоя допитливість. З часом ти матимеш відповіді, але, мабуть, не сьогодні.

— А коли?

— Важко сказати, проте скоро. А поки що ти готуватимеш нам їсти й приходитимеш, коли я дзвонитиму в дзвінок.

Він показав мені білу коробочку — доволі схожу на ту, яку я використав того дня в східній залі, хіба що замість перемикача на ній була кнопка, та ще рельєфна торгова

марка: «Нотіфлекс». Джейкобз натиснув на кнопку, і з усіх великих кімнат на першому поверсі луною полинув передзвін.

— Ходити в туалет мені допомагати не треба, з цим я ще сам собі сяк-так даю раду. Але, на жаль, ти повинен будеш стояти біля мене, коли прийматиму душ. На випадок, якщо посковзнуся. Двічі на день втиратимеш мені в спину, стегна й сідниці рецептурний гель. О, а ще приноси́тимеш мені їжу в номер, бо їстиму я здебільшого там. Не тому, що ледачий чи хочу перетворити тебе на особистого дворецького, а тому, що я швидко втомлююся і мушу берегти сили. Мені лишилося

зробити одну справу. Велику справу, життєво важливу справу, і коли настане слухний час, я хочу бути достатньо сильним, щоб це здійснити.

— Чарлі, я охоче готуватиму і подаватиму їжу, але що стосується догляду за тобою, то хіба не Дженні Ноултон повинна цим займа...

— Я ж сказав, вона зайнята, тому ти маєш робити це замість неї... чому ти так на мене дивишся?

— Згадав той день, коли з тобою познайомився. Мені було лише шість років, але спомин дуже чіткий. Я зліпив гору з насипаної землі...

— Справді. Я теж дуже виразно це пам'ятаю.

— ...і грався солдатиками. На мене впала тінь. Я подивився вгору й побачив тебе. Так от, я думаю про те, що твоя тінь нависає наді мною все життя. Що мені слід було б зробити, то це негайно звідси поїхати і вибратися з-під цієї тіні.

— Але ти цього не зробиш.

— Ні. Не зроблю. Але дещо тобі скажу. Також я пам'ятаю, яким ти тоді був... як ти спокійно став навколішки поряд зі мною і долучився до гри. Пам'ятаю твою усмішку. А тепер, коли ти всміхаєшся, я бачу лише глузливий

вищир. А коли говориш, чую лише накази: зроби те, зроби се, а навіщо, я тобі потім скажу. Чарлі, що з тобою сталося?

Він з натугою підвівся з дивана, а коли я хотів допомогти, лише нетерпляче відмахнувся.

— Якщо ти питаєш про таке, значить, той розумний хлопчик виріс дурним дядьком. Принаймні коли я втратив дружину й сина, то не підсів на наркотики.

— Ти мав свою таємну електрику. То й був твій наркотик.

— Дякую за цінне спостереження, однак ця розмова

беззмістовна, тому пропоную її завершити. На другому поверсі є кілька підготовлених номерів. Вибери собі щось на свій смак. На обід я хочу сендвіч з яєчним салатом, склянку знежиреного молока і вівсяне печиво з родзинками. Кажуть, грубий харч корисний для моїх кишок.

— Чарлі...

— Годі, — відрізав він і пошкуютильгав до ліфта. — Скоро ти про все дізнаєшся. А доти тримай свої буржуазні судження при собі. Обід о дванадцятій. Принеси його в люкс Купера^[168].

Він залишив мене стояти там,

надто ошелешеного, аби промовити хоч слово.

* * * * *

Минуло три дні.

Надворі немилосердно шкварило, а на обрії незмінно хвилювало марево вологості. Та всередині курортного готелю панувала приємна прохолода. Я готував їсти, і Джейкобз харчувався у себе в апартаментах, хоч надвечір другого дня мого перебування і спустився вниз, щоб скласти мені компанію за вечерею. Коли я приносив йому їжу, то чув, як

голосно горлає телевізор, а це означало, що слух у нього теж підупав. Здавалося, він обожнює канал погоди. Бо щоразу, коли я стукав у двері, він вимикав його і тільки потім казав «заходьте».

У ті дні я пройшов вступний практичний курс догляду за хворими. Джейкобз ще міг сам роздягтися й пустити воду вранці в душі, а намилювався й змивав з себе піну, сидячи на душовому стільчику для інвалідів. Я сидів на його ліжку й чекав, поки він мене покличе. А тоді вже вимикав воду, допомагав йому вилізти й витирав рушником. Якщо порівнювати з тими часами, коли він був методистським священиком або

ж згодом — шукарем на ярмарках, то від його тіла лишилися тільки мізерні рештки. Стегна стирчали, мов кістки обскубаної індички на День подяки, кожне ребро відкидало тінь, сідниці були трохи більшими за два печивка. А завдяки інсульту все тіло Джейкобза перекошувало на правий бік, коли я допомагав йому лягти на ліжко.

Я натирав його гелем «Вольтарен» від болю в м'язах і суглобах, потім приносив пігулки у пластмасовій коробці зі стількома відсіками, що вона нагадувала клавіші піаніно. На той час, коли він їх усі заковтував, «Вольтарен» починав діяти, і Чарлі міг сам

одягтися — за винятком шкарпетки на правій нозі. Її я мусив натягати йому сам, але завжди чекав, коли він надіне труси. Бо зустрічатися віч-на-віч з його старечим хазяйством не мав ні найменшого бажання.

— Ну все, — казав він, коли шкарпетка вже облягала його кістляву гомілку. — Далі я сам. Дякую, Джеймі.

Він завжди дякував, і телевізор завжди вмикався, тільки-но за мною зачинялися двері.

Дні тяглися нескінченно довго. Воду з курортного басейну спустили, а гуляти територією було надто жарко. Зате там був спортивний клуб,

і коли я не читав (якщо тамтешнє гівняне зібрання читива можна було назвати бібліотекою — Ерл Стенлі Гарднер, Луїс Лямур і стара підбірка «Дайджесту читача» зі скороченими версіями книжок), то тренувався — у приємній кондиціонованій самотності. Я намотував милі на біговій доріжці, крутив педалі велотренажера, підіймався сходами «СтерМайстра»^[169], тягав залізо.

У моєму номері телевізор ловив тільки Восьмий канал з містечка мінеральних джерел Поленд, і якість сигналу була паршивою — дивитися ту розпливчасту картинку я не міг. Та сама дурня була з панеллю на всю стіну в західній кімнаті для

відпочинку. На мій здогад, десь стояла супутникова «тарілка», проте до неї був під'єднаний лише Чарлі Джейкобз. Я хотів було спитати, чи не поділиться він зі мною, але передумав. Він міг погодитися, а приймати від нього більше, ніж я вже прийняв, у мене не було жодного наміру. На всіх подарунках Чарлі стояли цінники.

Попри фізичне навантаження, спалося мені хріново. Повернувся давній кошмар, якого я не бачив уже багато років: померлі родичі сидять навколо стола в їдальні родинного будинку, і цвілий іменинний торт, що народжує велетенських комах.

30 липня я прокинувся десь по п'ятій ранку, бо на нижньому поверсі причулися якісь звуки. Якийсь час я дослухався, та потім вирішив, що це шлейф сновидіння, знову ліг і заплющив очі. І вже провалювався у сон, коли той звук почувся знову: приглушений стукіт, наче переставляли кухонне начиння.

Я встав із ліжка, натягнув джинси й квапливо зійшов униз. На кухні було порожньо, але краєм ока я встиг помітити крізь вікно, як хтось спускається сходами заднього ганку, з того боку, де розвантажували товари.

Коли я вийшов надвір, Дженні Ноултон саме прослизала за кермо гольф-мобіля з трафаретним написом «КУРОРТ “КОЗЯЧА ГОРА”» на борту. На сидінні поряд стояла миска з чотирма яйцями.

— Дженні! Стій!

Від несподіванки вона аж підскочила, проте, побачивши, що то я, всміхнулася. Мені б хотілося поставити їй найвищий бал за старання, та усмішка вийшла не надто переконливою. З того дня, як я бачив Дженні востаннє, вона ніби на десять років постаріла, а темні кола під очима свідчили, що не лише в мене тут були проблеми зі сном. І

волосся фарбувати перестала, тож над лискучим чорним проглядало щонайменше два дюйми сивини.

— Я тебе розбудила? Пробач, але ти сам у цьому винен. У сушарці повно каструль і сковорідок, а я її ліктем зачепила. Хіба твоя мати не вчила тебе користуватися посудомийною машиною?

Я міг би відповісти заперечно, бо «посудомийки» в нас не було зроду-віку. Насправді мати вчила мене, що простіше залишити великий посуд висохнути на повітрі, якщо його небагато. Але не про наведення ладу на кухні я хотів поговорити.

— Що ти тут робиш?

— По яйця приходила.

— Ти розумієш, про що я.

Дженні відвела погляд.

— Я не можу сказати. Дала обіцянку. Точніше, контракт підписала. — І вона невесело розсміялася. — Навряд чи він щось означатиме в суді, проте я все одно збираюся виконувати його умови. Я заборгувала. Так само, як і ти. Крім того, ще трохи, і ти сам про все дізнаєшся.

— Я хочу знати зараз.

— Джеймі, мені треба їхати. Він не хоче, щоб ми розмовляли. Якщо

дізнається, то знавісніє. Я лише хотіла кілька яєць. Бо ще однієї миски «Чіріо»^[170] чи «Хрумких пластівців» я не витримаю.

— Ти могла з'їздити у «Фудсіті» в Ярмут і затаритися там купою яєць. Якщо, звісно, у твоєї машини не здох акумулятор.

— Мені не можна виїжджати звідси, поки все не скінчиться. Так само, як і тобі. Більше ні про що не питай. Я мушу виконати обіцянку.

— За Астрід.

— Ну... він платить мені грубі гроші за незначний догляд, цього вистачить, щоб спокійно вийти на

пенсію. Але так, насамперед за Астрід.

— А хто піклується про неї, поки ти тут? Я дуже сподіваюся, що з нею хтось є. Не знаю, що тобі наговорив Чарлі, але іноді після його зцілень проявляються залишкові явища, а вони можуть бути...

— Про неї добре дбають, за це можеш не хвилюватися. У нас... у спільноті є добрі друзі.

Цього разу усмішка в неї вийшла впевненішою, природнішою, і мене раптом осяяло.

— Ви коханки? Ви з Астрід?

— *Партнерки.* Невдовзі по тому,

як у Мені легалізували одностатеві шлюби, ми призначили дату весілля. Потім вона захворіла. Це все, що я можу тобі розказати. Мені пора. Не можу відлучатися надовго. Не бійся, там ще багато яєць лишилося.

— Чому тобі не можна надовго відлучатися?

Уникаючи мого погляду, Дженні похитала головою.

— Мені пора.

— Коли ми розмовляли по телефону, ти вже була тут?

— Ні... але знала, що буду.

Я провів поглядом її гольф-мобіль, поки він обережно котив

униз схилом, лишаючи в діамантовій
росі відбитки коліс. Однак ті
коштовні камінці краплинок мали
невдовзі щезнути — день щойно
розпочався, але такою спекою, що на
руках і лобі в мене повиступали
бісерини поту. Дженні зникла за
деревами. Я знав: якщо пройти туди,
то надибаю стежку. А якщо піду
стежкою, то вона приведе мене до
хижки. Тієї, де я в іншому житті
лежав грудьми до грудей і стегном до
стегна з Астрід Содерберг.

* * * * *

Щойно по десятій (я саме читав

«Загадковий випадок у Стайлзі»^[171], один з улюблених романів моєї сестри), нижнім поверхом розлігся лункий передзвін виклику від Джейкобза. Я піднявся в люкс Купера, дуже сподіваючись не побачити його на підлозі з переламаним стегном. Але даремно я непокоївся. Чарлі був одягнений, спирався на ціпок і дивився у вікно. А коли обернувся до мене, його очі сяяли.

— Я думаю, сьогодні може бути наш день, — оголосив він. — Будь готовий.

Але день був не наш. Коли я приніс йому вечерю (ячмінний суп і

сендвіч із сиром), телевізор мовчав, а ввійти мені не дозволили. З-за дверей Джейкобз тоном вередливої дитини прокричав, щоб я йшов геть.

— Чарлі, тобі треба поїсти.

— Що мені насправді треба, то це тиша і спокій! Відчепися!

Близько десятої я піднявся знову — хотів просто послухати коло дверей, чи не базікає в нього телевізор. Якби почув, то спитав би, чи не хоче він хоч грінку з'їсти перед сном. Телевізор був вимкнений, проте Джейкобз не спав — він говорив тим занадто гучним голосом, яким завше балакають по телефону люди, що глухнуть.

— Вона не піде, поки я не буду готовий! Подбай про це! Це те, за що я тобі плачу, тому виконуй!

Негаразди — і спершу мені здалося, що з Дженні. Вона вже була на межі того, щоб сказати «З мене досить», і намилилася кудись їхати. Найімовірніше — назад, на північний схід, до їхньої спільної з Астрід домівки. Та потім спало на думку, що розмовляв він саме з Дженні. А тоді що це означало? Єдине, до чого я додумався, — те, в якому значенні часто вживають дієслово «йти» стосовно людей віку Джейкобза.

Я пішов, не постукавши.

Те, чого він чекав, — чого чекали ми всі, — сталося наступного дня.

* * * * *

Він викликав мене дзвінком о першій, невдовзі по тому, як я приніс йому обід. Двері в люкс було відчинено, і, підходячи, я почув, як черговий погодний спец розводиться про те, яка тепла Мексиканська затока і що це віщує на прийдешній сезон урагани. Та потім голос цього кадра перебило тривале пронизливе дзижчання. Зайшовши, я побачив унизу на екрані червону смугу.

Прочитати не встиг, бо вона зникла, одначе штормове попередження я розпізнаю одразу.

Несприятлива погода під час затяжної спекоти означала грозу, гроза означала блискавку, а для мене блискавка означала Вершину неба. Для Джейкобза теж, на це я готовий був закладатися.

І знову він був повністю вбраний.

— Сьогодні, Джеймі, фальшивої тривоги не буде. Грозові осередки вже на півночі штату Нью-Йорк, але просуваються на схід і набирають сили.

Знову задзижчало, і цього разу я прочитав дрібні літери: «ШТОРМОВЕ ПОПЕРЕДЖЕННЯ В ОКРУГАХ ЙОРК, КАМБЕРЛЕНД, АНДРОСКОГН, ОКСФОРД І КАСЛ ДО 2 ГОДИНИ ДНЯ 1 СЕРПНЯ. ІМОВІРНІСТЬ СИЛЬНИХ ГРОЗ 90 %. ТАКІ ГРОЗИ СУПРОВОДЖУЮТЬСЯ ЗЛИВАМИ, ШКВАЛЬНИМ ВІТРОМ, ГРАДОМ ЗАВБІЛЬШКИ З М'ЯЧІ ДЛЯ ГОЛЬФУ. БАЖАНО УТРИМАТИСЯ ВІД ПЕРЕБУВАННЯ НАДВОРІ».

«Та ти що, Шерлоку», — саркастично подумав я.

— Такі осередки не розвіюються і не змінюють свого

курсу, — пояснив Чарлі. Він говорив з абсолютним спокоєм, що його дає або божевілля, або цілковита впевненість. — Це неможливо. Вона довго не протримається, та й я надто старий і немічний, щоб починати спочатку з кимось іншим. Піджени до вантажної платформи кухні гольф-мобіль і будь готовий їхати одразу ж, як я скажу.

— На Вершину неба, — уточнив я.

Джейкобз посміхнувся своєю кривобокою посмішкою.

— Іди. А мені треба стежити за цими грозами. В Олбені вони видають понад сотню ударів

блискавки на годину. Хіба не дивовижа?

Таким словом я б це точно не назвав. Я не міг пригадати зі слів Чарлі, скільки вольтів в одній блискавці, знав тільки, що багато.

Що їх мільйони.

* * * * *

Дзвінок Чарлі пролунав майже одразу по п'ятій вечора. Я піднявся на його поверх, глибоко в душі сподіваючись побачити його розчарованим і сердитим. Утім, інша частка моєї душі відчувала таку саму

непереборну допитливість, що й раніше. І саме цю частку сьогоднішній день мусив вдовольнити, бо на заході швидко темніло і я вже чув невиразний гуркіт грому, ще віддалений, проте щохвилини він ставав ближчим. До нас крокувало небесне військо.

Джейкобза так само хилило на правий борт, але він мало не лускався від радості і завдяки цьому здавався на десять років молодшим. На приставному столику стояла його скринька з червоного дерева. Телевізор він вимкнув на користь ноутбука.

— Джеймі, ти тільки поглянь!

Яка краса!

На екрані відображувалася проекція вечірньої погоди від НУОА^[172]. На ньому оранжево-червоний конус стискався прями́сінько над округом Касл. Часова шкала показувала, що несприятливі погодні умови, найімовірніше, чекають нас між сьомою та восьмою вечора. Я глянув на наручний годинник. Була чверть на шосту.

— Правда ж? Правда, це прекрасно?

— Як скажеш, Чарлі.

— Сідай. Але спершу, коли твоя

ласка, налий мені склянку води. Я мушу дещо пояснити. Думаю, пора назріла. Хоча скоро нам треба буде їхати. О, дуже скоро. Мовою балаганників, треба буде їхати НП. — І він захихотів.

З холодильника в барі я приніс пляшку води й налив її у кришталеву склянку фірми «Вотерфорд» (для гостей люксу Купера — усе тільки класу люкс). Джейкобз відсorbнув і від утіхи аж губами поцмакав, хоча без цього шкірястого плямкання я міг би й обійтися. Забурчав грім. Чарлі подивився на південь, з усмішкою людини, що очікує прибуття давнього друга. І знову звернув увагу на мене.

— Як ти знаєш, у ролі Пастора Денні я заробив чимало грошенят. Але замість тринькати на приватні літаки, собачі буди з підігрівом і золоту сантехніку, я їх витратив на дві речі. Перше — це таємність. Горластих ісусоюзичників мені для одного життя вистачить. Друге — приватні детективні агенції, а саме дванадцять, найкращі з найкращих, розташовані в дванадцяти великих містах Америки. Я дав їм завдання розшукати людей із певними захворюваннями й стежити за ними. З порівняно рідкісними захворюваннями. Загалом вісім таких.

— Хворих людей? Не твоїх

зцілених? Бо ти мені казав про зцілених.

— О, репрезентативне число зцілених вони теж вели, бо не лише ти, Джеймі, цікавився залишковими явищами. Але то не було їхнім основним завданням. Розпочавши десять років тому, вони відшукали декілька сотень таких безталанних мучеників і регулярно надсилали мені оновлену інформацію. Їхні досьє вів Ел Стемпер, аж поки не звільнився. Відтоді я роблю це сам. Багато цих нещасливців уже померли, їх замінили інші. Як тобі відомо, людина народжується для хвороб і страждань.

Я не відповів — за мене це зробив грім. Небо на заході потемніло від лихих намірів.

— Поки тривав поступ у моїх дослідженнях...

— Чарлі, а книга «De Vermis Mysteriis» була частиною твоїх досліджень?

Моє запитання його наче приголомшило, та потім він розслабився.

— Молодець. «De Vermis» не просто був частиною моїх досліджень, він був їх основою. Ти знаєш, Прін збожеволів. Свої дні він скінчив у німецькому замку,

вивчаючи химерну математику і харчуючись жуками. Відростив собі довжелезні нігті, якимось уночі роздер собі ними горло і, малюючи кров'ю рівняння на підлозі своєї кімнати, помер у тридцять сім років.

— Справді?

Джейкобз знизав одним плечем і посміхнувся одним кутом рота.

— Хто може знати напевно? Якщо ця легенда правдива, то вона може слугувати пересторогою. Але історії таких містиків писали люди, зацікавлені в тому, щоб ніхто більше не наслідував їхнього прикладу. Люди від релігії переважно є контролерами Небесної страхової

компанії. Але поки що облишмо це. Про Пріна поговоримо іншим разом.

«Сумніваюся», — подумав я.

— Поки тривав поступ у моїх дослідженнях, детективи розпочали процес відсіювання. Сотні стислися до дюжин. На початку цього року дюжини стали десятком. У червні десяток зменшився до трьох. — Джейкобз нахилився вперед. — Я шукав того, кого завжди вважав своїм пацієнтом Омега.

— Останнім, кого ти зцілиш.

Здавалося, це його розвеселило.

— Можна й так сказати. Так, чому б ні? І це підводить нас до

сумної історії Мері Фей, яку я саме встигну розповісти, перш ніж ми поїдемо в мою майстерню. — Його хрипкий сміх нагадав мені голос Астрід до того, як він її зцілив. — Майстерню Омега, так, напевно. От тільки це ще й добре обладнана лікарняна палата.

— У якій порядкує медсестра Дженні.

— Так, Джеймі, вона просто знахідка! Руді Келлі на її місці розгубився б... чи побіг дзявкуючи по дорозі, як щеня, якому у вухо оса влетіла.

— Розкажи мені цю історію. Я хочу знати, у що вляпався.

Джейкобз відхилився на спинку крісла.

— Колись давно, у сімдесяті, чоловік, якого звали Френклін Фей одружився з жінкою, яку звали Дженіс Шеллі. Вони разом навчалися, були студентами-магістрами факультету англійської мови та літератури Колумбійського університету. І викладати теж почали разом. Френклін був поетом, його вірші друкували. Я читав їх, доволі непогані. Якби йому було відпущено більше часу, міг би долучитися до сонму великих. Його дружина писала дисертацію про Джеймса Джойса та викладала англійську й ірландську літературу. 1980-го в них народилася

дочка.

— Мері.

— Так. 1983-го їм запропонував посади викладачів Американський коледж у Дубліні, за дворічною програмою обміну. Стежиш за ходом подій?

— Так.

— Улітку 1985-го, коли ти грав на гітарі, а я показував на ярмарках свої дешеві «Портрети блискавкою», подружжя Фей вирішило перед тим, як повернутися в Штати, подивитися Ірландію. Вони взяли напрокат дім на колесах — те, що наші британські та ірландські кузени називають

причепом, — і вирушили. Одного дня зупинилися пообідати в пабі в графстві Оффалі. А незабаром по тому, як звідти виїхали, зіштовхнулися лоб у лоб з продуктовою вантажівкою. Містер і місіс Фей загинули на місці. Дитина, що їхала позаду них і була пристебнута, вижила, проте зазнала важких травм.

То було майже точно відтворення аварії, що вбила дружину та сина Джейкобза. Тоді я подумав, що він, напевно, це знав. Але тепер я вже менш у цьому впевнений. Просто іноді лінії наших доль проходять занадто близько.

— Розумієш, вони їхали по зустрічній смузі. Я підозрюю, що Френклін випив на один келих пива чи вина більше, ніж треба було, забув, що він в Ірландії, і за давньою звичкою поїхав праворуч. Те саме сталося з якимсь американським актором, хоча я забув, як його звали.

Я пам'ятав, проте казати йому не хотів.

— У лікарні маленькій Мері Фей зробили безліч переливань крові. Розумієш, до чого я веду? — А коли я у відповідь похитав головою, сказав: — Кров була заражена, Джеймі. Інфекційним пріоном, який спричиняє хворобу Кройцфельдта-

Якоба, ширше відому під назвою «коров'ячий сказ».

Знову грім. Уже не бурмотіння, а гуркіт.

— Мері виховали тітка й дядько. Вона добре вчилася в школі, стала секретарем у суді, повернулася в коледж, щоб здобути ступінь юриста, покинула навчання через два семестри й зрештою поновилася на посаді секретаря. Було це 2007-го. Хвороба, яку вона носила в собі, спала, і так тривало до минулого літа. А тоді в неї почалися симптоми, що зазвичай асоціюються з уживанням наркотиків, нервовим зривом чи тим і тим водночас. Вона

пішла з роботи. Грошей було катма, і до жовтня 2013-го в неї проявилися фізичні симптоми: міоклонія^[173], атаксія^[174], судоми. Пріон повністю прокинувся і наполегливо працював, проїдаючи дірки в її мозку. Зрештою спинномозкова пункція та МРТ виявили паразита.

— Господи, — тільки й мовив я. Перед моїм внутрішнім зором прокручувалася картинка, яку я бачив колись давно в новинах (певно, у якомусь мотелі під час мандрів): корова в брудному стійлі, ноги роз'їжджаються в грязюці, голова задерта, очі крутяться, по-дурному мукає, силкуючись відшукати свої ноги.

— Господь не зможе допомогти Мері Фей, — сказав він.

— Зате ти зможеш.

Відповіддю мені став погляд, який я не зумів розшифрувати. Відтак Чарлі повернув голову і вивчав небо, що стрімко темніло.

— Допоможи мені підвестися. Не маю жодного наміру прогавити своє побачення з блискавкою. Це мить, якої я чекав усе своє життя. — Джейкобз показав на скриньку з червоного дерева на приставному столику. — І захопи цю річ. Мені знадобиться те, що лежить усередині.

— Чарівні стрижні замість

чарівних обручок.

Але він похитав головою.

— У цьому випадку — ні.

* * * * *

Ми сіли в ліфт. У вестибюль Джейкобз вийшов самотужки, а вже там впав у крісло біля холодного каміна.

— Піди в комору, що наприкінці коридору в східному крилі. У ній ти знайдеш пристрій, користуватись яким я уникав.

Ним виявився старомодний

інвалідний візок із плетеним сидінням та залізними колесами, що рипіли, як чортзна-що. Я докотив його до вестибюля і допоміг Джейкобзу всістися. Той простягнув руки до скриньки червоного дерева, і я її передав — не без лихих передчуттів. А Джейкобз пригорнув її до грудей, мов немовля, і поки я віз його через ресторан на порожню кухню, поновив свою оповідь запитанням.

— Як думаєш, чому Мері Фей перестала навчатися на правничому факультеті?

— Бо захворіла.

Він несхвально похитав

ГОЛОВОЮ.

— Невже ти не слухав? Тоді пріон ще дрімав.

— Зрозуміла, що їй не подобається? Оцінки погані ставили?

— А от і не вгадав. — Він розвернувся до мене і, немов старий розпусник, поморгав бровами. — Мері Фей — героїня модерної доби, мати-одиначка. Дитині, хлопчику на ім'я Віктор, тепер сім років. Я ніколи його не бачив, Мері цього не хотіла, проте, коли ми обговорювали його майбутнє, показувала багато фотографій. Він нагадав мені мого рідного синочка.

Ми вже були біля дверей, що вели на вантажну платформу, але я їх не штовхнув.

— У малого те саме, що в неї?

— Ні. Принаймні поки що.

— А буде?

— Сказати напевно неможливо, але результат аналізу на пріон К-Я в нього негативний. Поки що. — І знову прогримів грім. Потроху здіймався вітер — забарабанив у двері та з тихим стогоном пронісся попід дахом. — Ходімо, Джеймі. Нам не можна зволікати.

* * * * *

Сходи вантажної платформи були занадто крутими, щоб він міг їх подолати зі своїм ціпком, тому я зніс його на руках. Те кволе тільце було шокуєче легким. Усадовивши Джейкобза на пасажирське сидіння гольф-мобіля, я сів за кермо. Поки ми котили по гравію в бік газонного обширу за готелем, що положисто спускався вниз, знову grimнув грім. На заході від нас загрозливо темніли купчасті фіолетово-чорні хмари. У мене на очах з їхніх розпухлих животів у трьох різних місцях зблиснули виделки блискавки. Імовірність того, що буря нас омине, розтанула. І, налетівши, вона мусила добряче потрусити наш світ.

— Багато років тому я розповідав тобі про залізну щоглу на Вершині неба, яка притягує блискавку. Набагато сильніше, ніж звичайний громовідвід. Пам'ятаєш?

— Так.

— Ти коли-небудь їздив туди, щоб побачити на власні очі?

— Ні, — збрехав я без найменших вагань. Те, що сталося на Вершині неба влітку 1974 року, було лише між мною та Астрід. Напевно, я міг би розповісти Брі, якби вона поцікавилась, яким був мій перший раз, але тільки не Чарлі Джейкобзу. Йому — нізащо.

— У «De Vermis Mysteriis» Прін розказує про «велетенську машинерію, що рухає млин Всесвіту», і про річку сили, з якої черпає та машинерія. Він називає ту річку...

— *Potestas magnum universum.*

Він вирячився на мене. Кущасті брови злетіли аж до лінії, де колись починалося волосся.

— А я в тобі помилявся. Ти зовсім не дурний.

Налетів вітер. Поверхнею трави, яку тижнями ніхто не підстригав, промчали брижі. Щодокою я відчув, що той потік повітря досі теплий. Коли

стане холодним, лине дощ.

— Це блискавка, правда ж? — спитав я. — Вона — *potestas magnum universum*.

— Ні, Джеймі. — Тон, із яким він це промовив, був заледве не м'яким. — Попри всю величину напруги, блискавка — лише струмочок сили, один із багатьох, що живлять те джерело, яке я називаю таємною електрикою. Однак ця таємна електрика, хоч яка вона грандіозна, є лише притокою. Вона впадає в значно більшу ріку, сповнену сили, яку людині не дано досягнути. Оце — *potestas magnum universum*, про яку писав Прін, і саме

до неї я сподіваюся під'єднатися сьогодні. Блискавка... і це... — Він здійняв скриньку в кістлявих руках. — ...лише засоби на шляху до мети.

Ми заїхали в діброву, просуваючись стежкою, якою подалася Дженні, роздобувши яйця. Над нами хилиталося віття. Листя, яке невдовзі пошматує вітер, перешіптувалося у збудженій розмові. Я різко зняв ногу з педалі акселератора, і гольф-мобіль миттю спинився, як це зазвичай стається з пристроями, що їздять на електричних двигунах.

— Чарлі, якщо ти плануєш

під'єднуватися до таємниць Всесвіту, то на мене краще не розраховуй. Ті зцілення страшнючі. А тепер ти говориш про... я не знаю... наче про двері якісь.

«Маленькі, — прозвучало в думках. — Зарослі сухим плющем».

— Спокійно, — відказав він. — Так, існують двері. Про них говорить Прін, і, по-моєму, Астрід їх згадувала. Але я не хочу їх відчиняти. Хочу лише зазирнути в замкову шпарину.

— На Бога, навіщо?

Він зиркнув на мене з якимось ледве приховуваним презирством.

— То ти все-таки дурень? Як би ти назвав двері, наглухо зачинені від людства?

— Навіщо ці загадки? Просто скажи.

Джейкобз зітхнув так, наче я був безнадійний.

— Джеймі, заводь і їдь.

— А якщо не поїду?

— Тоді я піду, а коли ноги вже не триматимуть — поповзу.

Він, звісно, блефував. Піти далі без мене він би не зміг. Але тоді я цього не знав, тому рушив.

Хижки, де я кохався з Астрід, більше не було. Там, де вона колись стояла, перехняблена, вгинаючись під власною вагою, помальована графіті, пишався тепер чепурний котеджик, білий із зеленою оздобою. Перед ним розкинувся квадратний клопоть газону, на якому буяли пишні літні квіти, котрих до кінця дня вже не стане, бо їх вирве з корінням буря. На сході від котеджу асфальтована дорога поступалася гравію, який я пам'ятав ще зі наших з Астрід поїздок на Вершину неба. Закінчувалася стежка під тим навислим гранітним куполом, де

стриміла в чорне небо залізна щогла.

Дженні, у блузці з квітковим візерунком і білих нейлонових медсестринських штанях, стояла на веранді, схрестивши руки під грудьми й охопивши долоньями лікті, так, наче їй було зимно. На шиї петлею висів стетоскоп. Я зупинився коло сходів і обійшов машинку спереду до пасажирського сидіння, з якого силкувався злізти Джейкобз. Дженні зійшла вниз, щоб допомогти мені поставити його на ноги.

— Слава Богу, ви приїхали! — Їй довелося перекрикувати вітер, що розгулявся не на жарт і вже примушував вклонятися собі сосни

та ялини. — Я вже думала, вас не буде! — Прогримів грім, а коли слідом за ним спалахнула блискавка, Дженні зіщулилася.

— Всередину! — заволав я до неї. — Негайно! — Вітер став прохолодним, і моя спітніла шкіра не гірше за термометр відчувала зміни в повітрі. До бурі лишалися лічені хвилини.

Узявши Джейкобза попід руки, ми підняли його нагору сходами. Вітер здіймав і розвіював вихорцями тонкі залишки волосся в нього на черепі. В одній руці Чарлі досі тримав ціпок, а іншою притискав до грудей скриньку з червоного дерева.

Я почув якийсь перестук, подивився на Вершину неба й побачив, що витрощені з граніту ударами блискавок під час попередніх гроз уламки, гнані вітром, котяться схилом униз і летять через край урвиська.

Коли ми опинилися всередині, Дженні не стало сил зачинити двері. Навалившись усім тілом, їх пристукнув я, проте довелося неабияк напружити м'язи. Завивання вітру трохи стихло. Старі кістки котеджу невдоволено рипіли, але сам він видавався досить міцним. Я розраховував на те, що нас не знесе вітром, а щогла повинна була ловити всі розряди блискавки, які

вдарятимуть близько до нас. Принаймні я дуже цього сподівався.

— На кухні є півпляшки віскі. —
Говорив Джейкобз захекано, проте в цілому був спокійний. — Якщо ви, міс Ноултон, ще з нею не розправилися.

Дженні похитала головою. Обличчя в неї було бліде, широко розплющені очі блищали — не від сліз, а від жаху. Із кожним ударом грому вона аж підскакувала.

— Принеси мені ковтнути, — попросив мене Джейкобз. — На один палець буде цілком достатньо. І собі та міс Ноултон налий. Піднімемо тост за успіх наших старань.

— Я не хочу пити, і тостів піднімати не хочу, — відмовилася Дженні. — Хочу тільки, щоб усе це швидше закінчилося. Дурна я була, що влізла в цю авантюру.

— Іди, Джеймі, — наполог Джейкобз. — Принеси на трьох. І хутчіш. *Tempus fugit*^[175].

Пляшка стояла на стільниці біля раковини. Я поставив поряд три склянки для соку й хлюпнув потроху в кожную. Пив я вкрай рідко, боячись, що бухло приведе назад до наркоти, але цієї миті потребував цього.

Коли я повернувся у вітальню, Дженні вже там не було. Блискавка осявала все за вікнами синім

світлом, лампи й люстра блимнули, та потім знову загорілися рівно і яскраво.

— Вона пішла подивитись, як там наша пацієнтка, — пояснив Джейкобз. — Її порцію вип'ю я. Звісно, якщо ти не хочеш.

— Чарлі, ти відіслав мене на кухню, щоб мати змогу поговорити з нею?

— Дурниці, — усміхнувся він неушкодженою половиною обличчя. Інша половина лишалася серйозною та сторожкою. «Ти знаєш, що я брешу, — наче промовляла та половина. — Але вже запізно, вороття нема. Чи не так?»

Я простягнув йому одну склянку, а ту, яка призначалася Дженні, поставив на столик біля канапи, де елегантним віялом було розкладено журнали. Подумалося, що, можливо, на цьому самому місці, де тепер стояв столик, я вперше колись увійшов у тіло Астрід. «Милий, не рухайся, — попросила тоді вона. А потім: — Це чудово».

Джейкобз підніс свою склянку догори.

— За те...

Я одним духом вихилив свою, не давши йому договорити.

Він докірливо подивився на

мене, та потім проковтнув і свою порцію — окрім однієї краплини, що скотилася з застиглого кутика рота.

— Ти вважаєш мене мерзотою? Мені дуже шкода. Ти навіть гадки не маєш, як шкода.

— Не мерзотою. Ти мене лякаєш. Мене лякають усі, хто необачно грається з силами, які перебувають поза межами їхнього розуміння.

Джейкобз підняв склянку, яку я налив для Дженні. Підніс до обличчя, і крізь скло в збільшеному вигляді прозирнула застигла половина.

— Я міг би посперечатися, але навіщо гаяти час? Гроза вже майже над нами, і коли небо знову вясниться, наші з тобою взаємини закінчатся. Але принаймні будь мужиком і зізнайся, що тобі цікаво. Саме це насамперед тебе сюди й привело — ти хочеш *знати*. Так само, як і я. Як і колись Прін. Єдина, хто тут проти своєї волі, — сердешна Дженні. Вона виплачує свій борг любові. А це надає їй шляхетності, якою ми з тобою похизуватися не можемо.

У нього за спиною відчинилися двері. Мої ніздрі вловили запах кімнати хворого — сеча, лосьйон для тіла, засіб для дезінфекції. Дженні

прибила за собою двері, побачила в руці у Джейкобза склянку і рвучким рухом висмикнула її. Заковтнула віскі, а потім скривилася так, що на шиї напнулися сухожилля.

Джейкобз нахилився вперед, спершись на ціпок, і уважно подивився на неї.

— Чи можу я припустити, що...

— Так. — Гримнув грім. Дженні тихо скрикнула і впустила порожню склянку для соку. Та вдарилась об килим і відкотилася.

— Повертайся до неї, — наказав Джейкобз. — А ми з Джеймі дуже скоро до тебе приєднаємось.

Дженні без слів пішла в кімнату хворої. Джейкобз подивився мені в очі.

— Слухай дуже уважно. Коли ми заїдемо, ліворуч ти побачиш бюро. У горішній шухляді лежить револьвер. Його дістав для мене охоронець Сем. Я не думаю, що тобі доведеться з нього стріляти, але в разі чого, Джеймі... не вагайся, стріляй.

— Господи, навіщо мені...

— Ми говорили про певні двері. Це двері, що ведуть у смерть, і рано чи пізно кожен із нас робиться малим, від нас не лишається нічого, крім розуму й духу, і в такому зменшеному вигляді ми проходимо в

ті двері, полишаючи свої тіла, мов порожні рукавички. Іноді смерть буває природною, милосердною, кладе край людським стражданням. Втім, аж занадто часто вона налітає в подобі найманого вбивці, що лютує від зайвої жорстокості й не відчуває ні краплини співчуття. Моя дружина і син, яких забрали в тій дурній, безглуздій аварії, — ось тобі досконалий приклад. Ще один — твоя сестра. І це лише троє з мільйонів. Більшу частину свого життя я лаявся з тими, хто намагався пояснити ту дурість і безглуздість, лопочучи щось про віру й розказуючи дитячі байки про рай. Така маячня ніколи мене не втішала, і я певен, що

тебе теж. А проте... існує щось інше.

«Так, — подумав я під акомпанемент грому, який хряснув так, що задрижали шибки. — Щось існує десь там, за дверима, і щось неодмінно станеться. Якщо я цього не зупиню».

— Під час своїх експериментів я привідкривав завісу над цим невідомим, помічав його потаємні прояви. Я бачив його обриси в кожному зціленому, якого поставила на ноги таємна електрика. Навіть ті залишкові явища, котрі помітив і ти, — його частина. Це позосталі фрагменти якоїсь невідомої форми існування, що лежить за межею

нашого життя. Усі люди час від часу сушать собі голови питанням, чи є щось там, за стіною життя. І сьогодні, Джеймі, ми побачимо це на власні очі. Я хочу знати, що сталося з моєю дружиною і сином. Хочу знати, що приборіг для нас Всесвіт на той час, коли це життя закінчиться, і я твердо вирішив це з'ясувати.

— Ми не повинні це бачити. — Від шоку в мене майже пропав голос, і я не був певен, що крізь завивання вітру Джейкобз почув. Але він таки почув.

— То що, ти скажеш мені, що не згадуєш свою сестру Клер щодня? Що не задумуєшся над тим, чи існує

вона ще, *десь там?*

Я промовчав, але він кивнув, наче почув усе, що хотів.

— Авжеж, і згадуєш, і думаєш. Невдовзі ми дістанемо відповіді. Їх дасть нам Мері Фей.

— Як вона це зробить? — Губи в мене зааніміли, та не від алкоголю. — Як, коли ти її зцілиш?

Джейкобз глянув на мене поглядом, у якому читалося запитання: невже ти й справді такий нетямущий?

— Я не можу її зцілити. Ті вісім хвороб, про які я згадував, я вибрав тому, що жодна з них не підлягає

лікуванню за допомогою таємної електрики.

Вітер надворі вже кричав криком, і в західний бік будинку вдарили перші безладні краплини дощу, так сильно, наче хтось сипонув камінням.

— Коли ми їхали сюди, міс Ноултон вимкнула апарат вентиляції легенів. Мері Фей померла майже чверть години тому. Її кров уже холоне. Комп'ютер під кришкою її черепа, пошкоджений хворобою, яку вона носила в собі змалечку, та все одно дивовижний, згас навіки.

— Ти збираєшся... ти справді збираєшся... — Закінчити я не зміг.

Стояв як батогом уґрітий.

— Так. Щоб дійти до цієї віхи, знадобилися роки досліджень та експериментів, але так. Використовуючи блискавку як дорогу до таємної електрики, а таємну електрику — як магістраль до *potestas magnum universonum*, я планую повернути Мері Фей до певної форми життя. Я хочу з'ясувати правду про те, що чекає на тому боці дверей, які ведуть у царство смерті. І довідаюсь я про це з вуст людини, яка там побувала.

— Ти божевільний. — Я повернувся до дверей. — Я відмовляюся брати в цьому участь.

— Якщо ти справді надумав піти, зупинити тебе я не зможу. Хоча виходити надвір у таку грозу — вкрай нерозсудливо. А чи залишишся ти, якщо я скажу, що можу продовжити й без тебе, та тоді життя міс Ноултон опиниться під загрозою так само, як і моє власне? Яка іронія для неї — загинути так скоро після зцілення Астрід.

Я обернувся. Моя рука вже лежала на ручці дверей, а з того боку в них гупав дощ. Блискавка на кілька миттєвостей накреслила на килимі синій квадрат.

— Ти справді можеш дізнатися, що сталося з Клер. — Голос у нього

звучав тихо, був м'яким і шовковим. Голос Пастора Денні в моменти найбільшого красномовства.

Вкрадливе нашіптування диявола.

— Ти, може, навіть дістанеш змогу поговорити з нею... почути, як вона каже, що любить тебе. Правда ж, це було б прекрасно? Звісно, за умови, що вона ще існує як окрема свідомо сутність... *та й невже ж тобі не хочеться знати?*

Знов спалахнула блискавка, і в скриньці червоного дерева, крізь дірочку в защіпці, на мить прозирнуло ядуче зеленкувато-пурпурове світло. Блимнуло й

пропало.

— Якщо тобі від цього полегшає, скажу, що міс Фей дала свою згоду на цей експеримент. Усі документи в зразковому порядку, включно з нотаріально завіреною заявою, яка дозволяє мені на власний розсуд припинити так звані надзвичайні заходи. А в обмін на нетривале й цілковито шанобливе використання її решток, син Мері одержить щедрю суму грошей у вигляді трастового фонду, завдяки якому буде забезпечений аж до досягнення дорослого віку й далі. Джеймі, ніхто в цій історії не стане жертвою.

«Це ти так кажеш, — подумав я. — Це ти так кажеш».

Прогарчав грім. І цього разу, перед самим ударом блискавки, я почув невиразне клацання. Джейкобз теж.

— Назріла пора. Заходь зі мною в кімнату або йди геть.

— Я зайду. І молитимуся, щоб нічого не сталося. Бо це не експеримент, Чарлі. Це диявольське чортзна-що.

— Думай що хочеш і молися скільки влізе. Може, тобі пощастить більше, ніж мені за все моє життя... у чому я сильно сумніваюся.

Він відчинив двері, і я зайшов за ним у кімнату, де померла Мері Фей.

XIII. Відродження Мері Фей

У смертній кімнаті Мері Фей було велике вікно, що виходило на схід, але гроза накрила нас майже з головою, і за склом я бачив лишень тьмяну сріблясту запону дощу. Хоч на столі й горіла лампа, у кімнаті кублилися тіні. Лівим плечем я зачепив бюро, про яке казав Джейкобз, однак про револьвер у верхній шухляді навіть не згадав. Усю мою увагу було прикуто до непорушної фігури, що лежала на лікарняному ліжку. Я міг добре її роздивитися, бо всі монітори було

вимкнено, а штатив для крапельниць
Дженні відкотила в куток.

Вона була прекрасна. Смерть
стерла всі сліди, вирізьблені
хворобою, що пожирала її мозок, і те
звернуте до стелі обличчя —
алебастрова шкіра в обрамленні
розкішної маси темно-каштанового
волосся, — було досконалим, немов
каменя. Очі заплющені. Густі вії
майже торкалися щік. Губи злегка
розтулилися. Простирadlo накривало
її аж по плечі. На ньому, над
опуклістю грудей, лежала одна її
стиснута рука. На згадку мені спали
рядки поезії, щось із уроків
англійської в дванадцятому класі, й
мелодійно задзеленчали в голові:

«Тонкий твій лик, волосся пишне
чорне... До статуї подібна...» [\[176\]](#)

Біля не потрібного вже апарата
штучної вентиляції легенів стояла
Дженні Ноултон і заламувала руки.

Спалахнула блискавка. У її
нетривкому світінні я побачив
залізну щоглу на Вершині неба,
щоглу, яка стояла там вже бозна-
скільки років і зухвало кидала
виклик кожній грозі, щоб та не
соромилась і шаленіла на повну міць.

Джейкобз простягнув мені
скриньку.

— Джеймі, допомагай. Треба
поквапитись. Візьми й відкрий.

Решту я зроблю сам.

— Не треба, — озвалася зі свого кутка Дженні. — Заради Господи Бога, дайте їй спочивати з миром.

Крізь барабанний дріб дощу й завивання вітру Джейкобз міг і не розчути її слів. А я розчув, однак вирішив пустити їх повз вуха. Отак, знаєте, ми й накликаємо на себе власне прокляття — не слухаючись голосу, що благає нас зупинитися. Зупинитися, поки ще є для цього час.

Я відкрив скриньку. Всередині не було ні стрижнів, ні пульта керування. Їхнє місце займала металева смужка-пов'язка на голову, тоненька, немов перетинка на

бальній туфлі якоїсь юнки. Джейкобз обережно — навіть поштиво — підняв її та поволі вийняв. Я побачив, як пов'язка розтягується. І коли сяйнув новий удар блискавки (цього разу йому передувало те слабке клацання), я побачив, як уздовж смуги мертвого металу затанцювало зелене світіння, від чого вона одразу наче перекинулася на щось інше. Може, на змію.

— Міс Ноултон, підніміть їй голову, — попросив Джейкобз.

Дженні так сильно затрясла головою, що волосся підлетіло догори.

Він зітхнув.

— Джеймі. Тоді ти.

Рухаючись немов уві сні, я підійшов до ліжка. Думав про Патрицію Фармінгдейл, яка засипала собі очі сіллю. Про Еміля Кляйна, що їв землю. Про Г'ю Єйтса, на чиїх очах віряни в наметі Пастора Денні перекинулися на велетенських мурах. «За кожне зцілення треба розплачуватися», — подумав я.

Знову *клац*, а слідом за ним — сяйво блискавки. Проревів грім, струсонув будинком. Лампа на тумбочці біля ліжка згасла. На якусь мить кімната занурилася в напівтемряву, а потім грімко ожив генератор.

— Швидко! — Голос Джейкобза був сповнений болю. На обох його долонях проступили опіки. Але пов'язки він не впустив. То був його останній провідник, канал до *potestas magnum universum*, і я тоді подумав (та й досі так вважаю), що навіть смерть від електричного струму не змусила б його ту річ кинути. — Швидко, поки блискавка не влучила в щоглу!

Я підняв голову Мері Фей. Каштанове волосся темним потоком потекло з тієї досконалої (та досконало непорушної) голови й зібралось на подушці. Чарлі вже стояв поряд зі мною. Він нахилився і хрипко, схвильовано дихав. Його

віддих тхнув старістю й неміччю. Мені подумалося, що ще кілька місяців — і він би особисто дослідив те, що чекало на іншому боці дверей. Але, звісно ж, йому не цього було треба. В осерді кожної усталеної релігії лежить священна таємниця, що живить віру та стимулює відданість, яка межує з мучеництвом. Чи хотів він взнати, що лежить за дверима смерті? Так. Та чого йому хотілося ще дужче (я всім серцем своїм у це вірю), то це порушити ту таємницю. Витягти її на світло й піднести догори з вереском: «Ось воно! Ось заради чого були всі ваші хрестові походи та вбивства в ім'я Господа Бога! Ось воно! І як вам це

подобається?»

— Волосся... підніми їй волосся. — Джейкобз осудливо повернувся до жінки, що зіщулилася від страху в кутку. — А щоб тобі, я ж казав обрізати!

Дженні не відповіла.

Я підняв волосся Мері Фей. М'яке й важке, наче відріз шовку. І я зрозумів, чому Дженні його не обстригла. Просто не наважилася.

Джейкобз опустив тонку смужку металу на лоб померлої так, щоб вона щільно облягла скроні.

— Отак, — мовив він і випростався.

Я обережно поклав голову мертвої назад на подушку, і коли дивився на ті темні вії, що ледь торкалися щік, виникла втішна думка: нічого не вийде. Зцілювати — це одне, а повернути до життя жінку, яка померла чверть... ні, вже майже півгодини тому, — геть інше. То було щось неможливе. І навіть якщо розряд блискавки, вжаривши мільйонами вольтів, якимось і подіє — наприклад, пальці в мертвої смикнуться чи голова повернеться, це означатиме не більше, ніж, наприклад, посмикування лапи в дохлої жаби, коли її б'ють струмом з гальванічного елемента. Чого Джейкобз сподівався досягти? Навіть

якби за життя мозок у неї був цілковито здоровим, то тепер він уже розкладався в черепі. Смерть мозку остаточна й безповоротна, навіть мені це було відомо.

Я ступив крок назад.

— Чарлі, що тепер?

— Чекаємо. Недовго лишилося.

* * * * *

Коли лампа на тумбочці згасла вдруге, то за тридцять секунд уже не ожила, і я більше не чув гуркоту генератора крізь шум вітру. Оповивши голову Мері Фей

металевою стрічкою, Джейкобз, здавалося, втратив до мертвої цікавості. Він стояв, зчепивши руки за спиною, мов капітан судна на мостіку, і невідривним поглядом дивився у вікно. Крізь рясний дощ не видно було навіть тіні від залізної щогли, не те що її самої, але ми мали її побачити, коли влучить блискавка. Якщо влучить. Поки що жодна туди не вдарила. То, може, подумав я, Бог все-таки існує і Він не на боці Чарльза Джейкобза.

— А де пульт керування? — спитав я. — Де зв'язок з тією щоглою?

Він глянув на мене, як на

кретина.

— Контролювати енергію, що стоїть за блискавкою, неможливо. Вона навіть титановий пульт спалить на попіл. Що ж до зв'язку... це ти, Джеймі. Невже ти й досі не здогадався, навіщо ти тут? Думаєш, я тебе покликав, щоб ти мені їсти готував?!

Щойно ці слова прозвучали, все стало на свої місця і я не міг зрозуміти, чому не додумався до цього раніше. Чому так довго до цього йшов. Увесь цей час таємна електрика була зі мною, як і з усіма тими людьми, яких зцілив Пастор Денні. Часом вона спала, як та

хвороба, що довго ховалася в мозку Мері Фей. Часом прокидалася і змушувала тебе жерти землю, чи сипати сіль собі в очі, чи вішатися на власних штанях. Щоб одімкнути ті маленькі дверцята, потрібно було два ключі. Одним із них була Мері Фей.

Іншим — я.

— Чарлі, ти повинен це припинити.

— Припинити? Ти збожеволів?

«Ні, — подумав я. — Збожеволів у нас ти. А я прийшов до тями».

І сподівався, що не запізно.

— На тому боці щось чигає. Астрід назвала її Матір'ю. Я думаю,

ти навряд чи хочеш із нею зустрітися, а сам я точно знаю, що не хочу.

Я нахилився, щоб зірвати металевий обруч, який оповив голову Мері Фей. І тут Джейкобз ведмежою хваткою вчепився в мене і відтягнув од ліжка. Руки в нього були худющі, я мав би легко від нього відкараскатися, але де там. Принаймні спочатку мені це не вдалося. Одержимість наділила його нелюдською силою.

Поки ми борюкалися в тій напівтемній кімнаті, якою блукали примари тіней, вітер зненацька влігся, і дощ став ущухати. У вікно я знову бачив щоглу й струмочки, що

стікали по зморшках опуклого гранітного лоба, званого Вершиною неба.

«Слава Богу, — з полегкістю подумав я. — Гроза закінчується».

Я перестав із ним боротись саме тоді, коли вже майже відбився, і так згубив свій шанс покласти край мерзотному кошмару ще до того, як він почався. Гроза не скінчилася, вона просто набирала в легені повітря перед головним нападом. Знову налетів вітер, тепер уже з ураганною швидкістю, і за якусь частку секунди до того, як вдарила блискавиця, я встиг відчути те саме, що й того дня, коли вперше приїхав

сюди з Астрід: волосся на всьому тілі стало сторч, а повітря в кімнаті неначе загусло й перетворилося на олію. І цього разу не *клац*, а *ХРЯСЬ*, прогриміло, мов постріл з малокаліберної зброї. Дженні заверещала від жаху.

3-поза хмар вистрілила нерівно обламана гілляка вогню й поцілила в залізну щоглу на Вершині неба, запаливши її синім вогнем. І миттю в моїй голові озвався вереском величезний хор голосів, і я збагнув, що то кричать усі ті люди, яких Чарльз Джейкобз зцілив за все своє життя, а ще ті, чиї знімки він робив камерою на виставах «Портрети блискавкою». І не лише ті, хто

потерпав од залишкових явищ, — усі вони, тисячі людей. Якби той пронизливий вереск тривав ще хоч би десять секунд, я збожеволів би на місці. Та коли згас електричний вогонь, що вкрив усю щоглу, й залишилося тільки тьмяне вишнево-червоне світіння, наче витягли з вогнища залізний прут для таврування, затихли й ті болісні голоси.

Небом прокотився грім, і з новою силою ринув дощ, а йому вторував стукіт граду.

— Господи! — вереснула Дженні. — Господи, ви подивіться!

Обруч на голові в Мері Фей

світився — яскравим пульсуючим світлом. Я бачив його не тільки очима. Воно сяяло й у надрах мого мозку, бо я був зв'язковим. Я був провідником. Світіння вже тьмяніло, коли в щоглу знову жахнула блискавка. Хор заволав. Смужка стала тепер не зеленою, а ясно-білою, надто сліпучою, щоб на неї дивитися. Я заплющив очі й затулив руками вуха. У темряві плавав тільки відбиток обруча на сітківці, кольору небесної блакиті.

Крики в голові стихли. Я розплющив очі й побачив, як поволі гасне сяйво обруча. Широко розплющеними, зачарованими очима Джейкобз втупився у труп Мері Фей.

Із застиглого кутика його рота скрапувала слина.

Град люто сипонув на прощання і вщух. Дощ слабшав. Я помітив, як виделка блискавки встромилася в дерева десь далі від Вершини неба, однак гроза вже пішла на схід.

Дженні кулею вискочила з кімнати, лишивши двері відчиненими. Я почув, як вона на щось налетіла, коли перебігала вітальню, а потім із розмаху хряснули об стіну вхідні двері — ті, які я насилу був зачинив. Дженні втекла.

Та Джейкобз не звернув на це уваги. Він схилився над мертвою

жінкою, що лежала з заплющеними очима. Вугільно-чорні вії, як і раніше, ледь торкалися щік. Обруч став лише смужкою мертвого металу й більше не світив у напівтемряві кімнати. Якщо він і обпік їй лоба, то слід був під смужкою. Але я сумнівався, бо не відчув запаху смаленої плоті.

— Прокидайся, — наказав Джейкобз. Відповіді не було, і він повторив криком. — Прокидайся! — Узяв її за руку і струсонув, спочатку обережно, потім сильніше. — Прокинься! Прокинься, щоб тобі, прокинься!

Її голова теліпалася з боку в бік,

наче не погоджуючись.

— *ПРОКИДАЙСЯ, СУКО,
ПРОКИДАЙСЯ!*

Якби Джейкобз не спинився, то стягнув би її з ліжка на підлогу, а вже такої наруги я стерпіти не міг. Я захопив його за праве плече і відтягнув од ліжка. Ми обидва поточилися назад, наче якийсь недоладний танець виконували, і врізалися в бюро.

Із перекошеним від люті й розчарування очима він розвернувся до мене.

— Пустити мене! Пустити! Я врятував тобі твоє жалюгідне

нікчемне життя і вимагаю, щоб ти...

І тоді щось сталося.

* * * * *

З ліжка долинуло тихе бурмотіння. Я послабив хватку, якою тримав Джейкобза. Труп лежав так само, як і раніше, тільки тепер, після тієї трясці, яку влаштував йому Чарлі, з розкинутими в обидва боки руками.

«То вітер», — подумав я. І якби мені трохи часу, неодмінно б себе в цьому переконав. Проте я навіть почати не встиг: це повторилося.

Жінка на ліжку слабо забурмотіла.

— Вона повертається. — Очі в Чарлі були величезні, вони вилазили з орбіт, наче в жаби, яку душить лиха дитина. — Відроджується. Оживає.

— Ні, — мовив я.

Навіть якщо він і почув, то пустив повз вуха. Усю його увагу було прикуто до жінки в ліжку, до блілого овалу її обличчя, зануреного в тіні, що заповнили кімнату. Він хиткою ходою, тягнучи ногу, рушив до неї, достоту капітан Ахав на палубі «Пеквода»^[177]. Язик вивалювався з рота на той бік, який не заморозило хворобою. Дихав Джейкобз дуже важко.

— Мері, — промовив він. —
Мері Фей.

Бурмотіння почулося знову, тихе й глухе. Очі в неї лишалися заплющеними, але поза шкірою в мене пробіг мороз, коли я збагнув, що бачу, як вони ворушаться під повіками, наче, мертва, вона бачить сни.

— Ти мене чуєш? — Його голос, із нотками якоїсь аж хтивої нетерплячки. — Якщо чуєш, дай знак.

Бурмотіння не припинялося. Джейкобз поклав долоню на її ліву грудь і озирнувся на мене. Неймовірно, але він посміхався. У

сутінках він дуже нагадував голову смерті.

— Серце не б'ється, — констатував він. — А проте вона живе. Живе!

«Ні, — подумав я. — Вона чекає. Але її чеканню от-от настане кінець».

Джейкобз повернувся до неї знову, і його напівзастигле обличчя опинилося за кілька дюймів од її мертвого лиця. Ромео зі своєю Джульєттою.

— Мері! Мері Фей! Вернися до нас! Вернися й розкажи, де ти побувала.

Про те, що сталося далі, мені важко навіть думати, не те що писати, але я мушу, хоча б для того, аби це слугувало пересторогою на випадок, якщо той, хто надумає повторити цей проклятущий експеримент, раптом прочитає ці рядки й через них відмовиться од своїх задумів.

Вона розплющила очі.

Мері Фей розплющила очі, але то вже були не очі людини. Блискавиця розтрощила замок на дверях, які ніхто не мав права відчиняти, і через них пройшла Мати.

Спочатку ті очі були сині. Ясно-сині. І порожні. У них з'яяла гранична порожнеча. Вони прозирнули скрізь пожадливе обличчя Джейкобза на стелю, і крізь стелю, і крізь хмарне небо вгорі. Та потім повернулися. Зафіксували його, і в погляді постало якесь розуміння — якесь усвідомлення. Вона знову видала той нерозбірливий звук зі стуленим ротом, але щоб вдихнула бодай дещицю повітря, я не бачив. Та й навіщо? Вона була мертва... жили тільки ті нелюдські витрішкуваті очі.

— Мері Фей, де ти була? —

Голос у нього тремтів. Слина й далі капала з ушкодженого кутика рота, розпливаючись мокрими плямами на простирадлі. — Де ти була, що ти там бачила? Що відбувається після смерті? *Що там, на іншому боці?* Кажи!

Її голова запульсувала, так, немов мертвий мозок усередині став завеликим і прагнув вибратися зі свого вмістища. Очі потемніли: до лавандового, потім до фіолетового і зрештою — до барви індиго. Губи розтулилися в посмішці, а вона все ширшала і ширшала, тож невдовзі я бачив усі зуби покійниці. Одна її рука по-павучому поповзла по ватяному укривалу і вхопила

Джейкобза за зап'ясток. Відчувши ті холодні пальці на своїй шкірі, він зойкнув і замахав вільною рукою, щоб відновити рівновагу. Я схопив його за руку, і так ми, троє, поєдналися — двоє живих і одна мертва. Її голова пульсувала на подушці. Росла. *Розпухала*. Вона вже не була вродливою. Та й людиною вже не була.

Кімната не розпливлася перед очима, вона ще була на місці, однак я вже бачив, що це ілюзія. Ілюзією був котедж, і Вершина світу, і курорт. Увесь світ живих був ілюзією. Те, що я дотепер вважав реальністю, виявилось маскувальною сіткою, тонкою і м'якою, наче стара

нейлонова панчоха.

А за нею крився істинний світ.

До чорного неба, дірчастого від волаючих зірок, стриміли базальтові блоки. Напевно, ті блоки були всім, що лишилося від колись неозорого, а тепер вщент зруйнованого міста, обриси якого вирізьблювалися на тлі пустельного ландшафту. Пустельного, так, — але не порожнього. Бо по ньому брела широчезна і на перший погляд нескінченна колона голих людей. Понуривши голови, вони спотикалися й насилу переставляли ноги. І розтягнувся цей кошмарний парад аж ген-ген до найдалшого виднокраю. А поганяли людьми

мурахоподібні створіння: здебільшого чорні, але траплялися серед них і темно-червоні, барви венозної крові. Коли хтось із людей падав, мурахоподоби стрімко підскакували до них, кусали й буцали головами, поки людина знову не підводилася. Я бачив юнаків і старих жінок. Бачив підлітків з немовлятами на руках. Бачив дітей, що допомагали одне одному йти. І на кожному обличчі захолов один і той самий вираз — невимовного жаху.

Вони крокували під волаючими зірками, вони падали, їх карали й діймали, змушуючи вставати, укусами, від яких лишалися чорні, проте безкровні дірки на руках,

ногах, животах. Безкровні, бо ті люди були мертві. Дурнувятий міраж земного життя розвіявся, і замість раю, що його обіцяли проповідники всіх віросповідань, після смерті їх чекало мертве місто з кам'яних блоків-циклопів під небом, що здавалося шматком маскувальної сітки. А волаючі зірки насправді зірками не були. То були діри, і крики, що долинали крізь них, були виттям істинної *potestas magnum universum*. Вище неба жили сутності. Живі, всемогутні й цілковито безумні.

«Залишкові явища — позосталі фрагменти якоїсь невідомої форми існування, що лежить за межею

нашого життя», — казав Чарлі. І те існування лежало в площині цієї сірої місцини, призматичного світу, що позбавив би розуму будь-якого чоловіка чи жінку, якби вони бодай краєм ока в нього зазирнули. Мурахоподоби слугували тим великим сутностям так само, як голі мертві на марші слугували мурахоподобам.

А може, те місто й не було містом, а якимось мурашником, де всіх небіжчиків Землі спершу поневолювали, а тоді пожирали. А коли це нарешті відбувалося, чи вмирили вони навіки? Мабуть, ні. І хоч як мені не хотілося пригадувати двовірш, який Брі цитувала у своєму

імейлі, але я був безпорадний: *«Не мертве те, що може вічно спати, А по мільярдах літ і смерть здолати».*

Десь у цій орді марширували Петсі Джейкобз із Хвостиком Моррі. Десь там була Клер, яка заслуговувала на те, щоб потрапити в рай, а натомість дістала оце: безплідний світ під порожнистими зірками, цвинтарне королівство, де вартові-мурахоподоби часом повзли, а часом ішли випроставшись, а їхні пики огидливо нагадували людські обличчя. *Це страхіття й було життям після смерті, й чигало воно не лише на тих із нас, хто був лихим, а на всіх без винятку.*

Мій розум помутився. То було полегшення, і я мало його не відпустив у вільне плавання. Лише одна думка допомогла врятувати здоровий глузд, і я досі за неї чіпляюся: про те, що той кошмарний ландшафт був міражем.

— Ні! — заволав я.

Мертві на марші розвернулися на звук мого голосу. І мурахоподоби теж, скрегочучи жвалами, світячи гидомирними очима (гидомирними, проте *розумними*). А небо вгорі почало розриватися з титанічним звуком пороття. У розпірку вилізла велетенська чорна нога, поросла жмутами шорсткого волосся. Її

вінчала здоровенна лапа, замість кігтів на якій були людські обличчя. Та, кому вона належала, хотіла лиш одного: змусити голос заперечення змовкнути.

То була Мати.

— Ні! — закричав я знову. — Ні, ні, ні, ні!

Це видіння оприявнив наш зв'язок із відродженою небіжчицею — навіть крізь товщу свого жаху я це розумів. Рука Джейкобза, мов кайдани, вчепилася в мою. Якби то була права, здорова рука, я б нізащо не виплутався. Та він тримав мене ослаблюю лівою. Я напружився щосили, бо те соромітне ножище

потяглося до мене і прагнуло
вхопити лапою з фізій, що
безперестанку верещали, щоб
смикнути до себе та зтягти вгору, у
непізнаваний Усесвіт жаху, який
чигав за тим чорним паперовим
небом. А тепер, крізь розпірку в
небесному склепінні, я міг бачити
скажене світло й барви, не
призначені для ока смертних. Ті
барви були живі. Я буквально
відчував, як вони наповзають на
мене.

Останнім титанічним зусиллям
я шарпонував руку і звільнився від
хватки Чарлі, не втримавшись на
ногах і впавши спиною додолю.
Порожня рівнина, величезне

зруйноване місто, лапа, що підбиралася до мене, — усе щезло. Я знову був у спальні котеджу, лежав плазом на підлозі. Мій давній «п'ятий персонаж» стояв коло ліжка. Мері Фей (або ж та темна істота, яку прикликала в її тіло та мертвий мозок таємна електрика Джейкобза) міцно тримала його за руку. Її голова перетворилася на пульсуючу медузу з недбало нашкрябаним на ній людським обличчям. Її очі були чорні, без найменшого блиску. Її посмішка... ви б сказали, що посмішка до вух — це лише вислів такий, насправді на таке ніхто не здатен, проте покійниця, що перестала бути покійною, саме так і

посміхалася. Нижня половина її обличчя провалилася й стала пульсуючою чорною ямою.

Джейкобз вибалушеними очима витріщався на неї. Його блідо-жовте обличчя нагадувало тепер шматок сиру.

— Патриція? Петсі? Де ти? Де Моррі?

Проява заговорила — вперше і востаннє.

— *Пішла служити Великим, у Нуль. Ні смерті, ні світла, ні спочинку.*

— Ні. — Груді Джейкобза раптом завмерли, і він викрикнув: —

Hi!

Він сіпнувся, щоб вирватися. Та вона, чи то пак воно міцно його тримало.

Із рота небіжчиці виповзла чорна нога з гнучкою лапою на кінці. Лапа була жива, лапа була обличчям. І я його впізнав. То був Хвостик Моррі, і він пронизливо кричав. Нога з лиховісним шелестом пролізла крізь губи мертвої. У своїх нічних кошмарах я й понині чую цей звук. Вона тягнулася, розтягувалася, торкалася простирадла і шкряботіла по ньому, наче обдерті пальці, лишаючи по собі припалені сліди, над якими одразу ж курився

тоненький димок. Чорні очі прояви, що вселилася в труп Мері Фей, вилазили з орбіт і розширювалися. Ось уже вони з'єдналися, переваливши через перенісся, й стали суцільною здоровецькою сферою, що витріщалася з порожньою жадібністю.

Чарлі раптом закинув голову назад, і з його горла полилися дивні звуки, наче він його полоскав. Він ледь-ледь підвівся навшпиньки, мовби хотів спромогтись на одне останнє, надзвичайне зусилля, і звільнитися від пальців почвари, яка намагалася прорватися з того божевільного нижнього світу, що (тепер я це точно знаю) так близько

сусідить із нашим. Та от він укляк на коліна й упав уперед, притулившись лобом до ліжка. Збоку здавалося, що він молиться.

Відпустивши його, проява звернула свою невимовно мерзотну увагу на мене. Вона відкинула простирадло й силкувалася встати, а чорна комашина лапа так і сунула з розверстої пащі. До обличчя Моррі долучилася Петсі. Їхні лиця злилися в одне й кривилися в корчах.

Я підвівся, втискаючись спиною в стіну й відштовхуючись од підлоги ногами. Розпухле пульсуюче обличчя Мері Фей тим часом темніло, неначе вона душилася від почвари, яка

сиділа всередині. Те єдине чорне око з гладенькою поверхнею дивилося незмигнуто, і в ньому, як я собі уявляв, відбивалося циклопічне місто та нескінченна валка мертвих, що йшли маршем до обрію.

Як я смикнув до себе верхню шухляду бюро, не пригадую, знаю лише, що револьвер вмить опинився у мене в руці. Мабуть, якби то був автоматичний пістолет на запобіжнику, я б так і стояв, тиснучи на нерухомий гачок, і чекав, поки проява встане, переповзе кімнату і вхопить мене. Та лапа затягла б мене через провалля рота в той інший світ, де я постав би перед невимовно жахливою карою тільки за те, що

наважився промовити одне слово. *Ні.*

Але то був не автоматичний пістолет. То був револьвер. Я вистрілив п'ять разів, і чотири кулі влучили в потвору, що намагалася встати зі смертного ложа Мері Фей. Я маю підстави стверджувати, що знаю точно, скільки пострілів я зробив. Я чув грім револьвера, бачив у напівморозі спалахи полум'я з дула, відчував, як зброя підстрибує в мене в руці, однак разом усе це відбувалося ніби з кимось іншим. Потвора незграбно махнула руками й упала горілиць. На сплавлених воєдино обличчях кричали роти, що злилися в один. Пам'ятаю, я подумав: «Джеймі, Матір кулями не вб'єш. Ні,

тільки не її».

Але воно більше не рухалося. Стидовисько, що виповзло було з рота, обім'якло на подушці. Обличчя сина й дружини Джейкобза вже танули. Я затулив очі руками й закричав, і кричав довго. Кричав, аж поки не захрип. А коли опустив руки, то лапи вже не було. І Матері теж.

«Якщо вона взагалі була», — так і чую я вашу репліку, і ні в чому вас не звинувачую. Я б і сам у це не повірив, якби мене там не було. Але я був. І вони були — покійники. І вона теж.

Однак тепер на ліжку лежала сама Мері Фей, жінка, чий

посмертний спокій порушили чотири кулі, випущені в тіло. Її волосся віялом розкинулося на подушці, нижня щелепа відвисла. Я бачив дві дірки від куль у нічній сорочці та ще дві нижче, в ковдрі, що тепер зібгалася на її стегнах. А ще бачив припалені сліди, що лишала по собі та страшна лапа, хоч від неї самої не лишилося й сліду.

Джейкобз дуже повільно сповзав на лівий бік. Я простягнув до нього руки, але рухався повільно й немов уві сні. Підхопити його мені не вдалося. Він боком, із зігнутими коліньми, гупнувся на підлогу. Очі в нього були широко розплющені, проте вже оскліли. А на обличчі

застигла маска непередаваного жаху.

«Чарлі, у тебе вигляд людини, яку дуже сильно жахнуло електричним струмом», — подумав я. І розсміявся. О, як же я сміявся. Довелося схилитися й спертися долонями на коліна, щоб не впасти. Він вийшов майже безшумним, той сміх (криком я зірвав собі голос), але й непідробним водночас. Бо то було справді смішно. Ви ж розумієте, чи не так? Сильний удар електричним струмом! Шокуючий розвиток подій! Кумедія!

Та весь той час, поки сміявся (до конвульсій, до нудоти), я не відводив погляду від Мері Фей, побоюючись,

що з її рота може знову вилізти поросла жмутами шерсті лапа й породить ті крикливі обличчя.

Зрештою я хитаючись вийшов із кімнати смерті й перетнув вітальню. На килимі лежало кілька поламаних гілок, закинутих вітром у двері, що їх Дженні Ноултон лишила відчиненими. Вони кістково хруснули під ногами, і я закричав би знову, якби не втомився так сильно. О, я смертельно втомився.

Купчасті грозові хмари гнало вітром на схід, і дорогою вони то тут, то там штрикали землю виделками блискавок. Невдовзі вулиці Брансвіка й Фріпорта мало затопити потоками

води, а град тимчасово забив би зливовідвідники, проте між тими темними хмарами та місцем, де я стояв, на всю широчінь округу Андроскогін розкинула свої яскраві барви веселка. Чи ж не було на небі веселок того дня, коли ми приїжджали сюди з Астрід?

«Бог дав Ною веселковий знак», — співали ми колись на четвергових зборах методистської молоді, а Петсі Джейкобз погойдувалася на банкетці, і хвостик у неї на потилиці хилитався з боку в бік. Веселка мала бути добрим знаком, вона означала, що гроза минула, але, дивлячись на цю, я відчув новий приплив жаху й огиди,

бо вона нагадала мені про Г'ю Єйтса. Г'ю та його призматику. Г'ю, котрий теж бачив мурахоподобиськ.

В очах потемніло. Я зрозумів, що ще трохи — і зомлію. І це було добре. Може, коли я прийду до тями, розум витіснить із пам'яті жахливі спогади. Так було б навіть краще. Навіть божевілля здавалося кращим... тільки божевілля без Матері.

А найліпшою була смерть. Про це знав Роберт Райверд, і Кеті Морз теж. Отоді я їй згадав про револьвер. Авжеж, у ньому збереглася куля для мене. Але виходу зі становища це не обіцяло. Може, я вважав би інакше,

якби не чув, що Мати сказала Джейкобзу: «Ні смерті, ні світла, ні спочинку».

Лише Великі, сказала вона.

У Нуллі.

Коліна в мене підігнулися, я сповз по одвірку вниз і знепритомнів на порозі.

XIV. Залишкові явища

Усе це сталося три роки тому. Тепер я живу в Каїлуа, неподалік від свого брата Конрада. Це мальовниче прибережне містечко на Великому острові^[178]. Помешкання моє — на Онеава-стрит, у районі, не такому вже й близькому до пляжу і ще дальшому від модних кварталів. Але квартира простора і (як на Гаваї принаймні) дешева. А ще вона близько до Куулеї-роуд, і це важливий чинник. На Куулеї-роуд розташовано Психіатричний центр Брендона Л. Мартіна, де провадить приватну

практику мій психіатр.

Едвард Брейзвейт каже, що йому сорок один, але, як на мене, має вигляд на тридцять. Я відкрив для себе, що, коли тобі шістдесят один (а саме стільки мені виповниться цього серпня), кожен чоловік і кожна жінка віком від двадцяти п'яти до сорока п'яти здаються тридцятирічними. Досить-таки важко сприймати людину всерйоз, коли в неї такий вигляд, ніби вона щойно виборсалася з «жахливих двадцяти»^[179] (мені принаймні важко), але з Брейзвейтом я докладаю для цього всіх зусиль, бо він зробив мені багато добра... хоча, мушу зізнатися, антидепресанти зробили більше. Я знаю, що багатьом

вони не подобаються. Люди стверджують, що ці пігулки притупляють думки й почуття. І я можу засвідчити, що так і є.

Дякувати Богу, так воно і є.

З Едом нас звів Кон, що проміняв гітару на спорт, а спорт — на астрономію... хоч у волейболі він досі звір, та й на тенісному корті ще нівроку.

Я розповів доктору Брейзвейту все, що ви прочитали на цих сторінках. Нічого не приховуючи. Звісно, він мені не надто повірив — а хто при своєму розумі повірив би? — але яке ж це полегшення, виговоритися! А дещо в цій історії

змусило його замислитися, бо це можна перевірити. Пастор Денні, наприклад. Навіть тепер пошук цього імені в «Гуглі» видасть майже мільйон результатів. Самі спробуйте, якщо мені не вірите. Були його зцілення істинними чи ні, залишається темою для суперечок, але те саме можна сказати й про Івана-Павла II, який нібито зцілив французьку черницю від хвороби Паркінсона ще за життя, а жінку з Коста-Рики від аневризми — через шість років після своєї смерті. (Нічогенький такий фокус!) Те, що сталося з багатьма зціленими Чарлі, що вони заподіяли собі та іншим, — теж радше доконаний факт, ніж

вигадки. Ед Брейзвейт вважає, що я вплив ці факти у свою оповідь, щоб додати їй правдоподібності. Так він мені, власне, і сказав наприкінці минулого року, коли процитував Юнга: «Найцікавіші співрозмовники світу — у психіатричних лікарнях».

Але я не в психіатричній лікарні. Коли сеанс у Центрі Мартіна закінчується, я вільно повертаюсь у своє тихе, залите сонцем помешкання. І за це я вдячний. А ще вдячний за те, що досі живий. Багатьом зціленим Пастором Денні пощастило менше. У проміжку між літом 2014-го та осінню 2015-го вони накладали на себе руки десятками (а то й сотнями — напевне сказати

важко). Я ніяк не можу позбутися тієї уявної картини: як вони приходять до тям в тому іншому світі й бачать, що йдуть голі під волаючими зірками, а їх поганяють лячні солдати-мурахи. І я дуже радий, що я не серед них. Я думаю, що вдячність за життя, байдуже, з якої причини, свідчить про те, що людина спромоглася втримати в собі ядро здорового глузду. А те, що частка моєї нормальності пішла за водою — ампутована, ніби рука чи нога, після того, що я бачив у кімнаті покійної Мері Фей, — це факт, із яким я привчився жити.

І упродовж п'ятдесяти хвилин щовівторка і щочетверга, між другою

та другую п'ятдесят, я говорю.

І говорю багато.

* * * * *

Наступного після грози ранку я прокинувся на канапі у вестибюлі курортного готелю. Боліло обличчя, сечовий міхур загрожував от-от луснути, але я не мав ні найменшого бажання спорожнити його в туалеті навпроти ресторану. Там були дзеркала, а я навіть випадково і краєм ока не хотів побачити своє відображення.

Я вийшов помочитися надвір і

побачив один із курортних гольф-мобілів, що врізався був у східці ганку та так тепер і стояв. На сидінні й примітивній панелі приладів виднілася кров. Опустивши погляд на свою сорочку, я теж побачив кров. Витер набряклого носа, і до пальця прилип пластівець бурякового кольору. Отож, я їхав на гольф-мобілі, врізався в східці й розквасив собі носа, хоча нічого такого пригадати не міг.

Сказати, що мені не хотілося повертатися в котедж поблизу Вершини неба, означало нічого не сказати. Одначе я мусив. Найлегше було сісти в гольф-мобіль. Їхати на ньому стежиною через ліс виявилось

непросто, і за кожним разом, коли я мусив спинятися й відкидати з дороги поламане гілляччя, просуватися далі ставало все тяжче. Немилосердно болів ніс, а в голові бухкало від напруження.

Двері досі були відчинені. Я припаркувався, виліз із машинки, та спершу не міг і кроку ступити, тільки стояв і тер свого сердешного носа, поки з нього знову не почала сочитися кров. День був сонячний, чудовий, усю спеку й вологість забрала з собою буря, але кімната за тими відчиненими дверима, мов печера, потопала в тінях.

«Нема чого боятися, — сказав я

собі. — Нічого не станеться. Усе скінчено».

А що, як ні? Ану ж як *щось* досі відбувалося?

Що, як *вона* досі чекала на мене, жадаючи дотягтися тією своєю лапою з обличчями замість кігтів?

Я примусив себе зійти сходами, крок за кроком, по одній сходинці. А коли в лісі за моєю спиною хрипко прокаркав ворон, я мимоволі зіщулився, скрикнув і затулив руками голову. Не дременув я звідти лише тому, що розумів: якщо не побачу, що там, то смертна кімната Мері Фей стане кошмаром, який переслідуватиме мене до кінця

ЖИТТЯ.

Пульсуючого чудовиська з одним оком там не було. Джейкобзова пацієнтка Омега лежала там само, де я бачив її востаннє. У нічній сорочці темніли дві дірки від кулі, та ще дві — у ковдрі, що вкривала стегна. Рот був роззявлений. Та попри те, що від жахливої чорної лапи не лишилося й сліду, я навіть не намагався переконувати себе, що все це мені привиділося. Бо ж точно знав, що це не так.

Металева стрічка, тьмяна й темна тепер, досі оповивала її лоб.

А от положення Джейкобза змінилося. Він уже не лежав на боці

з підібганими коліньми біля ліжка, а сидів, прихилившись спиною до бюро на іншому боці кімнати. Спершу я подумав, що він тоді помер не одразу. Від переляку з ним стався ще один інсульт, але до смерті призвів не одразу. Він прийшов до тями, спромігся проповзти до бюро, а вже там помер.

Це могло бути правдою — якби не револьвер у нього в руці.

Довго я витріщався на той револьвер. Морщив лоба, намагався пригадати. Та так тоді й не зміг, а пропозицію Еда Брейзвейта загіпнотизувати мене й відновити заблоковані спогади відхилив.

Почасти тому, що боюся того, *що* гіпноз може витягти з темних закопелків мого розуму. Та насамперед тому, що знаю, як це могло статися.

Я відвернувся од тіла Чарлі (маска жаху навіки закарбувалася в нього на обличчі), щоб глянути на Мері Фей. Із револьвера я вистрелив п'ять разів, цього я був певен, але в її тіло втрапили тільки чотири кулі. Одна полетіла невідь-куди, що й не дивно, якщо зважати на мій тодішній стан. Однак, підвівши погляд на стіну, я побачив там *дві* дірки від куль.

Невже я поїхав назад у готель, а

тоді повернувся сюди напередодні ввечері? Такої можливості я не відкидав, але сумнівався, що міг наважитися на таке, хай навіть у стані потьмарення. Ні, все це я провернув перед тим, як поїхав. А тоді вже повернувся, розбив гольф-мобіль, насилу зіп'явся сходами й заснув у вестибюлі.

Чарлі не тягнув своє тіло через усю кімнату. За нього це зробив я. Я всадовив його так, щоб він спирався спиною на бюро, вклав йому в праву руку револьвер і вистрілив у стіну. Поліція, що мала рано чи пізно побачити всю ту химерну сцену, могла й не перевірити руку Чарлі на предмет залишків пороху. Але якби

перевірила, то знайшла б їх.

Я хотів накрити обличчя Мері Фей, але краще було залишити все без змін. А понад усе мені хотілося втекти з тієї присмеркової кімнати. Та проте я ще ненадовго затримався. Опустився навколішки біля свого давнього «п'ятого персонажа» й торкнувся його тонкого зап'ястка.

— Чарлі, слід було тобі спинитися, — промовив я. — Ти повинен був спинитися вже давно.

Та чи міг він це зробити? Найпростіше було б сказати «так», бо це дозволило б мені перекласти вину на нього. Та тільки сам я був не менш винний, бо теж не зупинився.

Цікавість — жахлива річ. Проте людська.

Така людська.

* * * * *

— Мене там взагалі не було, — розповідав я доктору Брейзвейту. — Так я вирішив. І лише одна людина у світі могла засвідчити, що я там був.

— Медсестра, — кивнув Ед. — Дженні Ноултон.

— Я подумав, що в неї не буде іншого вибору, крім як виручити мене. Ми мусили допомогти одне одному, а отже, сказати, що ми

поїхали з «Козячої гори» разом, коли Джейкобз став несамовито наполягати на тому, щоб вона вимкнула життєзабезпечення Мері Фей. Я був упевнений, що Дженні на це пристане, хоча б заради того, аби я мовчав про її участь у цій історії. Номера її мобільного я не мав, але знав, що у Джейкобза він мусить бути. Його телефонна книжка лежала в люксі Купера, а в ній знайшовся і номер Дженні. Я подзвонив і потрапив на автовідповідач. Попросив її передзвонити мені. Номер Астрід теж був у його книжці, тож наступною я набрав її.

— І там теж був автовідповідач.

— Так. — Я затулив обличчя долонями. Дні, коли Астрід відповідала на дзвінки, у минулому. — Саме так.

* * * * *

А сталося от що. Дженні поїхала на гольф-мобілі до готелю; Дженні сіла у свій «субару»; Дженні без зупинок мчала до острова Маунт-Дезерт. Єдине, чого вона хотіла, — опинитися в затишку рідної домівки. А отже, біля Астрід. І Астрід її чекала. Їхні тіла знайшли в будинку одразу біля вхідних дверей. Напевно, Астрід встромила різницького ножа в

горло своїй партнерці, коли та зайшла. А потім ним же перерізала собі на зап'ястях вени. Перетяла їх хрест-навхрест, хоч цю техніку й не рекомендують... однак лезо дістало до кісток. Я уявляю, як вони лежали там, у калюжах підсохлої крові, і спочатку в сумочці Дженні задзвонив телефон, а потім у Астрід — на стільниці в кухні під тримачем для ножів. Я не *хочу* цього уявляти, але зарадити собі нічим не можу.

* * * * *

Не всі зцілені Джейкобзом понакладали на себе руки, але

упродовж наступних двох років багато хто з них таки це зробив. Не всі вони позабирали з собою тих, кого любили, але понад п'ятдесят таких було. Про це я знаю зі свого розслідування, у деталі якого вгаємничив і Еда Брейзвейта. Йому більше до вподоби списувати це на випадковість. Але виходить не дуже добре, хоча він охоче піддає сумніву той висновок, який я зробив із цього параду божевілля, суїциду та вбивств. Мати вимагає жертв.

У Патриції Фармінгдейл, жінки, що засипала собі очі сіллю, зір відновився рівно настільки, щоб вона серед ночі прокралася в спальню до свого літнього батька й задушила

його в ліжку подушкою, а потім прострелила собі голову з чоловікового «рюгера». Еміль Кляйн, пожирач землі, застрелив дружину й сина, потім пішов у гараж, полив себе бензином з газонокосарки і запалив сірника. Еліс Адамс, зцілена від раку на наметовому служінні в Клівленді, зайшла в міні-маркет із AR-16, гвинтівкою свого хлопця, і випустила чергу, вбивши трьох випадкових людей. А коли обойма вже була порожня, жінка витягла з кишені короткоствольний револьвер тридцять восьмого калібру і вистрелила собі в піднебіння. Маргарет Тремейн, одна зі зцілених Пастором Денні в Сан-Дієго

(хвороба Крона), скинула свого сина-немовля з балкона й викинулася слідом за ним. Свідки кажуть, падала вона без жодного звуку.

А ще був Ел Стемпер. Напевно, ви про нього чули. Заголовки статей у таблоїдах, що продаються на касі в супермаркетах, волали так голосно, що ви просто не могли цього пропустити. Він запросив обох своїх екс-дружин на вечерю, але одна з них (здається, друга) потрапила в затор і, на щастя для себе, приїхала пізніше. Коли вона зайшла у відчинені двері будинку Стемпера у Вестчестері, то побачила дружину-номер-один, прив'язану до стільця перед столом у їдальні й з проломленим черепом.

Сам колишній фронтмен гурту «Во-Лайтс» вигулькнув із кухні, вимахуючи бейсбольною биткою, до якої прилипли залишки крові й волосся. Дружина-номер-два з криками вибігла з будинку, а Стемпер припустив за нею. На середині вулиці з житловими будинками він гепнувся на тротуар і віддав кінці від серцевого нападу. От це не дивина, як на такого важковаговика.

Я, напевно, розшукав не всіх постраждалих, яких накрила хвиля сліпого насильства, що, схоже, уже стала невід'ємною частиною буденного життя Америки, бо вони жили в різних куточках країни. Інших могла знайти Брі, але вона не стала б

мені допомагати, навіть якби досі була незаміжня й жила в Колорадо. Брі-Донлін Г'юз нині не хоче мати зі мною нічого спільного, і я її повністю розумію.

Торік незадовго до Різдва Г'юз зателефонував матері Брі й попросив приїхати в офіс у великому домі. Сказав, що має для неї сюрприз. І, авжеж, він його мав. Він задушив свою колишню коханку шнуром від лампи, відніс її тіло в гараж і всадовив на пасажирське сидіння вінтажного «Лінкольна-Континенталь». Потім сів за кермо, запустив двигун, знайшов на радіо якийсь рок і надихався вихлопними газами.

Брі знає, що я їй обіцяв триматися подалі від Джейкобза... а ще Брі знає, що я збрехав.

* * * * *

— Припустімо, що все це правда, — сказав Ед Брейзвейт під час одного з наших нещодавніх сеансів.

— Як це сміливо з вашого боку.

Він усміхнувся, однак продовжив:

— Із цього не обов'язково виходить, що ваше видіння пекельного потойбіччя — істинне. Я

знаю, що воно досі переслідує вас, Джеймі, однак згадайте про всіх людей, включно з Іваном Богословом з острова Патмос, автора Об'явлення, якому були видіння раю та пекла. Старі чоловіки... старі жінки... навіть малі діти стверджують, що заглядали за ту завісу. Наприклад, «Рай існує» створено на основі посмертного видіння хлопчика, який мало не загинув у чотири роки...

— Колтона Берпо. Я читав цю книжку. Він там розказує про конячку, на якій може їздити тільки Ісус.

— Смійтеся, скільки хочете, — знизав плечима Брейзвейт. — Бачить

Господь, з цієї розповіді сміятися легко... але Берпо також зустрів там свою ненароджену сестричку, яку мама скинула і про яку він нічого не знав. Це достовірна інформація. Як і всі ті вбивства-суїциди.

— Багато вбивств-суїцидів, а Колтон зустрів тільки одну сестру. Різниця квантитативна. Курсів статистики я не слухав, але про це знаю.

— Я радо висловлю припущення, що хлопчикове видіння загробного життя було несправжнім, бо це підтримує мою тезу про те, що і ваше видіння: сіре місто, мурахоподібні створіння, небо з

чорного паперу, — аналогічним чином було несправжнім. Ви ж розумієте, до чого я веду, правда?

— Так. І я з превеликою радістю на це повівся б.

Звісно, повівся б. Як і будь-хто. Бо кожен чоловік і кожна жінка колись помре, і думка про перехід до того місця, яке я бачив, не просто затьмарювала моє життя — з нею життя здавалося порожнім та неважливим. Ні, не лише моє життя — життя кожного. Тому я чіпляюся за одну думку. Це моя мантра, те перше, що я кажу собі, прокинувшись вранці, і те, з чим засинаю вночі.

Мати збрехала.

Мати збрехала.

Мати збрехала.

І часом мені майже вдається в це повірити... але є причини, чому вдається не до кінця.

Є знаки.

* * * * *

Перед тим як повернутися в Недерленд (де на мене чекала звістка про те, що Г'ю скоїв самогубство, перед тим замордувавши матір Брі), я з'їздив до родинного дому в Гарлоу. На те були дві причини. Тіло Джейкобза колись мали знайти, а

відтак до мене могли звернутися з поліції з запитанням, де саме в штаті Мен я перебував і з якою метою. Це здавалося важливим (хоча, зрештою, ніхто зі мною так і не зв'язався), але було щось іще важливіше: мені потрібен був затишок рідного дому та люди, які мене любили.

Але не судилося.

Правда ж, ви пам'ятаєте Кару-Лін? Мою двоюрідну онуку? Ту, яку я колисав на руках у День праці 2013-го, аж поки вона не заснула міцно в мене на плечі? Ту, яка простягала до мене рученята, щоразу, коли я підходив ближче? Коли я зайшов у будинок, у якому виріс, Кара-Лін

сиділа між матір'ю та батьком на старомодному стільці з високою спинкою, на якому, може, колись сидів я сам. Та побачивши мене, дівчинка щодуху закричала і стала кидатися з боку в бік, та так несамовито, що мало не впала на підлогу (і була б упала, якби тато її не підхопив). Вона сховала личко в нього на грудях, та кричати не перестала. Замовкла тільки тоді, коли її дід Террі вивів мене на ганок.

— Що це, в біса, з нею зчинилося? — напівжартома поцікавився він. — Минулого разу, коли ти нас навідував, вона в тебе з рук не злазила.

— Не знаю, — відповів я. Хоча, звісно, знав. Я сподівався побути з ними день-два, насмоктатися нормальності, так, як вампіри цмулять кров, але цьому не судилося статися. Не знаю достеменно, що Кара-Лін у мені відчула, проте бачити страшний переляк на її крихітному личку я не хотів більше ніколи.

Я сказав Террі, що просто заїхав привітатися, навіть на вечерю зостатися не зможу, бо треба спішити в Портленд на літак. Я був у Портленді, на «чорновому» записі гурту, про який мені розповів Норм Ірвін. Він вважав, що в них є потенціал стати відомими на всю

країну.

— І що, таки є? — спитав Террі.

— Не. Явна туфта. — Я професійним поглядом глянув на наручний годинник.

— Та не спіши ти на той літак. На інший сядеш. Заходь, братику, повечеряєш із сім'єю. Кара-Лін заспокоїться.

Я так не думав.

Я збрехав Террі, що в мене у «Вовчій пащі» записи, на яких я просто зобов'язаний бути. Сказав, що наступного разу — неодмінно. А коли він розкрив мені братні обійми, обійняв його у відповідь міцно-

преміцно, розуміючи, що, ймовірно, більше ніколи його не побачу. Тоді я ще гадки не мав про всі вбивства та самогубства, але знав, що ношу в собі щось отруйне і це «щось» супроводжуватиме мене до кінця життя. А менш за все на світі мені хотілося заразити людей, яких я любив.

Дорогою назад до взятої напрокат машини я спинився і глянув на ґрунтову смугу, що з'єднувала газон перед будинком із Методист-роуд. Саму дорогу вже сто років як заасфальтували, та той шматок землі був достоту таким самим, як і тоді, коли я грався там солдатиками, що їх подарувала мені на шостий день

народження сестра. Я бавився з ними, стоячи навколішки на землі, одного дня восени 1962-го, коли наді мною нависла тінь.

І та тінь досі висить.

* * * * *

— А самі ви кого-небудь убили?

Це запитання Ед Брейзвейт ставив мені декілька разів. Здається, у літературі цей прийом називають «повтором для підсилення думки». Я завжди всміхаюся і відповідаю заперечно. Так, я випустив чотири кулі в тіло сердешної Мері Фей, але

на той час вона була вже мертва, а Чарльз Джейкобз помер від останнього інсульту. Це могло статись як не того дня, то іншого, і, мабуть, ще до кінця року.

— І суїциду ви теж явно не скоїли, — веде далі Ед, і собі всміхаючись. — Звісно, якщо ви мені не ввижаєтеся.

— Не ввижаюся.

— А потяг до нього відчуваєте?

— Ні.

— Навіть на рівні теоретичної можливості? Наприклад, о тій глухій нічній порі, коли не можете заснути?

— Ні.

Моє нинішнє життя навіть близько не можна назвати щасливим, однак антидепресанти зробили своє діло — я відчуваю під ногами ґрунт. Самогубства в моїх планах нема. І знаючи, що може настати після смерті, я хочу прожити якнайдовше. Є ще одна річ. Я вважаю (слухно це чи ні), що мушу багато спокутувати. Тому досі намагаюся бути татком-добродійником. Я готую для бездомних у їдальні притулку «Харбор-хаус» на Аупупу-стрит. Два дні на тиждень працюю волонтером у «Гудвілі»^[180] на Кеолу-драйв, що поряд із пекарнею «Гавайська казарка». А мертвий — ти нічого не спокутуєш.

— Скажіть мені, Джеймі. Чому ви — той особливий лемінг, що не відчуває непереборної потреби стрибнути з кручі? Чому у вас імунітет?

Я лише всміхаюся і плечима знизую. Я міг би йому сказати, та він не повірить. Мері Фей була дверима Матері в наш світ. Але я був ключем. Пострілами в труп я жодного вбивства не скоїв (та я їй не стверджую, що безсмертне створіння, таке як Мати, взагалі можна вбити). Та коли я натиснув на гачок, то замкнув двері. Я промовив «ні» не лише на словах. Якби я сказав лікареві, що через оте моє «ні» якась потойбічна істота, одна з тих

Великих, приберегла мене собі наостанок, для фінального апокаліптичного акту помсти, то лікар міг би замислитись над примусовою госпіталізацією. А цього я не хочу, бо в мене є інший обов'язок, набагато важливіший за допомогу в «Харбор-хаусі» чи сортування одягу в «Гудвілі».

* * * * *

Після кожного сеансу з Едом я виписую його секретарці чек. Можу собі це дозволити, бо мандрівний рок-гітарист, що волею долі став інженером звукозапису, — тепер

багата людина. Яка іронія, чи не так? Г'ю Єйтс помер бездітним і залишив по собі чималий статок (який сам колись одержав від батька, діда і прадіда). Декому дісталися маленькі подарунки (наприклад, готівка в дар Малкольму «Муки» Макдональду та Гіларі Катц, вона ж Пеган Старшайн), проте левову частку майна Г'ю заповів розподілити між мною та Джорджією Донлін.

Враховуючи те, що Джорджія загинула від рук самого Г'ю, цей розподіл міг на двадцять років наперед забезпечити адвокатів судовою тяганиною та смаковитою платнею. Та оскільки знімати бучу не було кому (я однозначно не

збирався цього робити), то й гризні не було. Адвокати Г'ю зв'язалися з Брі й повідомили їй, що вона цілком може претендувати на здобич, оскільки померла спадкоємиця була її матір'ю.

Та тільки Брі не схотіла претендувати. Адвокат, що займався моєю часткою, розказав: Брі заявила їм, що гроші Г'ю «опоганені». Нехай буде й так. Я докорами сумління щодо своєї частки не страждав. Почасті тому, що у зціленні Г'ю жодної ролі не відіграв, та передовсім — бо вважав себе й без того опоганеним, а краще бути опоганеним і багатим, ніж злидарем. Гадки не маю, що сталося з тими

кількома мільйонами, які мали відійти Джорджії, а з'ясовувати не маю бажання. Забагато знати людині шкідливо. Тепер мені це точно відомо.

* * * * *

Коли мій сеанс двічі-на-тиждень закінчується і я сплачую рахунок, то виходжу із приймальні Еда Брейзвейта. Уздовж широкого коридору з килимовим покриттям тягнуться інші офіси. Повернувши праворуч, я можу вийти у вестибюль, а з нього — на Куулеї-роуд. Але я не повертаю праворуч. Я повертаю

ліворуч. Бачте, Еда я знайшов суто випадково. До психіатричного центру Брендона Л. Мартіна мене привела інша справа.

Я йду коридором, перетинаю доглянутий сад із чудовими ароматами — зелене серце цієї великої установи. Тут пацієнти гріються на гавайському сонці. Багато хто з них повністю вбраний, інші — в піжамах чи нічнушках, на декількох (новоприбулих, як я собі думаю) — лікарняні сорочки з поворозками на спині. Деякі балакають: з іншими пацієнтами чи з невидимими супутниками. Інші просто сидять, дивляться на дерева й квіти порожніми очима, по самі

брови накачані ліками. Двох-трьох супроводжує хтось із персоналу, щоб не нашкодили собі чи іншим. Коли я проминаю їх, санітари зазвичай вітаються зі мною і називають на ім'я. Вони вже добре мене знають.

На іншому боці цього атріуму просто неба — Когроув-хол, один із трьох стаціонарів центру Мартіна. Інші два призначено для тих, хто тут ненадовго, насамперед для людей, які зловживають речовинами. Звичайний термін перебування в цих стаціонарах — двадцять вісім днів. Але Когроув — для людей із хворобами, які виліковують за триваліший час. Якщо взагалі виліковують.

Як і в головній будівлі, коридор у Косгроуві широкий та встелений килимом. Як і в головній будівлі, повітря тут досконало прохолодне. Але на стінах нема картин, у гучномовцях — легенької музички, бо тут декотрим пацієнтам вчуваються голоси, що бурмочуть непристойності чи дають лиховісні вказівки. У коридорі головної будівлі деякі двері відчинені. А тут — усі наглухо. Ось уже майже два роки у Косгроув-холі живе мій брат Конрад. Адміністратори центру Мартіна й психіатр, що ним опікується, хочуть перевести його в медичний заклад, більш пристосований для тривалого перебування (у розмовах згадували

про Алоха-вілідж на острові Мауї), але поки що я цьому опираюся. Тут, у Каїлуа, я можу відвідувати його після прийомів у Еда, а завдяки щедрості Г'ю тутешній догляд за ним мені по грошах.

Хоча, мушу визнати, прогулянка коридором Косгроув-холу для мене завжди перетворюється на тяжке випробування.

Я стараюся йти, опустивши очі додолу, на свої ноги. І мені це вдається, бо я знаю, що від дверей атріуму до маленької палати Кона — рівно сто сорок два кроки. Не завжди все проходить гладко, іноді я чую голос, що шепоче моє ім'я. Але

найчастіше я успішно долаю цей відрізок.

Ви ж пам'ятаєте Конового партнера? Жеребця з факультету ботаніки Гавайського університету? Я не називав його імені тоді й не збираюся цього робити тепер, хоча міг би, якби він хоч раз навідав Конні. Та він не навідує. Якби ви в нього спитали чому, я певен, він би відказав: «Навіщо, Бога ради, мені відвідувати в лікарні того, хто намагався мене вбити?»

А я можу назвати дві причини.

По-перше, Кон був не при повному розумі... якщо взагалі при розумі. Вдаривши жеребця по голові

лампою, мій брат побіг у ванну, замкнувся там і проковтнув жменю «валіуму» — *маленьку* жменьку. А коли Ботанік прийшов до тям (зі скривавленою головою; знадобилося кілька швів, а так у цілому нічого страшного), то набрав 911. Приїхала поліція і вибила двері. Кон лежав непритомний у ванні. І хропів. Фельдшери оглянули його та навіть не потурбувалися промити шлунок.

Кон не надто великих зусиль доклав, щоб прикінчити Ботаніка й себе самого. Це і є друга причина. Проте, звісно, він був одним із перших серед тих, кого зцілив Джейкобз. Мабуть, найпершим. Того дня, коли Чарлі їхав із Гарлоу, він

заявив мені, що Кон, найпевніше, зцілив сам себе. А решта була звичайнісіньким професійним фокусом. «Це трюк, якого навчають у богословській школі, — сказав він тоді. — Мені це завжди добре вдавалося».

Та тільки він збрехав. Те зцілення було так само реальним, як і Конів теперішній напівкататонічний стан. Тепер я це точно знаю. А круг пальця Чарлі обвів якраз мене, і не раз. Він постійно ошукував мене: знову, і знову, і знову. Та все ж — мені гріх жалітися, правда? Поки я не розбурхав Матір, у Конрада Мортонна було попереду чимало добрих років споглядання зірок. І

надія, що він повернеться до нормального життя, ще жевріє. Зрештою, він грає в теніс (хоч і не розмовляє взагалі), та й у волейболі звір, як я вже казав. Лікар каже, в нього покращилися реакції на зовнішні подразники (не знаю, що воно таке і з чим його їдять), а медсестри й санітарі, які заходять до нього в палату, вже не так часто бачать, як він стоїть у кутку й несильно б'ється головою об стіну. Ед Брейзвейт каже, що з часом Кон може повернутися до життя, що він може *відродитися*. Я хочу вірити, що так і буде. Люди кажуть, що, поки є життя, є й надія, і проти цього я не заперечую. Але також вірю і в

зворотне.

Є надія, а отже, я живу.

Двічі на тиждень, після розмов з Едом, я сідаю у вітальні Конових лікарняних «апартаментів» і розмовляю ще трохи. Дещо з того, що я йому розказую, — правда. Наприклад, про колотнечу в «Харбор-хаусі», таку, що довелося поліцію викликати, про особливо велику партію клумаків з майже-новим одягом у «Гудвілі», про те, як я нарешті змусив себе сісти й додивитися всі п'ять сезонів «Жучків^[181]». А дещо — вигадка. Як та жінка, з якою я буцімто зустрічаюся, офіціантка в

«Гавайській казарці», а також довгі розмови з Террі по «скайпу». Мої відвідини — це радше монологи, а не розмови, тож у них без художнього вимислу не обійтися. Мого реального життя просто не вистачить, бо цими днями воно так скупо умебльоване, наче номер у motelі.

Завершую я завжди словами про те, що він надміру худий, треба більше їсти, а ще — що я його люблю.

— Конче, а ти мене любиш? — запитую я.

Досі він мені не відповідав, але часом його губи торкає легка усмішка. А це вже сяка-така

відповідь. Ви зі мною згодні?

* * * * *

Коли настає четверта і збігає час моїх відвідин, я зворотним курсом вирушаю назад до атріуму, де вже видовжуються тіні — від пальм, авокадо й великого покручабаньяна^[182] в центрі всього тутешнього рослинного світу.

Я рахую кроки й мигцем позираю на двері, що попереду, але так, щоб не відривати погляду від килима. Якщо не чую того голосу, що шепоче моє ім'я.

Часом, коли це стається, у мене виходить не звертати на нього уваги.

Часом не виходить.

Часом я нічого не можу з собою вдіяти та підводжу погляд. І бачу, що лікарняна стіна, пофарбована в заспокійливий пастельно-жовтий колір, раптом зникла, а замість неї з'явилися сірі кругляки, зцементовані стародавнім розчином і порослі плющем. Плющ мертвий, його парості кістлявими руками чіпляються за каміння. Маленькі двері у стіні сховані від стороннього ока (щодо цього Астрід не помилялася), проте вони є. Голос долинає з-за них, просочується крізь

старезну іржаву замкову шпарину.

Я рішучо крокую вперед. Інакше — ніяк. На тому боці дверей чигають жахіття, що їх годі осягнути розумом. Там не просто земля смерті — там земля *за межею* смерті, де повно божевільних кольорів, скаженої геометрії і бездонних прірв, де Великі животіють своїми нескінченними життями чужаків і плетуть свої нескінченні лихі думки.

За тими дверима — Нуль.

Я йду далі й пригадую двовірш з останнього електронного листа Брі: *«Не мертве те, що може вічно спати,/ А по мільярдах літ і смерть здолати».*

«Джеймі, — шепоче голос старої жінки крізь шпарину в дверях, що їх тільки я можу бачити. — Прийди. Прийди й прийми життя вічне».

«Ні, — відповідаю я їй, так само, як і колись, у своєму видінні. — Ні».

Що ж... поки що все гаразд. Але рано чи пізно щось неодмінно станеться. Щось завжди стається. І вже тоді...

Я прийду до Матері.

6 квітня — 27 грудня 2013 р.

Примітка автора

ЧАК ВЕРІЛ — мій агент. Він продав цю книжку та надавав мені турботу і підтримку.

НЕН ГРЕМ редагувала цю книжку гострим оком і ще гострішим синім олівцем.

РАС ДОР, мій невтомний дослідник, здобував мені інформацію, коли вона була потрібна. І якщо я в чомусь налажав, то лише тому, що до кінця не зрозумів. У таких випадках винуватьте мене, а не його.

СЮЗЕН МОЛДОУ приймала всі

мої дзвінки, навіть коли я був діставучим козлом, і заохочувала мене просуватися вперед.

МАРША ДіФІЛІППО та ДЖУЛІ ЮГЛІ опікуються моїми справами, дотичними до реального світу, щоб я міг жити у світі уяви.

ТАБІТА КІНГ, моя дружина і найкращий критик, вказувала на слабкі місця й спонукала виправляти їх. Що я їй робив, наскільки міг. Люблю її, сил нема.

Дякую вам усім, а особливу подяку хочу висловити «РОК БОТОМ РІМЕЙНДЕРЗ»[\[183\]](#), які навчили мене, що бути застарим для рок-н-ролу неможливо, і з 1992-го давали

мені відриватися на «Опівнічній годині». Починаючи з Е. Уся ця херня починається з Е.

Бангор, штат Мен

notes

Примітки

Чотири головні персонажі в драматургії старого зразка — Герой, Героїня, Повірниця і Лиходій. (Тут і далі прим. перекл.)

Настільна гра для дітей від 6 років, що імітує операційну зі столом і пацієнтом на ньому.

3

Марка стереоскопічних окулярів.

Давня дитяча гра у м'яч. Гравці перекидають м'яч. Зловлений у повітрі, він вартує двох очок, відправлений по землі — одного очка. Гравці намагаються обдурити одне одного щодо того, який кидок м'яча буде наступним, у повітрі чи по землі. Грають до певного рахунку.

Поп-пісня 1962 р.
американських композиторів-
піснярів Джеррі Гоффіна і Керол
Кінг. Протягом трьох десятиліть була
присутня в хіт-параді «Американська
п'ятірка».

Сингл 1962 р., що здобув шалений успіх і потрапив до «Гарячої сотні» хіт-параду «Білборд».

Пісня американського співака
Фредді Кеннона про парк розваг.

Збори методистської молоді — організація дозвілля для молодих протестантів, що належать до методистської церкви.

Телешоу, у якому ведучий довільно вибирає номер телефону глядача з чаші й дзвонить йому.

Телеканал групи NBC, що транслює сигнал на південь штату Мен і північ Нью-Гемпширу.

Найпевніше, назва церкви походить від старозавітного міста Шіло, у якому в добу Суддів, у другій половині II тисячоліття до н. е. перебувала Скинія Завіту. Згадки про нього є в Книзі Суддів та Книзі Ісуса Навина.

Перегони на короткі дистанції.

Острів у бухті Каско і затоці

Мен.

3,6 м і 1,5 м ВІДПОВІДНО.

Приблизно 0,5 м.

Розважальне телешоу, яке показували на каналі CBS з 1948 до 1971 р.

Канадський
бейсболіст.

спортсмен,

Розсипний феєрверк червоного кольору.

Сiм'єю (*φρ.*).

Дитяча гра, у якій стільців на один менше, ніж гравців.

Спортивна гра з м'ячем, аналог бейсболу, але менш травматична.

22

9 кг.

Гра слів: Jacob's Ladder — драбина Джейкобза і драбина Якова.

«Ship 'n Shore» — компанія, заснована 1916 року, почала виготовляти жіночі блузки 1920-го, свою назву дістала 1954 року.

Один із чотирьох головних героїв коміксів «Горішки», що виходили протягом тривалого часу (з 1947 до 2000 р.) у будні й у неділю.

Серіал у жанрі «ситком»,
демонструвався з 1963 до 1970 р.

Вестерн 1946 р.

4,54 л

Морозиво, розділене на три секції — ванільну, шоколадну й полуничну.

Торгова марка продуктів і
напівфабрикатів компанії
«Кемпбелз-суп».

Церква конгрегаціоналістів, що належить до протестантських християн-ських церков.

Ідеться про вбивство Мартіна Лютера Кінга снайпером 4 квітня 1968 р.

Університет Массачусетсу.

За шкалою Фудзіти, введеною 1971 р. професором Теодором Фудзітою для класифікації торнадо. Складається з 13 категорій: від F0 до F12.

Crawligator — пластмасовий скейтборд, призначений для того, щоб маленька дитина могла їздити по підлозі, лігши на живіт.

Американський автогонщик італійського походження, чемпіон світу з авто-перегонів у класі «Формула-1».

«The Yardbirds» — англійський рок-гурт, що випустив низку хітів у 1960-ті рр.

Сорт сигар, коротких, тонких і з м'яким смаком.

Крудап Артур (1905–1974) — американський чорношкірий блюзовий спі-вак, гітарист і автор пісень.

Taps — мелодія, яку виконують на духових інструментах під час похоронів (особливо військових), на церемоніях підняття прапора та зборах бойскаутів.

Одна з варіацій назви популярної народної пісні «Барбара Аллен», традиційної балади, яку привезли в Сполучені Штати іммігранти з Англії та Шотландії.

Ледбеттер Хадді Вільям (також відомий як «Лід Беллі, Свинцеве Пузо») (1888–1949) — фолковий і блюзовий музикант, що вирізнявся сильними вокальними здібностями, віртуозно грав на дванадцятиструнній гітарі та створив пісенник стандартів для музики в жанрі фолк. Двічі сидів у в'язниці: за вбивство родича і замах на вбивство.

Гравець, що замикає напад в американському футболі.

Пісня американського співака Ніла Даймонда, 1966 р. стала великим хітом.

Блюзова пісня, записана 1928 р.
американським блюзменом Феррі
Льюїсом.

Американська народна пісня.

Американський рок-гурт із передмістя Чикаго, сформований 1960 р.; у тво-рчості поєднував британський блюз із мотивами рідного міста.

Гурт гаражного року, що сформувався у 1960-ті, найбільше відомий своїм синглом «Луї, Луї» (1963).

«The Troggs» — британський рок-гурт, утворений 1964 р. під назвою «The Troglodytes» («Троглодити»), грав так званий печерний рок.

Пісня американської серф-групи
«Трешмен» («The Trashmen»),
випущена 1963 р.

Ідеться про «Кріденс Клірвотер Рівайвел» (скорочено «Кріденс» чи «ККР»), американський рок-гурт, що був популярним наприкінці 1960-х — на початку 1970-х рр.

Фогерті, Джон — американський музикант, композитор і гітарист, соліст і головний гітарист гурту «Кріденс Клівотер Рівайвел».

Назва походить від шкіряних напівчобіт Джорджа Гаррісона, які називали-ся «череви́ками Челсі», проте їх перейменували на черевики «Бітлз». Це взуття 1964 року стало синонімом поняття «бітломанія».

Пісня 1964 р., записана Весом Фарелом і Бертом Расселом.

Орден Лосів — організація і соціальний клуб, створені 1868 р. Одне з про-відних братств у США, що нібито нараховує близько мільйона членів. Ам-вет (Американські ветерани) — волонтерська організація, що опікується ветеранами Другої світової війни.

Полицейська спортивна ліга

«Сакретс» — льодяники від кашлю.

Пісня 1961 р., виконана Елмором Джеймсом, яку вважають стандартом блюзу.

Техніка, уперше застосована фанк-гітаристом Джиммі Ноленом, яка полягає в тому, щоб заглушувати струни й заповнювати цим звуком паузи в партії гітари.

Гра слів, назву можна перекласти як «Вільшанка і сойки».

Американський кантрі-гурт,
заснований 1981 р.

Із містом Нешвіл (штат Теннессі) пов'язують перетворення в 1950-х рр. музики кантрі на багатомільйонну музичну індустрію.

Американський співак,
музикант і композитор (нар. 1936 р.),
який зробив великий внесок у
розвиток музики в стилі кантрі й
сазерн-рок.

Назва автобусної компанії «Грейхаунд» перекладається як «сірий гончий пес». Шайтаун (Шитаун) — жартівливо-саркастична назва Чикаго.

Міні-боулінг.

Назва ділянки землі, яка стала епіцентром вибуху чи іншої великої катаст-рофи — наприклад, у Нью-Йорку, на якій до 11 вересня 2001 р. стояв Всес-вітній торговий центр.

Перший міністр фінансів США,
чий портрет присутній на
десятидоларовій банкноті.

Жартівлива назва жителів штату
Оклахома.

48 штатів США, за винятком
Аляски й Гаваїв.

70

22 кг.

Університет штату Оклахома.

Ліндон Бейнз Джонсон, 36-й президент США.

Аналог вікодину, сильнодіяного
знеболювального від кашлю.

Аналогія з метадоновою
замісною терапією, але для
алкозалежних.

Гітарні підсилювачі, винайдені
британським конструктором
Джимом Мар-шалом.

Британсько-американський гурт,
сформований 1967 р. в Лондоні.

Популярна в США (переважно серед християн-протестантів) євангельська пісня.

Пісня американського рок-гурту
«Iron Butterfly» 1968 р.

Крістофер Віддоуз, відомий під сценічним ім'ям Стійкий Едді, — австра-лійський актор-комік, хворий на ДЦП. На початку кар'єри використовував свою інвалідність як основу комедійних виступів, та згодом розширив коло тем для гумору.

Десерт — розрізаний навпіл банан, наповнений морозивом, збитими верш-ками, горіхами та шоколадною стружкою.

Письменницьку долю Рея Бредбері визначила зустріч із фокусником манд-рівного цирку Містером Електрико, коли Бредбері було 12 років. Фокусник наказав йому «Жити вічно!»

Приватний детектив, головний герой роману Дешіла Геммета «Мальтійсь-кий сокіл».

Житель штату Оклахома.

Державна залізнична компанія США, що спеціалізується на пасажирських перевезеннях.

Компанія, що спеціалізується на прокаті автомобілів.

Простат-специфічний антиген — пухлинний онкомаркер, визначення якого здійснюють у сироватці крові, для діагностики і спостереження за пере-бігом раку простати.

«10» — романтична комедія 1979 р. за участю американської актриси Бо Дерек.

Герой-коханець у комп'ютерній грі «The Sims-2».

Позашляховик
«Форанер» (4Runner).

«Тойота

40 фунтів — 18 кг, 6 футів 1
дюйм — 185 см, 190 фунтів — 86 кг.

E Street Band — гурт, заснований 1974 р. відомим музикантом Брюсом Спрінгстіном для власного супроводу в турах по США.

Американська джазова співачка,
автор пісень і актриса.

Дует Джеррі Лібера і Майка Столера був одним із найвідоміших і успішних в історії популярної музики 1950—1960-х рр.

Пісня співачки Ді Ді Шарп з
однойменного дебютного альбому.

Американський поп-та R&B-гурт, утворений на початку 1970-х рр.

Американський співак Джон Денвер загинув в авіакатастрофі на приватно-му літаку.

Андрес Сеговія — іспанський
гітарист-віртуоз.

Кертіс Мейфілд (1942–1999) — американський виконавець музики в стилі соул, фанк, R&B. Одна з найбільш помітних фігур у жанрі соул. Продюсер звукозапису.

Маленький легкий літак, сконструйований 1937–1947 рр. Став одним із найпопулярніших і найвідоміших легких літаків усіх часів.

Мережа ресторанів швидкого харчування.

Гітарний ефект, що базується на нелінійному спотворенні звуку гітари транзисторними та цифровими пристроями.

Американський
сформований 1977 р.

рок-гурт,

Понтіак Сільвердоум — стадіон
у Детройті.

Дорога, що формує межу між переважно афроамериканським Детройтом та більшістю «білих» північних передмість міста.

Імпровізація на задану тему.

Велика шиза.(*isp.*)

Професійна команда з
американського футболу, що
базується в Денвері.

«Дед Мілкмен» («Мертві молочники») — американський сатиричний панк-рок-гурт, сформований 1983 р.

Синдром Туретта — спадковий нейропсихічний розлад, який розпочинається у дитинстві й характеризується численними тиками — фізичними і голосовими. Напади часто супроводжуються вигукуванням лайливих слів.

«Ramones» — американський рок-гурт, утворений 1973 р. у Нью-Йорку, одним із перших почав грати панк-рок.

Гранвілл «Орал» Робертс —
християнський проповідник, один із
піонерів «телевізійного
євангелізму».

Спадкові балаганники, робітники мандрівних цирків та ярмарків (карнава-льники, карні), які передають досвід із покоління в покоління.

Очевидно, мається на увазі фільм 1949 р. «Пригоди Ікабоуда і містера Тоуда».

Іронічне обігрування назви шоу Брюса Прічарда на прізвисько «Брат Лю-бов» (Brother Love), коментатора матчів з реслінгу, котрий 1988 р. дебюту-вав у образі проповідника. Відомий фразою «Я люблю вас», яку промовляв із сильним південним акцентом, наголошуючи на кожному слові.

115

18 °C.

У Північній Америці: тюремне татуювання вбивці. Одна сльоза означає одне вбивство.

117

Понад 136 кг.

Назва пишної зачіски
афроамериканців.

Американський співак, ключова фігура в музиці кантрі, вважається одним із найвпливовіших співаків ХХ ст.

Дружина єгиптянина, у якого був рабом Йосип, що намагалася звабити праведника (Буття, 39).

Місто в штаті Айова, звідки до Норріса понад 1000 км.

Хронічне обструктивне
захворювання легень.

У медицині — хворий, з якого починається епідемія.

Аналог «Суперклею».

Американський співак, автор популярних на початку ХХ століття шоу з псевдооперною манерою співу, жестикуляцією та свистом, яке починав фразою: «Ви ще навіть нічого не чули».

Гра слів: назва маєтку (The Latches), яку можна перекласти як «клямки» або ж «застібки», походить від назви містечка Летчмор (Latchmore).

«Ріп ван Вінкль» — новела
американського письменника
Вашингтона Ірвінга 1819 р.

Англійський рок-музикант.

Титул американського співака в жанрі соул Джеймса Брауна.

Гра слів. Назва жанру «соул» перекладається як «душа».

Гра слів. Прізвище «Стемпер» з англійської можна перекласти як «той, що гупає».

Німецький лікар, що проводив медичні досліді на в'язнях концтабору Освенцим під час Другої світової війни.

Великий конверт формату А4 з цупкого жовтого паперу, який називають манільським, бо виготовлявся з листя бананів і абаки — рослини родом з Філіппін.

Персонажі
дитячого віршика.

англійського

Кодова назва програми розробки ядерної зброї, здійснення якої почалося 1942 р.

Реаліті-шоу «Старший брат» (назва походить із роману Джорджа Орвелла «1984», від слів «Старший брат стежить за тобою») було створено за зразком голландського шоу з такою самою назвою і стало міжнародним форма-том, аналогом якого є «За склом». Група людей живе у спеціально зведе-ному будинку під постійним наглядом телекамер.

Таємниці хробака.(лат.)

Друга назва орнаменту
«турецькі огірки» на тканині.

«Стратокастер» — марка
електричної гітари.

Пісня гурту «Зе Стенделз» («The Standalls») 1966 р.

Букв. «танець міцва», ритуальний танець хасидів, який вони виконують перед нареченою першої весільної ночі, після свята.

Скорочено від «квадриплегія» — параліч чотирьох кінцівок.

«Сірз, Роубак і компанія» — офіційна назва мережі універсальних магази-нів.

Засіб для очищення рук від особливо сильних забруднень. На відміну від звичайного мила для рук, містить подрібнену пемзу — пористу вулканічну породу, від чого й походить назва засобу.

Місто на півночі штату
Колорадо.

Узимку 1846–1847 рр. під час переселення американських піонерів на Захід частина групи переселенців під проводом Доннера (44 особи) померла від голоду в горах Сьєрра-Невади.

147

27 кг.

Служба кур'єрської доставки.

Американський архітектор,
дизайнер інтер'єрів і письменник
кінця ХІХ — першої половини ХХ ст.

Імовірно, номер названо на честь Олімпії Джин Сноу, американського політика, члена Республіканської партії, що була сенатором від штату Мен з 1995 до 2013 р. і могла зупинятися в цьому готелі.

Фраза походить із тих часів, коли газові плити прийшли на зміну дров'яним (близько 1915 р.). Приблизно 1939 р. її взяли на озброєння гол-лівудські радіокоміки, а далі, з 1941 р. використовували для реклами газо-вих плит газові компанії. У переносному розумінні означає «все правильно, все добре, нема суперечностей».

Рецептурні ліки від безсоння та деяких мозкових розладів.

Пісня 1966 р., написана Едді Флойдом та Стівом Купером. У виконанні Едді Флойда стала хітом і тиждень трималася на першому місці в хіт-параді найкращих пісень у жанрі соул.

Напівавтобіографічна пісня в жанрі фанк і соул, написана й виконана Тіною Тернер 1973 р., у якій співачка пригадує своє життя в містечку Натбуш, штат Теннессі.

Один із псевдонімів британської письменниці Елінор Гіберт, під яким авторка писала любовно-пригодницькі та готичні романи.

Популярна пісня 1938 р. на музику Семмі Фейна і слова Ірвіна Кейгела.

Місто в штаті Колорадо.

Оповідання 1910 р.

британського автора Вільяма Фраєра Гарві, найбільш відомого за оповіданнями в жанрі детективу та хорору.

Оповідання, вперше
опубліковане в Англії 1902 р., яке
належить перу англійського
письменника Вільяма Ваймарка
Джейкобза.

Оповідання про привидів
англійського автора Монтею Роудса
Джеймса.

Ньюел Конверс Ваєт (1882–1945) — американський художник, ілюстратор, засновник династії Ваєтів, до якої належали його син Ендрю та онук Джеймі.

Актор, виконавець головної ролі
у фільмі «Історія Бадді Голлі» 1978 р.

Близько 21 °С.

164

35 °C.

Випічка у формі бублика з начинкою.

Глузливе прізвисько, яке населення півночі штату Мен дало населенню півдня, оскільки більшість із них — переселенці з Массачусетсу.

Виразний стиль меблів, розроблений общиною шейкерів, протестантської релігійної секти, якому притаманні принципи простоти, зручності в користуванні й прямих ліній.

Можливо, номер назвали на честь американського рок-музиканта Еліса Купера, сценічного «короля жаху» та майстра епатажу, який міг зупинятися в цьому готелі.

Тренажер, що імітує підйом сходами.

Марка пластівців до сніданку.

Перший роман Агати Крісті.

Національне управління з
досліджень океанів та атмосфери.

Судомне посмикування м'язів.

Розлад координації рухів.

Час летить (*лат.*).

Рядки з вірша Едгара По «До Єлени» (1831 р.).

Персонаж роману Германа
Мелвіла «Мобі Дік».

Інша назва штату Гаваї.

Іронічна аналогія з «жахливими двома роками», як називають кризу дворічного віку, коли в дитини часто стаються напади злості та істерики.

Американська неприбуткова організація, що забезпечує навчанням, праце-влаштуванням та іншими суспільними можливостями людей, які мають ін-валідність.

The Wire — американський серіал (поліцейська драма), знятий у місті Балтимор, штат Меріленд.

Бенгальський фікус, дерево родини Шовковицеві родом із Бангладеш, Індії та Шрі-Ланки. Virізняється повітряним корінням на великих горизонталь-них гілках

«The Rock Bottom Remainders» — гурт, що з'явився 1992 р. У його складі грають переважно письменники, які на один тиждень на рік стають рок-зірками.